

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr XLIII/375/2021
Rady Gminy Moszczenica
z dnia 15 lipca 2021 r.

GMINA MOSZCZENICA

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY MOSZCZENICA

**TOM I
SYNTEZA**

**TOM II
UWARUNKOWANIA ROZWOJU**

**TOM III
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA**

Moszczenica, lipiec 2021 r.

Sporządzający projekt Studium:

Wójt Gminy Moszczenica

Projekt opracowany przez:

Zespół autorski:

Główny projektant/autor:

mgr inż. arch. Gabriel Ferliński

uprawniony do projektowania w planowaniu przestrzennym
na podstawie art. 5 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Współautor:

mgr India Pecyna

uprawniona do projektowania w planowaniu przestrzennym
na podstawie art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Współpraca:

inż. Wiktor Stanisławski

uprawniony do projektowania w planowaniu przestrzennym
na podstawie art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

inż. Magdalena Kowalik

uprawniona do projektowania w planowaniu przestrzennym
na podstawie art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.
o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

SPIS TREŚCI

TOM I	8
SYNTEZA	8
1. Wprowadzenie	8
1.1. Podstawa prawno-formalna opracowania	8
1.2. Miejsce Studium w systemie planowania	8
1.2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako element krajowego systemu planowania przestrzennego	8
1.2.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako instrument kształtowania polityki przestrzennej gminy	9
1.3. Cel, zakres i metoda opracowania.....	9
1.4. Zasoby informacyjne i ich aktualność	10
1.5. Struktura opracowania.....	12
1.6. Współpraca i uspołecznienie procesu planowania	13
1.7. Podstawowe dokumenty strategiczne i programowe	13
2. Podstawowe dane o gminie Moszczenica.....	13
3. Synteza projektu Studium.....	14
3.1. Synteza uwarunkowań.....	14
3.2. Synteza zasad ochrony i kierunków rozwoju	15
4. Uzasadnienia zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań	19
5. Słowniczek pojęć i definicji	20
TOM II	21
UWARUNKOWANIA ROZWOJU	21
1. Uwarunkowania ponadlokalne	21
1.1. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne	21
1.2. Powiązania przyrodnicze	21
1.3. Powiązania komunikacyjne i infrastrukturalne	22
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu, stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony	22
2.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy i procesy jej przekształceń; zagospodarowanie i uzbrojenie terenu	22
2.2. Dotychczasowe przeznaczenie oraz stan systemu planowania przestrzennego	24
2.3. Ład przestrzenny	26
3. Stan środowiska.....	27
3.1. Ukształtowanie terenu	27
3.2. Krajobraz naturalny.....	28
3.3. Budowa geologiczna.....	29
3.4. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych	29
3.5. Zasoby surowcowe. Obszary i tereny górnicze	29
3.6. Zasoby wodne.....	33
3.6.1. Wody podziemne	33
3.6.2. Wody geotermalne.....	36
3.6.3. Wody powierzchniowe	36
3.6.4. Zagrożenie powodziowe. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej.....	38
3.7. Warunki klimatyczne	38
3.8. Warunki glebowe	40
3.9. Szata roślinna	41
3.10. Fauna.....	42
3.11. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	42
3.12. Leśna przestrzeń produkcyjna	46
3.13. Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną	47
3.14. Główne problemy i zagrożenia środowiska. Jakość poszczególnych elementów środowiska	49
4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	55
4.1. Rozwój Gminy w ujęciu historycznym – najważniejsze wydarzenia.....	55
4.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.....	57
4.2.1. Istniejące formy i zakres ochrony zabytków	57
4.2.2. Dobra kultury współczesnej	67
4.2.3. Miejsca i pomniki pamięci narodowej	67
4.2.4. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych.....	67
4.3. Krajobraz kulturowy Gminy i wymogi jego ochrony. Elementy tożsamości Gminy	67

4.4. Stan zasobów dziedzictwa kulturowego. Główne problemy i zagrożenia	69
4.5. Polityka Gminy w zakresie ochrony zabytków	70
5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym, w tym granice krajobrazów priorytetowych	71
6. Sytuacja społeczno-ekonomiczna Gminy. Warunki i jakość życia mieszkańców	71
6.1. Tendencje rozwoju demograficznego i gospodarczego	71
6.1.1. Sytuacja i prognozy demograficzne	71
6.1.2. Rynek pracy	74
6.2. Zasoby i warunki mieszkaniowe, w tym zasoby mieszkaniowe Gminy	78
6.3. Edukacja	79
6.4. Ochrona zdrowia	80
6.5. Opieka społeczna	81
6.6. Działalność kulturalna	81
6.7. Turystyka, sport i rekreacja	81
6.8. Moszczenickie Tereny Inwestycyjne (MTI)	83
6.9. Potrzeby i możliwości rozwojowe Gminy. Główne problemy i zagrożenia w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej	84
7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	85
8. Stan prawny gruntów	85
9. Obiekty i tereny podlegające ochronie na podstawie przepisów odrębnych	86
10. Stan systemu komunikacyjnego	87
10.1. Elementy systemu komunikacyjnego o znaczeniu ponadlokalnym	87
10.2. Wewnętrzny układ komunikacyjny	89
10.3. Komunikacja zbiorowa	90
10.4. Problemy związane z funkcjonowaniem układu komunikacyjnego	91
11. Stan systemów infrastruktury technicznej	91
11.1. Gospodarka wodno-ściekowa	91
11.1.1. Zaopatrzenie w wodę	91
11.1.2. Odprowadzanie ścieków komunalnych i ich oczyszczanie	92
11.1.3. Rurociągi przesyłowe	93
11.2. Systemy energetyczne	93
11.2.1. Zaopatrzenie w ciepło	93
11.2.2. Zaopatrzenie w gaz	94
11.2.3. Zaopatrzenie w sieć elektryczną	94
11.2.4. Odnawialne źródła energii	95
11.2.5. Rurociągi przesyłowe	96
11.3. Gospodarka odpadami	96
11.4. Telekomunikacja. Informatyzacja	97
11.5. Główne problemy i możliwości rozwoju infrastruktury technicznej	97
12. Uwarunkowania zawarte w dokumentach i programach o znaczeniu ponadlokalnym (zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych)	98
13. Główne wnioski z analizy uwarunkowań – analiza S.W.O.T	100
14. Wnioski wynikające z bilansu terenów w świetle potrzeb i możliwości rozwoju Gminy	101
TOM III	104
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA	104
1. Założenia i cele rozwoju	104
2. Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego; obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym	105
2.1. Obszary objęte rozwojem procesów urbanizacyjnych	105
2.2. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym	108
3. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy	109
3.1. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	109
3.2. Obszary zdegradowane	110
3.3. Obszary wyłączone spod zabudowy	110
3.4. Przeznaczenie terenów. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów ...	111
3.4.1. Tereny zabudowy zagrodowej i usług – RMU	113
3.4.2. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług – MNU	114
3.4.3. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – MN	114
3.4.4. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej – MW	115
3.4.5. Tereny zabudowy rekreacji indywidualnej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – ML	115

3.4.6. Tereny usług sportu i rekreacji – USR	116
3.4.7. Tereny zabudowy usługowej – U	116
3.4.8. Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne – PU-I	117
3.4.9. Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – PU	117
3.4.10. Tereny obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych – PR	118
3.4.11. Tereny obszarów i terenów górniczych – PG	119
3.4.12. Tereny infrastruktury technicznej – I	119
3.4.13. Tereny obsługi komunikacji, parkingi – KS	120
3.4.14. Tereny rolnicze – R	120
3.4.15. Tereny łąk, pastwisk i zielni naturalnej – PS	121
3.4.16. Teren ogrodów działkowych – ZD	121
3.4.17. Tereny rolnicze do zalesienia – RZL	121
3.4.18. Lasy państwowe – ZLP / pozostałe – ZL	122
3.4.19. Tereny zieleni urządzonej – ZP	122
3.4.20. Tereny zieleni urządzonej i usług – ZPU	123
3.4.21. Tereny cmentarzy czynnych – ZC	123
3.4.22. Tereny cmentarzy nieczynnych – ZCN	124
3.4.23. Tereny wód powierzchniowych – WS	124
3.4.24. Tereny obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	124
3.5. Obszary przestrzeni publicznej	124
3.6. Wytyczne określania przeznaczenia terenów oraz wskaźników intensywności wykorzystania terenu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	125
4. Kierunki oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk	126
4.1. Kierunki oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów	126
4.2. System obszarów chronionych. Propozycje zmian w zakresie ochrony prawnej	130
4.3. Kierunki i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego	131
4.4. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	132
4.5. Eksploatacja zasobów naturalnych. Obiekty i obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny	133
4.6. Kierunki i zasady zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych	134
4.7. Obszary, na których dopuszcza się lokalizację zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz zapobieganie wystąpieniu poważnej awarii przemysłowej i jej skutkom	134
4.8. Obszary uzdrowisk	135
4.9. Wytyczne określania zasad ochrony środowiska i jego zasobów w planach miejscowych	135
5. Kierunki oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	136
5.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków. Potrzeby rewitalizacji, ochrony i rozwoju wartości kulturowych	136
5.2. Wytyczne określania zasad ochrony zabytków i dóbr kultury współczesnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	139
6. Kierunki oraz zasady rozwoju systemów komunikacji	139
6.1. Kształtowanie powiązań zewnętrznych	139
6.2. Kształtowanie wewnętrznego układu komunikacyjnego	140
6.3. Komunikacja zbiorowa	140
6.4. Komunikacja rowerowa	141
6.5. Wytyczne określania zasad korzystania i rozwoju systemów komunikacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	141
7. Kierunki oraz zasady rozwoju infrastruktury technicznej	141
7.1. Gospodarka wodno-ściekowa	142
7.1.1. Zaopatrzenie w wodę	142
7.1.2. Odprowadzanie ścieków komunalnych i ich oczyszczanie	142
7.1.3. Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych	143
7.2. Systemy energetyczne	143
7.2.1. Zaopatrzenie w ciepło	143
7.2.2. Sieć gazowa, zaopatrzenie w gaz	144
7.2.3. Rurociągi przesyłowe	144
7.2.4. Elektroenergetyka	144
7.3. Odnawialne źródła energii	145

7.4. Telekomunikacja, informatyzacja. Rozwój społeczeństwa informacyjnego	146
7.5. Gospodarka odpadami	147
7.6. Wytyczne określania ustaleń zasad korzystania i rozwoju systemów infrastruktury technicznej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.....	147
8. Kierunki rozwoju i przekształceń infrastruktury społecznej	148
8.1. Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych. Polityka mieszkaniowa Gminy	148
8.2. Zaspokojenie potrzeb w zakresie oświaty	148
8.3. Zaspokojenie potrzeb w zakresie kultury, sportu, rekreacji i turystyki.....	148
8.4. Zaspokojenie potrzeb w zakresie służby zdrowia i opieki społecznej	149
8.5. Targowiska.....	149
9. Kierunki zabezpieczenia wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa	150
10. Obszary rozmieszczenia inwestycji celu publicznego	150
10.1. Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym.....	150
10.2. Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym	150
11. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne	151
12. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne	151
13. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.....	151
14. Zamierzenia i obowiązki planistyczne Gminy	152
14.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	152
14.2. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	152
14.3. Obszary dla których planowana jest zmiana przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz leśnych na cele nieleśne.....	153
15. Wnioski do polityki przestrzennej sąsiednich gmin i województwa	153

SPIS TABEL

Tab. 1. Użytkownictwo terenów w gminie Moszczenica*	23
Tab. 2. Liczba nowych budynków mieszkalnych i niemieszkalnych oddanych do użytkowania w latach 2009-2019.....	23
Tab. 3. Średnia powierzchnia użytkowa nowych budynków mieszkalnych i niemieszkalnych oddanych do użytkowania w danym roku w latach 2009-2019.	24
Tab. 4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Moszczenica.....	25
Tab. 5. Charakterystyka złóż kruszywa naturalnego na terenie gminy Moszczenica.	30
Tab. 6. Charakterystyka obszarów oraz terenów górniczych na terenie gminy Moszczenica.	31
Tab. 7. Obszary negatywnego rozpoznania.	33
Tab. 8. Charakterystyka jednostek hydrogeologicznych w obszarze gminy Moszczenica.	34
Tab. 9. Komunalne ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Moszczenica.	36
Tab. 10. Podstawowe parametry klimatu na terenie gminy Moszczenica.....	39
Tab. 11. Udział gleb według kompleksów przydatności rolniczej w gminie Moszczenica.....	41
Tab. 12. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w 2010 r. w gminie Moszczenica.....	43
Tab. 13. Powierzchnie zasiewów w 2010 r. w gminie Moszczenica.	43
Tab. 14. Struktura gruntów rolnych wg rodzaju użytku i klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica [ha].	44
Tab. 15. Struktura gruntów rolnych wg klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica.	45
Tab. 16. Struktura gruntów leśnych wg klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica.....	46
Tab. 17. Lasy ochronne i ich funkcje w gminie Moszczenica.	47
Tab. 18. Użytki ekologiczne na terenie gminy Moszczenica.	48
Tab. 19. Pomniki przyrody na terenie gminy Moszczenica.	49
Tab. 20. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej wg kryteriów ochrony zdrowia.....	50
Tab. 21. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej wg kryteriów ochrony roślin.....	50
Tab. 22. Natężenie ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy Moszczenica (wg GPR 2015 r.)	52
Tab. 23. Ocena stanu wód powierzchniowych w obszarach chronionych 2017 r.	53
Tab. 24. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych.....	54
Tab. 25. Wykaz obiektów i obszarów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków.	57
Tab. 26. Wykaz obiektów i obszarów z terenu gminy Moszczenica wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.	58

Tab. 27. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Moszczenica niebędących stanowiskami archeologicznymi.	59
Tab. 28. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Moszczenica.	62
Tab. 29. Założenia dworsko-parkowe w gminie Moszczenica.	68
Tab. 30. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Moszczenica.	71
Tab. 31. Liczba ludności w gminie Moszczenica wg miejsca zamieszkania w latach 2005-2019 (stan na 31 XII).	72
Tab. 32. Przyrost naturalny w gminie Moszczenica w latach 2006-2019.	72
Tab. 33. Saldo migracji w gminie Moszczenica w latach 2006-2019.	73
Tab. 34. Ludność gminy Moszczenica wg ekonomicznych grup wieku i płci, stan na koniec 2019 r.	74
Tab. 35. Główne źródła utrzymania ludności w gminie Moszczenica w 2002 r.	75
Tab. 36. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Moszczenica w latach 2015-2019 wg płci.	75
Tab. 37. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej wg sektorów własnościowych w gminie Moszczenica w latach 2015-2019.	76
Tab. 38. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w gminie Moszczenica w 2019 r. wg sektorów własnościowych.	76
Tab. 39. Podmioty gospodarcze nowo zarejestrowane na terenie gminy Moszczenica wg sekcji PKD 2007 w roku 2019.	77
Tab. 40. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2019.	78
Tab. 41. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2019 r.	78
Tab. 42. Liczba uczniów w placówkach edukacyjnych na terenie gminy Moszczenica w latach 2014-2018.	79
Tab. 43. Liczba osób korzystająca z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2014-2019.	81
Tab. 44. Czytelnicy Gminnych Bibliotek Publicznych.	81
Tab. 45. Grunty w gminie Moszczenica w podziale na własności.	85
Tab. 46. Struktura użytków zasobu gruntów komunalnych w gminie Moszczenica.	86
Tab. 47. Drogi gminne na terenie gminy Moszczenica.	89
Tab. 48. Oczyszczalnie ścieków w gminie Moszczenica.	92
Tab. 49. Ogrzewanie w budynkach użyteczności publicznej w gminie Moszczenica.	93
Tab. 50. Elektrownie wiatrowe istniejące i planowane w gminie Moszczenica.	95
Tab. 51. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach na realizację instalacji wykorzystujących energię słońca w latach 2014–2019 r.	96
Tab. 52. Użytkownie terenów w gminie Moszczenica* – porównanie.	111

SPIS FOTOGRAFII

Fot. 1. Nowe budynki mieszkalne w Podolinie – widok z drogi powiatowej. Fot. I. Pecyna.	27
Fot. 2. Staw Alejny w zabytkowym parku dworskim w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.	37
Fot. 3. Odrestaurowany, zabytkowy park dworski w Moszczenicy – widok od strony ulicy (u góry) i z dworu (na dole). Fot. I. Pecyna.	42
Fot. 4. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Podwyższenia św. Krzyża. Fot. I. Pecyna.	61
Fot. 5. Ruiny dworu i park dworski w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.	61
Fot. 6. Młyn wodny w Białkowicach. Fot. G. Ferliński.	61
Fot. 7. Grodzisko w Rękoraju. Fot. I. Pecyna.	66
Fot. 8. Miejsce pamięci narodowej w Gazomii Nowej Fot. G. Ferliński.	67
Fot. 9. Widok na Sroć od strony Podolina. Fot. I. Pecyna.	69
Fot. 10. Kapliczka w Sierosławiu. Fot. I. Pecyna.	69
Fot. 11. Ruiny drewnianego wiatraka w Sroć. Fot. I. Pecyna.	70
Fot. 12. Kościół w Sroć – przysłonięcie dużą tablicą informacyjną. Fot. I. Pecyna.	70
Fot. 13. Szkoła w Rękoraju – widok od strony obiektów sportowych (po lewej) oraz szkoła w Gazomii Starej (po prawej). Fot. I. Pecyna.	80
Fot. 14. Zakład Opieki Zdrowotnej w Raciborowicach. Fot. I. Pecyna.	80
Fot. 15. Obiekty sportu i rekreacji w Woli Moszczenickiej. Fot. I. Pecyna.	82
Fot. 16. Obiekt biurowy na terenie Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych. Fot. I. Pecyna.	83
Fot. 17. Targowisko gminne w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.	86
Fot. 18. Zabytkowy dworzec w Babach przy linii kolejowej nr 1. Fot. I. Pecyna.	88
Fot. 19. Prace na autostradzie A1 – odcinek w Sierosławiu. Fot. I. Pecyna.	88
Fot. 20. Oczyszczalnia ścieków w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.	93
Fot. 21. Wiatraki w Sierosławiu i Rękoraju – widok ze Sroć. Fot. I. Pecyna.	95

SPIS ILUSTRACJI

Rys. 1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym na terenie gminy Moszczenica.....	109
Rys. 2. Tereny przeznaczone pod realizację funkcji mieszkalnej objęte szczególnymi zasadami zagospodarowania na podstawie przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych	113

CZĘŚĆ GRAFICZNA STUDIUM

CZĘŚĆ I – UWARUNKOWANIA

Część graficzna uwarunkowań stanowi załącznik Nr 2
do uchwały w sprawie uchwalenia zmiany Studium

Arkusz 1/3. Uwarunkowania. Istniejąca struktura przestrzenna.	1: 15 000
Arkusz 2/3. Uwarunkowania.	
Uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe. Stan ładu przestrzennego.	1: 15 000
Arkusz 3/3. Uwarunkowania. Infrastruktura techniczna i komunikacja.	1: 15 000

CZĘŚĆ II – KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA

Rysunek Studium stanowi załącznik Nr 3
do uchwały w sprawie uchwalenia zmiany Studium

Arkusz 1/2. Kierunki. Struktura przestrzenna Gminy. Przeznaczenie terenów.	1: 10 000
Arkusz 2/2. Kierunki. Polityka przestrzenna.	1: 10 000

TOM I SYNTEZA

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawno-formalna opracowania

Podstawę sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica (zwanej dalej Studium) stanowi uchwała Nr L/423/18 Rady Gminy Moszczenica z dnia 27 marca 2018 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. Projekt Studium stanowi realizację ww. uchwały.

Studium sporządza się w trybie i zakresie określonym w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2020 r., poz. 293 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 32 ust. 1-2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* Wójt Gminy Moszczenica dokonał analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Moszczenica na potrzeby oceny aktualności aktów planistycznych gminy i przedstawił jej wyniki Radzie Gminy Moszczenica. W uchwale Nr XLVII/387/17 Rady Gminy Moszczenica z dnia 29 grudnia 2017 r. w sprawie aktualności studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Moszczenica, w odniesieniu do obowiązującego studium, w związku z uznaniem jego nieaktualności w części, określono możliwość sporządzenia zmiany obowiązującego studium lub sporządzenia nowego studium.

Studium zastępuje dotychczas obowiązującą zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica przyjęte uchwałą Nr XXXI/282/13 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 stycznia 2013 r.

1.2. Miejsce Studium w systemie planowania

1.2.1. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako element krajowego systemu planowania przestrzennego

Przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* określają jednoznacznie podporządkowanie zapisów studium w zakresie lokalizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zapisom planu województwa lub programów sporządzanych przez ministrów i centralne organy administracji rządowej zawierających zadania rządowe:

- 1) zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 4a ww. ustawy, w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;
- 2) zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 14 ww. ustawy, w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
- 3) zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt 1 lit. a ww. ustawy, w studium określa się kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego;
- 4) zgodnie z art. 10 ust. 2 pkt 7 ww. ustawy, w studium określa się obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o którym mowa w art. 48 ust.1, tj. służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym;
- 5) zgodnie z art. 11 pkt 3 ww. ustawy, sporządzając studium uwzględnia się ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz ramowego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego oraz ustalenia programów o których mowa w art. 48 ust.1 tj. służących realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym (w przypadku braku planu zagospodarowania przestrzennego województwa lub nie wprowadzenia do niego zadań rządowych).

1.2.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jako instrument kształtowania polityki przestrzennej gminy

Rolę i miejsce Studium w systemie planowania określa ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*.

Rolą Studium jest:

- 1) określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego;
- 2) zdefiniowanie perspektywicznych celów rozwojowych w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, obejmujących m.in. zagadnienia w zakresie:
  - a) kształtowania struktury przestrzennej gminy oraz przeznaczenia terenów,
  - b) procesów demograficznych, ekonomicznych i ich prognoz,
  - c) ochrony przyrody oraz ochrony środowiska i jego zasobów,
  - d) ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
  - e) komunikacji,
  - f) infrastruktury technicznej,
  - g) rozmieszczenia inwestycji celu publicznego,
  - h) obszarów przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
  - i) obszarów zdegradowanych,
  - j) możliwości finansowania przez gminę inwestycji służących realizacji zadań własnych,
  - k) bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Studium, jako obligatoryjny dokument planistyczny, stanowi jeden z elementów planowania strategicznego rozwoju gminy i wraz z innymi dokumentami programowymi wyznacza cele i zasady gospodarowania jej zasobami.

Studium, nie będące aktem prawa miejscowego, realizowane jest poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz gminne plany i programy, integralnie związane z rozwojem sieci infrastruktury technicznej, rozwojem systemów komunikacji, ochroną środowiska, ochroną dóbr kultury oraz gospodarki gruntami.

1.3. Cel, zakres i metoda opracowania

Podstawowymi celami sporządzenia Studium jest identyfikacja uwarunkowań rozwojowych gminy Moszczenica oraz określenie jej polityki przestrzennej, w tym lokalnych zasad zagospodarowania. Identyfikacja czynników wpływających na możliwości rozwoju Gminy obejmuje ocenę istniejącego zagospodarowania oraz zjawisk i procesów zachodzących w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej i gospodarczej, a także identyfikację zarówno barier jak i stymulatorów rozwoju.

W Studium wskazuje się działania, w zakresie planowania przestrzennego, służące urzeczywistnieniu wizji rozwoju Gminy w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju – rozumianą jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Zakres przestrzenny Studium obejmuje gminę Moszczenica w jej granicach administracyjnych (stan 2019 r.).

Problematyka opracowania obejmuje zakres określony w art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Właściwe przygotowanie złożonego opracowania, jakim jest Studium, wymaga zastosowania różnych metod pracy, w tym:

- 1) przeprowadzenia inwentaryzacji przyrodniczej i urbanistycznej terenu objętego opracowaniem oraz poddaniu weryfikacji i waloryzacji istniejącego zagospodarowania;
- 2) dokonania analizy dostępnych materiałów źródłowych: kartograficznych, statystycznych, planistycznych, historycznych i faktograficznych;
- 3) kartograficznego i matematycznego opracowania pozyskanych danych.

1.4. Zasoby informacyjne i ich aktualność

W toku prac nad przygotowaniem Studium wykorzystano następujące materiały:

Opracowania planistyczne o zasięgu lokalnym, regionalnym i krajowym:

- 1) *Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obowiązujące w gminie Moszczenica*;
- 2) *projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w gminie Moszczenica – stan na 2020 r.*;
- 3) *Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica – uchwała Nr XXXI/282/13 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 stycznia 2013 r.*;
- 4) *Opracowanie ekofizjograficzne gminy Moszczenica, Łódź, 2019 r.*;
- 5) *Opracowanie ekofizjograficzne gminy Moszczenica, Bydgoszcz, 2011 r.*;
- 6) *Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Moszczenica na potrzeby oceny aktualności aktów planistycznych gminy, 2017 r.*;
- 7) *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252)*;
- 8) *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*,
- 9) *Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej*;
- 10) *Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028*;
- 11) *Uchwała Nr XL/503/17 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 czerwca 2017 r. w sprawie wykonania Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028 (z późn. zm.)*;
- 12) *Plan gospodarki wodami na obszarze dorzecza Wisły*, oprac. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, 2016 r.;
- 13) *Plan gospodarki wodami na obszarze dorzecza Odry*, oprac. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, 2016 r.;
- 14) *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*, 2016 r.;
- 15) *Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy*, Warszawa, 2019 r.;
- 16) *Wskazanie obszarów występowania zjawiska suszy wraz z określeniem jej zasięgu i natężenia na terenie RZGW w Warszawie oraz analiza możliwości zwiększenia na wskazanych obszarach dyspozycyjności zasobów wodnych*, RZGW Warszawa;
- 17) *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi – uchwała Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.*;
- 18) *Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2020 – uchwała Nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r.*;
- 19) *projekt Strategii rozwoju województwa łódzkiego 2030 – projekt przedstawiony do konsultacji społecznych*;
- 20) *Wojewódzki Program Małej Retencji dla województwa łódzkiego, Synteza, 2005 r.*;
- 21) *Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego na lata 2014-2020 (2014 r.)*;

Programy i dokumenty Gminne:

- 22) *Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014–2020 – uchwała Nr LVII/505/14 Rady Gminy Moszczenica z dnia 6 listopada 2014 r.*;
- 23) *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 – uchwała Nr XLVII/390/17 Rady Gminy*

- Moszczenica z dnia 29 grudnia 2017 r., zmieniona uchwałą Nr VII/55/19 z dnia 21 lutego 2019 r.;
- 24) *Założenia do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Moszczenica na lata 2016-2030* – uchwała Nr XXXIII/250/16 Rady Gminy Moszczenica z dnia 29 grudnia 2016 r.;
  - 25) *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Moszczenica za rok 2019*;
  - 26) *Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Moszczenica* – zarządzenie Nr 61/2016 Wójta Gminy Moszczenica z dnia 6 czerwca 2016 r.;
  - 27) *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019* – uchwała Nr XXVIII/211/16 Rady Gminy Moszczenica z dnia 23 września 2016 r.
  - 28) *Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Moszczenica* – uchwała Nr XLIII/350/17 Rady Gminy Moszczenica z dnia 18 października 2017 r.;
  - 29) *Raport o stanie gminy Moszczenica za 2018 r.*;
  - 30) *Informacja o stanie mienia gminy Moszczenica, 2018 r.*;

Opracowania specjalistyczne, w tym akty prawne:

- 31) *Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2020 r.*, PIG, Warszawa 2021;
- 32) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim, raport za rok 2017*, WIOŚ, Łódź;
- 33) rozporządzenie Nr 41/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 21 sierpnia 2007 r. w sprawie ustanowienia Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki;
- 34) uchwała Nr XXXI/613/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki;
- 35) uchwała Nr VII/46/2003 Rady Gminy Moszczenica z 9 kwietnia 2003 r. w sprawie utworzenia Użytku Ekologicznego „Moszczanka”;
- 36) *Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim*, WIOŚ, 2017 r.;
- 37) *Rozwój energetyki w kontekście wykorzystania odnawialnych źródeł energii w województwie łódzkim*, BPPWŁ, 2015 r.;
- 38) *Analiza możliwości lokalizacji i rozwoju farm wiatrowych w województwie łódzkim*, BPPWŁ, 2011 r.;
- 39) *Analiza możliwości wykorzystania energii słonecznej w województwie łódzkim*, BPPWŁ, 2011 r.;
- 40) *Analiza możliwości produkcji biomasy i biogazu w województwie łódzkim*, BPPWŁ, 2011 r.;
- 41) *Energia geotermalna w województwie łódzkim*, BPPWŁ, 2007 r.;
- 42) *Analiza możliwości wykorzystania energii alternatywnej w gospodarce energetycznej województwa łódzkiego*, BPPWŁ, 2007 r.;
- 43) *Typy krajobrazów w województwie łódzkim*, dr A. Majchrowska, dr S. Krysiak, 2018 r.;
- 44) *Diagnoza walorów widokowo-kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim (opracowana w ramach audytu krajobrazowego województwa łódzkiego) oraz Analiza widokowo-kompozycyjna panoram historycznych jednostek osadniczych*;
- 45) *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022* – uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.;
- 46) *Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016-2019*;
- 47) *Program Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego 2016 na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.*;
- 48) *Program ochrony środowiska dla Powiatu Piotrkowskiego na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024*;
- 49) *Prognoza ludności gmin na lata 2017 – 2030 (opracowanie eksperymentalne)*, GUS 2017 r.;

- 50) *Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (powiaty)*, GUS 2014 r.;

Literaturę branżową:

- 51) Dąbrowska-Milewska G., 2010, *Standardy urbanistyczne dla terenów mieszkaniowych – wybrane zagadnienia*, ARCHITECTUARE et ARTIBUS;
52) Kondracki J., 1998, *Geografia regionalna Polski*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa;
53) Woś A., *Atlas Rzeczypospolitej*;

Materiały statystyczne i kartograficzne:

- 54) dane z Bazy Danych Lokalnych GUS;
55) mapy topograficzne w skali 1 : 10 000, układ PL-1992;
56) baza danych obiektów topograficznych BDOT10k;
57) mapy ewidencyjne gruntów i budynków;
58) mapy glebowo-rolnicze;
59) Mapa Hydrogeologiczna Polski, arkusze: Tuszyn, Piotrków Trybunalski, Sulejów, Ujazd;
60) Mapa Geologiczna Polski, arkusze: Tuszyn, Piotrków Trybunalski, Sulejów, Ujazd (Popielawy);
61) Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce, Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R., Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011;
62) ortofotomapy;
63) informacje i materiały uzyskane w wyniku przeprowadzenia konsultacji z instytucjami opiniującymi i uzgadniającymi projekt Studium;
64) inwentaryzację bezpośrednią terenu Gminy;

Źródła internetowe:

- 65) <https://bdl.stat.gov.pl/>;
66) www.bdl.lasy.gov.pl/;
67) www.geoportal.pgi.gov.pl/;
68) <https://geoportal.lodzkie.pl/imap/>
69) <http://piotrkow.geoportal2.pl/>
70) <http://moszczenica.e-mapa.net/>
71) <http://mapa.plk-sa.pl/>
72) <http://geologia.pgi.gov.pl>
73) <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>.

Wykorzystane na potrzeby opracowania Studium materiały, zawierały najbardziej aktualne, dostępne informacje.

1.5. Struktura opracowania

Studium składa się z trzech części:

- 1) syntezy;
- 2) uwarunkowań rozwoju;
- 3) kierunków zagospodarowania.

Pierwsza z nich ma charakter ogólny, wprowadzający – oprócz informacji dotyczących znaczenia i rangi dokumentu, celów jego sporządzania oraz zakresu, stosowanych metod pracy i wykorzystanych materiałów zawiera również podstawowe dane o Gminie oraz syntezę i uzasadnienie ustaleń zawartych w dalszej części Studium.

Część druga, uwarunkowania rozwoju, obejmuje analizę stanu środowiska przyrodniczego, kulturowego, istniejącego zagospodarowania oraz sytuacji społecznej, gospodarczej

i ekonomicznej Gminy. Jako istotne dla rozwoju Gminy w kolejnych latach uwzględnione zostały również ustalenia zawarte w dokumentach i programach o znaczeniu ponadlokalnym.

W ostatniej części określono cele rozwoju Gminy oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego. Dla poszczególnych „typów funkcjonalnych” terenów określone zostało wiodące i uzupełniające przeznaczenie oraz wskaźniki kształtowania zagospodarowania i zabudowy. Ponadto wskazano kierunki i zasady kształtowania środowiska przyrodniczego (w tym leśnej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej) i kulturowego, infrastruktury technicznej i społecznej formułując dodatkowo wytyczne formułowania ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

1.6. Współpraca i uspołecznienie procesu planowania

Opracowanie Studium wymagało zaangażowania specjalistów zajmujących się badaniem przyrodniczych, kulturowych, społecznych i gospodarczych aspektów przekształceń struktur przestrzennych. Rozwiązania proponowane przez zespół projektantów poddane zostały społecznej ocenie w toku następujących czynności:

- 1) przyjmowania i rozpatrywania wniosków;
- 2) wyłożenia projektu Studium oraz Prognozy oddziaływania na środowisko do publicznego wglądu;
- 3) dyskusji publicznej;
- 4) przyjmowania i rozpatrywania uwag.

Tym samym zapewniony został udział społeczeństwa w opracowywaniu dokumentu, w tym w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, wymagany przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2021 r. poz. 247 z późn. zm.).

1.7. Podstawowe dokumenty strategiczne i programowe

Politykę przestrzenną Gminy sformułowano z uwzględnieniem ustaleń planów i programów o znaczeniu ponadlokalnym, w tym m.in. zawartych w:

- 1) *Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*;
- 2) *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planie zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi (2018 r.)*;
- 3) *Strategii rozwoju województwa łódzkiego 2020 (2013 r.)*;
- 4) *projekcie Strategii rozwoju województwa łódzkiego 2030 (2020 r.)*;
- 5) planach i programach rządowych.

Zakłada się kontynuację oraz weryfikację, w przypadku zmiany uwarunkowań przestrzennych, społeczno-gospodarczych lub prawnych, dotychczasowej polityki przestrzennej zawartej w uchwałach Rady Gminy Moszczenica, w szczególności:

- 1) *Zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica* – uchwała Nr XXXI/282/13 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 stycznia 2013 r.;
- 2) *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024* – uchwała Nr VII/55/19 Rady Gminy Moszczenica z dnia 21 lutego 2019 r. (zmiana uchwały Nr XLVII/390/17 z dnia 29 grudnia 2017 r.);
- 3) *Aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014-2020* – uchwała Nr LVII/505/14 Rady Gminy Moszczenica z dnia 6 listopada 2014 r.

2. Podstawowe dane o gminie Moszczenica

Gmina Moszczenica jest gminą wiejską położoną w centralnej części Polski, w centralnej części województwa łódzkiego, w północnej części powiatu piotrkowskiego. Graniczy z następującymi gminami:

- 1) od północy: Czarnocin (powiat piotrkowski) i Będków (powiat tomaszowski);

- 2) od wschodu: Wolbórz (powiat piotrkowski);
- 3) od południa: miasto Piotrków Trybunalski (powiat m. Piotrków Trybunalski);
- 4) od zachodu: Grabica (powiat piotrkowski) i Tuszyn (powiat łódzki wschodni).

Gmina Moszczenica jest jedną z 11 gmin powiatu piotrkowskiego. Obejmuje obszar 111,49 km². Siedziba władz Gminy znajduje się w miejscowości Moszczenica. Na strukturę administracyjno-osadniczą Gminy składają się 30 obrębów geodezyjnych (zorganizowanych w 23 sołectwa): Baby, Białkowice, Daszówka, Dąbrówka, Gazomia Nowa, Gazomia Stara, Gajkowice, Gościmowice I, Gościmowice II, Imielnia, Jarosty, Karlin, Kiełczówka, Kolonia Podolin, Kolonia Raków, Kosów, Lewkówka, Moszczenica, Michałów, Pomyków, Podolin, Pieńki Karlińskie, Raciborowice, Raków Duży, Rękoraj Wieś, Rękoraj Dobra, Sierosław, Srock Prywatny, Srock Rządowy oraz Wola Moszczenicka.

Obszar Gminy zamieszkiwany jest przez 12 755 osób (stan na 29 marca 2019 r., wg danych Urzędu Gminy w Moszczenicy). Gęstość zaludnienia wynosi 115 osób na 1 km², co jest wartością najwyższą spośród wszystkich gmin wiejskich i obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich w powiecie piotrkowskim (GUS BDL).

3. Synteza projektu Studium

3.1. Synteza uwarunkowań

1. Grunty występujące na terenie Gminy w większości sprzyjają rozwojowi zabudowy (nadają się do posadowienia budynków).
2. Obszary najintensywniej zainwestowane, najbardziej przekształcone przez człowieka oraz poddane dalszej silnej presji urbanizacyjnej występują w centrum Gminy i obejmują Moszczenicę wraz z miejscowościami do niej przylegającymi.
3. W Gminie wykształciły się lokalne ośrodki wielofunkcyjne: Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kiełczówka z Babami, Jarosty, Michałów i Raków Duży.
4. Na terenie Gminy istnieje presja realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej.
5. Dominującym typem zabudowy jest zabudowa zagrodowa oraz zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.
6. W Gminie zlokalizowane są i planowane są nowe elektrownie wiatrowe.
7. Gmina posiada znaczny potencjał dla lokalizacji odnawialnych źródeł energii, przede wszystkim związanych z energią słoneczną, geotermalną oraz biomasy i biogazu.
8. Bezpośrednie sąsiedztwo Piotrkowa Trybunalskiego, jako większego miasta powiatowego, stymuluje rozwój Gminy (Piotrków Tryb. jest zarówno rynkiem zbytu jak i miejscem pracy dla wielu mieszkańców Gminy).
9. Gmina realizuje inwestycje przyciągające nowych inwestorów, w tym zrealizowane zostały Moszczenickie Tereny Inwestycyjne.
10. Gmina w południowej i południowo-zachodniej części posiada pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (plany miejscowe omówione zostały dalej); inwestycje na obszarach nie objętych planami miejscowymi prowadzone są w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy.
11. W Gminie powszechnie występują gleby o wysokiej przydatności rolniczej.
12. Ze względu na lokalizację, panujące warunki glebowo-rolne oraz klimatyczne gmina Moszczenica jest gminą o warunkach bardzo korzystnych dla rozwoju rolnictwa.
13. W Gminie istnieją i planowane są nowe, duże obiekty chowu i hodowli zwierząt zaliczane do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, skoncentrowane są przede wszystkim w zachodniej i północnej części Gminy (Sierosław, Rękoraj, Gościmowice Pierwsze, Gościmowice Drugie, Dąbrówka); z lokalizacją obiektów wiąże się uciążliwość – głównie odory.
14. W Gminie występują większe kompleksy leśne; walory przyrodnicze Gminy objęte zostały ochroną poprzez ustanowienie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki, dwóch użytków ekologicznych oraz pomników przyrody.

15. W Gminie występują złoża kopalin pospolitych; rekultywacji wymagać będą tereny, na których zakończono eksploatację.
16. Gmina cechuje się bardzo korzystnym położeniem pod względem komunikacyjnym – zlokalizowana w centralnej Polsce, w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji piotrkowskiej; autostrada, droga ekspresowa, droga krajowa i droga wojewódzka zapewniają dobre połączenie z ośrodkami o znaczeniu regionalnym i krajowym.
17. Głównym problemem z zakresu tutejszego systemu komunikacyjnego jest rozcięcie przez drogę krajową Srocka, stanowiąc zagrożenie dla bezpieczeństwa oraz generując uciążliwość (hałas, zanieczyszczenia).
18. Aktualny stan rozwoju infrastruktury technicznej należy uznać za dostateczny; rozwoju wymaga przede wszystkim sieć kanalizacyjna i sieć gazowa, której budowa jest na inicjalnym etapie.
19. Istniejące obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej są w stanie obsłużyć większą liczbę mieszkańców.
20. Sieci infrastruktury technicznej oraz system komunikacyjny są sukcesywnie rozbudowywane.
21. W bezpośrednim sąsiedztwie Gminy, w gminie Grabica, zlokalizowane są zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii.
22. W Gminie zlokalizowane są liczne obiekty zabytkowe.
23. W Gminie występują wartościowe krajobrazy, w szczególności obejmujące panoramę Srocka związaną z urozmaiconym ukształtowaniem terenu i występowaniem dominanty – zabytkowego kościoła.
24. Walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe stwarzają dogodne warunki do rozwoju turystyki, zwłaszcza weekendowej.
25. Liczba mieszkańców Gminy nieznacznie wzrasta, co związane jest przede wszystkim z wieloletnim dodatnim saldem migracji.
26. Poziom bezrobocia mieszkańców Gminy jest niski.
27. Wyposażenie w infrastrukturę społeczną jest wystarczające, rozwoju wymaga zapewnienie dostępu do żłobka lub innych form opieki nad dziećmi do lat 3.
28. Warunki życia w Gminie są dobre: warunki mieszkaniowe w zakresie wyposażenia w instalacje sanitarne są tutaj na wysokim poziomie, w najgęściej zaludnionych miejscowościach dostępne są obiekty sportowo-rekreacyjne, organizowane są wydarzenia o charakterze sportowo-kulturalnym i integrującym mieszkańców.

3.2. Synteza zasad ochrony i kierunków rozwoju

Zawarte w niniejszym Studium ustalenia w sposób wyczerpujący odnoszą się do zakresu merytorycznego określonego w przepisach z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie **kierunków zmian w strukturze przestrzennej Gminy oraz w przeznaczeniu terenów**, w tym wynikających z bilansu terenów, audytu krajobrazowego, oraz w zakresie obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym w Studium założono, że gmina Moszczenica rozwijać się będzie w oparciu o wykorzystywanie szans i możliwości związanych przede wszystkim z:

- 1) istniejącą, dużą dostępnością komunikacyjną i centralnym położeniem w kraju;
- 2) bezpośrednim sąsiedztwem Piotrkowa Trybunalskiego (generującym rozwój i aktywność gospodarczą, stanowiącym potencjalny rynek zbytu oraz miejsce pracy);
- 3) istnieniem wykształconych wielofunkcyjnych ośrodków osadniczych na terenie Gminy: Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kiełczówka z Babami, Jarosty, Michałów i Raków Duży;
- 4) realizacją Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych w Moszczenicy;
- 5) korzystnym wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i znacznym potencjałem rolnictwa;
- 6) występowaniem złóż kopalin pospolitych;
- 7) istniejącymi walorami krajobrazowo-kulturowymi.

Realizacja celów rozwoju gminy Moszczenica będzie wiązać się z przekształceniem jakościowym i ilościowym istniejącego zagospodarowania. Wskazane kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej, określono w oparciu o zasadę kontynuacji cech istniejącego zainwestowania w zakresie funkcji oraz parametrów kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu uwzględniając zidentyfikowane tendencje rozwojowe oraz potrzeby przekształceń obszarów w zakresie funkcji. Wyznaczono obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym oraz wyznaczono lub oznaczono obszary lub obiekty:

- 1) urbanizacji – obejmujące tereny zabudowy i tereny zieleni: tereny zabudowy – kontynuacji urbanizacji, tereny zabudowy – rozwoju urbanizacji oraz zieleni urządzonej – kontynuacji urbanizacji;
- 2) chronione ze względów przyrodniczych, środowiskowych i krajobrazowych;
- 3) związane z ochroną gruntów rolnych i leśnych;
- 4) chronione przed zabudową;
- 5) główne kierunki powiązań przyrodniczych;
- 6) chronione ze względów kulturowych;
- 7) szlaki turystyczne;
- 8) szczegółowej polityki w zakresie kształtowania ładu przestrzennego: obszar przestrzeni publicznej, obszar zdegradowany, tereny wymagające przekształceń: rehabilitacji lub rekultywacji, dominantę widokową, targowisko;
- 9) związane z eksploatacją kopalni.

Najwięcej nowych terenów inwestycyjnych (obszarów rozwoju urbanizacji) wskazano w obrębach:

- 1) Sroć Rządowy i Kolonia Podolin, Sierosław, Rękoraj Wieś, Imielnia, Lewkówka, Jarosty, Daszówka, Raków Duży – tereny produkcyjno-magazynowo-usługowe;
- 2) Pieńki Karlińskie, Karlin, Jarosty, Raków Duży – tereny mieszkaniowo-usługowe i mieszkaniowe.

W południowej części Gminy tereny te w większości odpowiadają zasięgom ustalonym w obowiązujących planach miejscowych.

Jednocześnie zrewidowano politykę przestrzenną zmiany Studium z 2013 r. i dostosowano zasięg terenów przeznaczonych do zainwestowania do uwarunkowań, potrzeb i możliwości finansowych Gminy, co ma pozwolić ograniczyć niekorzystny proces rozpraszania zabudowy, konfliktów funkcji i zapewnić dostęp do infrastruktury technicznej i społecznej na odpowiednim poziomie. Korekty zasięgu terenów przeznaczonych pod zabudowę (ich redukcja) dotyczyły przede wszystkim: Jarost, Sierosławia, Kielczówki i Bab, Pomykowa, Gajkowic, Kosowa, Gościmowic Pierwszych, Gościmowic Drugich, Gazomi Starej i Gazomi Nowej.

W zakresie obszarów oraz zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk w Studium m.in.:

- 1) wskazano obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych – istniejące: obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, obszary i tereny górnicze, obszar szczególnego zagrożenia powodzią;
- 2) ustalono ochronę istniejących kompleksów leśnych i ich rozwój w oparciu o wskazane obszary rolnicze do zalesienia;
- 3) ustalono ochronę gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed zmianą sposobu użytkowania;
- 4) ustalono ochronę lokalnych korytarzy i powiązań ekologicznych przed zmianą sposobu użytkowania;
- 5) wskazano działania w zakresie ochrony przyrody, powierzchni ziemi i gleb, powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych;
- 6) wskazano działania w zakresie ochrony przed hałasem oraz przed promieniowaniem elektromagnetycznym;

- 7) ustalono zasady kształtowania podsystemów: biologicznego, hydrologicznego oraz klimatycznego i ochrony powierzchni ziemi i gleb;
- 8) ustalono kierunki i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;
- 9) ustalono kierunki i zasady kształtowania leśnej i rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- 10) ustalono obowiązek rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
- 11) wskazano możliwość eksploatacji złóż kopalin w obrębie istniejących, udokumentowanych złóż oraz możliwość prowadzenia dalszych badań rozpoznawczych i ustanowienia obszarów i terenów górniczych; nie wyznaczono filaru ochronnego dla złóż;
- 12) wskazano tereny na których możliwe jest lokalizowanie zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej; ustalono zasady zapobiegania wystąpieniu poważnej awarii przemysłowej oraz jej skutkom;
- 13) ustalono kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej w celu ograniczenia uciążliwości działalności człowieka dla środowiska – przede wszystkim rozwój systemów kanalizacji;
- 14) wskazano wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych oraz wprowadzenie urządzeń i technologii energooszczędnych;
- 15) określono wytyczne ustalania zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie **obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej** w Studium m.in.:

- 1) wskazano obiekty i obszary podlegające ochronie na podstawie przepisów odrębnych;
- 2) wskazano obszary objęte szczególną polityką przestrzenną ze względu na wartości historyczne – zabytkowe układy przestrzenne Srocka, Moszczenicy i Raciborowic oraz zabytkowe założenia dworsko-parkowe w Moszczenicy, Raciborowicach, Kielczówce i Rękoraju;
- 3) ustalono działania w zakresie opieki nad zabytkami;
- 4) określono wytyczne ustalania zasad ochrony zabytków i dóbr kultury współczesnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie **kierunków oraz zasad rozwoju systemów komunikacji** w Studium m.in.:

- 1) ustalono utrzymanie, modernizację i rozbudowę istniejącej sieci drogowej, w tym realizację zadań inwestycji celu publicznego wskazanych w PZPWŁ;
- 2) wskazano budowę obwodnicy Srocka w ciągu drogi krajowej nr 12 (91);
- 3) określono docelowe klasy techniczne dróg publicznych;
- 4) wskazano rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów;
- 5) wskazano utrzymanie linii kolejowej nr 1 oraz rozwój ilościowy i jakościowy przewozów realizowanych w ramach komunikacji zbiorowej;
- 6) określono wytyczne ustalania zasad korzystania i rozwoju systemów komunikacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W zakresie **kierunków oraz zasad rozwoju systemów infrastruktury technicznej** w Studium m.in.:

- 1) wskazano lokalizację terenów infrastruktury technicznej (I), obejmujących istniejące i projektowane obiekty infrastruktury technicznej związane z gospodarką wodną, ściekową, gospodarką odpadami oraz urządzenia elektroenergetyczne i gazownicze;
- 2) założono rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, gazowej, wodociągowej i energetycznej w oparciu o istniejące zasoby i w dostosowaniu do zmieniających się potrzeb;
- 3) wskazano możliwości rozwoju energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, w tym: lokalizację terenów na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW (a także ich strefy

ochronne), wykorzystujących m.in. energię biomasy, biogazu, energię geotermalną, aerotermalną, hydroenergię, energię promieniowania słonecznego oraz, w ograniczonym zakresie, energię wiatru;

- 4) wskazano wykorzystanie odnawialnych źródeł energii zarówno w zbiorczych jak i w indywidualnych systemach grzewczych w możliwie jak największym zakresie.

W zakresie **obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego** w Studium określono, na których terenach możliwa będzie realizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym oraz ponadlokalnym. Ze względu na brak programów zawierających zadania rządowe, przewidziane do realizacji na obszarze gminy Moszczenica, w zakresie inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym w Studium wskazano wyłącznie zadania samorządowe przewidziane do realizacji w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego*: budowę autostrady A1 koniec obwodnicy Częstochowy – Tuszyn, rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 716 Koluszki – Piotrków Trybunalski, dostosowanie systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracji Moszczenica, rekultywację zamkniętego składowiska odpadów komunalnych w Moszczenicy oraz budowę składowiska azbestu w obrębie Lewkówka.

Nie wyznaczono w Studium **obszarów, dla których jest obowiązkowe sporządzenie planu miejscowego**.

W zakresie **obszarów, dla których Gmina zamierza sporządzić plan miejscowy** w Studium jako niezbędne do sporządzenia planów miejscowych wskazano:

- 1) tereny zurbanizowane, zwłaszcza wyznaczonych obszarów przestrzeni publicznej;
- 2) tereny podlegające intensywnym procesom urbanizacyjnym w granicach Moszczenicy i miejscowości sąsiednich oraz Bab i Kielczówki;
- 3) tereny, w stosunku do których w Studium zmieniono dotychczasową politykę przestrzenną: dla których planuje się zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze lub nieleśne lub dla których obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego o ustaleniach polityki przestrzennej niezgodnej z zapisaną w Studium;
- 4) tereny, dla których obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego o zakresie i formie wymagającej dostosowania do aktualnych wymogów prawa.

W zakresie **kierunków i zasad kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej** w Studium założono utrzymanie dotychczasowych funkcji leśnych większości terenów oraz rozwój istniejących kompleksów leśnych w drodze ich uzupełnienia i poszerzenia w ramach wyznaczonych terenów rolniczych wskazanych do zalesienia.

W zakresie **kierunków i zasad kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej** w Studium założono utrzymanie dotychczasowych funkcji rolniczych większości terenów otwartych.

W zakresie **obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi** w Studium uwzględniono i oznaczono zasięg obszaru szczególnego zagrożenia powodzią. Zasady zagospodarowania terenów określone w Studium dla terenów w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią nie stwarzają zagrożeń w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ochrony przed powodzią.

W zakresie **obszarów osuwania się mas ziemnych** w Studium nie wprowadzono żadnych ustaleń, z uwagi na brak w granicach Gminy takich obszarów.

W zakresie **obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny** w Studium nie wprowadzono żadnych ustaleń, z uwagi na brak w granicach Gminy kopalni, które wymagałyby wyznaczenia filaru ochronnego.

W zakresie **obszarów pomników zagłady i ich stref ochronnych** w Studium nie wprowadzono żadnych ustaleń, z uwagi na brak w granicach Gminy Pomników Zagłady i ich stref ochronnych.

W zakresie **obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji** w Studium wskazano obszary, które wymagają przekształceń:

- 1) wymagające rehabilitacji tereny: dworu i jego bezpośredniego otoczenia w parku podworskim w Moszczenicy oraz nieczynnych cmentarzy ewangelickich w Gościmowicach Drugich i Jarostach;
- 2) wymagające rekultywacji tereny poeksploatacyjne oraz obszary, na których widoczne są ślady prowadzenia działalności eksploatacyjnej, a także teren składowiska odpadów w Moszczenicy.

Ze względu na brak stwierdzenia występowania historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi lub bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku lub szkód w środowisku nie określono obszarów wymagających remediacji.

W zakresie **obszarów zdegradowanych** określono obszar zdegradowany zgodnie z uchwałą Nr XXXVIII/292/17 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 maja 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Moszczenica.

W zakresie **granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych** w Studium wskazano granice terenów zamkniętych związanych z przebiegiem linii kolejowej.

W Studium określono również: **kierunki rozwoju i przekształceń infrastruktury społecznej** oraz **kierunki zabezpieczenia wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa**.

4. Uzasadnienia zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań

Przyjęte w Studium rozwiązania są wynikiem rozpoznania istniejącego stanu zagospodarowania przestrzennego, funkcjonowania i zagrożeń środowiska przyrodniczego, stopnia zachowania wartości kulturowych oraz sytuacji społeczno-gospodarczej. Opierając się o cele rozwoju określone w dokumentach gminnych, regionalnych i krajowych sprecyzowano kierunki rozwoju zapewniające:

- 1) utrzymanie roli i wielofunkcyjny rozwój: Moszczenicy i miejscowości sąsiednich, Srocka, Kiełczówki i Bab, Jarost, Michałowa i Rakowa Dużego jako ośrodków o znaczeniu lokalnym;
- 2) rozwój funkcji zabudowy mieszkaniowo-usługowej i mieszkaniowej jednorodzinnej Moszczenicy i miejscowościach sąsiednich, Srocku, Kiełczówce, Babach, Jarostach, Michałowie, Rakowie Dużym, Rakowie, Karlinie, Nowej Gazomi, Podolinie i Rękoraju;
- 3) warunki dla rozwoju funkcji produkcyjnych, składowych, magazynowych i usługowych w lokalizacjach o dobrej dostępności komunikacyjnej dróg ponadlokalnych, w oddaleniu od zwartej zabudowy mieszkaniowej – w obrębach: Imielnia, Sierosław, Rękoraj Wieś, Lewkówka, Daszówka, Jarosty, Raków Duży, Srock Rządowy, Kolonia Podolin oraz Moszczenica;
- 4) rozwój Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych;
- 5) warunki dla eksploatacji kopalni;
- 6) ograniczenie lokalizacji dużych obiektów chowu lub hodowli do istniejących stref ich koncentracji;
- 7) warunki dla rozwoju funkcji turystycznych, sportowych i wypoczynkowych, w szczególności w Moszczenicy wokół planowanego zbiornika wodnego oraz w ramach istniejącego parku i terenu ogrodów działkowych oraz w Gazomi Nowej w sąsiedztwie lasu;
- 8) warunki dla realizacji gminnych inwestycji celu publicznego;

- 9) zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania, poprawy dostępności usług, poprawy obsługi i funkcjonowania systemu komunikacyjnego i infrastruktury technicznej (zakłada się wzrost liczby mieszkańców oraz poprawę warunków mieszkaniowych obecnych i nowych mieszkańców);
- 10) rozwój systemów uzbrojenia terenu i standardów wyposażenia w dostosowaniu do stopnia zaawansowania rozwoju przestrzennego;
- 11) rozwój energetyki odnawialnej, w szczególności wykorzystującej energię promieniowania słonecznego;
- 12) rozwój infrastruktury społecznej w oparciu o istniejące zasoby.

5. Słowniczek pojęć i definicji

Ileokroć w niniejszym opracowaniu jest mowa o:

- 1) **Gminie** – należy przez to rozumieć gminę Moszczenica, chyba, że z treści zapisu wynika inaczej;
- 2) **modernizacji** – należy przez to rozumieć działania związane ze zwiększeniem wartości użytkowej lub technicznej istniejącego obiektu lub urządzenia;
- 3) **przepisach odrębnych** – należy przez to rozumieć przepisy ustaw wraz z aktami wykonawczymi oraz prawomocne decyzje administracyjne;
- 4) **przeznaczeniu** – należy przez to rozumieć funkcję określającą sposób zagospodarowania i użytkowania terenu;
- 5) **PZPW** – należy przez to rozumieć *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi* (uchwała Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.);
- 6) **rysunku Studium** – należy przez to rozumieć rysunek Studium sporządzony na mapie topograficznej w skali 1:10 000, stanowiący załącznik do uchwały uchwalającej Studium;
- 7) **Studium** – należy przez to rozumieć niniejszą zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica, stanowiącą dokument planistyczny Gminy, obejmujący obszar w granicach administracyjnych Gminy, o ile z treści przepisu nie wynika inaczej;
- 8) **uciążliwości** – należy przez to rozumieć negatywne oddziaływanie na otoczenie obiektów i urządzeń, powodowane emisją gazów, pyłów, hałasu, promieniowania itp., a także wynikające ze wzmożonego ruchu pojazdów związanego z ich funkcjonowaniem o wartościach przekraczających wartości dopuszczalne określone w przepisach odrębnych dotyczących ochrony środowiska;
- 9) **Urzędzie Gminy** – należy przez to rozumieć Urząd Gminy w Moszczenicy.

TOM II UWARUNKOWANIA ROZWOJU

1. Uwarunkowania ponadlokalne

1.1. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne

Odległość¹ gminy Moszczenica do najbliższych ośrodków o znaczeniu ponadlokalnym wynosi ok.: 11 km do Piotrkowa Trybunalskiego, 24 km do Tomaszowa Mazowieckiego, 34 km do Koluszek, 35 km do Bełchatowa, 41 km do Pabianic, 42 km do Łodzi, 47 km do Łasku, 55 km do Radomska, 59 km do Rawy Mazowieckiej oraz 60 km do Opoczna. Odległość do Miasta Stołecznego Warszawy wynosi ok. 130 km.

Gospodarka Gminy w dużej mierze oparta jest o rolnictwo. Mieszkańcy mają możliwość zaspokojenia na terenie Gminy potrzeb m.in.: w zakresie zakupu podstawowych artykułów żywnościowych i przemysłowych, szkolnictwa podstawowego, podstawowej opieki medycznej i innych usług. Potrzeby związane m.in. ze szkolnictwem ponadpodstawowym, specjalistyczną opieką medyczną oraz kulturą i rozrywką realizowane są w większych ośrodkach na terenie województwa, przede wszystkim w najbliższym położonym Piotrkowie Trybunalskim oraz w Łodzi. Siedziba władz powiatowych znajduje się w Piotrkowie Trybunalskim. Głównym ośrodkiem i stolicą regionu jest Łódź.

1.2. Powiązania przyrodnicze

Gmina położona jest poza siecią ekologiczną o randze międzynarodowej, krajowej lub regionalnej – jej obszar nie został zaliczony ani do korytarzy ekologicznych ustalonych w opracowaniu pt. „Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce” (etap I – 2005 r. i etap II – 2011 r.) ani do krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA. Elementy tej sieci przebiegają jednak w bliskim sąsiedztwie Gminy, obejmując swoim zasięgiem dolinę Pilicy, fragmenty doliny Łuciąży i towarzyszące im kompleksy leśne. Gmina częściowo zachowuje powiązania przyrodnicze z tymi elementami poprzez rozległy kompleks leśny zlokalizowany w jej południowo-wschodniej części, jednak powiązania te mają ograniczony zakres ze względu na przebieg drogi ekspresowej S8 rozcinającej powierzchnie leśne. Swobodnie migrować mogą wyłącznie gatunki przemieszczające się drogą powietrzną. Migracja zwierząt poruszających się po powierzchni terenu możliwa jest wyłącznie z wykorzystaniem przejść ekologicznych.

Przepływ materii, energii i informacji genetycznej pomiędzy elementami systemu przyrodniczego Gminy i obszarami sąsiednimi odbywa się za pośrednictwem sieci lokalnych korytarzy i powiązań ekologicznych. Podstawowe kierunki powiązań przyrodniczych związane są z dolinami rzek: Moszczanki (Moszczanki Właściwej, Moszczanki Lewej i Moszczanki – Młynówki), Wierzejki oraz przepływającej poza Gminą, w pobliżu jej granicy, Wolbórki. Powiązania przyrodnicze zachodzą także za pośrednictwem rowów melioracyjnych, obszarów leśnych – w szczególności trzech większych kompleksów mających kontynuację poza granicami Gminy – oraz za pośrednictwem otwartych terenów rolniczych, we wszystkich kierunkach.

Barierę dla migracji zwierząt stanowią przede wszystkim elementy infrastruktury komunikacyjnej o wysokim natężeniu ruchu, z których najbardziej uciążliwe ze względu na swój przebieg są: autostrada A1 i droga krajowa nr 12/91, o przebiegach zbliżonych do południkowego, rozcinające otwarte tereny rolne Gminy i oddzielające je od terenów rolnych i lasów w gminach sąsiednich, droga ekspresowa S8, droga wojewódzka 716 i linia kolejowa nr 1, dzielące na części największy w Gminie kompleks leśny oraz jego kontynuację poza granicami Gminy.

---

¹ Odległości liczone od centrum miejscowości Moszczenica.

1.3. Powiązania komunikacyjne i infrastrukturalne

Gmina Moszczenica charakteryzuje się wyjątkowo dogodnym położeniem w ponadlokalnej sieci komunikacyjnej. Teren całej Gminy jest dobrze skomunikowany z regionem i krajem. Powiązania komunikacyjne Gminy realizowane są za pośrednictwem:

- 1) autostrady A1, relacji Gdańsk – Gorzyczki;
- 2) drogi ekspresowej S8, relacji Wrocław – Białystok;
- 3) dróg krajowych, o tym samym przebiegu w granicach Gminy: nr 12 relacji Łękanica – Dorohusk oraz nr 91 relacji Gdańsk – Częstochowa;
- 4) drogi wojewódzkiej nr 716, relacji Koluszki – Piotrków Trybunalski;
- 5) linii kolejowej nr 1, relacji Warszawa Zachodnia – Katowice;
- 6) dróg powiatowych i gminnych.

Główne powiązania infrastrukturalne na terenie Gminy obejmują:

- 1) napowietrzną jednotorową linię elektroenergetyczną o napięciu 220 kV relacji Janów–Piotrków;
- 2) gazociąg wysokiego ciśnienia Piotrków Trybunalski–Łódź (DN 400 MOP 3,2 MPa) z rozgałęzieniami DN150²;
- 3) rurociąg naftowy DN250 PERN Przyjaźń (z kablem światłowodowym i stacją zasuw Z2C Podolin);
- 4) rurociąg przesyłowy wodociągu Sulejów–Łódź, śr. 1600 mm;
- 5) dwie radiolinie.

2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu, stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

2.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy i procesy jej przekształceń; zagospodarowanie i uzbrojenie terenu

Większość obszary gminy Moszczenica użytkowana jest rolniczo. Siedzibą władz Gminy oraz głównym ośrodkiem administracyjnym jest Moszczenica. Dominującym typem zabudowy jest zabudowa zagrodowa oraz zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Obszary najintensywniej zainwestowane, najbardziej przekształcone przez człowieka oraz poddane dalszej silnej presji urbanizacyjnej występują w centrum Gminy i obejmują Moszczenicę wraz z miejscowościami do niej przylegającymi. W Gminie wykształciły się lokalne ośrodki wielofunkcyjne: Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kiełczówka z Babami, Jarosty, Michałów oraz Raków Duży. W związku z położeniem Gminy w centrum Polski, przy lub w bezpośrednim sąsiedztwie ważniejszych szlaków komunikacyjnych, Gmina stanowi atrakcyjną lokalizację dla rozwoju działalności logistycznej. Jednym z większych obiektów tego typu zlokalizowanych na terenie Gminy jest Centrum Dystrybucji Ikea usytuowane w południowej części Gminy, w Jarostach. W Gminie występują złoża kopalin – tereny górnicze zlokalizowane są przede wszystkim w południowo-zachodniej części Gminy. W ramach działalności rolniczej w Gminie powszechnie występują obiekty chowu i hodowli zwierząt, przy czym największe obiekty skoncentrowane są w jej północno-zachodniej części. W Gminie występuje kilka zwartych kompleksów leśnych, które położone są w jej południowo-wschodniej (największy) oraz północnej części. W obszarze gruntów rolnych zlokalizowano kilkanaście turbin wiatrowych (elektrowni wiatrowych). Na lokalizację 6 kolejnych turbin w południowo-wschodniej części Gminy, w obrębach Gazomia Stara i Gazomia Nowa, wydano pozwolenia na budowę.

---

² Przez Gminę przebiega także nieczynny gazociąg wysokiego ciśnienia (Piotrków Trybunalski–Tuszyn DN200).

Użytkownie terenów w gminie Moszczenica*.

Sposób użytkowania terenu		Powierzchnia (ha)	Udział w powierzchni Gminy (%)
Tereny zabudowane i zurbanizowane	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	305,8	2,7
	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług	17,2	0,2
	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	5,2	0,0 (0,05)
	Tereny zabudowy zagrodowej	388,7	3,5
	Tereny zabudowy usługowej	35,1	0,3
	Tereny zabudowy rekreacji indywidualnej	1,5	0,0 (0,01)
	Tereny sportu i rekreacji	10,6	0,1
	Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług	84,4	0,8
	Tereny obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych (duże obiekty hodowlane)	41,1	0,4
	Tereny eksploatacji powierzchniowej	41,6	0,4
	Tereny infrastruktury technicznej	5,6	0,0 (0,05)
	Place i tereny obsługi komunikacji, parkingi i garaże	4,6	0,0 (0,04)
	Tereny kolei (tereny zamknięte związane z przebiegiem kolei)	78,7	0,7
	Tereny poprodukcyjne nieużytkowane	6,3	0,0 (0,06)
	Razem	1026,5	9,2
Tereny rolnicze, w tym grunty orne, uprawy trwałe, sady oraz łąki i pastwiska		8561,6	76,8
Tereny zieleni i wód	Tereny ogrodów działkowych	7,4	0,1
	Tereny zadrzewione i zakrzewione	138,4	1,2
	Lasy	1381,5	12,4
	Tereny zieleni urządzonej	17,1	0,2
	Tereny cmentarzy (czynnych i nieczynnych)	5,6	0,0 (0,05)
	Tereny wód powierzchniowych (stojących)	11,0	0,1
	Razem	1561,0	14,0
RAZEM		11149,0	100,0

* nie uwzględnia powierzchni obiektów liniowych (np. wody płynące, drogi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej przeprowadzonej dla potrzeb Studium.

Liczba terenów zagospodarowanych w Gminie stale się powiększa. W latach 2009-2019 każdego roku oddawano do użytkowania przeciętnie 39 budynków mieszkalnych oraz 16 budynków niemieszkalnych.

Tab. 1. Liczba nowych budynków mieszkalnych i niemieszkalnych oddanych do użytkowania w latach 2009-2019.

Budynki	Liczba nowych budynków oddanych do użytkowania											Średnia
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Nowe budynki mieszkalne	30	34	36	36	27	30	24	50	42	63	62	39
Nowe budynki niemieszkalne ogółem	8	13	9	22	18	18	16	18	18	17	14	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

W latach 2009-2019, zgodnie z danymi GUS, z grupy budynków niemieszkalnych na terenie gminy Moszczenica, oddano do użytku nowe budynki: 1 hotel, 1 budynek biurowy, 8 budynków handlowo-usługowych, 17 garaży, 3 budynki przemysłowe, 12 obiektów z grupy zbiorników, silosów i budynków magazynowych, 1 obiekt z grupy szpitali i zakładów opieki medycznej, 2 budynki szkół i instytucji badawczych, 1 budynek kultury fizycznej, 1 budynek przeznaczony do sprawowania kultu religijnego i czynności religijnych oraz 118 budynków gospodarstw rolnych.

Tab. 2. Średnia powierzchnia użytkowa nowych budynków mieszkalnych i niemieskalnych oddanych do użytkowania w danym roku w latach 2009-2019.

Budynki wg funkcji (łącznie liczba obiektów ze wszystkich lat)	Średnia powierzchnia użytkowa nowych budynków oddanych do użytkowania w danym roku [m ²]											Średnia
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Budynki mieszkalne (434)	132	127	124	141	141	159	135	124	122	122	116	131
Budynki niemieskalne ogółem (174):	256	192	5180	403	346	875	405	412	610	363	462	864
Budynki hoteli (1)	0	0	0	0	0	0	0	0	1130	0	0	-
Budynki biurowe (1)	0	274	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
Budynki handlowo- usługowe (8)	0	0	0	545	598	541	0	59	240	74	738	-
Budynki garaży (17)	0	37	30	36	101	68	19	295	107	0	48	-
Budynki przemysłowe (3)	0	0	0	0	0	0	0	0	982	0	1758	-
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe (12)	0	332	15 324	0	60	0	264	0	0	0	351	-
Szpitala i zakłady opieki medycznej (2)	0	0	0	0	511	0	0	0	0	0	0	-
Budynki szkół i instytucji badawczych (2)	0	0	0	415	1777	0	0	0	0	0	0	-
Budynki kultury fizycznej (1)	0	0	0	11 680	0	0	0	0	0	0	0	-
Budynki przeznaczone do sprawowania kultu religijnego i czynności religijnych (1)	0	0	0	0	0	0	0	404	0	0	0	-
Budynki gospodarstw rolnych (118)	256	186	95	323	257	2800	443	420	729	458	488	-
Pozostałe budynki niemieskalne, gdzie indziej niewymienione (8)	0	0	364	0	0	0	0	0	140	49	27	-

wartość powierzchni pisane kursywą gdy w danym roku powstał tylko 1 budynek danego typu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Uzbrojenie terenu omówione zostało w rozdz. 10 i 11.

2.2. Dotychczasowe przeznaczenie oraz stan systemu planowania przestrzennego

Dotychczasowe przeznaczenie

Obszar gminy Moszczenica w dokumentach planistycznych (w dotychczas obowiązującym Studium oraz w niżej wymienionych planach miejscowych) przeznaczony został na rozmaite cele, zarówno przyrodnicze i rolnicze, jak i na cele zabudowy i zagospodarowania terenu (począwszy od zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej, po funkcje usługowe, składowe, produkcyjne i przemysłowe).

Pod zabudowę w szczególności przeznaczono rozległe obszary w Moszczenicy i miejscowościach sąsiednich oraz w południowej i południowo-zachodniej części Gminy. Poza przeznaczeniem na cele mieszkaniowe, mieszkaniowo-usługowe i zagrodowe, uwzględniono szczególne uwarunkowania Gminy dla lokalizacji szeroko rozumianych funkcji magazynowych i produkcyjnych. Wyznaczono liczne tereny rozwoju wielofunkcyjnego oraz zabudowy produkcyjno-usługowej, przede wszystkim w sąsiedztwie ważniejszych szlaków komunikacyjnych: autostrady, drogi krajowej oraz linii kolejowej. Poza wymienionymi obszarami koncentracji zabudowy, dla pozostałego terenu Gminy przewidziano przede wszystkim utrzymanie funkcji rolniczych i przyrodniczych, wskazując na realizację zabudowy głównie w postaci pasm wzdłuż dróg. Tereny przeznaczone w planach miejscowych na cele zabudowy częściowo zostały już zainwestowane.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Dotychczas obowiązująca zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Moszczenica przyjęta została uchwałą Nr XXXI/282/13 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 stycznia 2013 r. Studium wykonane zostało zgodnie z zasadami i procedurą sporządzania studium określonymi w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W ramach przeprowadzonej w 2017 r. „Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Moszczenica na potrzeby oceny aktualności aktów planistycznych gminy” Studium uznane zostało za nieaktualne w części oraz stwierdzono możliwość sporządzania zmian studium oraz sporządzenia nowego studium.

Plany miejscowe

Dla obszaru gminy Moszczenica wg stanu na 2019 r. obowiązuje 13 planów miejscowych, pokrywających łącznie powierzchnię 1 521 ha, co stanowi ok 13,6% obszaru Gminy. Planami miejscowymi objęta jest głównie południowa część Gminy, obejmująca obręby: Karlin, Pieńki Karlińskie, Jarosty, Daszówka, Michałów, Raków Duży i Kolonia Raków. Wykaz obowiązujących planów przedstawia poniższa tabela.

Plany miejscowe od pozycji 1 do 8 opracowane zostały w oparciu o nieobowiązujące przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.) jednak zachowały swoją moc na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Pozostałe plany od pozycji 9 do 13 opracowane zostały w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Tab. 3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w gminie Moszczenica.

Lp.	Nazwa/ nr uchwały i data jej podjęcia/ publikacja	Obszar opracowania	Powierz- chnia [ha]
1.	Zmiana fragmentów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica uchwała Nr VIII/63/99 z dnia 28 kwietnia 1999 roku	- Kielczówka, dz. 327, 328 (podzielone) oraz kilka dz. przy ul. Wolborskiej - Wola Moszczenicka, dz. 887, 888 (podzielone) - Raciborowice, dz. 203/1, 203/2 /inne fragmenty opracowania utraciły ważność w związku z opracowaniem zmiany planu lub nowych planów/	5,9
2.	Zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica w miejscowości Rękoraj uchwała Nr XIII/93/99 z dnia 29 września 1999 roku	Rękoraj, dz. 141	1,29
3.	Zmiany w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica w miejscowości Gajkowice uchwała Nr XIII/95/99 z dnia 29 września 1999 roku	Gajkowice, dz. 146, 244	4,25
4.	Zmiana fragmentu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica we wsi Baby uchwała Nr XLVII/285/2002 z dnia 27 marca 2002 roku	Baby, dz. 86/9	2,917
5.	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica uchwała Nr IX/51/2003 z dnia 26 maja 2003 roku	Baby fragment dz. 299/1, 302/3, 302/5 (obecnie dz. 299/4, 302/2, 302/7)	0,45
6.	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica uchwała Nr XIV/78/2003 z dnia 15 października 2003 roku	Moszczenica dz. 886/1	0,1124
7.	Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica uchwała Nr XIV/79/2003 z dnia 15 października 2003 roku	Moszczenica dz. 851/3	1,56
8.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części południowej Gminy Moszczenica uchwała Nr XVIII/103/2003 z dnia 17 grudnia 2003 roku	kolejowe tereny zamknięte (stan na sporządzanie planów) w obr. Michałów	15,96

9.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego działki położonej na terenie miejscowości Moszczenica przy ul. Kosowskiej i Spacerowej uchwała Nr XXXVI/219/2005 z dnia 15 czerwca 2005 roku	Zbieg ulic Kosowskiej i Spacerowej dz. 1100-1139/5, 1091-1099	4,8481
10.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Srocku, obręb geodezyjny Sroć Rządowy, gmina Moszczenica, z przeznaczeniem pod usługi gastronomiczno-hotelowe uchwała Nr XLVI/306/2006 z dnia 31 sierpnia 2006 roku	Sroć Rządowy, fragment dz. 207-213	1,88
11.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w sołectwach Michałów i Raków, gm. Moszczenica uchwała Nr XLII/387/13 z dnia 17 października 2013 roku	Michałów, Raków Duży, Kolonia Raków	522,17
12.	Miejscowy plan zagospodarowania dla obszarów położonych w południowej części gminy Moszczenica, obejmujących sołectwa Karlin i Jarosty uchwała Nr XVII/138/15 z dnia 26 listopada 2015 roku	Jarosty, Karlin, Pieński Karlińskie, Daszówka	959,6265
13.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania dla obszarów położonych w południowej części gminy Moszczenica, obejmujących sołectwa Karlin i Jarosty uchwała Nr VIII/90/19 z dnia 28 marca 2019 roku	Jarosty, Karlin, Pieński Karlińskie, Daszówka /zmiana planu lp. 11 w zakresie parametrów intensywności zabudowy dla terenów TAG/	–
RAZEM:			1520,964

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Moszczenica.

Decyzje o warunkach zabudowy

Zgodnie z art. 4 ust. 2, pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* w przypadku braku planu miejscowego określenie sposobów zagospodarowania terenu dla inwestycji innych niż inwestycje celu publicznego następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy. Zgodnie z przeprowadzoną „Analizą zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy Moszczenica na potrzeby oceny aktualności aktów planistycznych gminy” w latach 2014–2016 w Gminie wydawano w ciągu każdego roku od 101 do 117 decyzji, najwięcej w miejscowościach Moszczenica, Wola Moszczenicka, Baby, następnie w Podolinie, Gazomi Nowej, Sierosławiu i Gajkowicach. Zdecydowana większość wydanych decyzji dotyczyła inwestycji związanych z zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz zabudową zagrodową, w tym produkcji rolniczej. Biorąc pod uwagę znaczne pokrycie planami miejscowymi południowych obszarów Gminy o stosunkowo intensywnych procesach urbanizacyjnych, taką ilość wydawanych decyzji należy uznać za dużą, świadczącą o znacznym ruchu inwestycyjnym w Gminie. Z punktu widzenia ładu przestrzennego, przy takiej ilości wydawanych decyzji korzystne byłoby prowadzenie inwestycji w oparciu o plany miejscowe, w szczególności w obszarach o największym ruchu inwestycyjnym.

2.3. Ład przestrzenny

Stan ładu przestrzennego na terenie Gminy ocenia się jako stosunkowo dobry. W obszarze wykształciły się pojedyncze jednostki posiadające uporządkowaną strukturę przestrzenną, a w części z nich wymogi ładu przestrzennego wynikają wprost z obowiązujących planów miejscowych. W obszarach niepokrytych planami miejscowymi wymagania ładu przestrzennego wynikają z ustaleń decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, co uznać należy za niedostateczną ochronę ładu przestrzennego.

Głównymi problemami w zakresie kształtowania ładu przestrzennego na terenie Gminy są:

- 1) znikome pokrycie planami miejscowymi obszaru miejscowości: Moszczenicy, Woli Moszczenickiej, Bab, Podolina, Gazomi Nowej, Sierosławia i Gajkowic, które poddane są intensywnym procesom inwestycyjnym;
- 2) presja realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej;
- 3) rozpraszanie zabudowy poza głównymi „lokalnymi centrami”;
- 4) konflikty funkcji związane z sąsiedztwem zabudowy mieszkaniowej i dużymi obiektami chowu lub hodowli zwierząt lub obiektami produkcyjnymi i magazynowymi;

- 5) brak integracji kompozycyjno-estetycznej pomiędzy zabudową lokalizowaną w swoim bezpośrednim sąsiedztwie;
- 6) trudność zachowania drożności korytarzy ekologicznych, wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i krajobrazu, ochrony przed zabudową obszarów dolinnych i otoczenia lasów;
- 7) przekształcenia powierzchni ziemi i zmiana krajobrazu w wyniku działalności wydobywczej, potrzeba rekultywacji terenów;
- 8) degradacja oraz zaprzestanie użytkowania części obiektów zabytkowych;
- 9) niewielka ilość infrastruktury turystycznej;
- 10) brak uporządkowania kwestii lokalizacji reklam i szyldów.

Fot. 1. Nowe budynki mieszkalne w Podolinie – widok z drogi powiatowej. Fot. I. Pecyna

3. Stan środowiska

3.1. Ukształtowanie terenu

Obszar gminy Moszczenica, wg. podziału dokonanego przez J. Kondrackiego³, głównie na podstawie cech morfologicznych terenu, znajduje się w granicach: megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa, prowincji Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Niziny Środkowopolskie oraz makroregionu Wzniesienia Południowomazowieckie. Obszar Gminy znajduje się w granicach dwóch mezoregionów: niemal w całości w mezoregionie Równina Piotrkowska (318.84), zaś zachodnie części Gminy w mezoregionie Wysoczyzna Bełchatowska (318.81).

Równina Piotrkowska jest obszarem w większości płaskim, obszary faliste występują lokalnie. Wysoczyznę Bełchatowską tworzy falista równina z ciągiem ostańcowych wzgórz morenowych mających swój początek w stadiale Warty.

W rzeźbie terenu gminy Moszczenica dominuje, płaska lub o lekko falistej powierzchni, powstała w skutek zlodowacenia Warty wysoczyzna morenowa. Wysoczyzna ta, charakteryzuje się monotonią rzeźby. Formy polodowcowe, utworzone podczas zlodowacenia środkowopolskiego stały się mało wyraźne w wyniku denudacji. Niewyraźnie zaznaczone pagórki piaszczysto-żwirowe występują m.in. w Babach, Moszczenicy, Gazomi Starej, Gazomi Nowej oraz Kosowie, czasami niezauważalnie w rzeźbie przechodząc w powierzchnie sandrowe, jak np. w okolicach Srocka i terenach usytuowanych na północ od Karlina. Na wschód od Podolina, nad tym prawie równinnym obszarem, wznoszą się gliniasto-piaszczysto-żwirowe zespoły pagórków morenowych. Wysoczyzna porożcinana jest siecią niewielkich dolin roztopowych, przebiegających zwykle z zachodu na wschód, wykorzystywanych obecnie przez niewielkie cieki. Palczasty system dolin roztopowych

³ Uwzględniając aktualizację z 2018 r.

w północno-zachodniej części Gminy jest charakterystycznym elementem rzeźby moreny dennej. W obszarze Gminy występują także antropogeniczne formy rzeźby w postaci piaskowni, żwirowni i glinianek.

Gmina leży na wysokości od 176 do 230 m n.p.m., przy czym większość jej obszaru na wysokości od 190 do 210 m n.p.m. Tereny najwyżej wyniesione nad poziom morza znajdują się w północno-zachodniej części Gminy, ich wysokości bezwzględne osiągają wartości od 215 do 230 m n.p.m. Najniżej położone są tereny w północno-wschodniej części, w dolinie rzeki Wolbórki (ok. 176 m n.p.m.), oraz w części wschodniej przy granicy Gminy w miejscowości Białkowice, w dolinie rzeki Moszczanki (ok. 178 m n.p.m.). Występowanie innych obszarów położonych na niższych niż przeciętne wysokościach odpowiada przebiegowi cieków i ich dolin. Powierzchnia terenu Gminy opada w kierunku wschodnim.

3.2. Krajobraz naturalny

Krajobraz naturalny gminy Moszczenica⁴, w niemal całym jej obszarze, tworzony jest przez krajobraz nizin oraz, uzupełniający go, krajobraz dolin i obniżeń.

W ramach krajobrazu nizin, w obszarze Gminy wyróżnić można, krajobrazy: glacialne strefy staroglacjalnej, fluwioglacjalne strefy staroglacjalnej, peryglacialne oraz eoliczne.

Krajobrazy glacialne strefy staroglacjalnej w Gminie obejmują obszary akumulacji glacialnej zlodowaceń środkowopolskich (warty, odry) – obszary wysoczyznowe, zbudowane z glin zwałowych oraz piasków, żwirów, głazów i mułków, czasem powleczonych cienkimi seriami peryglacialnych utworów pokrywowych. W Gminie do krajobrazów glacialnych strefy staroglacjalnej zaliczają się, przeważające w obszarze Gminy, krajobrazy równinne i faliste (z deniwelacjami do 5 metrów), oraz występujący w północno-zachodniej części krajobraz pagórkowaty (z deniwelacjami od 5 do 20 m).

Krajobrazy fluwioglacjalne strefy staroglacjalnej wyróżniono na obszarach akumulacji wodnolodowcowej zlodowaceń środkowopolskich i południowopolskiego, zbudowanych z piasków i żwirów wodnolodowcowych, tworzących grubsze pokrywy lub przykrywających utwory innej genezy, w których stropie utworów wodnolodowcowych mogą występować peryglacialne serie pokrywowe z domieszką eolicznych pyłów i piasków. Do krajobrazów fluwioglacjalnych staroglacjalnych w Gminie należą, występujące w kilku obszarach, krajobrazy równinne i faliste (z deniwelacjami do 5 m) oraz zlokalizowany w północno-zachodniej części Gminy, pojedynczy, niewielki krajobraz pagórkowaty (z deniwelacjami od 5 do 20 m).

Krajobrazy peryglacialne występują na obszarach deluwialnych suchych dolin i stoków, obejmują większe suche doliny zawieszone w stosunku do współczesnych den dolinnych, większe doliny nieckowate i płaskodenne oraz powierzchnie stokowe, gdzie wydzielone zostały piaski i mułki deluwialne.

W paru miejscach występują krajobrazy eoliczne równinne i faliste, w tym jeden większy obszar w południowo-wschodniej części Gminy. Krajobrazy te związane są z występowaniem piasków eolicznych, w Gminie reprezentowanych przez równinne i faliste pokrywy tarczowe.

W ramach krajobrazu dolin i obniżeń, w obszarze Gminy wyróżnić można krajobrazy: zalewowe, nadzalewowe oraz równin bagiennych. Krajobrazy zalewowe obejmują równiny zalewowe i zagłębienia bezodpływowe – dna dolin rzecznych (zarówno z wyraźnie ukształtowaną równiną zalewową, jak i niewielkich bezimiennych cieków) oraz część zagłębień bezodpływowych okresowo zalewanych podczas wysokich stanów wód gruntowych. Krajobrazy nadzalewowe obejmują obszary zbudowane z piasków, żwirów i mułków teras nadzalewowych-akumulacyjnych. Krajobrazy równin bagiennych związane są z występowaniem siedlisk hydrogenicznych, w których występowały warunki sprzyjające akumulacji torfu lub, czasami, fragmenty den dolinnych, nadmiernie uwilgotnione części teras nadzalewowych, obniżenia w obrębie wysoczyzn gliniastych oraz liczne zagłębienia towarzyszące krajobrazom eolicznym.

---

⁴ Na podstawie *Typy krajobrazów naturalnych województwa łódzkiego*, dr Majchrowska A., dr Krysiak S., 2018 r., <http://bppwl.lodzkie.pl>

3.3. Budowa geologiczna

Teren gminy Moszczenica położony jest w obrębie platformy zachodnioeuropejskiej, platformy paleozoicznej. Fundament platformy zachodnioeuropejskiej tworzony jest przez skały neoproterozoiczne oraz paleozoiczne, w Polsce często sfałdowane w trakcie orogenezy kaledońskiej i hercyńskiej. Gmina zlokalizowana jest w synklinorium szczecińsko-lódzko-miechowskim (synklinorium szczecińsko-miechowskim/ niecce szczecińsko-lódzko-miechowskiej), w segmencie mogileńsko-lódzkim (niecce mogileńsko-lódzkiej, pomiędzy niecką szczecińską a niecką miechowską), w Niecce Łódzkiej.

Podłoże Gminy w większości jej obszaru budują osady kredy dolnej – osady piaszczysto-margliste oraz kredy górnej – osady wapienno-margliste. Większość jej obszaru – jej centrum, część zachodnia i północno-zachodnia, zbudowana jest z utworów kampanu (piętro kredy górnej). Pozostałą część – południowo-wschodnią i północno-wschodnią tworzą utwory koniak i santonu (piętra kredy górnej).

Nad stropem mezozoiku, zalegającym na głębokości od 50 do 70 m ppt, zalegają, nieciągłą warstwą osady trzeciorzędowe – neogenu, należące do miocenu, wykształcone w postaci iłów i żwirów kwarcowych. Położona wyżej zwarta pokrywa utworów czwartorzędowych obejmuje zasięgiem obszar całej Gminy i osiąga miąższość od 57 do 81 m. Tworzona jest przez utwory zlodowacenia południowopolskiego (warstwy głębsze) – gliny zwałowe zwarte i piaszczyste o barwie szarej, szerozielonej i brązowej, z domieszką głazików i przewarstwieniami iłów i mułków – oraz zlodowacenia środkowopolskiego (na powierzchni) – ciągła warstwa glin zwałowych. Gлина pochodzenia środkowopolskiego dzieli się na warstwę zalegającą na niższym poziomie, znacznie zapiaszczoną, barwy brązowej, szarobrązowej i szarej, zwartą oraz warstwę górną, o właściwościach plastycznych, barwy brązowej lub jasnobrązowej. Gлина w całej miąższości zanieczyszczona jest marglem w postaci pyłu i żwiru.

W spągu występują, zalegające bezpośrednio na powierzchni ziemi bądź pod warstwą utworów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych stadiu Warty, piaski drobnoziarniste i średnioziarniste lub żwir z otoczkami. Ich miąższość wynosi od 0 do 2 m⁵.

Najmłodsze utwory występują w dolinach cieków. Są to pochodzące z holocenu utwory piaszczyste oraz mułki i namuły.

3.4. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych

W granicach Gminy nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych, w tym zagrożeń osuwania się mas ziemnych.

Potencjalne zagrożenie obrywami lub osuwiskami może wystąpić wyłącznie w związku z działalnością człowieka – wydobywaniem kopalin, w szczególności w ramach złóż Lewkówka VII i Rękoraj I. Właściwie prowadzona eksploatacja nie powinna powodować powstania zagrożeń osuwiskowych poza obszarem górniczym.

3.5. Zasoby surowcowe. Obszary i tereny górnicze

Na terenie gminy Moszczenica brak jest surowców o znaczeniu regionalnym lub krajowym. W obszarze występuje 30 (w tym 13 skreślonych z bilansu) złóż kopalin pospolitych: kruszyw naturalnych – złoża piasków budowlanych, złoża mieszanek żwirowo-piaskowych, złoża piasków poza piaskami szklarskimi – oraz surowców ilastych ceramiki budowlanej: złoża glin ceramiki budowlanej i pokrewnych i złoża kopalin ceglarskich. Złoża koncentrują się w południowo-zachodniej części Gminy. Trzy złoża są zagospodarowane, jedno eksploatowane jest okresowo. Złoża i ich charakterystykę wskazano w tabeli poniżej.

⁵ Na podstawie *Opracowanie ekofizjograficzne Gminy Moszczenica*, Bydgoszcz 2011 oraz *Mapy geologicznej Polski bez utworów kenozoiku*.

Tab. 4. Charakterystyka złóż kruszywa naturalnego na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Nazwa złoża	Kopaliny	Powierzchnia [ha]	Stratygrafia	Grubość nadkładu [m]	Miąższość złoża [m]	Wielkość bilansowych zasobów geologicznych	Stan zagospodarowania złoża	Przewidywany kierunek rekultywacji
Złoża w bilansie zasobów									
1.	Baby	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	1,94	czwartorzęd - plejstocen	0,0-0,10	2,90 -3,90	51,66 tys. m ³	eksploatacja zaniechana	rolniczy
2.	Jarosty Małe	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	0,48	czwartorzęd - plejstocen	0,0-1,00	1,60 -3,50	15,14 tys. m ³	eksploatacja zaniechana	rolniczy
3.	Karlin	piaski budowlanych	0,87	czwartorzęd - plejstocen	0,0-3,80	3,00 -10,80	–	eksploatacja zaniechana	leśny
4.	Karlin I	piaski poza piaskami szklarskimi	0,50	czwartorzęd - plejstocen	0,0-0,60	3,40 -4,00	–	eksploatacja zaniechana	leśny
5.	Karlin III	piaski budowlane	1,26	czwartorzęd - plejstocen	0,20-1,10	6,80 -11,50	176,89 tys. t	rozpoznane szczegółowo	leśny
6.	Lewkówka (Lewkówka A)	piaski budowlane	1,51	czwartorzęd	0,20-1,00	4,00 -4,80	35,45 tys. t	zagospodarowane	rolniczy
7.	Lewkówka II	piaski budowlane	1,44	czwartorzęd - plejstocen	0,50-2,00	4,00 -5,50	90,97 tys. t	eksploatacja zaniechana	leśny
8.	Lewkówka IV (Lewkówka IVA)	piaski budowlane	4,68	czwartorzęd	0,30-1,10	15,50 -17,20	1202,50	rozpoznane szczegółowo	rolniczy
9.	Lewkówka VII	piaski budowlane	9,06	czwartorzęd - plejstocen	0,30-2,00	15,50 -18,70	2157,22 tys. t	zagospodarowane	brak danych
10.	Lewkówka VIII (Lewkówka VIII A – pole I, Lewkówka VIII A – pole II)	piaski budowlane	1,82	czwartorzęd	0,30-4,40	13,50 -19,70	524,89 tys. t	rozpoznane szczegółowo	rolniczo-wodny
11.	Michałów I	kopaliny ceglarskie	1,70	czwartorzęd - plejstocen	0,20-0,60	0,60 -1,30	–	eksploatacja zaniechana	rolniczy
12.	Michałów VI	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	1,73	czwartorzęd - plejstocen	0,70-1,30	3,70 -4,50	56,40 tys. m ³	zagospodarowane	brak danych
13.	Piotrków Trybunalski	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	0,49	czwartorzęd - plejstocen	0,0-1,20	2,60 -4,00	–	eksploatacja zaniechana	brak danych
14.	Piotrków Trybunalski I	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	10,03	czwartorzęd - plejstocen	0,30-1,00	2,00 -3,20	261,40 tys. m ³	eksploatacja zaniechana	rolniczy
15.	Podolin	piaski budowlane	15,77	czwartorzęd - plejstocen	0,20-2,50	5,70 -12,00	2572 tys. t	rozpoznane szczegółowo	brak danych
16.	Rękoraj	piaski budowlane	27,92	czwartorzęd - plejstocen	0,20-1,50	20,70 -28,70	8221,10 tys. t	rozpoznane szczegółowo	leśny
17.	Rękoraj I	piaski budowlane	7,02	czwartorzęd - plejstocen / holocen	0,30-2,40	14,50 -18,90	1982,40 tys. t	rozpoznane szczegółowo	rolniczy
Złoża skreślone z bilansu zasobów									
18.	Karlin II	mieszanki żwirowo-piaskowe	0,66	czwartorzęd	1,00-4,00	7,20 -12,10	–	data skreślenia: 31.12.2003 r.	leśny
19.	Lewkówka I	piaski budowlane	8,70	czwartorzęd	0,20-0,80	23,70 -28,70	–	data skreślenia: 31.12.2012 r.	rolniczy
20.	Lewkówka III	piaski budowlane	4,46	czwartorzęd	0,70-1,80	13,20 -14,30	–	data skreślenia: 31.12.2012 r.	leśny

21.	Lewkówka V	piaski budowlane	1,99	czwartorzęd	0,20-0,80	17,20 -17,80	–	data skreślenia: 31.12.2007 r.	leśny
22.	Lewkówka VI	piaski poza piaskami szklarskimi	3,02	Czwartorzęd- holocen/ plejstocen	0,30-1,80	15,20 -16,20	–	data skreślenia: 31.12.2018 r.	rekreacyj- no-leśny
23.	Michałów	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	0,30	czwartorzęd- plejstocen	0,25	–	–	data skreślenia: 31.12.1996 r.	brak danych
24.	Michałów II	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	1,29	czwartorzęd- plejstocen	0,0-0,20	0,90 -1,20	–	data skreślenia: 31.12.2005 r.	rolniczy
25.	Michałów III	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	2,11	czwartorzęd- plejstocen	0,30	1,60 -4,50	–	data skreślenia: 31.12.2007 r.	brak danych
26.	Michałów IV	kopaliny ceglarskie	1,57	czwartorzęd- plejstocen	0,20	4,30 -4,80	–	data skreślenia: 31.12.2005 r.	rolniczo- wodny
27.	Michałów V	kopaliny ceglarskie	1,71	czwartorzęd- plejstocen	0,50-1,00	4,00 -4,50	–	data skreślenia: 31.12.2016 r.	wodny
28.	Moszczenica	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	14,41	czwartorzęd- plejstocen	0,20-0,50	2,0 -9,80	–	data skreślenia: 31.12.2005 r.	rolniczy
29.	Moszczenica I	gliny ceramiki budowlanej i pokrewnych	2,63	czwartorzęd	0,20-2,20	2,30 -7,80	–	data skreślenia: 31.12.2005 r.	leśny
30.	Raciborowice	piasek ze żwirem	–	czwartorzęd	–	–	–	data skreślenia: 01.01.2002 r.	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego (MIDAS), stan na dzień 31.12.2020 r. oraz „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce” Państwowej Służby Geologicznej wg stanu na 31.12.2018 r.

Tab. 5. Charakterystyka obszarów oraz terenów górniczych na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Nazwa	Powiązane złóże	Typ	Powierz- chnia [m ²]	Termin ważności	Data wygaś- nięcia	Uwagi
Obszary / tereny górnicze aktualne							
1.	Lewkówka A	Lewkówka	TG	23 868,28	30.04.2031	-	-
2.	Lewkówka A	Lewkówka	OG	13 883,83	30.04.2031	-	-
3.	Lewkówka IV A	Lewkówka IV	TG	55 323	30.06.2027	-	-
4.	Lewkówka IV A	Lewkówka IV	OG	46 811	30.06.2027	-	-
5.	Lewkówka VII	Lewkówka VII	TG	91 733	30.11.2034	-	-
6.	Lewkówka VII	Lewkówka VII	OG	90 620	30.11.2034	-	-
7.	Lewkówka VIIIA Pole I	Lewkówka VIII	TG	9 347	31.10.2024	-	-
8.	Lewkówka VIIIA Pole I	Lewkówka VIII	OG	5 279	31.10.2024	-	-
9.	Lewkówka VIIIA Pole II	Lewkówka VIII	TG	16 705	31.10.2024	-	-
10.	Lewkówka VIIIA Pole II	Lewkówka VIII	OG	12 909	31.10.2024	-	-
11.	Michałów VI	Michałów VI	TG	19 953	30.04.2031	-	-
12.	Michałów VI	Michałów VI	OG	17 319	30.04.2031	-	-
13.	Rękoraj I	Rękoraj I	TG	75 122	31.05.2033	-	-
14.	Rękoraj I	Rękoraj I	OG	70 238	31.05.2033	-	-
Obszary/tereny górnicze zniesione							
15.	Baby	Baby	TG	31 962	-	-	-
16.	Baby	Baby	OG	19 429	-	-	wpisano do rejestru 23.11.1995 r. koncesja wydana do 2004 r.
17.	Jarosty Małe	Jarosty Małe	TG	10 000	-	-	-
18.	Jarosty Małe	Jarosty Małe	OG	4 835	-	-	wpisano do rejestru 28.06.1996 r. koncesja wydana do 2004 r.
19.	Karlin	Karlin	TG	23 800	14.07.2007	-	-
20.	Karlin	Karlin	OG	2 171	14.07.2007	-	wpisano do rejestru

							08.02.1996 r. koncesja wydana do 2007 r.
21.	Karlin I	Karlin I	TG	8 543	-	-	-
22.	Karlin I	Karlin I	OG	3 216	-	-	obszar górniczy składa się z pola A – 2730 m ² i B – 496 m ²
23.	Karlin II	Karlin II	TG	13 685	-	-	-
24.	Karlin II	Karlin II	TG	13 685	-	-	-
25.	Karlin II – Pole 1	Karlin II	OG	715	-	-	-
26.	Karlin II – Pole 2	Karlin II	OG	5 865	-	-	-
27.	Lewkówka	Lewkówka V	TG	27 410	-	-	-
28.	Lewkówka	Lewkówka	TG	23 870	31.12.2015	-	data likwidacji 07.03.2016
29.	Lewkówka	Lewkówka	OG	15 060	31.12.2015	-	data likwidacji 07.03.2016
30.	Lewkówka II	Lewkówka II	TG	24 370	31.12.2017	-	-
31.	Lewkówka II	Lewkówka II	OG	14 436	31.12.2017	-	-
32.	Lewkówka III	Lewkówka III	TG	26 661	-	-	-
33.	Lewkówka III	Lewkówka III	OG	19 506	-	-	-
34.	Lewkówka IIIA	Lewkówka III	TG	54 878	31.12.2022	-	-
35.	Lewkówka IIIA	Lewkówka III	OG	44 585	31.12.2022	-	-
36.	Lewkówka I-V	Lewkówka I	OG	88 227	31.12.2019	-	data likwidacji 16.02.2012
37.	Lewkówka I-V	Lewkówka I	TG	92 036	31.12.2019	-	-
38.	Lewkówka IV	Lewkówka IV	TG	28 458	30.06.2027	-	-
39.	Lewkówka IV	Lewkówka IV	OG	21 547	30.06.2027	-	-
40.	Lewkówka V	Lewkówka V	OG	19 946	-	-	-
41.	Lewkówka VI	Lewkówka VI	TG	41 350	30.04.2023	14.05. 2018	data likwidacji 14.05.2018
42.	Lewkówka VI	Lewkówka VI	OG	41 350	30.04.2023	14.05. 2018	data likwidacji 14.05.2018
43.	Lewkówka VII - Pole A	Lewkówka VII	OG	62 075	30.11.2034	-	data likwidacji 22.09.2014
44.	Lewkówka VII - Pole B	Lewkówka VII	OG	13 965	30.11.2034	-	data likwidacji 22.09.2014
45.	Michałów I Pole I	Michałów I	TG	10 800	14.07.1997	-	data likwidacji 29.03.2016
46.	Michałów I Pole I	Michałów I	OG	7 295	14.07.1997	-	data likwidacji 29.03.2016
47.	Michałów I Pole II	Michałów I	TG	15 375	14.07.1997	-	data likwidacji 29.03.2016
48.	Michałów I Pole II	Michałów I	OG	9 755	14.07.1997	-	data likwidacji 29.03.2016
49.	Michałów II	Michałów II	TG	14 325	10.03.1999	-	-
50.	Michałów II	Michałów II	OG	12 984	10.03.1999	-	-
51.	Michałów III	Michałów III	TG	21 060	-	-	-
52.	Michałów III	Michałów III	OG	21 060	-	-	-
53.	Michałów IV	Michałów IV	TG	23 460	-	-	-
54.	Michałów IV	Michałów IV	OG	15 720	-	-	-
55.	Michałów V	Michałów V	TG	17 078	31.12.2015	-	-
56.	Michałów V	Michałów V	OG	17 078	31.12.2015	-	-
57.	Moszczenica	Moszczenica	TG	220 420	28.07.1999	-	-
58.	Moszczenica	Moszczenica	OG	157 080	28.07.1999	-	-
59.	Moszczenica	Moszczenica	OG	45 500	31.05.2015	24.01. 2005	data likwidacji 24.01.2005
60.	Moszczenica – Moszczenica I	Moszczenica, Moszczenica I	TG	99 640	31.05.2015	24.01. 2005	data likwidacji 24.01.2005
61.	Moszczenica I	Moszczenica I	OG	24 824	31.05.2015	24.01. 2005	data likwidacji 24.01.2005
62.	Raciborowice	Raciborowice	TG	11 867	-	-	-
63.	Raciborowice	Raciborowice	OG	7 285	-	-	-

TG – teren górniczy, OG – obszar górniczy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego (MIDAS),
stan na dzień 31.12.2020 r.

Poza ww. złożami i terenami i obszarami górniczymi, w obr. Podolin w sąsiedztwie złoża Podolin, zlokalizowany jest zweryfikowany obszar prognostyczny o powierzchni ok. 43,9 ha. Jego zasoby, wynoszące 5 865 tysięcy ton, obejmują piasek i piasek ze żwirem. Nadkład, zarówno minimalny, jak i maksymalny wynosi 0,2 m, zaś średnia miąższość 7,3 m (min. 3,8 m, maks. 10,3 m). W ramach obszaru prowadzona jest niekoncesjonowana eksploatacja piasku (nadkład średni 0,15 m, miąższość od 2,0 do 2,5 m).

W Gminie występują także cztery obszary negatywnego rozpoznania dla kopalin piasku lub piasku ze żwirem (badania nie potwierdziły występowania serii surowcowej lub kopalina nie spełnia kryteriów bilansowości): w obrębach: Podolin i Kolonia Podolin, Raciborowice, Lewkówka oraz Sierosław i Rękoraj Wieś.

Tab. 6. Obszary negatywnego rozpoznania.

Lp.	Lokalizacja – obręb	Kopalina	Wiek	Powierzchnia [ha]	Głębokość rozpoznania min/max [m]	Powód zakwalifikowania do obszarów negatywnego rozpoznania
1.	Podolin / Kolonia Podolin	Piasek ze żwirem	Czwartorzęd	55,66	3,0 / 6,0	Brak poszukiwanej kopaliny
2.	Raciborowice	Piasek ze żwirem	Czwartorzęd	63,94	3,0 / 4,5	Brak poszukiwanej kopaliny
3.	Sierosław / Rękoraj Wieś	Piasek, piasek ze żwirem	Czwartorzęd	46,15	6,0 / 10,0	Mała miąższość kopaliny, niekorzystny stosunek nadkładu do kopaliny, punktowe występowanie kopaliny
4.	Lewkówka	Piasek, piasek ze żwirem	Czwartorzęd	8,95	6,0 / 6,5	Punktowe występowanie kopaliny

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego, <http://geologia.pgi.gov.pl>

Na terenie Gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

3.6. Zasoby wodne

3.6.1. Wody podziemne

Obszar gminy Moszczenica w całości położony jest w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 401 Niecka Łódzka. Jest to udokumentowany w 2013 r., porowoszczelinowy, główny zbiornik w utworach kredy dolnej, o powierzchni 1759,2 km². Głębokość zbiornika mieści się w przedziale od 2 do 900 m, przy czym średnia głębokość wynosi 600 m. Obszar Gminy położony jest poza obszarem ochronnym GZWP.

Poziom zbiornikowy tworzą piaski, żwiry i słabo związane piaskowce dolnej kredy. Możliwości eksploatacyjne zbiornika są duże, choć silnie zróżnicowane przestrzennie. W części południowej zbiornika, w której położona jest Gmina, pobór stanowi ok. 3% zasobów dyspozycyjnych (dla porównania – w części północnej, gdzie zlokalizowane są m.in. miasta takie jak Łódź, Pabianice i Zgierz, aż 67%). Poziom wodonośny jest dobrze izolowany, nie podlega znacznie antropopresji, w związku z czym jakość jego wód jest dobra⁶.

Warunki hydrogeologiczne

Według podziału Polski na jednostki hydrogeologiczne, wyznaczone i opracowane na mapie hydrogeologicznej Polski, gmina Moszczenica znajduje się w obrębie 10 różnych jednostek wyznaczonych w oparciu o czynniki hydrostrukturalne, stopień izolacji głównego użytkowego piętra wodonośnego oraz wielkość zasobów dyspozycyjnych. Dane dotyczące poszczególnych jednostek zestawiono w poniższej tabeli.

⁶ Za Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024.

Tab. 7. Charakterystyka jednostek hydrogeologicznych w obszarze gminy Moszczenica.

Jednostka	Charakterystyka
13abQ-Cr3II	– położona w północno-zachodniej części Gminy, – użytkowe piętra wodonośne – czwartorzędowe oraz kreda górna, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 10 do 20 m, – stopień izolacji: brak lub słaby, – klasa jakości wód na większości obszaru I: jakość bardzo dobra, woda nie wymaga uzdatniania, w zachodniej części klasa wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – wysoki stopień zagrożenia; obecność ognisk zanieczyszczeń na terenach o niskiej odporności poziomu głównego, – wydajność potencjalna studni wynosi 70-120 m³/h, – zasoby dyspozycyjne wynoszą 100 - 200 m³/24h.km²
4abQII/Cr	– położona w północnej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – czwartorzędowe, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 1 do 50 m, – stopień izolacji: brak lub słaby, – klasa jakości wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – wysoki stopień zagrożenia; obecność ognisk zanieczyszczeń na terenach o niskiej odporności poziomu głównego, – wydajność potencjalna studni wynosi 30-50 m³/h i 50-70 m³/h, – zasoby dyspozycyjne 100-200 m³/24h.km²
14Q/bCr3I	– położona w zachodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – czwartorzędowe, – klasa jakości wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – stopień izolacji: brak lub słaby, – niski stopień zagrożenia; obszar o średniej odporności poziomu bez ognisk zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 70-120 m³/h, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²
15cbCr3I	– położona w południowo-wschodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – kreda górna, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 5 do 50 m, – klasa jakości wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – stopień izolacji: dobry lub słaby – bardzo niski stopień zagrożenia; obszar o wysokiej odporności poziomu głównego lub o średniej odporności poziomu głównego i ograniczonej dostępności, – wydajność potencjalna studni wynosi 10-30 m³/h, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²
3abQI/Cr	– położona w północno-wschodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – czwartorzędowe, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 20 do 50 m, – stopień izolacji – brak lub słaby, – klasa jakości wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – niski stopień zagrożenia; obszar o średniej odporności poziomu bez ognisk zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 30-50 m³/h, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²
11bCr3I	– położona we wschodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – kreda górna, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 10 do 20 m, – klasa jakości wód IIa: jakość dobra, woda wymaga prostego uzdatniania, – stopień izolacji: słaby – niski stopień zagrożenia; obszar o średniej odporności poziomu bez ognisk zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 10-30 m³/h, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²

2abQII/Cr3	– położona w zachodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – czwartorzędowe, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 5 do 20 m, – klasa jakości wód IIb: jakość średnia, woda wymaga uzdatniania, – stopień izolacji: brak lub słaby – stopień zagrożenia we wschodniej części wysoki – obecność ognisk zanieczyszczeń na terenach o niskiej odporności poziomą głównego, a w zachodniej części średni - obszar o średniej odporności poziomą głównego z ogniskami zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 30-50 m³/h oraz 50 – 70 m³/h, – zasoby dyspozycyjne 100-200 m³/24h.km²
6bQ-Cr3II	– położona w północnej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – czwartorzędowe oraz kreda górna, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego wynosi od 5 do 10 m, – klasa jakości wód IIb: jakość średnia, woda wymaga uzdatniania, – stopień izolacji: słaby – stopień zagrożenia wysoki – obecność ognisk zanieczyszczeń na terenach o niskiej odporności poziomą głównego, – wydajność potencjalna studni wynosi 70-120 m³/h, – zasoby dyspozycyjne 100-200 m³/24h.km²
3bCr3I	– położona w północnej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – kreda górna, – klasa jakości wód IIb: jakość średnia, woda wymaga uzdatniania, – stopień izolacji: słaby – niski stopień zagrożenia; obszar o średniej odporności poziomą bez ognisk zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 10-30 m³/h, w północnej części jednostki, 50-70 m³/h w środkowej części jednostki, 30-50 m³/h w południowej części jednostki, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²
1bcCr3I	– położona w południowo - wschodniej części Gminy, – użytkowe piętro wodonośne – kreda górna, – głębokość występowania głównego użytkowego piętra wodonośnego < 5 m – klasa jakości wód IIb: jakość średnia, woda wymaga uzdatniania, – stopień izolacji: słaby lub dobry – niski stopień zagrożenia; obszar o średniej odporności poziomą bez ognisk zanieczyszczeń, – wydajność potencjalna studni wynosi 50-70 m³/h, – zasoby dyspozycyjne <100 m³/24h.km²

Źródło: opracowanie na podstawie Mapy hydrogeologicznej Polski 1:50 000 arkuszy: Tuszyn, Popielawy (d. Ujazd), Piotrków Trybunalski oraz Sulejów, PIG 2002 oraz geoportalu Państwowej Służby Hydrogeologicznej.

Poziomy wodonośne

W Gminie występują dwa główne poziomy wodonośne: czwartorzędowy i górnokredowy. Czwartorzędowy poziom wodonośny najpłycej, na głębokości od 0 do 2 m, występuje w dnach dolin rzecznych Moszczanki i Wierzejki oraz w niewielkich zagłębieniach bezodpływowych. Wody na głębokości od 2 do 5 m związane są z niższymi częściami gliniastej moreny dennej oraz wyższymi partiami stoków dolin rzecznych. Warstwę wodonośną stanowią płytkie piaski na glinie lub spłaszczony strop gliny zwałowej. Wykazują duże wahania temperatur, zimą zamarzają. Zwierciadło wód na głębokości od 5 do 10 m ustala się w obrębie wyższych gliniastych lub piaszczysto-gliniastych powierzchni moreny dennej i obszarów sandrowych. Obszary zalegania zwierciadła wód na głębokości od 10 do 20 m są zwarte i pokrywają się z występowaniem moren martwego lodu oraz najwyższych części, najczęściej piaszczysto-żwirowych, moreny dennej. Wody o zwierciadle na głębokości od 5 do 20 m najczęściej występują w głębokich piaskach albo pod pierwszym poziomem glin zwałowych w piaskach i mułkach. Największym wahaniami zwierciadła wód podlegają wody na głębokości od 0 do 5 m (na tej głębokości odpowiadające najczęściej rzeźbie terenu) i osiągają amplitudę od 1,0 do 3,5 m w ciągu roku. Głębiej leżące wody, zwłaszcza podglinowe, posiadają bardziej stabilne zwierciadło, z amplitudą poniżej 1,0 m. Wody podziemne pozwalają na zabezpieczenie istniejących i przyszłych potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę mieszkańców gminy Moszczenica.

Ujęcia wód podziemnych

Ujęcia wód podziemnych, z których czerpana jest woda na potrzeby wodociągu wiejskiego, zlokalizowane są na obszarze Gminy w miejscowościach: Baby, Jarosty, Moszczenica, Rękoraj oraz Srock. W ramach ujęć funkcjonuje 9 studni głębinowych. Cztery spośród pięciu ww. ujęć wymagają urządzeń do uzdatniania wody surowej ze względu na dużą zawartość żelaza i manganu w wodzie surowej. Dla ujęcia w Moszczenicy i ujęcia w Babach ustanowiono strefy ochrony bezpośredniej. Dla żadnego ujęcia nie ustanowiono strefy ochrony pośredniej.

Do innych ważniejszych ujęć wód podziemnych w Gminie należą ujęcie na terenie firmy Uprawa Pieczarek „MYSZKOWIEC” w Michałowie oraz ujęcie Centrum Logistycznego IKEA w Jarostach.

Tab. 8. Komunalne ujęcia wód podziemnych na terenie gminy Moszczenica.

Ujęcie wody	Nr działki, obręb	Ustanowione strefy ochronne	Zasoby eksploatacyjne ujęcia Q [m ³ /h]	Miejscowości zasilane przez ujęcie
Moszczenica	851/3, 851/1, obr. Moszczenica	strefa ochrony bezpośredniej - 7 m	121	Moszczenica, Wola Moszczenicka, Gajkowice, Kosów, Gazomia Stara, Białkowice
Baby	67/1, 72/1, obr. Baby	strefa ochrony bezpośredniej - 9 m	55,6	Baby, Kielczówka, Gościmowice Drugie, Raciborowice, Pomyków
Srock	15/2, obr. Kolonia Podolin	–	90	Srock, Podolin, Dąbrówka, Gościmowice Pierwsze
Jarosty	132/2, Jarosty	–	82	Jarosty, Michałów, Karlin, Raków Duży, Raków, Daszówka
Rękoraj	92/12, Rękoraj Wieś	–	40	Rękoraj, Sierosław

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 oraz danych Urzędu Gminy Moszczenica.

3.6.2. Wody geotermalne

Gmina położona jest w okręgu szczecińsko-łódzkim występowania wód geotermalnych. Temperatura wód w obszarze Gminy wynosi: od 30 do 35°C na głębokości 500 m, od 40 do 45°C na większości obszaru i od 45 do 50°C we wschodniej części na głębokości 1000 m, od 70 do 80°C na głębokości 2000 m, od 100 do 110°C na głębokości 3000 m, od 130 do 140°C na głębokości 4000 m. W obszarze Gminy wody geotermalne występują w utworach dolnej kredy – zmineralizowane na większości obszaru na poziomie od 5 do 10 g/dm³, częściowo od 2 do 5 g/dm³, z preferowanym kierunkiem wykorzystania dla potrzeb balneologii i rekreacji oraz w utworach górnej jury – zmineralizowane na poziomie 20 do 50 g/dm³, z preferowanym kierunkiem wykorzystania dla potrzeb ciepłownictwa w zachodniej części Gminy i dla potrzeb balneologii i rekreacji, w części wschodniej⁷.

Niemal cały obszar Gminy charakteryzuje się występowaniem korzystnych warunków wykorzystania wód geotermalnych. Brak sprzyjających warunków dotyczy wyłącznie północno-wschodniej części Gminy (obwód Raciborowice i fragmenty obwodów przyległych)⁸.

3.6.3. Wody powierzchniowe

Gmina Moszczenica nie należy do obszarów zasobnych w wody powierzchniowe. Sytuacja ta związana jest z przebiegiem przez obszar Gminy działu wodnego I-szego rzędu, niską roczną sumą opadów oraz małymi zdolnościami retencyjnymi (mała ilość wód powierzchniowych, brak większych zbiorników powierzchniowych, niska lesistość).

Dział wodny I-szego rzędu, oddzielający dorzecze Wisły od dorzecza Odry, przebiega przez obszar Gminy w jej zachodniej części, w obrębie Sierosław. Niewielki fragment obszaru

⁷ Na podstawie Energia geotermalna w województwie łódzkim, BPPWŁ, 2007 r.

⁸ Na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, 2018 r. - strefa wód geotermalnych preferowana dla ciepłownictwa

Gminy, położony na zachód od ww. działu wodnego, należy do dorzecza Grabi (dopływu Widawki, będącej dopływem Warty, która to jest dopływem Odry). Pozostała część Gminy, czyli niemal cały jej obszar, położna jest w dorzeczu Pilicy, będącej dopływem Wisły.

Sieć hydrograficzną Gminy tworzą rzeki: Moszczanka Właściwa, Moszczanka Lewa, Młynówka Moszczanka oraz Wierzejka, mniejsze bezimienne ciek, rowy melioracyjne oraz nieliczne występujące zbiorniki wodne.

Największą sposób rzek przepływających przez Gminę jest Moszczanka Właściwa. Jej dopływami, tworzącymi system palczastych dolin, są: Moszczanka Lewa, Dopływ z Baniuch i Dopływ z Rękoraja⁹, oraz uchodzący do Moszczanki Właściwej poza granicą Gminy Dopływ spod Proszonia. Moszczanka Właściwa przepływa przez centralny obszar Gminy, poza jej granicami wpływa do Wolbórki, będącej dopływem Pilicy. Na Moszczance zlokalizowany jest jeden z większych zbiorników wodnych w Gminie, położony w Moszczenicy przy drodze wojewódzkiej, Staw Młyński.

Drugą, wyróżniającą się rzeką w Gminie, jest rzeka Wierzejka¹⁰. Do jej dopływów w obszarze Gminy należą Dopływ z Papieży, Dopływ z Michałowa oraz Dopływ spod Batorówki. Wierzejka, poza granicami Gminy, wpływa do Strawy, dopływu Luciąży (łączącej się z Pilicą w Zbiorniku Sulejowskim).

Rzeki w Gminie charakteryzują się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania. Dominują lutowe i marcowe wezbrania wczesnowiosenne, związane z topnieniem pokrywy śnieżnej i utrudnionym wsiąkaniem wody w grunt. Stany niskie mają miejsce na początku lata i jesieni. Mniejsze ciek w znacznej mierze utraciły swój naturalny charakter i pełnią rolę rowów melioracyjnych.

Na ciekach w granicy Gminy zlokalizowane są urządzenia melioracji wodnych podstawowe¹¹ takie jak: jaz na Moszczance Właściwej w Moszczenicy, przepusty z piętrzeniem na Moszczance Właściwej i jej Dopływie z Baniuch oraz Młynówce-Moszczance, stopnie na Moszczance Właściwej, Moszczance Lewej i Wierzejce oraz zastawki na Moszczance Lewej.

W gminie Moszczenica brak jest dużych zbiorników wodnych. Największe zbiorniki zlokalizowane są w Moszczenicy, są to: Staw Alejny (tworzony przez trzy połączone ze sobą zbiorniki: „Stary Alejny” oraz „Brodzik”) oraz Staw Młyński. Ich uzupełnieniem w Gminie są, nieliczne, niewielkie oczka wodne i małe stawy pochodzenia antropogenicznego.

Fot. 2. Staw Alejny w zabytkowym parku dworskim w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna

⁹ Wg Mapy podziału hydrograficznego Polski (MPH), 2010 r., także Dopływ z Wodzinka, na rysunku Studium oznaczony jako odcinek Moszczanki Właściwej.

¹⁰ Wg Mapy podziału hydrograficznego Polski (MPH), 2010 r. Rakówka.

¹¹ Na podstawie Geoportal Województwa Łódzkiego, Melioracja: <https://geoportal.lodzkie.pl>

W *Wojewódzkim programie małej retencji dla województwa łódzkiego* (2005 r.) w Gminie przewidziano realizację zbiornika retencyjnego o powierzchni powyżej 5 ha. Zgodnie z programem zbiornik ma być zrealizowany na rzece Moszczance Właściwej w Moszczenicy. Parametry zbiornika mają wynosić: powierzchnia – 8,5 ha, pojemność – 120 tys. m³, średnia głębokość – 1,4 m, powierzchnia zlewni w przekroju zbiornika – 66,3 km².

3.6.4. Zagrożenie powodziowe. Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, należą obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, a także obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska (o których mowa w dalszej części ww. ustawy, stanowiące działki ewidencyjne) oraz pas techniczny. Dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują szczególne warunki zagospodarowania regulowane przepisami ww. ustawy.

W ramach dotychczas zrealizowanego I cyklu planistycznego (2010-2015)¹² opracowania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego – mapy opracowane przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej – nie wyznaczono w obszarze Gminy obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

Jednocześnie, obszar bezpośredniego zagrożenia powodzią wyznaczony dla odcinka Wolbórki od 10 do 49 km (w tym na wysokości Gminy) w studium ochrony przeciwpowodziowej Dyrektora RZGW w Warszawie, obowiązuje jako obszar szczególnego zagrożenia powodzią¹³. Obszar ten oznaczony został na rysunku Studium.

Ww. obszar szczególnego zagrożenia powodzią w gminie Moszczenica występuje wyłącznie na wąskim pasie terenu w północno-wschodniej części Gminy, w obrębie Raciborowice. Jest to obszar niezabudowany i położony w oddali od istniejących pasm zabudowy, użytkowany jako łąki i pastwiska oraz częściowo zalesiony i zadrzewiony. Konieczna jest ochrona tego obszaru przed ewentualnym zagospodarowaniem.

W granicach Gminy nie występują wały przeciwpowodziowe.

W obszarze Gminy nie zidentyfikowano obszarów zagrożonych podtopieniami¹⁴, ale mogą one okresowo występować wzdłuż cieków oraz w lokalnych obniżeniach terenu jako miejsc występowania wód hipodermicznych.

3.7. Warunki klimatyczne

Według podziału Polski na dzielnice rolniczo-klimatyczne Polski R. Gumińskiego gmina Moszczenica znajduje się w dzielnicy X – Łódzkiej. Cechą charakterystyczną tej dzielnicy jest przejściowość klimatu oraz wpływy mas powietrza zarówno polarno-kontynentalnego jak i polarno-morskiego. Dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Średnia roczna temperatura znajduje się w przedziale od 6 do 7°C, a suma opadów rocznych wynosi ok. 644 mm. Okres wegetacji wynosi od 210 do 217 dni, a liczba dni z przymrozkiem od 100 do 118.

Pomiary parametrów klimatu z ostatnich lat odbiegają od tych przyjętych dla dzielnicy X. Dane wskazują na wzrost średnich, minimalnych i maksymalnych temperatur, a także zmniejszenie się sumy opadów (por. tab.), która należy do najniższych w kraju.

¹² Aktualnie trwa II cykl planistyczny (2016-2021).

¹³ Na podstawie Raportu z wykonania map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego – załącznik nr 7 – Wykaz obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią wyznaczonych w studiach ochrony przeciwpowodziowej dyrektorów RZGW, obowiązujących jako obszary szczególnego zagrożenia powodzią, po oficjalnym przekazaniu map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego opracowanych w I cyklu planistycznym.

¹⁴ Wg mapy podtopień Państwowego Instytutu Geologicznego.

Tab. 9. Podstawowe parametry klimatu na terenie gminy Moszczenica.

Parametr klimatu	Wielolecie 1971-2000	Wielolecie 1981-2010	2015 r.	2019 r.
Średnia roczna temp. powietrza	+7-8°C	+8-9 °C	+9-10°C	+10-11°C
Średnia roczna temp. powietrza najcieplejszego miesiąca (wielolecia – lipiec, 2015 r. – sierpień, 2019 r. – czerwiec)	+17-18°C	+18-19°C	+22°C	+22°C
Średnia roczna temp. powietrza najchłodniejszego miesiąca (wielolecia i 2019 r. – styczeń, 2015 r. – luty)	-2,5°C	-2°C	+0-1°C	-1,5°C
Temperatura maksymalna	+26,5°C	27,5	31,5°C	30,5
Temperatura minimalna	-9,5°C	-8,5°C	-4,5°C	-5,5°C
Usłonecznienie	1610 h	1650-1700 h	1900-2000 h	2000-2100 h
Suma opadu	550-600 mm	550-600 mm	400-450 mm	400-450 mm

Źródło: opracowanie własne na podstawie serwisu IMGW-PIB Klimat polski - <https://klimat.imgw.pl/>

Warunki klimatyczne są stosunkowo jednorodne na całym obszarze Gminy ze względu na nieznaczne zróżnicowanie uwarunkowań środowiska. Mikroklimat panujący na większości obszaru uznać należy za korzystny zarówno dla rolnictwa jak i rozwoju budownictwa. Pod względem mikroklimatu z obszaru Gminy wyróżniają się lasy, charakteryzujące się większą wilgotnością, różnicą w temperaturze i mniejszym wiatrem, oraz doliny cieków, posiadające zwykle mniej korzystne warunki klimatyczne, w których mogą występować zjawiska inwersji, podmokłości.

Występowanie zjawiska suszy

Gmina Moszczenica należy do obszarów bardzo narażonych (klasa III¹⁵) na wystąpienie suszy atmosferycznej, silnie narażonych (IV) na wystąpienie suszy rolniczej (jednocześnie gleby w Gminie uznane są za średnio podatne na suszę), obszarów w większości umiarkowanie narażonych (II) na wystąpienie suszą hydrologiczną oraz w mniejszej, południowej części bardzo narażonych (III) na ten rodzaj suszy oraz obszarów na których występuje umiarkowana intensywność suszy hydrogeologicznej. Uwzględniając wszystkie cztery rodzaje susz, stwierdzono znaczny poziom zagrożenia występowania susz w północno-zachodniej, centralnej i wschodniej części Gminy, wysoki poziom zagrożenia w części południowej, zachodniej i częściowo północnej, oraz bardzo wysoki poziom zagrożenia na niewielkim obszarze w części zachodniej (obszar przebiegu działu wodnego I-szego rzędu)^{16, 17}.

Wykorzystanie energii słońca

Warunki panujące w Gminie, w zakresie usłonecznienia i nasłonecznienia, są wystarczające dla lokalizacji instalacji wykorzystujących energię promieniowania słonecznego. Energię słońca w pierwszej kolejności można wykorzystać do podgrzewania wody (co już obecnie wykorzystywane jest w Gminie w ramach indywidualnych inwestycji np. na potrzeby gospodarstw domowych). Energię słoneczną można także zamieniać bezpośrednio na energię elektryczną w ogniwach fotowoltaicznych – co przy obecnych uwarunkowaniach i aktualnych, nadal wysokich kosztach inwestycji może ograniczać rozwój

¹⁵ Dla każdego rodzaju suszy wyróżniono cztery klasy obszarów narażonych na dany rodzaj suszy: I – słabo narażone, II – umiarkowanie narażone, III – bardzo narażone, IV – silnie narażone.

¹⁶ Na podstawie: *Wskazanie obszarów występowania zjawiska suszy wraz z określeniem jej zasięgu i natężenia na terenie RZGW w Warszawie oraz analiza możliwości zwiększenia na wskazanych obszarach dyspozycyjności zasobów wodnych*, listopad 2014 r. (mapy wg. klas zagrożenia występowania danych suszy). Opracowanie obejmuje większość obszaru Gminy (bez niewielkiego fragmentu stanowiącego dorzecze Odry).

¹⁷ Zgodnie z bardziej aktualnym opracowaniem, ale o mniejszym poziomie szczegółowości (opracowanie dla całego kraju) – *Projekt planu przeciwdziałania skutkom suszy*, 2019 r., w obszarze Gminy występują głównie niezagrożone i umiarkowanie zagrożone suszą rolniczą grunty orne, łąki i pastwiska i tereny leśne (1997-2018), obszar Gminy jest bardzo zagrożony (III) w części północnej i umiarkowanie (II) zagrożony w części południowej suszą hydrogeologiczną (1987-2017) oraz obszar całej Gminy jest umiarkowanie zagrożony (II) suszą hydrogeologiczną (1987-2018).

tego rodzaju energetyki (aktualna sprawność urządzeń w takich warunkach nie jest największa)¹⁸.

W Gminie brak jest większych istniejących instalacji wykorzystujących energię słońca, ale od kilku lat obserwuje się zainteresowanie realizacją tego typu inwestycji.

Wykorzystanie energii wiatru

Obszar Polski w ramach prac IMGW podzielony został na 5 stref energetycznych wiatru, gdzie strefa I to strefa wybitnie korzystna, a strefa V to strefa niekorzystna. Obszar gminy Moszczenica położony jest w strefie III – korzystnej. Średnia prędkość wiatru w Gminie na wysokości 30 m nad powierzchnią ziemi wynosi od 4 do 4,5 m/s¹⁹. Oznacza to, że średnie prędkości wiatru w Gminie są wystarczająco korzystne dla rozwoju energetyki wiatrowej na jej obszarze, jednocześnie Gmina w porównaniu do reszty kraju nie należy do obszarów szczególnie predysponowanych do wykorzystania energii wiatru dla celów energetyki.

W Gminie zlokalizowanych jest 14 elektrowni wiatrowych, a 6 kolejnych jest planowanych.

3.8. Warunki glebowe

Gleby, są tym elementem środowiska przyrodniczego, który w sposób bezpośredni wpływa na możliwości rozwoju obszarów wiejskich w zakresie produkcji roślinnej. W zależności od rodzaju podłoża, morfologii i warunków klimatycznych mogą rozwinać się różne ich typy cechujące się różną przydatnością rolniczą²⁰.

Dominującym typem genetycznym gleb występujących w całej gminie Moszczenica są gleby bielcowe, płowe i pseudobielcowe, gleby brunatne właściwe oraz gleby brunatne wylugowane i kwaśne. Gleby wytworzone zostały z glin słabo spiaszczonych, pyłów na glinach oraz częściowo na piaskach, piaskach strukturalnych i glinach spiaszczonych.

W dolinach cieków i obniżeniach terenu występują gleby pochodzenia organicznego. Wśród nich przeważają gleby torfowe i murszowo-torfowe – torfy niskie, występujące głównie wzdłuż Wolbórki, Moszczanki Właściwej, Moszczanki Lewej, Dopływu z Rękoraja, rowu pomiędzy Gajkowicami a Kosowem, Dopływu spod Proszenia oraz Wierzejki. Na mniejszą skalę uzupełniają je gleby murszowo-mineralne i murszowate, gleby mułowo-torfowe,

O jakości gleb świadczy również przynależność do kompleksu rolniczej przydatności gleb. W całej Gminie zdecydowanie przeważają gleby zaliczające się do kompleksu pszennego dobrego oraz kompleksu żytniego bardzo dobrego. Kompleks pszenno-dobry przeważa w centralnej i wschodniej części Gminy, tj. w Moszczenicy i miejscowościach sąsiednich oraz w pasie od Moszczenicy, przez Gościmowice Pierwsze, po Srock i Dąbrówkę, zaś kompleks żytni bardzo dobry w północno-wschodniej części Gminy, w Gazomce (południowy fragment Nowej Gazomi) oraz w obszarze miejscowości Rękoraj i Sierosław. Kompleksy te dosyć równomiernie uzupełniają się w obszarze Daszówki oraz Jarost. Na zdecydowanie mniejszym, ale nadal wyróżniającym się na tle pozostałych kompleksów obszarze, występuje w Gminie kompleks żytni dobry, w szczególności uzupełniający ww. bardziej wartościowe kompleksy w okolicy Raciborowic, zajmujący zbliżone powierzchnie wraz z kompleksem żytnim bardzo dobrym w Michałowie i Rakowie Dużym oraz przeplatający się z mało wartościowymi kompleksami, żytnim słabym i żytnim najslabszym, w rejonach miejscowości Imielnia, na południe od Sierosława oraz w Podolinie.

W dolinach cieków i obniżeniach terenu występuje kompleks użytki zielone średnie oraz użytki zielone słabe i bardzo słabe.

Przynależność do wskazanych kompleksów rolniczej przydatności gleb z obszaru Gminy, świadczy o ich wysokiej przydatności dla potrzeb rolnictwa.

¹⁸ Na podstawie Analiza możliwości wykorzystania energii słonecznej w województwie łódzkim, BPPWŁ, 2011 r.

¹⁹ Na podstawie Analiza możliwości wykorzystania energii alternatywnej w gospodarce energetycznej województwa łódzkiego, BPPWŁ, 2007 r., za: Tymiński J., Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Polsce do 2030 r., Aspekt energetyczny i ekologiczny, IBMiER, Warszawa, 1997 r.

²⁰ Warunki glebowe na podstawie mapy glebowo-rolniczej, <https://geoportal.lodzkie.pl/imap/>.

Tab. 10. Udział gleb według kompleksów przydatności rolniczej w gminie Moszczenica.

Kompleks przydatności	Udział w powierzchni gruntów ornych w Gminie [%]
1 – pszenney bardzo dobry	0,0
2 – pszenney dobry	31,8
3 – pszenney wadliwy	0,3
4 – żytni bardzo dobry	28,1
5 – żytni dobry	12,6
6 – żytni słaby	17,3
7 – żytni najslabszy	6,6
8 – zbożowo-pastewny mocny	2,4
9 – zbożowo-pastewny słaby	0,9

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne gminy Moszczenica, 2011 r., za: www.bip.lodz.rdos.gov.pl

Jakość i przydatność rolnicza gleb na przedmiotowym obszarze jest bardzo dobra: około 76% powierzchni gruntów rolnych pokryta jest glebami o wysokiej produktywności, tj. glebami zaklasyfikowanymi do III-IV klasy bonitacyjnej. Szczegółowa charakterystyka pod kątem ich przydatności rolniczej zawarta została w rozdz. „Rolnicza przestrzeń produkcyjna”.

3.9. Szata roślinna

Okolo 65% powierzchni Gminy to użytki rolne, w tym ok. 60% to grunty pod zasiewami. Szatę roślinną obszaru Gminy tworzy w przeważającej części roślinność uprawna, oraz w mniejszym stopniu zbiorowiska naturalne w postaci: lasów, zadrzewień śródpolnych i dolinnych, oraz zbiorowiska, które mają genezę antropogeniczną i związane są z jednostkami osadniczymi lub pojedynczymi posesjami. Do tych ostatnich zaliczają się:

- 1) parki podworskie w: Moszczenicy, Raciborowicach, Kielczówce i Rękoraju;
- 2) czynne cmentarze w Moszczenicy, Kielczówce i Srocku;
- 3) ogrody działkowe w Moszczenicy;
- 4) szpalery przydrożne lub rzędy drzew zmniejszające uciążliwość komunikacyjną;
- 5) pasy zieleni wzdłuż ścieżek i między polami;
- 6) zbiorowiska zielni urządzonej towarzyszące szkołom, kościołom;
- 7) ogrody i sady przydomowe.

Gmina Moszczenica nie należy do gminy bardzo zasobnych w lasy – zajmują one jedynie ok. 12% jej powierzchni, co stanowi wartość znacznie mniejszą od średniej leśistości kraju (29,65) czy powiatu (24,6%). W Gminie występuje kilka zwartych kompleksów leśnych, które zlokalizowane są w jej południowo-wschodniej oraz północnej części. Największy zwarty kompleks zlokalizowany jest w południowej i południowo-wschodniej części Gminy, zajmuje on większość powierzchni obrębu Wola Moszczenicka oraz fragment obrębu Kosów. Posiada on kontynuację poza granicami Gminy. Skład gatunkowy lasów zdominowany jest przez sosnę, z widocznym udziałem brzozy, dębu i olchy (z jej lokalną przewagą nad rzeką Moszczanką). Dominującymi typami siedliskowymi lasu pozostają las mieszany świeży i las świeży oraz bór mieszany świeży i bór świeży, z wyjątkiem lasów nad Moszczanką i w dolinie Wolbórki, gdzie przeważa ols. Leśna przestrzeń produkcyjna została scharakteryzowana w rozdziale 3.12.

Naturalny element krajobrazu Gminy stanowią zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne oraz naturalne zbiorowiska dolinne. Śródpolne enklawy zieleni rozwinęły się zwłaszcza w lokalnych obniżeniach, wzdłuż drobniejszych cieków lub rowów.

Spośród roślin uprawianych na obszarze Gminy największe znaczenie mają zboża oraz kukurydza. Krajobraz rolniczy jest także stosunkowo bogaty w roślinność trawiastą. Rolnicza przestrzeń produkcyjna została scharakteryzowana w rozdziale 3.10.

Obiekty i obszary przyrodnicze cenne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym objęte ochroną prawną opisano w rozdziale 3.13.

Fot. 3. Odrestaurowany, zabytkowy park dworski w Moszczenicy – widok od strony ulicy (u góry) i z dworu (na dole). Fot. I. Pecyna

3.10. Fauna

Zróżnicowanie gatunkowe fauny w gminie Moszczenica związane jest przede wszystkim z występującą szatą roślinną i poziomem przekształcenia terenu przez człowieka.

Największą różnorodnością fauny charakteryzują się lasy oraz doliny rzeczne, gdzie ograniczona ingerencja człowieka pozwoliła na zachowanie siedlisk stanowiących miejsce bytowania wielu gatunków zwierząt. W granicach lasów stwierdzono występowanie gatunków zwierząt łownych, takich jak m.in. dziki czy sarny.

Niewielka lesistość Gminy i brak większych dolin rzecznych powodują, że w gminie Moszczenica wśród zwierząt dominują jednak gatunki, które przystosowały się do antropogenicznego charakteru tego obszaru. Powszechnie występują popularne gatunki towarzyszące polom uprawnym i sadom.

Najbardziej ubogie pod względem różnorodności gatunkowej są tereny zabudowane. Naturalną florę tych obszarów uzupełniają gatunki hodowlane (trzoda chlewna, bydło, drób) oraz zwierzęta domowe.

3.11. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Grunty gospodarstw rolnych w gminie Moszczenica zajmują 8 025,92 ha, co odpowiada 72% powierzchni Gminy. Około 65% powierzchni Gminy (7 209,52 ha) to użytki rolne

w gospodarstwach rolnych²¹, co przesądza o jej typowo rolniczym charakterze. Wśród użytków rolnych zdecydowanie dominują grunty pod zasiewami, stanowiące 92% ich powierzchni (ok. 60% powierzchni Gminy). Aż 99% spośród użytków rolnych ogółem stanowią użytki rolne w dobrej kulturze rolnej (7 140,54 ha), czyli uprawiane przy zachowaniu minimalnych norm dotyczących zachowania wymogów ochrony środowiska. Szczegółowe informacje dotyczące struktury użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych przedstawia tabela poniżej.

Tab. 11. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w 2010 r. w gminie Moszczenica.

Sposób użytkowania	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni Gminy [%]
Użytki rolne ogółem (w tym w dobrej kulturze rolnej), w tym:	7209,52 (7140,54)	64,7 (64,0)
Grunty pod zasiewami	6635,84	59,5
Grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	54,61	0,5
Uprawy trwałe (w tym sady)	37,49 (36,98)	0,3 (0,3)
Ogrody przydomowe	7,8	0,1
Łąki trwałe	336,86	3,0
Pastwiska trwałe	67,94	0,6
Pozostałe użytki rolne	68,98	0,6
Lasy i grunty leśne	490,06	4,4
Pozostałe grunty	326,34	2,9
Grunty gospodarstw rolnych ogółem	8025,92	72,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, powszechny spis rolny, 2010 r.

Tab. 12. Powierzchnie zasiewów w 2010 r. w gminie Moszczenica.

Rodzaj zasiewu	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gruntów pod zasiewami [%]
Zboża razem	6202,69	93,5
Zboża podstawowe z mieszkankami zbożowymi	6143,89	92,6
Pszemica ozima	878,5	13,2
Pszemica jara	44,95	0,7
Żyto	300,64	4,5
Jęczmień ozimy	283,5	4,3
Jęczmień jary	785,89	11,8
Owies	182,83	2,8
Pszemżyto ozime	2030,17	30,6
Pszemżyto jare	75,55	1,1
Mieszkanki zbożowe ozime	72,21	1,1
Mieszkanki zbożowe jare	1489,65	22,4
Kukurydza na ziarno	55,47	0,8
Ziemniaki	68,01	1,0
Uprawy przemysłowe	98,59	1,5
Buraki cukrowe	1,25	0,0
Rzepak i rzepak razem	97,34	1,5
Strączkowe jadalne na ziarno razem	0,0	0
Warzywa gruntowe	4,78	0,1
Ogółem	6 635,84	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, powszechny spis rolny, 2010 r.

Tutejsze grunty wykorzystywane są w większości pod uprawę zbóż oraz, zyskującej na popularności w ostatnich latach (czego nie było widać jeszcze w spisie rolnym w 2010 r.), kukurydzy.

Zgodnie z danymi ewidencyjnymi grunty rolne w Gminie zajmują aż 80% jej powierzchni (8929,9808 ha). O wysokiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Moszczenica

²¹ Wg GUS, dane z powszechnego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r.

decydują dobrej jakości gleby oraz korzystne warunki lokalnego klimatu podłoża. Około 76% powierzchni gruntów rolnych pokryta jest glebami o wysokiej produktywności, tj. glebami zaklasyfikowanymi do II-IV klasy bonitacyjnej (ok. 6 789,6 ha, w tym wyłącznie 0,04 ha II klasy; w Gminie nie występują gleby I klasy), a aż ok. 36% do klasy III (ok 3 173,4 ha) ha. Występują one przeważnie w postaci zwartych kompleksów. Najwyższymi wartościami użytkowymi odznaczają się gleby w obrębach: Pomyków, Baby, Białkowice, Moszczenica, Gazomia Stara, Kosów, Gajkowice, Rękoraj Dobra, Gościmowice II, Sroć Prywatny, Dąbrówka (północna część), Sierosław (północno-wschodnia część), Kielczówka (północna część), Raciborowice (północno-zachodnia część) Daszówka (centralna część), Karlin (zachodnia i wschodnia część) oraz Gazomia Nowa (północna i centralna część). Grunty w ewidencji gruntów ujęte jako użytki rolne I-III klasy podlegają ochronie przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze, zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych. Najlepsze grunty, V i VI klasy bonitacyjnej, występują w obr. Podolin, znacznej części obrębu Imielnia, zachodniej części obrębu Lewkówka oraz fragmentach obrębu Kolonia Raków. Gleby słabe, V, VI, VIz klasy bonitacyjnej, zajmują ok. 23% powierzchni gruntów rolnych (2 095,5 ha).

Tab. 13. Struktura gruntów rolnych wg rodzaju użytku i klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica [ha].

	Grunty orne (R)	Sady (S-L, S-Ps, S-R)	Łąki trwałe (Ł-L)	Pastwiska trwałe (Ps-Ps)	Grunty rolne zabudowane (Br-L, dr-L, Br- Ps, K-Ps, Br-R, dr-R, K-R)	Grunty pod stawami (Wsr-Ps, Wsr)	Rowy (W-L, W-Ps, W-R, R-W, W)	Grunty zadrzewione i zakrzewione na gruntach rolnych (Lz-L, Lz-Ps, Lzr-Ps, Lz-R, Lzr-R)	Użytek ekologiczny na gruntach rolnych (E-L, E-W-Ps)
II	0	0	0	0,0400	0	0	0	0	0
III	–	1,0997	44,0148	18,1572	1,6780	0	0,5447	0	0
IIIa	513,1320	4,0798	–	–	25,8111	–	0,1392	0	0
IIIb	2411,2928	32,4406	–	–	118,9645	–	0,6615	1,4151	0
IV	–	2,8572	325,0940	118,6564	6,7336	0,0094	2,6294	0,2576	0,0165
IVa	1931,1599	28,1021	–	–	70,7131	–	0,6681	0,2715	0
IVb	1067,1288	17,8331	–	–	41,9222	–	0,6493	1,3785	0
V	1302,0681	14,4299	120,4641	65,1768	52,9245	0,7242	2,6001	5,4325	0
VI	428,2932	1,9807	17,2770	15,0707	11,0664	0	0,7992	1,0932	0,0062
VIz	51,3215	0,3800	–	1,0277	3,3104	0	0	0,0500	0
Bez klasy	0	0	0	0	0	2,3189	42,6138	0	0
Razem	7704,3963	103,2031	506,8499	218,1288	333,1238	3,0525	51,3053	9,8984	0,0227
% pow. Gminy	69,1	0,9	4,5	2,0	3,0	0,0	0,5	0,1	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy.

Tab. 14. Struktura gruntów rolnych wg klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni wszystkich gruntów rolnych [%]
II	0,0400	0,0
III	65,4944	07
IIIa	543,1621	6,1
IIIb	2564,7745	28,7
IV	456,2541	5,1
IVa	2030,9147	22,7
IVb	1128,9119	12,6
V	1563,8202	17,5
VI	475,5866	5,3
VIz	56,0896	0,6
Bez klasy	44,9327	0,5
Suma:	8929,9808	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy.

Gleby na terenie Gminy w większości zaliczane są do gleb bardzo kwaśnych (<4,5 pH) oraz kwaśnych (4,5-5,5 pH), co jest typowe dla gleb województwa łódzkiego. Dla większości gleb wapnowanie jest konieczne lub co najmniej potrzebne. Gleby charakteryzują się średnią zawartością fosforu (składnika niezbędnego dla rozwoju roślin), średnią zawartością potasu (istotnego dla gospodarki wodnej roślin i procesach fotosyntezy) oraz średnią zawartością magnezu (ważny dla procesów fotosyntezy)²²

Kompleksy rolniczej przydatności glebo omówione zostały w rozdz. „Warunki glebowe”.

Funkcjonowanie rolnictwa związane jest także ze strukturą gruntów. Powiat piotrkowski należy do powiatów województwa łódzkiego i niskim stopniu potrzeby scalania gruntów (od 15,1 do 20% powierzchni powiatu)²³.

Urządzenia melioracji wodnych

Poprawie warunków prowadzenia działalności rolniczej służą m.in. urządzenia melioracji wodnych. Zdecydowana większość gruntów rolnych w gminie Moszczenica należy do gruntów zmeliorowanych, przy czym grunty zdrenowane obejmują tylko kilka niewielkich obszarów w obrębach Raciborowice, Moszczenica, Wola Moszczenicka oraz Kosów, a pozostałe grunty zmeliorowane to grunty w granicach działów drenarskich. W Gminie występują urządzenia melioracji wodnych szczegółowych w postaci licznych rowów melioracyjnych oraz kilku rurociągów grawitacyjnych. Ponadto na wybranych ciekach oraz rowach melioracyjnych zlokalizowane zostały urządzenia melioracji wodnych podstawowych takie jak jaz, przepusty z piętrzeniem, stopnie oraz zastawki²⁴.

Produkcja biomasy i biogazu w ramach działalności rolniczej

Gmina posiada potencjał do wykorzystania zarówno biomasy, jak i biogazu. Ze względu na znaczny udział użytków rolnych w powierzchni Gminy na jej terenie występują zasoby biomasy w postaci np.: słomy, odpadków drewnianych, trocin, siana, darni czy zepsutego ziarna. Gmina należy do gmin województwa łódzkiego o największym potencjale technicznym słomy²⁵.

²² Na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024, za badaniami Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Łodzi przeprowadzonymi w latach 2013-2016 (455 prób, w większości z Rękoraja Srocka i Sierosławia).

²³ Na podstawie Potrzeby scalania gruntów w województwie łódzkim, <https://www.wbg.lodzkie.pl>

²⁴ Na podstawie <https://geoportal.lodzkie.pl/imap/>, mapa Melioracja.

²⁵ Analiza możliwości produkcji biomasy i biogazu w województwie łódzkim, BPPWŁ, 2011 r.

Zważywszy na licznie występujące w Gminie duże obiekty hodowlane, możliwe jest także pozyskiwanie biogazu w procesie fermentacji metanowej odchodów zwierzęcych (a także innych produktów ubocznych lub pozostałości pochodzenia rolniczego lub biomasy leśnej). Gmina należy do gmin województwa łódzkiego posiadających największy potencjał techniczny biogazu z odchodów zwierząt hodowlanych²⁶.

3.12. Leśna przestrzeń produkcyjna

Większość powierzchni gminy Moszczenica wykorzystywana jest pod działalność rolniczą. W związku z powyższym jej lesistość jest stosunkowo niewielka, znacznie mniejsza od średniej lesistości w kraju czy powiecie²⁷, i wynosi 12,1%. Grunty leśne zajmują 1 374,78 ha²⁸. Leśnictwo nie odgrywa dużej roli w gospodarce Gminy, pozysk drewna (grubizny) z lasów prywatnych w 2018 r. wyniósł 119 m³ (nie pozyskiwano drewna z lasów gminnych).

Na leśną przestrzeń produkcyjną 1 349,15 ha gruntów leśnych składają się zarówno lasy publiczne (870,15 ha) jak i prywatne (479,00 ha). Wśród lasów publicznych dominują te stanowiące własność Skarbu Państwa, o powierzchni 857,36 ha, stanowiące 98,5% lasów publicznych i 63,5% wszystkich lasów w Gminie. Pozostałe 12,79 ha lasów publicznych to lasy gminne (0,9% wszystkich lasów w Gminie). Jednostką właściwą do administrowania lasami Skarbu Państwa²⁹ jest Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Łodzi – Nadleśnictwa, które są odpowiedzialne za administrowanie to: Piotrków (42% powierzchni całej Gminy), Kolumna (41%), Brzeziny (17%). Niewielka powierzchnia lasów Skarbu Państwa (0,30 ha) pozostaje w zasobie Własności Rolnej SP, a nie Lasów Państwowych.

Tab. 15. Struktura gruntów leśnych wg klas bonitacyjnych w 2019 r. w gminie Moszczenica.

Klasa bonitacyjna	Lasy (Ls) [ha]			Grunty zadrzewione i zakrzewione (Lz) [ha]		
	Lasy (Ls)	Grunty leśne zabudowane (Br-Ls)	Rowy na gruntach leśnych (W-Ls)	Grunty zadrzewione i zakrzewione (Lz)	Tereny mieszkaniowe na gruntach zadrz. i zakrz. (B-Lz)	Rowy na gruntach zadrz. i zakrz. (W-Lz)
III	99,6054	0	0	0,0588	0	0
IV	132,3989	0,4779	0,0238	7,3139	0,0052	0,0210
V	268,2345	0,0896	0	25,0812	0	0
VI	31,0888	0	0	0,9022	0	0
Bez klasy	849,4885	0,2388	0	0,7520	0	0
Razem	1380,8161	0,8063	0,0238	34,1081	0,0052	0,0210
Razem	1381,6462			34,1343		
% pow. Gminy	12,4			0,3		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ewidencyjnych Urzędu Gminy w Moszczenicy.

W Gminie występuje kilka zwartych kompleksów leśnych, które zlokalizowane są w jej południowo-wschodniej oraz północnej części. Największy zwarty kompleks zlokalizowany jest w południowej i południowo-wschodniej części Gminy, zajmuje on większość powierzchni obrębu Wola Moszczenicka oraz fragment obrębu Kosów, i posiada kontynuację poza granicami Gminy. Kolejne mniejsze kompleksy, położone są w północnej części Gminy, w obrębach Raciborowice, Gościmowice I, Podolin, Sroć Rządowy. Pozostałe lasy posiadają niewielkie powierzchnie i nie tworzą zwartych, rozległych kompleksów, część z nich porasta dolinę rzeki Moszczanki.

Skład gatunkowy lasów zdominowany jest przez sosnę, z widocznym udziałem brzozy, dębu i olchy (z jej lokalną przewagą nad rzeką Moszczanką), z domieszką buka lub świerku,

²⁶ Analiza możliwości produkcji biomasy i biogazu w województwie łódzkim, BPPWŁ, 2011.

²⁷ Średnia lesistość w 2018 r. wynosiła 29,6% w Polsce, 24,5% w powiecie piotrkowskim (GUS BDL).

²⁸ Wg GUS, 2018 r.

²⁹ dla lasów w zarządzie Lasów Państwowych.

w zależności od lokalizacji zbiorowiska. Dominującymi typami siedliskowymi lasu pozostają las mieszany świeży i las świeży oraz bór mieszany świeży i bór świeży, z wyjątkiem lasów nad Moszczanką i w dolinie Wolbórki, gdzie przeważa ols.

Większość lasów porastających obszar Gminy stanowiących własność Skarbu Państwa uznana została za lasy ochronne. Zasady i tryb uznania lasów za ochronne określone są w art. 15-17 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* (Dz. U. z 2020 r. poz. 6) oraz *rozporządzeniu ministra Ochrony Środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej* (Dz. U. z 1992 r. Nr 67, poz. 337). Funkcje ochronne lasów oraz ich lokalizację przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 16. Lasy ochronne i ich funkcje w gminie Moszczenica.

Funkcja ochronna lasu	Obręb geodezyjny	Adres leśny
		Nadleśnictwo Brzeziny: 06-02-2-12- ...
Lasy stanowiące drzewostany ochronne w miastach i wokół miast	Raciborowice	290a-d,f-m, 291a-d,f-h, 292a-d,f,g, 293a-d,f,g, 294a,c,d, 295a,g, 296a
–		Nadleśnictwo Piotrków: 06-11-3-08- ...
Lasy stanowiące drzewostany trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu, ochronne w miastach i wokół miast	Lewkówka	2a-d,f-h, 4a
	Pieńki Karlińskie	3a-d,f,g
	Kosów	5a,b,f-h, 6c,d,f,g,9a-d,f,h
	Wola Moszczenicka	18a-d,f-l, 20a-d,g-i,k, 21c,d,f-l, 22a-d,f-o, 23a-d,f, 24a-d,f, 25a-c,f,h, 27a-d,f,h,j-l, 28a-c,f,g, 29a-d,f-h, 30a-d,f-h, 31a-d,f, 32c,f,h,j,n, 33a-d,f,g, 35h, 39a-d,f,l-p, 41a-c, 42a-d,f-h
Lasy glebochronne	Jarosty	9i
Lasy stanowiące drzewostany ochronne w miastach i wokół miast	Wola Moszczenicka	10a-d,f-k,11a-d,f-i,12a-d,f-k, 14a-d,f-m 15a-d,f-k, 16a-d,f-n, 17a-d,f-h,
Lasy ochronne nieopisane	Moszczenica	10m

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych o Lasach <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/mapy#> oraz na podstawie Opis ogólny lasów Nadleśnictwa Kolumna (elaborat), Opis ogólny lasów Nadleśnictwa Brzeziny (elaborat), Opis ogólny lasów Nadleśnictwa Piotrków (elaborat).

Kompleksy leśne w północno-wschodniej części Gminy, położone w granicach Nadleśnictwa Brzeziny, należą do Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Spalsko-Rogowskie”. Utworzony on został w 2002 r. na podstawie Zarządzenia nr 85 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. LKP położony jest w całości na terenie województwa łódzkiego i obejmuje kilka dużych i kilkadziesiąt mniejszych uroczysk leśnych wchodzących w przeszłości w skład dwóch rozległych puszczy – Pilickiej i Łódzkiej. Podstawowymi celami tego LKP jest promocja trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrona zasobów przyrody w lasach, propagowanie w gospodarce leśnej proekologicznych technologii oraz edukacja przyrodniczo-leśna społeczeństwa.

3.13. Obszary i obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną

Ochrona środowiska przyrodniczego realizowana jest poprzez respektowanie wymogów przepisów ustaw oraz ich aktów wykonawczych. Obszary i obiekty o szczególnych walorach przyrodniczych lub krajobrazowych mogą zostać objęte szczególną ochroną poprzez ustanowienie formy ochrony przyrody. Na terenie gminy Moszczenica znajdują się obszary i obiekty prawnie chronione:

- 1) Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki;
- 2) pomniki przyrody;
- 3) użytki ekologiczne.

W pobliżu południowo-wschodniej granicy Gminy cenne zasoby przyrodnicze objęte zostały ochroną w formie rezerwatów przyrody: „Dęby w Meszczach” (odległość ok. 0,2 km), „Meszcze” (ok. 2,6 km) i „Las Jabłoniowy” (ok. 8,2 km) oraz Sulejowskiego Parku Krajobrazowego wraz z jego otuliną (ok. 0,4 km do otuliny i 1,3 km do parku krajobrazowego).

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki (OChKDW)

Obszar ustanowiony został w 2007 r. na mocy rozporządzenia Nr 41/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 21 sierpnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dnia 30.08.2007 r. Nr 273 poz. 2514). Aktualnie Obszar funkcjonuje na mocy obowiązującej uchwały Nr XXXI/613/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dnia 18 stycznia 2013 r. poz. 265).

Powierzchnia całego obszaru wynosi 2 272,00 ha. Obejmuje on swoim zasięgiem także fragmenty gmin Będków oraz Wolbórz. W granicach gminy Moszczenica zajmuje powierzchnię 57,0 ha (wg GUS, 2017 r.) i zlokalizowany jest w północno-wschodnim krańcu Gminy, w obrębie Raciborowice. Tereny w granicach Obszaru chronione są ze względu na „wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych”. Uchwała w sprawie Obszaru zawiera szereg ustaleń w zakresie czynnej ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych, wodnych oraz obowiązujące w granicach Obszaru zakazy.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy Moszczenica ustanowione zostały dwa użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 0,9 ha (wg GUS, 2018 r.). Aktualnie obowiązującymi aktami prawnymi dotyczącymi użytków ekologicznych na omawianym terenie są: uchwała Nr VII/46/2003 Rady Gminy Moszczenica z 9 kwietnia 2003 r. w sprawie utworzenia Użytku Ekologicznego „Moszczanka” (Dz. Urz. Woj. Łódz. z 14 maja 2003 r. Nr 122, poz. 1234) oraz rozporządzenie Nr 7/98 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 9 grudnia 1998 r. w sprawie zmiany rozporządzenia dotyczącego uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego z 16 grudnia 1998 r. Nr 22, poz. 355) zmienione rozporządzeniem Nr 57/2001 Wojewody Łódzkiego z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Łódz. z 29 grudnia 2001 r. Nr 272, poz. 4779). Wykaz użytków na terenie Gminy przedstawia poniższa tabela.

Tab. 17. Użytki ekologiczne na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Nazwa użytku	Przedmiot ochrony	Powierzchnia [ha]	Forma własności	Lokalizacja	
					obręb ewid.	adres leśny
1.	Moszczanka	Koryto rzeki Moszczanki, odcinek o długości ok. 200 m	b.d.	Skarb Państwa/ wł. prywatna	Gościmowice I /Gajkowice , Rękoraj Dobra	Leśnictwo Meszcze, pododdział 1a, Nadleśnictwo Piotrków; Leśnictwo Szczukwin, oddział 5m, Nadleśnictwo Kolumna (oraz grunty nieleśne)
2.	Brak nazwy	Bagno	0,9	Skarb Państwa	Wola Moszczenicka, dz. nr 1865	Leśnictwo Meszcze, oddział 27g, Nadleśnictwo Piotrków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi (stan na 15.02.2019 r.): <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody> oraz, dla lokalizacji, Bank Danych o Lasach www.bdl.lasy.gov.pl/ i <http://mapy.geoportal.gov.pl/>.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Moszczenica ustanowiono dwa pomniki przyrody. Ustanowione zostały one na mocy zarządzenia Nr 45/87 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego z dnia 30 grudnia 1987 r. Nr 17, poz.

177) oraz rozporządzenia Nr 5/98 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 3 lipca 1998 r. w sprawie zmiany rozporządzenia dotyczącego uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego z dnia 4 sierpnia 1998 r. Nr 12, poz.134) i rozporządzenia Nr 33/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie zniesienia ochrony pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dnia 31 lipca 2007 r. Nr 243, poz. 2244).

Tab. 18. Pomniki przyrody na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Gatunek - nazwa	Obwód na wysokości 1,3 m [cm]	Wysokość [m]	Lokalizacja	
				Nazwa obrębu ewid.	Nr działki ewid.
1.	2 lipy drobnolistne	480, 390	29, 5	Kielczówka	228/1 (teren parku)
2.	2 dęby szypułkowe	567, 330	32, 25	Sroć Prywatny	24 (teren przykościelny)
	9 lip szerokolistnych	233, 195, 206, 360, 130, 210, 180, 250, 310	22, 20, 21,20, 18,17,18,15, 25		
	4 jesiony wyniosłe	180, 135, 160, 175	18, 10, 13, 15		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi (stan na 15.02.2019 r.): <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody> oraz Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

Obszary Natura 2000

Obszar gminy Moszczenica położony jest poza granicami istniejących lub projektowanych obszarów Natura 2000. Najbliżej położonymi względem granic Gminy obszarami Natura 2000 są Specjalne Obszary Ochrony³⁰:

- 1) Lubiaszów w Puszczy Pilickiej (PLH100026) w odległości ok. 7,6 km od południowo-wschodniej granicy Gminy;
- 2) Dolina Środkowej Pilicy (PLH100008) w odległości ok. 16,1 km od południowo-wschodniej granicy Gminy;
- 3) Niebieskie Źródła (PLH100005) w odległości ok. 18,5 km od wschodniej granicy Gminy;
- 4) Grabia (PLH100021) w odległości ok. 18,8 od zachodniej granicy Gminy;
- 5) Buczyna Gałkowska (PLH100016) w odległości ok. 19,1 km od północnej granicy Gminy.

3.14. Główne problemy i zagrożenia środowiska. Jakość poszczególnych elementów środowiska

Główne problemy i zagrożenia środowiska przyrodniczego wynikają na ogół z niewłaściwie prowadzonej działalności gospodarczej, niedostosowanej do stopnia odporności środowiska na degradację. Ponadto niski poziom świadomości ekologicznej części mieszkańców oraz wysokie koszty wdrażania nowoczesnych rozwiązań stanowią zagrożenie w zakresie realizacji inwestycji prośrodowiskowych.

Bariery przyrodnicze

Jednym ze skutków działalności człowieka jest powstawanie barier groźących naturalne korytarze ekologiczne, zakłócających ciągłość przestrzenną pomiędzy obszarami węzłowymi. Utrudnia to przepływ materii, energii i informacji genetycznej i zakłóca równowagę ekologiczną, a także prowadzi do obniżenia sprawności funkcjonowania całego systemu przyrodniczego. Najczęściej występującymi barierami są liniowe elementy infrastruktury komunikacyjnej i technicznej oraz zwarta zabudowa. Na terenie gminy Moszczenica bariery przyrodnicze stanowią przez:

- 1) drogi: autostradę A1, drogę ekspresową S8, drogę krajową nr 12/91 oraz drogę wojewódzką nr 716;
- 2) linię kolejową nr 1 relacji Warszawa Zachodnia – Katowice;

³⁰ Na podstawie informacji udostępnianych przez GDOŚ, obszary Natura 2000 w odległości do 20 km od najbliższej granicy Gminy.

- 3) zwartą zabudowę wsi, w szczególności w obszarach lub bezpośrednim sąsiedztwie lasów lub lokalnych korytarzy ekologicznych;
- 4) magazynowe obiekty wielkopowierzchniowe;
- 5) obszary eksploatacji kopalin w obrębach Rękoraj Wieś oraz Lewkówka;
- 6) elektrownie wiatrowe.

Zanieczyszczenie powietrza

Aktualnie na obszarze gminy Moszczenica nie są prowadzone pomiary stężenia zanieczyszczeń. Najbliższa stacja, w której prowadzone są pomiary, zlokalizowana jest w Piotrkowie Trybunalskim, przy ul. Krakowskie Przedmieście 13. Stan jakości powietrza na terenie Gminy oceniany jest w ramach dokonywanej corocznie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi oceny całego województwa łódzkiego z wykorzystaniem zarówno pomiarów bezpośrednich jak i metod modelowania. Zasady oceny są ujednolicone dla całego kraju i określone w przepisach odrębnych. Podstawowej oceny dokonuje się dla wyznaczonych stref wg kryterium ochrony zdrowia oraz ochrony roślin. Gmina Moszczenica znajduje się w strefie łódzkiej (kod strefy; PL1002), z której wyłączone są: aglomeracja łódzka. Wyniki badań przeprowadzonych w 2017 r. wykazały istnienie w skali całej strefy łódzkiej przekroczeń w zakresie pyłu zawieszonego oraz ozonu.

Na stan czystości powietrza atmosferycznego w gminie Moszczenica wpływ ma:

- 1) emisja liniowa z transportu (transport kołowy zarówno po drogach o charakterze tranzytowym jak i tych lokalnych);
- 2) emisja punktowa z gospodarstw domowych,
- 3) emisja z obiektów komunalnych i przedsiębiorstw;
- 4) sąsiedztwo miasta Piotrków Trybunalski.

Tab. 19. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej wg kryteriów ochrony zdrowia.

Zanieczyszczenie	SO ₂	NO ₂	CO	benzen	O ₃ – poziom docelowy	O ₃ – poziom celu długoterminowego	PM ₁₀	PM _{2,5}	Pb w pyłe PM ₁₀	As w pyłe PM ₁₀	Cd w pyłe PM ₁₀	Ni w pyłe PM ₁₀	B(a)P w pyłe PM ₁₀
Klasa wynikowa dla obszaru strefy łódzkiej	A	A	A	A	C	D2	C	C	A	A	A	A	C

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim, raport za 2017 r.

Tab. 20. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej wg kryteriów ochrony roślin.

Zanieczyszczenie	SO ₂	NO _x	O ₃ – poziom docelowy	O ₃ – poziom celu długoterminowego
Klasa wynikowa dla obszaru całej strefy łódzkiej	A	A	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim, raport za 2017 r.

Objaśnienia do powyższych tabeli: Poziom zanieczyszczeń: A – nieprzekraczający poziomu dopuszczalnego, C – powyżej poziomu dopuszczalnego/ docelowego, D1 – nieprzekraczający poziomu celu długoterminowego, D2 – powyżej poziomu celu długoterminowego

Substancje, jakie wprowadzane są do powietrza przez ruch samochodowy to tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory, pyły zawierające metale ciężkie oraz pyły gumowe. Zanieczyszczenia te kumulują się wzdłuż dróg o największym natężeniu ruchu, tj. autostrady, drogi ekspresowej,

drogi krajowej i wojewódzkiej oraz w nieco mniejszym stopniu wzdłuż dróg powiatowych, które prowadzą głównie ruch lokalny. Poza w/w zanieczyszczeniami pochodzenia komunikacyjnego, niska emisja spowodowana jest głównie spalaniem węgla, miału węglowego lub koksu w lokalnych kotłowniach i paleniskach indywidualnych, które najczęściej nie posiadają żadnych urządzeń ochrony powietrza. W wielu gospodarstwach mogą być spalane także różnego rodzaju materiały odpadowe, w tym odpady komunalne, które mogą być źródłem emisji dioksyn. Przeważająca emisja z tych źródeł jest trudna do określenia i wykazuje zmienność sezonową, związaną z sezonem grzewczym. Na terytorium Gminy brak jest emitatorów szczególnie uciążliwych w zakresie emitowanych zanieczyszczeń. Nie bez znaczenia dla zanieczyszczenia powietrza na terenie Gminy pozostaje sąsiedztwo większego miasta – Piotrkowa Trybunalskiego (w tym uwzględniając, że w strefie łódzkiej przeważają wiatry zachodnie i południowo-zachodnie).

Szczególną uciążliwością w skali lokalnej stanowią odory wytwarzane przez istniejące, liczne w Gminie, duże obiekty hodowlane. Koncentracja największych obiektów hodowlanych widoczna jest przede wszystkim w obrębach: Sierosław, Rękoraj Wieś, Gościmowice I i Gościmowice II.

Innym problemem występującym w Gminie związanym ze stanem powietrza, jest zapylenie powstałe w związku ze składowaniem węgla i innych produktów pyłących – dotyczy przede wszystkim zapylenia powstałego w Bazie Dystrybucji Węgla BARTER w Kiełczówce, w sąsiedztwie którego występuje zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa. Problem zapylenia dotyczy także występującej w Gminie eksploatacji kopalin, nie jest jednak bardzo uciążliwy ze względu na oddalenie, w większości przypadków, terenów górniczych od terenów zabudowy.

Hałas

Klimat akustyczny środowiska omawianego obszaru kształtują źródła hałasu typu: komunikacyjnego, przemysłowego i komunalnego. Głównym źródłem hałasu w Gminie pozostają korytarze komunikacyjne: autostrada A1, droga ekspresowa S8, droga krajowa nr 12 (91), droga wojewódzka nr 716 oraz linia kolejowa nr 1. Autostrada A1, mimo dużego natężenia ruchu, dzięki jej peryferyjnej lokalizacji przebiegowi głównie przez tereny rolne, nie stanowi znacznej uciążliwości. Funkcjonowanie dróg i kolei jest źródłem uciążliwości akustycznych wyłącznie w ich najbliższym otoczeniu, przy czym uciążliwości wynikające z ruchu kolejowego są mniej odczuwalne ze względu na krótki czas emisji hałasu trwający kilkanaście sekund i pojawiający się w dłuższych odstępach czasu.

Dla terenu Gminy badania natężenia hałasu drogowego prowadzone były dla autostrady A1, drogi ekspresowej S8 oraz drogi krajowej nr 12 (91)³¹. Zgodnie z mapą imisyjną dla wskaźnika L_{DWN} , przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu obejmują lub obejmą zabudowę zagrodową, mieszkaniowo-usługową lub mieszkaniową jednorodzinną³² w przypadku jej lokalizacji w pasie do ok.: 300 m od drogi ekspresowej S8 (zgodnie z ostatnim Głównym Pomiarem Ruchu, przeprowadzonym w 2015 r., na tej drodze występuje największe natężenie pojazdów w Gminie), 200 m od autostrady A1, 80-130 m od drogi krajowej nr 12 (91). Obecnie tereny zagrożone hałasem dla wskaźnika L_{DWN} zlokalizowane są wzdłuż drogi krajowej w Srocku, Rękoraju, Karlinie, Jarostach i Daszówce oraz wzdłuż drogi ekspresowej S8 w Rakowie Dużym i Rakowie – przekroczenia wartości dopuszczalnych w większości nie przekraczają 10 dB, wyłącznie w Srocku w bardzo wąskich pasmach do 5 m od drogi krajowej mieszczą się w przedziale od 11 do 20 dB. Ekrany akustyczne zlokalizowane są wyłącznie na wybranych odcinkach drogi ekspresowej S8 (w obrębach Daszówka i Michałów oraz przy węźle Piotrków Trybunalski Wschód).

³¹ Za danymi Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.

³² Zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony środowiska dopuszczalny poziom hałasu w środowisku związany z hałasem z dróg wynosi (uwzględniając najpopularniejsze formy zabudowy w Gminie) w przypadku wskaźnika L_{DWN} : 64 dB dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz 68 dB dla zabudowy zagrodowej oraz terenów mieszkaniowo-usługowych.

Tab. 21. Natężenie ruchu pojazdów silnikowych na odcinkach dróg krajowych i wojewódzkich na terenie gminy Moszczenica (wg GPR 2015 r.)

Nr drogi	Odcinek pomiarowy	Natężenie ruchu pojazdów silnikowych		Udział samochodów ciężarowych
		Średnie dobowe	Średnie roczne	
S8	Węzeł Piotrków Tryb. Północ – Węzeł Piotrków Tryb. Wschód	36 959	13 490 035	42,1%
A1	Głuchów – Droga S8	20 640	7 533 600	29,6%
12 / 91	Droga A1 (Węzeł Tuszyń) – Piotrków Tryb. (Węzeł Piotrków Tryb. Północ)	14 177	5 174 605	36,7%
716	Rokiciny – Piotrków Tryb.	5 147	1 878 655	15,6%

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 za wynikami GPR 2015.

Hałas pochodzenia przemysłowego odczuwalny jest przede wszystkim w południowej części Gminy, w związku z lokalizacją obiektów produkcyjnych oraz dużych obiektów magazynowych, a także dużych obiektów produkcyjnych i magazynowych zlokalizowanych w gminach sąsiednich, bezpośrednio przy granicy gminy Moszczenica. Innymi większymi zakładami produkcyjno-magazynowymi są Baza Dystrybucji Węgla BARTER w Kiełczówce oraz P.P.H.U BUDREX w Srocku.

Na terenie gminy Moszczenica zlokalizowane są i przewidziana jest realizacja kolejnych, na podstawie wydanych już pozwoleń na budowę, elektrowni wiatrowych. Znaczna odległość elektrowni wiatrowych od istniejącej zabudowy w przypadku większości wiatraków, a w przypadku wiatraków w Srocku i Babach zlokalizowanych bliżej zabudowy ich mniejsze gabaryty, przekładają się na brak przekroczeń norm hałasu w obrębie istniejącej zabudowy. Funkcjonowanie elektrowni wiatrowych wpływa jednak na klimat akustyczny Gminy i stanowi ograniczenie dla rozwoju nowej zabudowy podlegającej ochronie akustycznej.

Zanieczyszczenie wód

Główne ogniska potencjalnych zagrożeń dla jakości wód podziemnych stanowią zlokalizowane w Gminie:

- 1) magazyny paliw płynnych;
- 2) oczyszczalnie ścieków w Moszczenicy i Jarostach i zrzuty ścieków (Moszczanka, ciek spod Daszówki);
- 3) infiltracja zanieczyszczeń pochodzących:
  - a) ze spływu z dróg o dużym natężeniu ruchu,
  - b) z nieszczelnych bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe lub nieprawidłowo eksploatowanych przydomowych oczyszczalni ścieków,
  - c) z rolnictwa, w szczególności w związku z nawożeniem gruntów i stosowaniem środków ochrony roślin lub niewłaściwą gospodarką odpadami z obiektów hodowlanych,
  - d) z miejsc nielegalnego składowania odpadów (tzw. dzikich wysypisk).

Znaczna część powierzchni Gminy charakteryzuje się słabą izolacją poziomu wodonośnego, co może stanowić kolejne zagrożenia dla wód podziemnych.

Badania jakości wód podziemnych prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi w ramach krajowego monitoringu wód podziemnych. Gmina Moszczenica znajduje się w zdecydowanej większości w obrębie jednolitej części wód podziemnych (JCWPd) nr 84, zaś zachodni fragment Gminy znajduje się w obrębie JCWPd nr 83.

Na terenie Gminy znajdował się jeden punkt obserwacyjny wód podziemnych, położony był w granicach JCWPd nr 84 w Moszczenicy. Stan chemiczny wód z punktu ostatni raz poddane były badaniom WIOŚ w Łodzi w 2012 r. oraz w 2015 r. Wody w Moszczenicy w 2012 r. określone zostały jako wody o bardzo dobrej jakości (klasa I), natomiast w 2015 r. jako wody dobrej jakości (klasa II). Najbliżej położony punkt obserwacyjny w zasięgu JCWDp nr 83

znajdował się w gminie Grabica w miejscowości Szydłów. Wody w przedmiotowym punkcie zostały określone jako dobrej jakości (klasa II) zarówno w roku 2012 jak i 2015.

Jednocześnie w *Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły* stan wód podziemnych w obrębie JCWPD nr 84 został oceniony jako dobry. Natomiast w *Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry* stan wód podziemnych w obrębie JCWPD nr 83 został oceniony jako słaby. Jedną z przyczyn słabego stanu jest intensywny pobór wód podziemnych związany z odwadnianiem górniczym (pole Bełchatów i pole Szczerców).

Rzeki Gminy Moszczenica objęte są monitoringiem wojewódzkim jakości wód powierzchniowych. Stan wszystkich poddanych badaniom wydzielonych jednolitych części wód powierzchniowych obejmujących obszar Gminy oceniony został jako zły. Stan chemiczny rzek jest poniżej dobrego ze względu na występowanie azotów, fosforanów i fosforu ogólnego.

Tab. 22. Ocena stanu wód powierzchniowych w obszarach chronionych 2017 r.³³

Nazwa /kod jcw	Nazwa /kod punktu pomiarowo-kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydro-morfologicznych	Klasa elementów fizyko-chemicznych grupy 3.1.-3.5.	Klasa elementów fizyko-chemicznych grupy 3.6.	Stan / potencjał ekologiczny w PPK monitoringu obszarów	Stan chemiczny w PPK monitoringu obszarów	Stan w PPK monitoringu obszarów chronionych
Moszczanka PLRW 200017254649	Moszczanka – Godaszewice PL01S0901_1411	-	-	>2	1	-	poniżej dobrego	ZŁY
Wolbórka od źródeł do Dopływu spod Będzelina PLRW2000172546329	Wolbórka – Będków PL01S0901_1406	3	2	>2	-	umiarkowane	poniżej dobrego	ZŁY
Wolbórka od Dopływu spod Będzelina do ujścia PLRW20001925469	Wolbórka - Tomaszów Maz. PL01S0901_1408	3	2	>2	2	umiarkowane	poniżej dobrego	ZŁY
Grabia do Dłutówki PLRW600016182854	Grabia – Karczmy PL02S0901_0994	3	2	>2	-	umiarkowane	poniżej dobrego	ZŁY

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań WIOŚ w Łodzi (https://www.wios.lodz.pl/Monitoring_rzek_i_zbiornikow_zaporowych,153).

Zgodnie z rozporządzeniami Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 29 marca 2017 r. oraz Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 28 lutego 2017 r. wszystkie jednolite części wód powierzchniowych w Gminie zaliczone zostały do wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Zanieczyszczenie gleb

Głównym zagrożeniem dla jakości tutejszych gleb są zanieczyszczenia pochodzące ze szlaków komunikacyjnych, na których imisję narażone są przede wszystkim gleby położone przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu. W glebach tych może występować podwyższone stężenie związków ołowiu i kadmu oraz gleby te, na skutek stosowania soli do posypywania nawierzchni w okresie zimowym, mogą być silnie zasolone. Ponadto jednymi

³³ Ocena w obszarach chronionych na podstawie wyników badań z punktów pomiarowo-kontrolnych. Ocena zbiorcza dokonana w 2013 r. na podstawie cyklu badań prowadzonych w latach 2010-2012.

z istotniejszych czynników powodujących degradację gleb jest ich zakwaszenie oraz zubożenie składników pokarmowych roślin. Potencjalne zagrożenie stanowią mogą uszkodzenia rurociągu naftowego skutkujące wyciekami szkodliwych substancji.

Degradacja i zniekształcenia powierzchni terenu

W obszarze Gminy występują tereny i obszary górnicze. Działalność wydobywcza prowadzi m.in. do zniekształcenia i degradacji powierzchni terenu (zarówno w miejscu wyrobiska, jak i w miejscu magazynowania nadkładu). Skutkiem odkrywkowej eksploatacji kopalin są tylko częściowo odwracalne zmiany w naturalnym krajobrazie. Tereny na których ustąpiła eksploatacja kopalin należą do gruntów zdegradowanych i zdewastowanych i wymagają rekultywacji.

Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące

Źródłami sztucznego promieniowania elektromagnetycznego są głównie linie i stacje elektroenergetyczne, stacje bazowe (GSM/UMTS/CDMA/LTE) i nadajniki RTV.

Przez terytorium Gminy, przebiega linia elektroenergetyczna najwyższych napięć 220 kV relacji Janów – Piotrków. Oprócz tej linii w całym obszarze Gminy zlokalizowane są również linie średniego i niskiego napięcia. Szkodliwy wpływ pola elektromagnetycznego i promieniowania elektromagnetycznego uzależniony jest od napięcia linii, a także od odległości, z jakiej pole oddziałuje na organizmy żywe. Ochrona mieszkańców przed jego negatywnym wpływem zapewniana jest przez właściwe zagospodarowanie terenów wzdłuż linii elektroenergetycznych – ograniczenie możliwości lokalizacji pomieszczeń przeznaczonych do przebywania ludzi w pasie terenu wzdłuż linii o odpowiedniej, dostosowanej do napięcia linii, szerokości.

Ponadto źródłami pola elektromagnetycznego na terenie Gminy są stacje bazowe, zrealizowane jako samodzielne maszty zlokalizowane w Moszczenicy (3 maszty), Srocku, Daszówce, Sierosławiu i Michałowie oraz jako urządzenia zamontowane na budynkach: kościoła w Srocku i magazynie Ikei w Jarostach, a także 9 masztów, funkcjonujących w ramach programu E-Leader, w lokalizacjach: Dom Ludowy w Rakowie, GOKiS oraz GZOZ w Moszczenicy, OSP w Raciborowicach oraz szkoły w Rękoraju, Srocku, Gazomi, Jarostach i Babach. W otoczeniu typowych stacji bazowych pola elektromagnetyczne o wartościach wyższych niż dopuszczalne występują nie dalej niż kilkadziesiąt metrów od anten i na wysokości ich zainstalowania.

Na terenie gminy Moszczenica pomiary pól elektromagnetycznych wykonano w punkcie pomiarowym w Sierosławiu w 2016 i 2013 r. Występujący w punkcie pomiarowym poziom pola elektromagnetycznego jest mniejszy od poziomów dopuszczalnych (dopuszczalne natężenie pola elektromagnetycznego, dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz jako najistotniejszego dla monitoringu środowiska, wynosi 7 V/m dla składowej elektrycznej i $S=0,1 \text{ W/m}^2$ dla gęstości mocy).

Tab. 23. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych

Miejscowość	Współrzędne geograficzne w stopniach (2016/2013)		Data pomiaru	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m] (0,1 ÷ 3000) [MHz]	Data pomiaru	Natężenie składowej elektrycznej pola w [V/m] (0,1 ÷ 3000) [MHz]
	E	N				
Sierosław	19°36'54,3"/ 19°36'40,3"	51°30'34,4"/ 51°30'33,5"	2016-06-04	0,3	2013-07-02	<0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników pomiarów pól elektromagnetycznych w 2016 i 2013 r. WIOŚ w Łodzi (https://www.wios.lodz.pl/Wyniki_pomiarow_PEM,162).

Zagrożenia związane z wytwarzaniem lub składowaniem odpadów

Zagrożenia dla środowiska związane z funkcjonowaniem istniejących składowisk odpadów przemysłowych, odpadów niebezpiecznych, mogilników, składowisk przyjmujących azbest oraz obiektów umożliwiających neutralizację odpadów medycznych nie dotyczą gminy Moszczenica – nie zlokalizowano tu tego typu przedsięwzięć.

W gminie Moszczenica aktualnie nie funkcjonuje także żadne czynne składowisko odpadów. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne zlokalizowane w Moszczenicy przy ul. Cegielnianej (dz. nr 899 i 1081, obr. Moszczenica) przyjmowało odpady do końca lipca 2015 r., obecnie trwa jego rekultywacja. Zakłada się, że po zakończeniu rekultywacji składowisko nie będzie stanowiło żadnego zagrożenia dla środowiska.

Zagrożenie związane z odpadami w Gminie dotyczą przede wszystkim istnienia nielegalnych „składowisk”, tzw. dzikich wysypisk, pozostawionych swobodnie śmieci.

Zagrożenia nadzwyczajne

Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska mogą być awarie lub katastrofy, które w przypadku gminy Moszczenica mogą być związane z:

- 1) awariami przemysłowymi (m.in. w związku z występowaniem w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii (Kuehne+Nagel budynek DC1 i FM Polska Hala Nr 6 w P3 Piotrków Park w Woli Bykowskiej przy granicy z miejscowością Jarosty);
- 2) transportem substancji niebezpiecznych po drogach kołowych i kolejowych o charakterze tranzytowym;
- 3) magazynowaniem i wykorzystywaniem w procesach technologicznych substancji niebezpiecznych;
- 4) magazynowaniem i dystrybucją produktów ropopochodnych i gazowych (m.in. potencjalna awaria istniejących rurociągów);
- 5) zagrożeniem pożarowym (w zakładach przemysłowych, na drogach w wyniku wypadków, w lasach);
- 6) zagrożeniami naturalnymi (w postaci zagrożenia powodziowego, wichur lub innych zjawisk pogodowych).

4. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

4.1. Rozwój Gminy w ujęciu historycznym – najważniejsze wydarzenia

Najstarszym śladem osadnictwa w gminie Moszczenica jest datowane na IX w. grodzisko w miejscowości Rękoraj. Należało ono do państwa Łęczyčan. Gród przestał pełnić swoje funkcje w połowie XII w. Tereny należące do gminy Moszczenica w poł. X w. zostały włączone w skład państwa Polan w ramach kasztelani wolborskiej, a następnie, wyniku reorganizacji podziału terytorialnego w 2 poł. XIII w. w skład księstwa sieradzkiego.

Pierwsze wzmianki o wsi Moszczenica datowane są na 1392 r., kiedy to nazwa miejscowości użyta została w księdze ziemskiej sieradzkiej. W kolejnych wiekach Moszczenica była wsią szlachecką, począwszy od rodu Pokrzywickich (z ziemi łęczyckiej), po licznych kolejnych właścicieli. Moszczenica była wsią z drewnianym kościołem parafialnym p.w. Św. Krzyża istniejącym w początkach XV wieku. W 1621 r. wybudowany został nowy drewniany kościół pod dotychczasowym wezwaniem, ufundowany przez wojewodę kaliskiego Ludwika Małachowskiego. W XVII w. obszar Gminy, wraz z innymi terenami wokół Piotrkowa Trybunalskiego, zmagał się z problemami najazdu szwedzkiego, a także licznych pożarów i epidemii „czarnej śmierci”. Na koniec wieku większość okolicznych dóbr ponownie stała się własnością Małachowskich. W I poł. XVIII wieku po śmierci Jana Machałowskiego, twórcy potęgi rodu, tereny ponownie stały się miejscem konfliktów i spustoszeń w wyniku wojny północnej, rekwizycji wojsk saskich, ruskich i polskich, wojny siedmioletniej i konfederacji barskiej. W 1769 roku w Moszczenicy spłonął drewniany kościół, w którego miejsce, dzięki fundatorowi Stanisławowi Małachowskiemu herbu Nałęcz, wzniesiono nowy murowany, pod tym samym wezwaniem.

Po II rozbiorze Polski Moszczenica znalazła się w zaborze pruskim, a po utworzeniu, w 1815 r., Królestwa Polskiego, będąc ciągle własnością Małachowskich, weszła w skład województwa kaliskiego, obwodu i powiatu piotrkowskiego. W 1856 r. dobra moszczenickie zostały sprzedane przez córkę Ludwika Małachowskiego hrabiemu Janowi Adamowi Ostroróg Sadowskiemu herbu Nałęcz. Wówczas, poza działalnością rolniczą, funkcjonowały różne zakłady produkcyjne, usługowe i handlowe oraz szczególnie duża liczba fabryk przerabiających płody rolne takich jak: gorzelnia, browar piwny, smolarnia, młyny wodne i wiatraki. Dobrze rozwijały się

różne rodzaje rzemiosła. Ok. 1855 r. w dworze majątku moszczenickiego powstała pierwsza prywatna szkoła (żeńska) i funkcjonowała do powstania styczniowego.

Wraz z końcem powstania styczniowego Rosjanie odbierali ziemie podarowane moszczenickiej parafii przez hrabiego i obdarowali nią żołnierzy rosyjskich, którzy następnie sprzedali ziemię miejscowej ludności. Tym sposobem powstała wioska Moszczenica Poduchowna, w której to w latach 60-tych XIX wieku Jakub Czajka otworzył prywatną szkołę dla chłopców i dziewcząt. Brak jest informacji o zaangażowaniu mieszkańców Moszczenicy w dziewiętnastowieczne zrywy niepodległościowe. W 1869 r. Moszczenica została włączona w skład nowej gminy Bogusławice. Po śmierci kolejnego z właścicieli dóbr moszczenickich Jana Adama Ostroróg-Sadowskiego w 1868 r. nastął krótki okres w którym dobra wielokrotnie zmieniały właścicieli. W 1880 r. Piotr Ostroróg-Sadowski sprzedał Moszczenicę hrabiemu Leopoldowi Wilskiemu. Dobra moszczenickie zostały oddzielone od rękorajskich, pozostający nadal w ręku rodu Ostroróg-Sadowskich. Hrabia Wilski wziął pod zastaw nowo nabytego majątku kredyt, którego nie był w stanie spłacić. W 1898 r. majątek składający się z folwarków: Moszczenica, Wola Moszczenicka, Pomyków i Kosów odkupiony został przez pabianickiego przemysłowca Teodora Endera.

Ender w krótkim czasie przyczynił się do rozwoju Moszczenicy, przekształcając ją w osadę robotniczą. Przemysłowiec zamieszkał w pałacu otoczonym parkiem. Ender w krótkim czasie rozbudował folwark i domy mieszkalne dla pracowników folwarku. Wybudował również cegielnię parową. Największym przedsięwzięciem Endera był zakład włókienniczy – Moszczenicka Manufaktura. Od 1870 r. w Moszczenicy działała szkoła rządowa, w 1908 r. wybudowano nową szkołę na „Górcę”. W latach 1900-1908, dzięki staraniom ks. Józefa Wędrychowskiego przebudowano kościół, którego odnowienie dokończył w 1916 r. ks. Wincenty Matuszewski (w 1999 r. zaliczony w poczet błogosławionych).

Terenie obecnej gminy Moszczenica w czasie I wojny światowej był miejscem działań wojennych. Ich świadectwem jest cmentarz wojenny w miejscowości Kielczówka. Pod odzyskaniem niepodległości przez Polskę Moszczenica i okoliczne wsie nadal należały do gminy Bogusławice (powiat piotrkowski, województwo łódzkie), jednak mieszkańcy dążyli do utworzenia nowej gminy. Wraz z okolicznymi miejscowościami, w związku z lokalizacją fabryki włókienniczej firmy „Krusche i Ender”, nie przypominała typowej wsi, a osiedle robotnicze. W latach 30-tych w Moszczenicy działa Agencja Poczтовая, oddział Ubezpieczalni Społecznej, a także posterunek Policji Państwowej. Powstanie zakładu włókienniczego przełożyło się na szybki rozwój demograficzny miejscowości (od 665 osób w 1881 r., 1410 w 1900 r., 1553 w 1916 r., po 2433 w 1938 r.).

Kolejny okres rozwoju Gminy nastąpił w latach międzywojennych. Liczne zmiany własnościowe i organizacyjne dotknęły majątku Teodora Endera, m.in. związane z jego śmiercią w 1921 r. i późniejszym kryzysem. Jedną z pierwszych organizacji społeczno-kulturalnych działających w Moszczenicy była Ochotnicza Straż Ogniowa, która została założona w 1918 r. W 1938 r. powstała jednostka straży w Kosowie. Natomiast w 1923 r. działalność rozpoczął Moszczenicki Klub Sportowy w Moszczenicy, wspierany finansowo przez zakład włókienniczy.

W czasie okupacji Moszczenica znalazła się w Generalnym Gubernatorstwie. Na terenach powiatu piotrkowskiego działał silnie rozbudowany ruch oporu, głównie Armia Krajowa, ale także oddziały Batalionów Chłopskich i Armii Ludowej. W 1942 r. za przynależność do ruchu oporu i działalność wymierzoną w Niemców rozstrzelano siedmiu mieszkańców Moszczenicy, liczne były aresztowania (ok. 50 osób) oraz wywozy na roboty przymusowe do III Rzeszy, które objęły 159 osób. Pod koniec 1944 r. rodzina Enderów opuściła Moszczenicę udając się do Austrii, od tej pory majątek pozostawał bez gospodarzy. Natomiast 18 stycznia 1945 r. Moszczenica została zajęta przez Armię Czerwoną. Wcześniej w dniach 15-17 stycznia doszło do walk Wehrmachtu z Armią Czerwoną w okolicach Moszczenicy m.in. w centrum miejscowości została rozbita niemiecka kolumna.

W 1945 r. rozparcelowano majątek ziemski Endera. Rozdysponowano również majątki innych mieszkańców pochodzenia niemieckiego, którzy opuścili swoje domy. W lutym 1945 r. ruszyła fabryka. Zakład pozostał filią zakładów pabianickich. W latach 70-tych rozbudowano „Moszczenickie Zakłady Przemysłu Bawełnianego”. W Moszczenicy wybudowano Dom Kultury (lata 60-te) oraz dużą szkołę (1962 r.), która powstała w ramach programu „Tysiąc szkół na Tysiąclecie Państwa Polskiego”. Rozbudowano również kościół parafialny (lata 70-te).

Systematycznie postępowało również budownictwo mieszkaniowe, tak jednorodzinne, jak i wielorodzinne – wybudowano bloki przyzakładowe przy ulicy Dworcowej oraz blok mieszkalny przy ulicy Spacerowej.

Reforma administracyjna kraju z 1975 r. ponownie przywróciła w Polsce gminy, w tym gminę Moszczenica. Zmiany 1989 r. dotknęły nie tylko sferę polityczną życia gminy, ale również gospodarczą – na początku lat 90-tych upadły Moszczenickie Zakłady Przemysłu Bawełnianego. W wyniku ostatniej reformy samorządu terytorialnego 1999 r. Gmina znalazła się w powiecie piotrkowskim i województwie łódzkim.

4.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej

4.2.1. Istniejące formy i zakres ochrony zabytków

Elementy dziedzictwa kulturowego o wartości zabytkowej, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków podlegają ochronie. Ustanowione na terenie gminy Moszczenica formy ochrony, o których mowa w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* obejmują 11 wpisów do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego, w tym 1 dla stanowiska archeologicznego. Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków realizowana jest poprzez respektowanie zasad ich ochrony zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz z zakresu budownictwa.

W prowadzonej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków ewidencji znajdują się 45 obiekty. Ewidencja ta nie stanowi formy ochrony w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, w odniesieniu do obiektów w niej ujętych nie mają zastosowania przepisy z zakresu prawa budowlanego.

Gmina Moszczenica wypełniając obowiązki wynikające z przepisów ustawy dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* przyjęła *Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Moszczenica* (2016 r.), w której znalazło się 238 obiektów i obszarów, w tym 55 innych niż zabytki archeologiczne oraz *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019*.

Zabytki wpisane do rejestru zabytków

Tab. 24. Wykaz obiektów i obszarów z terenu Gminy wpisanych do Rejestru Zabytków.

Lp.	Miejscowość, adres	Obiekt	Nr wpisu/ data	Czas powstania
1.	Kielczówka 44*	Park dworski	rej. nr 372 / 10.11.1986 r. i 29.09.1993 r.	XIX w.
2.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Dzwonnica kościoła p.w. Podwyższenia św. Krzyża	rej. nr 690 / 16.09.1967 r.	XIX w.
3.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Podwyższenia św. Krzyża	rej. nr 689 / 16.09.1967 r.	1769-1975
4.	Moszczenica, ul. Dworcowa 2	Gorzelnia w zespole dworsko- parkowym, ob. dom	rej. nr 620/IX-55 / 10.06.1955 r.	pocz. XIX w.
5.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Zespół dworski:		
		Dwór	rej. nr 279/82 / 18.05.1982 r.	1877
6.		Park dworski	rej. nr 691 / 16.09.1967 r. i 13.11.1996 r.	XIX w.
7.	Raciborowice	Park dworski	rej. nr 383 / 22.01.1987 r.	pocz. XIX w.
8.	Rękoraj	Park i teren podwórza gosp.	rej. nr 417 / 27.06.1990 r. i 7.07.1994 r.	XIX w.
9.	Rękoraj	Grodzisko	rej. nr 982-IX-113 / 18.07.1959 r. oraz 364/A / 25.11.1966 r.	IX-XII w.
10.	Srock, Rynek 1	Kaplica rzymsko-katolicka p.w. św. Mikołaja	rej. nr 693 z dn. 27.09.1967 r.	1627
11.	Srock, Rynek 1	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Benedykta i św. Anny	rej. nr A/19 z dn. 9.09.2004 r.	1764 - 1766

* stary adres zgodnie z wykazem WKZ, lokalizacja na rysunku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tab. 25. Wykaz obiektów i obszarów z terenu gminy Moszczenica wpisanych do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Lp.	Miejscowość, adres*	Obiekt	Czas powstania
1.	Baby 43	Dom murowany	ok. 1910 r.
2.	Baby 79	Dworzec PKP	1886 r.
3.	Baby 79	Wieża ciśnień PKP	1873 - 1895
4.	Białkowice	Młyn wodny, przebudowany	kon. XIX w.
5.	Gajkowice, ul. Poprzeczna 3	Młyn wodny	I. 30-te XX w.
6.	Gościmowice II	Cmentarz ewangelicki	ok. 1900 r.
7.	Jarosty	Cmentarz ewangelicki	przed 1920 r.
8.	Kielczówka 44	Dwór	ok. 1840 r.
9.	Kielczówka 44	Park dworski	XIX w.
10.	Kielczówka 58	Cmentarz wojenny	1914 – 1915 r.
11.	Kielczówka 95	Młyn motorowy	ok. 1920 r.
12.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny, nieczynny	XVII w.
13.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Dzwonnica kościoła p. w. Podwyższenia św. Krzyża	XVIII/XIX w.
14.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p. w. Podwyższenia św. Krzyża	1769 – 1975 r.
15.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Dawna plebania kościoła par. p.w. Podwyższenia Św. Krzyża	1909 r.
16.	Moszczenica, ul. Dworcowa 2	Gorzelnia w zespole dworsko-parkowym, ob. dom	1 poł. XIX w.
17.	Moszczenica, ul. Dworcowa 3	Dom pracowniczy	1900 r.
18.	Moszczenica, ul. Dworcowa 5	Dom pracowniczy	1900 r.
19.	Moszczenica, ul. Dworcowa 7	Dom pracowniczy	1900 r.
20.	Moszczenica, ul. Dworcowa 10	Dom pracowniczy	1899 r.
21.	Moszczenica, ul. Dworcowa 12	Dom pracowniczy	1900 r.
22.	Moszczenica, ul. Dworcowa 14	Dom pracowniczy	1900 r.
23.	Moszczenica, ul. Dworcowa 16	Budynek dawnej dyrekcji z wieżą byłych Zakładów Przemysłu Bawełnianego	1899 r. – 1900 r.
24.	Moszczenica, ul. Dworcowa 18	Dom pracowniczy	1900 r.
25.	Moszczenica, ul. Dworcowa	Zespół domów pracowniczych	1899 – 1900 r.
26.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 21	Dom kasjera w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.
27.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Dwór	1877 r.
28.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Obory w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.
29.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Park dworski	XIX w.
30.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Rządówka w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.
31.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Spichlerz w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.
32.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Zespół dworski	XIX-XX w.
33.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15a	Wieża ciśnień – budynek przemysłowy w zespole fabrycznym	XIX/XX w.
34.	Moszczenica, ul. Poduchowna	Cmentarz rzymsko-katolicki	2 poł. XIX w.
35.	Moszczenica	Młyn elektryczny	1900 r.
36.	Moszczenica, ul. Poduchowna	Cegielnia	pocz. XX w.
37.	Raciborowice	Park dworski	XIX w.
38.	Rękoraj	Park dworski	XIX w.
39.	Srock, ul. Rynek 1	Cmentarz rzymsko-katolicki	XVI w.
40.	Srock, ul. Rynek 1	Kaplica rzymsko-katolicka p. w. św. Mikołaja	1627 r.
41.	Srock, ul. Rynek 1	Kościół parafialny rzymsko-katolicki p. w. św. Benedykta i św. Anny	1900 – 1909 r.
42.	Srock, ul. Rynek 1a	Plebania kościoła parafialnego pw. św. Benedykta i św. Anny	1913 r.
43.	Srock, ul. Rynek 1a	Wikarówka kościoła parafialnego pw. św. Benedykta i św. Anny	1910 r.
44.	Srock	Cmentarz rzymsko-katolicki z I i II wojny	2 poł. XIX w.
45.	Srock	Układ przestrzenny	1370 r.

* wybrane obiekty/obszary opisane starym adresem zgodnie z wykazem WKZ; lokalizacja na rysunku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wykazu Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków (GEZ), zgodnie z wymogami przepisów odrębnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu Gminy. Jest ona podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez samorząd gminny. Gminna ewidencja zabytków Gminy Moszczenica przyjęta została w 2016 r. oraz zmieniona w 2018 r. Obejmuje obiekty wpisane do rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz stanowiska archeologiczne. W odniesieniu do obiektów wpisanych do GEZ obowiązują przepisy odrębne z zakresu budownictwa.

Tab. 26. Wykaz obiektów i obszarów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Moszczenica niebędących stanowiskami archeologicznymi.

Lp.	Miejscowość, adres	Obiekt	Czas powstania	Uwagi / informacja o ochronie
1.	Baby, ul. Kolejarzy 4	Budynek mieszkalny w zespole stacji PKP	1910 r.	Obiekt w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków
2.	Baby ul. Kolejarzy 6	Dom mieszkalny w zespole stacji PKP	XIX w.	Obiekt w WEZ
3.	Baby, ul. Kolejarzy 8	Budynek mieszkalny w zespole stacji PKP	ok. 1910 r.	Obiekt w WEZ
4.	Baby, ul. Kolejarzy	Magazyn Ekspedycji w zespole stacji PKP	XIX w.	Obiekt w WEZ
5.	Baby, ul. Dworcowa 12	Dworzec w Babach	1886 r.	Obiekt w WEZ
6.	Baby, ul. Dworcowa 14	Wieża ciśnień wraz z budynkiem mieszkalnym	1873 - 1895	Obiekt w WEZ
7.	Baby, ul. Dworcowa	Magazyn podręczny w zespole stacji PKP	1890 r.	Obiekt w WEZ
8.	Baby, ul. Dworcowa 14	Pompownię w zespole stacji PKP	lata 20-te XX w.	Obiekt w WEZ
9.	Białkowice	Młyn wodny w Białkowicach	koniec XIX w.	-
10.	Gajkowice	Młyn wodny w Gajkowicach	lata 30-te XX w.	Obiekt w WEZ
11.	Gościmowice Drugie	Cmentarz ewangelicki w Gościmowicach Drugich	przed 1939 r.	Obiekt w WEZ
12.	Jarosty, ul. Kolejowa	Cmentarz ewangelicki w Jarostach	przed 1920 r.	Obiekt w WEZ
13.	Kielczówka, ul. Piotrkowska 36	Park dworski w Kielczówce	XIX w.	Obiekt w WEZ rej. nr 372 z 10.11.1966 r. i z 29.09.1993 r.
14.	Kielczówka, ul. Piotrkowska 36	Dwór w Kielczówce	ok. 1840 r.	Obiekt w WEZ
15.	Kielczówka, ul. Piotrkowska 39	Cmentarz wojenny w Kielczówce	1914 r.	Obiekt w WEZ
16.	Kielczówka, ul. Wolborska 3	Młyn motorowy w Kielczówce	ok. 1920 r.	Obiekt w WEZ
17.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Plebania w Moszczenicy	1908 r.	Obiekt w WEZ
18.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Cmentarz rzymsko-katolicki w Moszczenicy – przykościelny	-	Obiekt w WEZ
19.	Moszczenica, ul. Cmentarna	Cegielnia w Moszczenicy	pocz. XX w.	-
20.	Moszczenica, ul. Poduchowna	Cmentarz rzymsko-katolicki w Moszczenicy	2 poł. XIX w.	Obiekt w WEZ
21.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 22	Młyn w Moszczenicy/Woli Moszczenickiej	1900 r.	-
22.	Moszczenica, u. Dworcowa 3	Dom pracowniczy w Moszczenicy	-	Obiekt w WEZ
23.	Moszczenica, ul. Dworcowa 4	Dom podworski w Moszczenicy	-	-
24.	Moszczenica, ul. Dworcowa 5	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	Obiekt w WEZ
25.	Moszczenica, ul. Dworcowa 7	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	Obiekt w WEZ

26.	Moszczenica, ul. Dworcowa 9	Dom pracowniczy w Moszczenicy	-	-
27.	Moszczenica, ul. Dworcowa 12	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	Obiekt w WEZ
28.	Moszczenica, ul. Dworcowa 14	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	Obiekt w WEZ
29.	Moszczenica, ul. Dworcowa 16	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	-
30.	Moszczenica, ul. Dworcowa 18, 18a	Dom pracowniczy w Moszczenicy	1900 r.	Obiekt w WEZ
31.	Moszczenica, ul. Dworcowa	Budynek wieży na terenach po byłych zakładach Przemysłu Bawełnianego	1899 – 1900	Obiekt w WEZ
32.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Wieża ciśnień w Moszczenicy	XIX/XX w.	Obiekt w WEZ
33.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15a	Obory w Moszczenicy	XIX/XX w.	Obiekt w WEZ
34.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 19	Rządcówka w Moszczenicy	XIX/XX w.	Obiekt w WEZ
35.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 21a	Spichlerz w Moszczenicy	XIX/XX w.	Obiekt w WEZ
36.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 21	Dom kasjera w Moszczenicy	XIX/XX w.	Obiekt w WEZ
37.	Moszczenica, ul. Piotrkowska	Kapliczka rzymsko-katolicka pw. św. Jana Nepomuce w Moszczenicy	pocz. XX w.	-
38.	Moszczenica	Układ przestrzenny	1932 r.	Obiekt w WEZ
39.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Dzwonnica w Moszczenicy	1 połowa XVIII w., XIX w.	rej. nr 690 z 16.09.1967 r.
40.	Moszczenica, ul. Cmentarna 6	Kościół parafialny pod wezwaniem Podwyższenia Świętego Krzyża w Moszczenicy	1769 r.	rej. nr 689 z 16.09.1967 r.
41.	Moszczenica, ul. Dworcowa 2	Budynek dawnej gorzelni w Moszczenicy	I połowa XIX w.	rej. nr 620/IX-55 z 16.09.1955 r.
42.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Dwór w Moszczenicy	2 połowa XIX w.	rej. nr 279/82 z 18.05.1982 r.
43.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Park podworski w Moszczenicy	XIX w.	rej. 691 z 16.09.1967 r. i z 13.11.1996 r.
44.	Raciborowice	Układ przestrzenny	1391 r.	-
45.	Raciborowice 66	Dwór w Raciborowicach	poł. XIX w.	-
46.	Raciborowice 66	Park dworski w Raciborowicach	XIX w.	rej. nr 383 z 22.01.1987 r.
47.	Rękoraj 134-135	Park w Rękoraju	2 połowa XIX w.	rej. nr 417 z 27.06.1990 r. i z 07.07.1994 r.
48.	Srock, ul. Rynek 1	Kościół parafialny p.w. Św. Benedykta i Św. Anny w Srocku	1764-1766	rej. nr A/19 z 09.09.2004 r.
49.	Srock, ul. Rynek 1	Kaplica p.w. Św. Mikołaja w Srocku	1627 r.	rej. nr 693 z 27.09.1967 r.
50.	Srock, ul. Rynek 1	Wikarówka w Srocku	1910 r.	Obiekt w WEZ
51.	Srock, ul. Rynek 1	Plebania w Srocku	1913 r.	Obiekt w WEZ
52.	Srock, ul. Rynek 1	Cmentarz rzymsko-katolicki/przykościelny	-	Obiekt w WEZ
53.	Srock, ul. Łódzka	Cmentarz rzymsko-katolicki w Srocku	2 poł. XIX w.	Obiekt w WEZ
54.	Srock, ul. Piotrkowska	Wiatrak w Srocku	XIX w.	Obiekt w WEZ
55.	Srock	Miejski układ przestrzenny	-	Obiekt w WEZ

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru Gminnej Ewidencji Zabytków.

Fot. 4. Kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Podwyższenia św. Krzyża. Fot. I. Pecyna

Fot. 5. Ruiny dworu i park dworski w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna

Fot. 6. Młyn wodny w Białkowicach. Fot. G. Ferliński

Zabytki archeologiczne

Na obszarze gminy Moszczenica ujawniono 187 (183 wpisano do Gminnej Ewidencji Zabytków) stanowisk archeologicznych w postaci osad, grodziska i śladów lub punktów osadnictwa. Stanowiska archeologiczne najliczniej występują w dolinie rzeki Moszczanki i jej otoczeniu. Jedno spośród zarejestrowanych stanowisk wpisane zostało do Rejestru Zabytków – wczesno-średniowieczne grodzisko w Rękoraju – stanowisko nr 1 na arkuszu AZP nr 71-54 (rej nr 982-IX-113 z dnia 18.07.1959 r. oraz 364/A z 25.11.1966 r.).

Tab. 27. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Miejscowość	Nr stan w m.	Nr ark. AZP/nr stan. na ark.	Funkcje	Chronologia	Kultura	Uwagi
1.	Podolin	5	71-53/18	Osada	XIV-XV w.	średniowiecze	
2.	Podolin	4	71-53/19	Punkt osadnictwa	XIII-XIV w.	średniowiecze	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
3.	Podolin	3	71-53/20	Osada	XIV-XV w.	średniowiecze	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
4.	Podolin	2	71-53/21	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecze	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
5.	Podolin	11	71-54/78	Osada	PŚ XIV w.	spolska	
6.	Podolin	16	71-54/89	Ślad osadnictwa	pP/M	?	
7.	Gościmowice	12	71-54/82	Ślad osadnictwa	EK/wB	?	
				Ślad osadnictwa	WŚ/XIII w.	spolska	
8.	Gościmowice II	13	71-54/84	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
9.	Kielczówka	7	71-54/71	Ślad osadnictwa	WŚ	spolska	
10.	Kielczówka	6	71-54/70	Ślad osadnictwa	EK	?	
11.	Kielczówka	5	71-54/69	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	Ś	spolska	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
12.	Kielczówka	4	71-54/67	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Osada	XVII-XVIII w.	polska	
13.	Baby	3	71-54/68	Osada	XII-XIII w.	spolska	
14.	Baby	4	71-54/83	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
15.	Baby	1	71-54/19	Ślad osadnictwa	N/wB	?	
16.	Kielczówka	1	71-54/45	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
17.	Kielczówka	3	71-54/66	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
18.	Kielczówka	2	71-54/65	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
19.	Raciborowice	13	71-54/64	Ślad osadnictwa	PŚ/XVI w.	spolska	
				Osada	XVII-XVIII w.	polska	
20.	Raciborowice	12	71-54/63	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
21.	Raciborowice	11	71-54/58	Ślad osadnictwa	B	łużycka?	
22.	Raciborowice	10	71-54/57	Osada	PŚ	spolska	
23.	Raciborowice	9	71-54/56	Ślad osadnictwa	B	?	
				Osada	Ś/XII/XIV? w.	spolska	
24.	Raciborowice	8	71-54/55	Ślad osadnictwa	WŚ	spolska	
				Ślad osadnictwa	PŚ	spolska	
25.	Raciborowice	7	71-54/54	Ślad osadnictwa	B?	łużycka?	
				Ślad osadnictwa	Ś/XIII/XIV/? w.	spolska	
26.	Raciborowice	6	71-54/52	Ślad osadnictwa	WŚ	spolska	
				Ślad osadnictwa	PŚ	spolska	
				Osada	XVI-XVIII	polska	
27.	Raciborowice	3	71-54/46	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
28.	Raciborowice	4	71-54/47	Ślad osadnictwa	XVI-XVII	polska	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII	polska	
29.	Raciborowice	5	71-54/48	Ślad osadnictwa	PŚ ?	spolska	
				Osada	XVI-XVIII	polska	
30.	Raciborowice	2	71-54/35	Ślad osadnictwa	Ś	spolska	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII	polska	
31.	Raciborowice	1	71-54/34	Osada	XVII-XVIII	polska	
32.	Baby	2	71-54/20	Ślad osadnictwa	wB	?	
33.	Srock - Kolonia	2	71-53/63	Ślad osadnictwa	-	łużycka	
				Ślad osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
34.	Srock - Kolonia	3	71-53/62	Osada	XIV-XV w.	średniow.	
35.	Srock – Kolonia	4	71-53/55	Osada	XVI-XVIII w.	polska	

36.	Dąbrówka	4	71-53/66	Ślad osadnictwa	PŚ/NOW/XVIII-XX w.	polska	Stanowisko niewpisane do GEZ
37.	Dąbrówka	1	71-53/42	Osada	XV-XVIII w.	polska	
38.	Dąbrówka	2	71-53/53	Punkt osadnictwa	XIV-XVI w.	średniow.	Stanowisko niewpisane do GEZ
39.	Dąbrówka	3	71-53/41	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
40.	Srock	3	71-53/54	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
41.	Srock	1	71-53/1	-	-	amfor kulistych	
42.	Srock	2	71-53/2	Osada	X-XIII w.	wczesne średniowiecze	
43.	Srock	11	71-53/23	Punkt osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
44.	Podolin	6	71-53/22	Punkt osadnictwa	XVI-XVII w.	polska	
45.	Podolin	7	71-53/24	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
46.	Podolin	10	71-53/25	Osada	XIV-XV w.	średniowiecz.	
47.	Podolin	8	71-53/27	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
48.	Srock	10	71-53/31	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
				Punkt osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
49.	Srock	9	71-53/32	Osada	XIV-XV w.	średniowiecz.	
				Punkt osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
50.	Srock	4	71-53/40	Osada	XIV-XV w.	średniowiecz.	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
51.	Srock	5	71-53/39	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
52.	Srock	6	71-53/38	Punkt osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
53.	Srock	7	71-53/36	-	EK	pradzieje	
				Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
54.	Srock	8	71-53/33	Osada	XIV-XV w.	średniowiecz	
				Osada	XVI-XVIII w.	polska	
55.	Podolin	9	71-53/26	Osada	XIV-XVI w.	średniowiecz.	
56.	Gościmowice	9	71-53/35	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
				Punkt osadniczy	XVI-XVIII w.	polska	
57.	Gościmowice	8	71-53/30	Punkt osadnictwa	XIII-XV w.	średniowiecz.	
58.	Gościmowice	10	71-53/34	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
59.	Gościmowice	7	71-53/29	Punkt osadnictwa	XIV-XV w.	średniowiecz.	
60.	Gościmowice	6	71-53/28	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
61.	Podolin	15	71-54/88	Ślad osadnictwa	PŚ/XIV w.	spolska	
				Ślad osadnictwa	EK/B	?	
62.	Podolin	11	71-54/4	Ślad osadnictwa	B	łuzicka?	
				Ślad osadnictwa	WŚ	spolska	
				Ślad osadnictwa	PŚ	spolska	
63.	Podolin	13	71-54/86	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	PŚ	spolska	
64.	Podolin	14	71-54/87	Ślad osadnictwa	PŚ/XIV	spolska	
65.	Gościmowice II	14	71-54/85	Ślad osadnictwa	EK/wB	?	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII	polska	
66.	Gościmowice	11	71-54/6	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	PŚ	spolska	
67.	Gościmowice II	10	71-54/16	Ślad osadnictwa	XVI-XVIII	polska	
68.	Gościmowice	12	71-54/7	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII	polska	
69.	Gościmowice	13	71-54/8	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
70.	Gościmowice II	2	71-54/2	Ślad osadnictwa	Ś/XIV-XV	spolska	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
71.	Gościmowice II	9	71-54/15	Osada	XVII-XVIII w.	polska	
72.	Gościmowice II	3	71-54/3	Brak materiałów archiwum			
73.	Gościmowice	14	71-54/10	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
74.	Gościmowice II	8	71-54/14	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
75.	Gościmowice II	4	71-54/5	Brak materiałów archiwum			
				Ślad osadnictwa	N	KPL	
76.	Gościmowice II	7	71-54/13	Ślad osadnictwa	Ś	spolska	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII	polska	
77.	Gościmowice II	6	71-54/12	Ślad osadnictwa	N	KPL?	
				Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
78.	Gościmowice II	5	71-54/11	Ślad osadnictwa	PŚ/XVI w.	spolska	
79.	Gościmowice II	11	71-54/17	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
				Osada	N/wB	K.C.SZ?	
80.	Powężyny	1	72-54/20	Osada	XIV-XV w.	staropolska	
				Ślad osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
81.	Gajkowice	8	72-54/19	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	WŚ XII-XIII w.	staropolska	
				Ślad osadnictwa	XVI-XVII w.	polska	

82.	Moszczenica / Poduchowna	4	72-54/21	Ślad osadnictwa	B/H/L/RZ	pradz.	
83.	Moszczenica	13	71-54/40	Ślad osadnictwa	XIV-XV w.	spolska	
84.	Pomyków	2	71-54/41	Ślad osadnictwa	EK/B	?	
85.	Pomyków	1	72-54/94	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
86.	Moszczenica / Poduchowna	10	72-54/84	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
87.	Moszczenica	8	72-54/82	Ślad osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
88.	Moszczenica	5	72-54/22	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
89.	Moszczenica	3	72-54/4	Osada	XIV-XV w.	staropolska	
90.	Moszczenica	6	72-54/23	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
91.	Moszczenica	11	72-54/86	Osada	B	łużycka?	
92.	Moszczenica	12	72-54/87	Osada	B	łużycka	
93.	Moszczenica	7	72-54/73	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
94.	Moszczenica	9	72-54/83	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
95.	Białkowice	6	72-54/81	Ślad osadnictwa	?	pradz.	
96.	Białkowice	1	72-54/24	Ślad osadnictwa	XVII-XVIII w.	polska	
97.	Białkowice	2	72-54/25	Ślad osadnictwa	B	łużycka	
98.	Białkowice	3	72-54/26	Ślad osadnictwa	ŚR	staropolska	
99.	Białkowice	4	72-54/27	Ślad osadnictwa	XVI-XVIII w.	polska	
100.	Białkowice	7	72-54/85	Ślad osadnictwa	B?	pradz.	
101.	Białkowice	5	72-54/28	Osada	XVI-XVIII w.	polska	
102.	Pieńki Sierosławskie	1	72-53/29	Ślad osadnictwa	ŚR	staropolska	
103.	Sierosław	2	72-53/17	Ślad osadnictwa	EK	nieokreślona	
104.	Sierosław	1	72-53/16	Osada	2 poł. XIV w.	późne średniowiecze	niewpisane do GEZ
105.	Rękoraj	11	72-53/15	Osada	NOW	Prapolska	
106.	Rękoraj	7	72-53/11	Ślad osadnictwa	III WŚ	wcz. Średn.	
107.	Rękoraj	2	72-53/6	Punkt osadnictwa	NOW	polska	
108.	Rękoraj	3	72-53/7	Punkt osadnictwa	PŚ	p. średn.	
109.	Rękoraj	12	71-53/37	Punkt osadnictwa	NOW	polska	
110.	Rękoraj	4	72-53/8	Punkt osadnictwa	ŚR	średn.	
111.	Rękoraj	8	72-53/12	Punkt osadnictwa	PŚ	P. średn.	
112.	Rękoraj	10	72-53/14	Punkt osadnictwa	NOW	polska	
113.	Rękoraj	9	72-53/13	Punkt osadnictwa	ŚR	średn.	
114.	Rękoraj	6	72-53/10	Punkt osadnictwa	ŚR	średn.	
115.	Rękoraj	5	72-53/9	Punkt osadnictwa	ŚR	średn.	
116.	Rękoraj	16	71-54/9	Punkt osadnictwa	NOW XVI-XVII w.	polska	
117.	Rękoraj	17	71-54/18	Punkt osadnictwa	NOW	polska	
118.	Rękoraj	15	71-54/1	Punkt osadnictwa	WŚ IX – XII w.	spolska	
119.	Rękoraj / parcele	14	72-54/18	Punkt osadnictwa	PS i NOW XIV – XIX w.	bd.	
120.	Rękoraj / parcele	12	72-54/1/1a	Punkt osadnictwa	WŚ IX-XII	spolska	
121.	Rękoraj	13	72-54/2	Punkt osadnictwa	EK/B	pradz.	
122.	Gajkowice	6	72-54/14	Punkt osadnictwa	EK/B	pradz.	
123.	Gajkowice	5	72-54/13	Punkt osadnictwa	WŚ XI-XII w.	staropolska	
124.	Gajkowice	4	72-54/12	Punkt osadnictwa			

125.	Gajkowice	3	72-54/11	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
126.	Gajkowice	2	72-54/10	Ślad osadnictwa	N/wB	pradz.	
127.	Gajkowice	9	72-54/88	Ślad osadnictwa	-	pradz./ wś	
				Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
128.	Gajkowice	10	72-54/89	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Osada	XI – XII w.	staropolska	
129.	Kosów	2	72-54/16	Osada?	X - XII w.	staropolska	
130.	Gajkowice	7	72-54/17	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
131.	Gajkowice	1	72-54/3/3a	Brak materiałów z danych archiwum			
132.	Moszczenicka Wola	1	72-54/32	Osada	XVI – XVIII w.	polska	
133.	Moszczenicka Wola	2	72-54/33	Ślad osadnictwa	N/wB	pradz.	
				Ślad osadnictwa	PŚ	staropolska	
134.	Gazomia / stara	1	72-54/34	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
135.	Gazomia / stara	2	72-54/35	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
136.	Gazomia / stara	3	72-54/36	Osada	XVI – XVIII w.	polska	
137.	Gazomia / stara	4	72-54/37	Osada	wB	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XI – XIII w.	staropolska	
				Ślad osadnictwa	XVI w. / PŚ	spolska	
				Ślad osadnictwa	XVII – XVIII w.	polska	
138.	Gazomia / stara	5	72-54/38	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
				Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
139.	Gazomia / stara	6	72-54/42	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XV-XVI w.	staropolska	
				Osada	XVI – XVIII w.	polska	
140.	Gazomia / stara	7	72-54/43	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
141.	Gazomia / stara	9	72-54/46	Ślad osadnictwa	ŚR	staropolska	
				Osada?	XVI – XVIII w.	polska	
142.	Gazomia / stara	8	72-54/44	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
143.	Gazomia / stara	11	72-54/48	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
144.	Gazomia / stara	12	72-54/51	Ślad osadnictwa	B	pradz.	
145.	Gazomia (Psary – Stara Wieś)	-	72-54/7	Stanowisko archiwalne			
146.	Gazomia / stara	10	72-54/47	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	niewpisane do GEZ
				Osada	XVI – XVIII w.	polska	
147.	Gazomia / nowa	1	72-54/49	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
148.	Gazomia / nowa	2	72-54/50	Ślad osadnictwa	wB?	pradz.	
149.	Gazomia / nowa	6	72-54/57	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
150.	Gazomia / nowa	5	72-54/56	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
151.	Gazomia / nowa	4	72-54/55	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
				Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
152.	Gazomia / nowa	10	72-54/62	Osada	wB	pradz.	
153.	Moszczenicka Wola	3	72-54/66	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
154.	Moszczenicka Wola	4	72-54/67	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
155.	Moszczenicka Wola	5	72-54/68	Ślad osadnictwa	wB	pradz.	
156.	Gazomia / nowa	11	72-54/63	Osada	B	łużycka	
157.	Gazomia / nowa	9	72-54/61	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
158.	Gazomia / nowa	3	72-54/54	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
159.	Gazomia / nowa	8	72-54/60	Osada	B	trzcieniecka	
160.	Gazomia / nowa	7	72-54/59	Ślad osadnictwa	EK	pradz.	
161.	Gazomia / nowa	12	72-54/64	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
162.	Gazomia / nowa	13	72-54/65	Ślad osadnictwa	wB	pradz.	
163.	Gazomia / nowa / Gazomka	14	72-54/90	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	polska	
164.	Kosów	3	72-54/45	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
165.	Kosów	1	72-54/15	Osada	XV-XVI w.	staropolska	
166.	Kosów	7	72-54/72	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
167.	Kosów	5	72-54/70	Osada	N	KPL	
				Osada	N	KPL	
168.	Kosów	4	72-54/69	Osada	XVI – XVIII w.	polska	
				Ślad osadnictwa	?	pradz. / ś	
169.	Kosów	6	72-54/71	Ślad osadnictwa	?	pradz. / ś	
170.	Karlin	1	72-53/23	Punkt osadnictwa	PŚR	p. średn.	
171.	Jarosty / duże	1	72-54/80	Ślad osadnictwa	EK/B	pradz.	
172.	Michałów	1	73-54/14	Osada	WŚ XII – XIII w.	prapolska	
				Ślad osadnictwa	NOW XIX- XX w.	polska	
173.	Michałów	2	73-54/15	Ślad osadnictwa	NOW XIX – XX w.	polska	
174.	Michałów	3	73-54/16	Ślad osadnictwa	wB	trzcieniecka	

				Ślad osadnictwa	NOW XVI–XVIII w.	polska	
175.	Raków Duży	1	73-54/9	Osada	XVIII – XIX w.	nowożytna polska	
176.	Raków	2	73-54/17	Ślad osadnictwa	NOW XVI–XVIII w.	polska	
				Osada	NOW XVIII–XIX w.	polska	
177.	Raków Kolonia	2	73-54/18	Osada	NOW XVIII–XIX w.	polska	
178.	Raków Kolonia	3	73-54/19	Ślad osadnictwa	NOW XIX – XX w.	polska	
179.	Daszówka	1	73-53/1	Osada	PL	przeworska	
180.	Daszówka	2	73-53/6	Osada	WŚ	polska	
181.	Daszówka	3	73-54/11	Osada	NOW XIX - XX w.	polska	niewpisane do GEZ
182.	Jarosty (Karolinów)	1	73-54/7	Ślad osadnictwa	NOW XVIII – XIX w.	polska	
183.	Jarosty (Kolonia Byki)	2	73-54/6	Osada	WŚ XIII – XIV w.	wczesne średniowiecze	
Stanowiska archiwalne, o niepotwierdzonej lokalizacji							
184.	Podolin	1	71-53/3	Osada	-	wczesne średniowiecze	
185.	Moszczenica	1	72-54/8	Osada	BII	trzcieniecka	
186.	Moszczenica	2	72-54/9	Ślad osadnictwa	EK-B	pradz.	
187.	Raków-Kolonia	1	73-54/3	Osada	B	łużycka	

LP 117 i 118 (Rękoraj) na podstawie nowych kart AZP z 2018 r., z wyjątkiem kultury (brak kultury w nowych kartach; kultura zgodnie ze starą kartą)

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart AZP Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Objaśnienia do skrótów użytych w tabeli w kolumnie „Chronologia”:

EK – epoka kamienia

P/M – przełom paleolitu i neolitu

N – neolit

wB – wczesna epoka brązu

B – epoka brązu

H – okres halszacki

H/L – przełom okresu halszackiego

i lateńskiego

L – okres lateński

PL – późno lateński

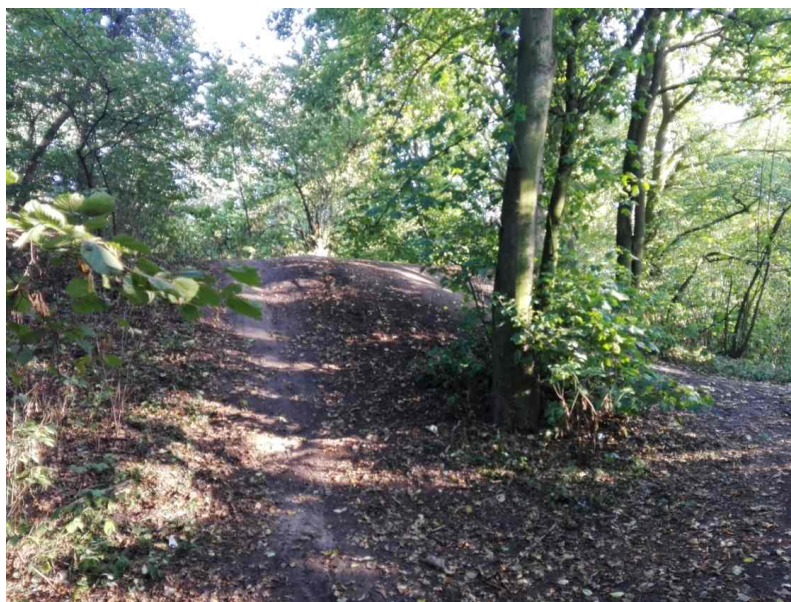
OWR – okres wpływów rzymskich

WŚ – wczesne średniowiecze

ŚR – średniowiecze

PŚ – późne średniowiecze

NOW – okres nowożytny

Fot. 7. Grodzisko w Rękoraju. Fot. I. Pecyna

4.2.2. Dobra kultury współczesnej

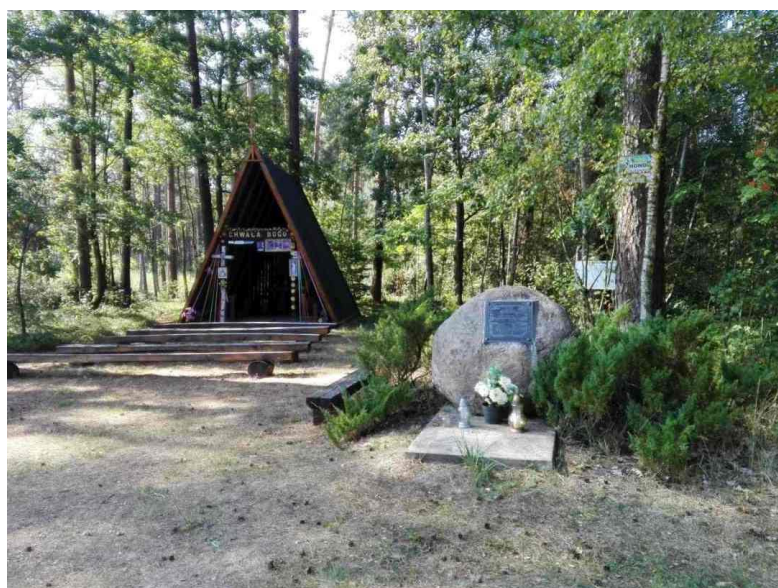
Dobra kultury współczesnej to, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

Dla gminy Moszczenica nie został sporządzony spis dóbr kultury współczesnej. Dla potrzeb Studium dokonano próby określenia gminnego zasobu dóbr kultury współczesnej. Przeprowadzona analiza nie wykazała na obszarze Gminy obiektów kwalifikujących się do wpisania do gminnego spisu dóbr kultury współczesnej.

4.2.3. Miejsca i pomniki pamięci narodowej

Na terenie gminy Moszczenica zlokalizowane są następujące miejsca pamięci narodowej:

- 1) Obelisk z tablicą pamiątkową upamiętniającą potyczkę partyzantów z Niemcami, 1944 r., obr. Wola Moszczenicka (m. Gazomia Nowa);
- 2) Pomnik w Pieńkach Karlińskich, 1944 r., obr. Pieńki Karlińskie (m. Karlin);
- 3) Cmentarz wojenny z okresu I Wojny Światowej, lata 1914-1918, obr. Kiełczówka;
- 4) Głaz Pamięci Stefana Karaszewskiego, 1939 r., obr. Kosów;
- 5) Grób „Niezanego Żołnierza” na cmentarzu parafialnym, 1939 r., obr. Moszczenica;
- 6) Tablica upamiętniająca męczeńską śmierć trzech mieszkańców Gminy, Ofiar Zbrodni Katyńskiej, 1940 r., obr. Moszczenica;
- 7) Mogiła zbiorowa żołnierzy polskich poległych w kampanii wrześniowej 1939 r., 1939 r. oraz lata 1914-1918, obr. Srock Rządowy (m. Srock);
- 8) Pomnik Pomordowanych w czasie II Wojny Światowej, 1940 r., obr. Wola Moszczenicka.

Fot. 8. Miejsce pamięci narodowej w Gazomii Nowej. Fot. G. Ferliński

4.2.4. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych

W granicach Gminy nie występują Pomniki Zagłady, o których mowa w przepisach odrębnych z zakresu ochrony terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

4.3. Krajobraz kulturowy Gminy i wymogi jego ochrony. Elementy tożsamości Gminy

Krajobraz kulturowy, jako przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności czynników naturalnych i człowieka, zawiera wytwory cywilizacji ludzkiej i elementy przyrodnicze

oraz lokalną tradycję. Ochrona krajobrazu kulturowego może być realizowana poprzez ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, ustanowienie w formie uchwały rady gminy zespołu przyrodniczo-krajobrazowego lub parku kulturowego lub rozporządzenie wojewody o wpisie do rejestru zabytków. W gminie Moszczenica prawna ochrona krajobrazu kulturowego realizowana jest poprzez ustalenie ochrony konserwatorskiej w formie wpisu do rejestru zabytków dla zabytkowych parków dworskich, układu urbanistycznego Srocka oraz stanowiska archeologicznego – grodziska.

Tab. 28. Założenia dworsko-parkowe w gminie Moszczenica.

L.	Miejscowość	Własność	Stan zachowania/ uwagi
1.	Kielczówka	Prywatna	Park podworski , krajobrazowy, z połowy XIX w., bogaty w starodrzew (najstarsze drzewa: lipy, graby i jesiony), duże walory krajobrazowe i przyrodnicze, wpisany do rejestru zabytków, stan zachowania dobry
2.	Moszczenica, ul. Piotrkowska 15	Dwór – Prywatna	Dwór wybudowany przez Karola Endera w II połowy XIX w., duże walory architektoniczno-krajobrazowe, artystyczne i historyczne, wpisany do rejestru zabytków, stan zachowania zły - obiekt pozostaje w ruinie na skutek długotrwałego nieużytkowania oraz pożaru w 2007 r., w znacznej mierze zachowany pierwotny charakter elewacji rezydencji pałacowej
		Park podworski – Prywatna (działka z dworem) / Gminna	Park dworski z II połowy XIX w., zróżnicowany drzewostan (najstarsze drzewa: kasztanowce, klon, dęby, brzozy, jesiony, buki, sosny i graby – nawet ok. 140 letnie) w północnej i wschodniej części parku zbiorniki wodne, wąwóz przecinający park, duże walory krajobrazowe i przyrodnicze, wpisany do rejestru zabytków, w znacznej mierze utracone cechy pierwotnego założenia (rozebrane ogrodzenie, zatarty układ starych dróg – z wyjątkiem alei grabowych o nawierzchni ziemnej i brukowej drogi pieszo-jezdnej będącej obecnie wschodnią granicą parku), w trakcie inwentaryzacji drzewostanu parku
	Moszczenica, ul. Dworcowa 2	Prywatna	Gorzelnia w zespole dworsko-parkowym z I połowy XIX w., użytkowana jako obiekt mieszkalny wielorodzinny, brak śladów działalności produkcyjnej, wpisana do rejestru zabytków, ogólny stan zachowania dobry
3.	Raciborowice	Prywatna	Park dworski krajobrazowy z początku XIX w. w parku zlokalizowane obiekty opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (Zakład Opieki Zdrowotnej Helo-Med oraz Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych), wpisany do rejestru zabytków, stan zachowania dobry
4.	Rękoraj	Prywatna	Park dworski , krajobrazowy z II połowy XIX w., w składzie zespołu teren dawnego podwórza gospodarczego powiązanego przestrzennie z parkiem, wpisany do rejestru zabytków, stan zachowania dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019* oraz danych Urzędu Gminy w Moszczenicy.

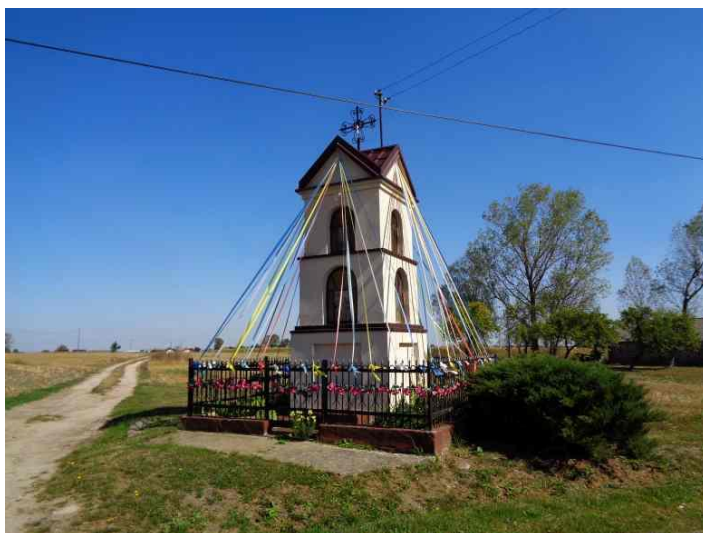
Podstawowymi elementami krajobrazu wyznaczającymi tożsamość Gminy są:

- 1) doliny Moszczanki oraz Wolbórki;
- 2) zabytkowe układy przestrzenne Srocka i Moszczenicy;
- 3) panorama Srocka, z dominantą widokową – kościołem parafialnym;
- 4) założenia dworsko-parkowe i obiekty im towarzyszące;
- 5) tereny byłych Moszczenickich Zakładów Przemysłu Bawełnianego;
- 6) dworzec i obiekty w zespole stacji PKP w Babach;
- 7) młyny wodne: w Białkowicach, Gajkowicach i Kielczówce;
- 8) grodzisko w Rękoraju;
- 9) krajobraz rolniczy;
- 10) kapliczki przydrożne.

Fot. 9. Widok na Srock od strony Podolina. Fot. I. Pecyna

Fot. 10. Kapliczka w Sierosławiu. Fot. I. Pecyna

4.4. Stan zasobów dziedzictwa kulturowego. Główne problemy i zagrożenia

Obiekty zabytkowe, w których zlokalizowane są funkcje użytkowe, są w dobrym stanie technicznym, wymagają wyłącznie bieżącej konserwacji (m.in. dwór w parku dworskim w Kielczówce, Raciborowicach, kościoły). Niestety liczne obiekty prezentują stan niezadawalający, czy wręcz krytyczny, np. dwór w parku dworskim w Moszczenicy, nieczynne cmentarze w Jarostach i Gościmowicach, wiatrak w Srocku. Obiekty zabytkowe wymagają bieżących napraw, działań zabezpieczających i porządkowych, a także gruntownych remontów. Część obiektów pozostaje niezagospodarowana, co sprzyja pogłębianiu ich degradacji.

Zagrożeniem dla większości zabytków archeologicznych mogą być prace wiążące się z naruszeniem struktury gruntu, w tym prace polowe. Zagrożeniem dla wpisanego do rejestru zabytków grodziska w Rękoraju jest podkrywanie stoków wału grodziska przez drogę oraz użytkowanie grodziska jako element trasy typu off-road dla quadów i samochodów terenowych.

Poza zagrożeniami dotyczącymi bezpośrednio obiektów zabytkowych, na stan dziedzictwa kulturowego niekorzystnie wpływać może również jego bezpośrednie otoczenie, tj. potencjalna nowa zabudowa, mogąca przybierać skalę i formy niekorespondujące z obiektem zabytkowym, burzące ogólny ład przestrzenny, czy nawet obiekt przysłaniać. Problemem jest także występująca w niektórych lokalizacjach chaotyczna informacja wizualna, w tym szyldy i reklamy, wpływające na brak poczucia ładu przestrzennego oraz trudności w odbieraniu walorów obiektów zabytkowych (np. poprzez przysłanianie, nadmiar bodźców wizualnych itp.).

Fot. 11. Ruiny drewnianego wiatraka w Srocku. Fot. I. Pecyna

Fot. 12. Kościół w Srocku – przysłonięcie dużą tablicą informacyjną. Fot. I. Pecyna

4.5. Polityka Gminy w zakresie ochrony zabytków

Realizując wymogi przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków gmina Moszczenica sporządziła Gminną Ewidencję Zabytków oraz Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2016-2019 przyjęty uchwałą Nr XXVIII/211/16 Rady Gminy Moszczenica z dnia 23 września 2016 r. W Gminnym programie opieki nad zabytkami na lata 2016-2019 określono trzy podstawowe priorytety:

- 1) rewaloryzację dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy;
- 2) ochronę i kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy;
- 3) dokumentację dziedzictwa kulturowego oraz promocję i edukację służącą budowaniu tożsamości lokalnej.

W związku z upłynięciem okresu, na który sporządzony został obowiązujący program, opracowany powinien zostać program na lata kolejne.

Polityka Gminy dla części obiektów zabytkowych oraz stanowisk archeologicznych zawarta jest w ustaleniach niektórych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obecnie sporządzane są nowe projekty planów miejscowych, w tym dla obszarów bardziej bogatych w obiekty zabytkowe.

5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym, w tym granice krajobrazów priorytetowych

Audyt krajobrazowy sporządzany jest dla obszaru województwa. Zawiera on m.in. rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów oraz wyznaczone zostają w nim granice krajobrazów priorytetowych. Dotychczas nie sporządzono audytu krajobrazowego dla obszaru województwa łódzkiego. Po uchwaleniu audytu krajobrazowego konieczne będzie uwzględnienie w polityce przestrzennej i dokumentach na szczeblu gminnym jego zapisów dotyczących obszaru Gminy.

Mimo braku audytu krajobrazowego, na potrzeby prac nad nim, sporządzone zostały specjalistyczne opracowania. W jednym z tych opracowań, tj. w „Diagnozie walorów widokowo-kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim”³⁴ wyróżniony został krajobraz Srocka. W ww. opracowaniu:

- 1) w ocenie widokowo-kompozycyjnej panoram historycznych jednostek osadniczych, usytuowany na wyniesieniu z dominantą kościoła Srock zaliczony został do panoram zwaloryzowanych pozytywnie;
- 2) w ocenie tras przejazdu po drogach krajowych, odcinek drogi krajowej nr 12 Rękoraj – Srock uznany został za jeden z przykładów odcinka drogi krajowej wyróżniających się w skali województwa (o jego atrakcyjności zdecydowały czynniki takie jak: zróżnicowane ukształtowanie terenu, występowanie szerokich i dalekich otwarć widokowych na harmonijne krajobrazy rolnicze oraz czytelnych, pozytywnych dominant, takich jak wieże kościelne); ponadto czytelna dominanta w postaci wieży kościelnej w Srocku uczyniła atrakcyjnym widokowo odpowiadający jej odcinek autostrady A1 (1 z 18 uznanych za atrakcyjne na trasach o nr 1, A1, A2 i S14).

W związku z powyższym, stwierdza się potrzebę ochrony panoramy Srocka, zachowania jej walorów krajobrazowych.

6. Sytuacja społeczno-ekonomiczna Gminy. Warunki i jakość życia mieszkańców

6.1. Tendencje rozwoju demograficznego i gospodarczego

6.1.1. Sytuacja i prognozy demograficzne

Wg danych Urzędu Gminy Moszczenica, na dzień 31 grudnia 2020 r., gminę Moszczenica zamieszkiwało 12 761 osób. Największą liczbę mieszkańców liczą miejscowości Moszczenica oraz Wola Moszczenicka – w obu tych miejscowościach mieszka łącznie ok. 34,1 % ogólnej liczby mieszkańców Gminy.

Tab. 29. Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy Moszczenica.

Miejscowość	Ogółem [os.]	% ogólnej liczby ludności
Baby	775	6,1
Białkowice	160	1,2
Daszówka	59	0,5
Dąbrówka	68	0,5
Gajkowice	732	5,7
Gazomia Nowa	383	3,0
Gazomia Stara	236	1,8
Gościmowice Drugie	372	2,9

³⁴ Opracowanie na potrzeby prac nad audytem krajobrazu województwa łódzkiego, Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, Pracownia Projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska, Warszawa, Łódź, 2018.

Gościmowice Pierwsze	239	1,9
Jarosty	507	4,0
Karlin	332	2,6
Kielczówka	468	3,7
Kosów	638	5,0
Michałów	338	2,6
Moszczenica	2368	18,6
Podolin	390	3,1
Pomyków	176	1,4
Raciborowice	333	2,6
Raków	237	1,8
Raków Duży	383	3,0
Rękoraj	574	4,5
Sierosław	405	3,2
Srock	602	4,7
Wola Moszczenicka	1986	15,6
Razem:	12 761	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Moszczenica, stan z dnia 31 grudnia 2020 r.

Gęstość zaludnienia wynosi 116 osób na 1 km², co jest wartością najwyższą spośród wszystkich gmin wiejskich i obszarów wiejskich w gminach miejsko-wiejskich w powiecie piotrkowskim (na drugim miejscu jest gmina Gorzkowice w której gęstość zaludnienia wynosi 83 osoby na 1 km²; zaś średnia gęstość zaludnienia w gminach wiejskich i obszarach wiejskich w gminach miejsko-wiejskich powiatu piotrkowskiego wynosi 59 osób/km²). Wartość ta jest większa niż średnia gęstość zaludnienia w polskich gminach wiejskich (ok. 72 osób/km²) lub gminach wiejskich w granicach województwa łódzkiego (ok. 62 osób/km²)³⁵.

Według danych GUS w ciągu ostatnich 15-tu lat liczba mieszkańców Gminy nieznacznie wzrosła z liczby 12 719 osób w 2005 r. do 12 930 osób w 2019 r. (wzrost o ponad 1%). Na wzrost liczby mieszkańców miało wpływ przede wszystkim dodatnie saldo migracji w Gminie.

Tab. 30. Liczba ludności w gminie Moszczenica wg miejsca zamieszkania w latach 2005-2019 (stan na 31 XII).

	Rok														
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
L	12 719	12 734	12 833	12 840	12 837	12 950	12 917	12 910	12 909	12 915	12 829	12 821	12 857	12 862	12 930

L – liczba ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Przyrost naturalny od 2006 r. przez większość lat (oprócz 2007 i 2011 r.) w analizowanym okresie utrzymywał się na poziomie ujemnym i oscylował wokół wartości od -2 do -41 osób, co odpowiadało spadkowi liczb osób o od -0,2 do -3,2 osób na 1000 mieszkańców. Dla porównania współczynnik przyrostu naturalnego dla wsi na 1000 mieszkańców w powiecie piotrkowskim w 2019 r. wyniósł średnio -1,7, natomiast w Polsce -0,1.

Tab. 31. Przyrost naturalny w gminie Moszczenica w latach 2006-2019.

	Rok													
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
A	-20	7	-4	-2	-26	2	-9	-11	-19	-41	-34	-23	-27	-29
B	-1,56	0,55	-0,31	-0,15	-2,01	0,15	-0,70	-0,85	-1,47	-3,19	-2,65	-1,79	-2,10	-2,25

A – bezwzględna wartość przyrostu naturalnego; B – współczynnik przyrostu naturalnego [‰]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

³⁵ GUS BDL, 2020 r

W latach 2006-2019 saldo migracji najczęściej osiągało wartości dodatnie (z wyjątkiem 2011 r. i 2008 r.), osiągając najmniejszą wartość dodatnią w 2009 r. (2) oraz najwyższą wartość dodatnią w 2007 r. (85). W przeliczeniu na 1000 osób zwykle wahało się między wartościami 1,3 a 6,7. Gmina bardzo korzystnie wyróżniała się wśród innych gmin wiejskich powiatu piotrkowskiego oraz gmin wiejskich w Polsce, gdzie w obu przypadkach średnie saldo migracji na 1000 osób w 2018 r. wynosiło -0,1. Dodatnie saldo migracji, wielokrotnie osiągające wartość najwyższą lub drugą z kolei spośród wszystkich gmin wiejskich powiatu świadczy o atrakcyjności gminy Moszczenica jako miejsca do zamieszkania w porównaniu z innymi gminami wiejskimi powiatu piotrkowskiego.

Tab. 32. Saldo migracji w gminie Moszczenica w latach 2006-2019.

	Rok													
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
A	60	85	0	2	27	-35	20	24	17	0	23	59	27	72
B	4,7	6,7	0	0,2	2,1	-2,7	1,5	1,9	1,3	0	1,8	4,6	2,1	5,6

A – bezwzględna wartość salda migracji; B – saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Analiza powyższych wskaźników wykazała, że w gminie Moszczenica następuje stały, choć nieznaczny wzrost liczby ludności. Jest to spowodowane utrzymującym się na przestrzeni ostatnich lat dodatnim saldem migracji, świadczącym o napływie ludności do Gminy. Zjawisko wzrostu liczby ludności należy uznać za korzystne, gdyż świadczy o wysokiej atrakcyjności Gminy jako miejsca zamieszkania i pracy, a także pozytywnie wpływa na możliwości dalszego rozwoju gospodarczego. Upraszczając: wzrost liczby ludności skutkuje większą konsumpcją, wzrostem zapotrzebowania na usługi, przez co „napędza” rozwój różnych branż lokalnej gospodarki. Jednocześnie wzrost liczby ludności wiąże się z rosnącymi oczekiwaniami wobec zaspokojenia potrzeb mieszkańców, z czego znaczna część realizowana jest w ramach wypełniania zadań własnych gminy, co przekłada się na większą potrzebę prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej i świadomego kształtowania rozwoju zabudowy tak, by stał się jednym z powodów rozwoju gminy, a nie źródłem problemów.

Prognoza demograficzna

Prognoza demograficzna dla Gminy w sposób szczegółowy przedstawiona została w opracowanym na potrzeby Studium „Bilansie terenów przeznaczonych pod zabudowę”. Prognozowaną liczbę ludności dla gminy Moszczenica określono w oparciu o:

- 1) Prognozę ludności gmin na lata 2017 – 2030 (opracowanie eksperymentalne), GUS 2017 r.;
- 2) *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050 (powiaty)*, GUS 2014 r.;
- 3) własną analizę zmiany liczby mieszkańców gminy Moszczenica na podstawie danych z lat 2005-2018.

Na podstawie przeanalizowanych informacji założono, że procesy demograficzne w gminie Moszczenica, w okresie najbliższych 30 lat w znacznej mierze będą odzwierciedlać zmiany przewidziane dla powiatów w prognozie GUS, lecz z wydłużeniem okresu wzrostu liczby ludności i późniejszym rozpoczęciem tendencji spadkowej.

Zgodnie z prognozą demograficzną, szczytowa liczba mieszkańców gminy Moszczenica przypadnie na rok 2040 (perspektywa 21-letnia), w którym to liczba mieszkańców gminy wyniesie 13 238 osób (wzrost o 377 osób względem roku 2018).

Gmina Moszczenica zlokalizowana jest poza Miejskim Obszarem Funkcjonalnym Łodzi (miejskim obszarem funkcjonalnym ośrodka wojewódzkiego). Obszar ten kończy się na północno-zachodnich granicach Gminy. W prognozie demograficznej nie uwzględnia się migracji w ramach tych obszarów. Dla sytuacji demograficznej w Gminie znaczenie odgrywa sąsiedztwo Piotrkowa Trybunalskiego, a także w mniejszym stopniu bliskość Tomaszowa

Mazowieckiego. Powyższe znajduje swoje odzwierciedlenie w ww. omówionych pozytywnych trendach demograficznych w Gminie.

Tab. 33. Ludność gminy Moszczenica wg ekonomicznych grup wieku i płci, stan na koniec 2019 r.

Wiek	Liczba ludności			Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn)
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	
przedprodukcyjny (≤ 17 lat)	2 482	1 273	1 209	95,0
produkcyjny ogółem (M 18-64 lat / K 18-59 lat)	7 834	4 178	3 656	85,4
poprodukcyjny (M >65 lat / K ≥ 60 lat)	2 614	825	1 789	216,9
Razem:	12 930	6 276	6 654	106,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Najliczniejszą grupę w Gminie stanowi ludność w wieku produkcyjnym (61% całej populacji). Zgodnie ze skalą „starości demograficznej” ONZ mieszkańcy Gminy stanowią populację starą – odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosi ponad 7%, – grupa osób w wieku poprodukcyjnym stanowi 20%. Współczynnik obciążenia ekonomicznego w gminie Moszczenica wynosi aż 63%. Oznacza to, iż na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 63 osób w wieku nieprodukcyjnym. Właściwa proporcja między grupą ludności pracującej i grupami ludności niepracującej (dzieci, ludzie starzy) ma istotne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania poszczególnych jednostek terytorialnych, regionów jak i całego państwa. Zmiana tej proporcji, polegająca na wzroście ludności w wieku nieprodukcyjnym, powoduje zmniejszanie się zasobów pracy oraz generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla ludzi starszych), co istotnie hamuje wzrost gospodarczy.

Gminę zamieszkuje porównywalna liczba kobiet i mężczyzn. Wskaźnik feminizacji w 2019 r. wyniósł 106. Cechą charakterystyczną jest dominacja liczebna mężczyzn w grupie produkcyjnej oraz bardzo duża dysproporcja wskazująca na przewagę w liczebności kobiet w grupie poprodukcyjnej.

Prognoza zmian w strukturze ludności

Biorąc pod uwagę przytoczone powyżej wskaźniki demograficzne dotyczące gminy Moszczenica, w zakresie prawdopodobnych zmian struktury ludności można się spodziewać:

- 1) wzrostu liczby ludności w wieku produkcyjnym;
- 2) wzrostu liczby ludności w wieku emerytalnym;
- 3) wzrostu ogólnego poziomu wykształcenia ludności.

6.1.2. Rynek pracy

W 2002 roku, zgodnie z danymi z Narodowego Spisu Powszechnego w gminie Moszczenica własne źródło utrzymania posiadały 8 253 osoby – ok. 65 % mieszkańców Gminy (w danym roku). Oznacza to, że pozostałe 35 % ludności pozostawało na utrzymaniu innych lub nie posiadało własnego źródła utrzymania. Do grupy tej zaliczają się dzieci, młodzież, oraz inni członkowie rodzin nieposiadający prawa do jakichkolwiek świadczeń socjalnych. Głównym źródłem utrzymania dla większości ludności w Gminie w 2002 r. była praca najemna poza rolnictwem (dla 37,5 % osób posiadających własne źródło utrzymania, co stanowi jednocześnie 74 % osób posiadających własne zarobkowe źródło utrzymania). Rolnictwo było wówczas głównym źródłem utrzymania dla 13 % mieszkańców posiadających własne źródło utrzymania, co stanowiło jednocześnie 25,7 % osób posiadających własne zarobkowe źródło utrzymania. Wyniki badań statystycznych w tym zakresie z lat późniejszych nie zostały opublikowane przez GUS.

Tab. 34. Główne źródła utrzymania ludności³⁶ w gminie Moszczenica w 2002 r.

Płeć	Ogółem [os.]	Zarobkowe źródło utrzymania [os.]			Niezarobkowe źródło utrzymania [os.]		
		Praca poza rolnictwem		Praca w rolnictwie	Renta	Emerytura	Pozostałe
		Najemna	Na rachunek własny lub z najmu				
Kobiety	4 335	1 307	98	474	585	1 465	399
Mężczyźni	3 918	1 516	180	611	498	736	364
Razem:	8 253	2 823	278	1 085	1 083	2 201	763

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Liczne, niezwiązane z rolnictwem miejsca pracy, zapewnia zlokalizowane w Gminie Centrum Dystrybucji Ikea w Jarostach. Jest to jedno z największych na świecie centrów dystrybucji tej sieci, obsługuje ono 10 krajów europejskich. W związku z dogodnym położeniem Gminy w centrum kraju oraz dostępnością ważnych szlaków i węzłów komunikacyjnych przewiduje się, że w najbliższych latach na terenie Gminy lokalizowane będą kolejne obiekty związane z logistyką, a w nich tworzone nowe miejsca pracy.

Bezrobocie

Gmina Moszczenica charakteryzuje się średnim poziomem bezrobocia. Liczba osób pozostających bez pracy od 2014 r. nie przekroczyła poziomu 6% osób w wieku produkcyjnym. W ostatnich 5-ciu latach zaobserwowano stale zmniejszający się poziom bezrobocia – z 5,5 w 2015 r. do 2,8 w 2019 r. W strukturze bezrobotnych według płci zauważa się przewagę kobiet (z wyjątkiem 2015 r.). Poziom bezrobocia podlega nieznacznym sezonowym wahaniom, w okresie letnim jest zwykle nieco niższe, ze względu na wzrost zatrudnienia w budownictwie i rolnictwie.

Tab. 35. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Moszczenica w latach 2015-2019 wg płci.

Lata	Zarejestrowani bezrobotni [os.]					Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Kobiety	201	169	148	131	114	5,5	4,6	4,0	3,6	3,1
Mężczyźni	238	177	158	118	104	5,6	4,2	3,7	2,8	2,5
Razem:	439	346	306	249	218	5,5	4,4	3,9	3,2	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Podmioty gospodarcze, działalność usługowa

Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Moszczenica w ciągu ostatnich 5-ciu lat z roku na rok wzrasta: z poziomu 796 przedsiębiorstw w 2015 r. do 895 w 2019 r. Każdego roku rejestrowano ok. 71-113 nowych podmiotów, najmniej, bo 71, zarejestrowano w 2016 r., najwięcej natomiast w 2018 r. Wśród nowo rejestrowanych podmiotów dominują te z sektora prywatnego, z wyraźną przewagą działalności gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne. Dane zawarte w poniżej tabeli świadczą o wysokim rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i korzystnych warunkach prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Gminy.

³⁶ Dotyczy ludności posiadającej własne źródło utrzymania.

Tab. 36. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej wg sektorów własnościowych w gminie Moszczenica w latach 2015-2019.

Sektor własnościowy		2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Sektor publiczny	Ogółem	0	0	0	0	0
Sektor prywatny	Ogółem	77	69	76	113	86
	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	71	59	71	84	74
	Spółki handlowe	1	2	2	2	2
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0
	Spółdzielnie	2	4	3	0	1
	Fundacje	0	0	0	0	0
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	0	1	1	3	1
Pomioty gospodarki narodowej ogółem:		78	71	77	113	87

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z lat 2015-2019, Bank Danych Lokalnych.

Wśród podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w gminie Moszczenica znajdują się zarówno przedsiębiorstwa publiczne jak i prywatne. Mniejsze znaczenie odgrywa sektor publiczny, który w 2019 r. obejmował jedynie 11 przedsiębiorstw, w tym przede wszystkim państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, stanowiące 64% wszystkich podmiotów tego sektora.

Sektor prywatny jest zdecydowanie liczniej reprezentowany – przez 882 podmioty w całej Gminie (najwyższa liczba zarejestrowanych podmiotów wśród wszystkich gmin wiejskich powiatu piotrkowskiego). Wśród podmiotów prywatnych dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tab. 37. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w gminie Moszczenica w 2019 r. wg sektorów własnościowych.

Sektor własnościowy		Gmina ogółem
Sektor publiczny	Ogółem	11
	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	7
	Przedsiębiorstwa państwowe	0
	Spółki handlowe	0
Sektor prywatny	Ogółem	882
	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	720
	Spółki handlowe	25
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	3
	Spółdzielnie	11
	Fundacje	1
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z 2020 r., Bank Danych Lokalnych.

W strukturze podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych na terenie Gminy w 2019 r. wyraźnie dominuje sekcja F obejmująca budownictwo oraz sekcje G, S i T obejmujące handel hurtowy i detaliczny oraz naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle oraz pozostałą działalność usługową. W ramach sekcji F najwięcej (16) podmiotów rozpoczęło działalność w zakresie specjalistycznych robót budowlanych. W ramach sekcji G 14 podmiotów podjęło się działalności w zakresie handlu detalicznego, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi, zaś w ramach sekcji S i T 7 podmiotów podjęło się działalności organizacji członkowskich. Dużą popularnością cieszył się również transport i gospodarka magazynowa (sekcja H). W gminie Moszczenica funkcjonuje wiele przedsiębiorstw o różnorodnym zakresie działalności – służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb w zakresie handlu hurtowego i detalicznego oraz usług, w tym specjalistycznych.

Tab. 38. Podmioty gospodarcze nowo zarejestrowane na terenie gminy Moszczenica wg sekcji PKD 2007 w roku 2019.

Sekcja	Gmina ogółem
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3
B – Górnictwo i wydobywanie	0
C – Przetwórstwo przemysłowe	3
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0
F – Budownictwo	25
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle	21
H – Transport i gospodarka magazynowa	7
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0
J – Informacja i komunikacja	0
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	4
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	2
O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0
P – Edukacja	2
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	2
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0
S i T – Pozostała działalność usługowa	12
U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0
Razem:	87

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, Bank Danych Lokalnych.

Gospodarka rolna

Jak stwierdzono wcześniej, bardzo ważną rolę w gospodarce Gminy odgrywa rolnictwo. W roku 2010³⁷ w całej Gminie było 1 034 gospodarstw rolnych, z czego 1 001 gospodarstw prowadzi działalność rolniczą (co stanowi 96,8% wszystkich gospodarstw rolnych). Prawie wszystkie gospodarstwa są gospodarstwami indywidualnymi – wyjątek stanowi jedno gospodarstwo.

Pod względem wielkości dominują gospodarstwa o powierzchni 1-15 ha, które stanowią 85% wszystkich gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Udział gospodarstw największych, o powierzchni powyżej 15 ha wynosi 10%.

Średnia wielkość gospodarstwa wynosi około 7,76 ha, co jest wartością nieznacznie niższą w odniesieniu do średniej krajowej (7,93 ha) oraz wyższą od średniej wojewódzkiej (6,90 ha). Biorąc pod uwagę wyłącznie gospodarstwa prowadzące działalność rolniczą, średnia ta wynosi 8,00 ha.

W okresie 8 lat pomiędzy kolejnymi spisami rolnymi, tj. od 2002 r. do 2010 r. ogólna liczba gospodarstw uległa zmniejszeniu o 851 gospodarstw. Wynika to z faktu stopniowego odejścia od działalności rolniczej w Gminie na rzecz innego typu działalności. Jednocześnie jednak wzrosła średnia wielkość gospodarstwa: z 4,7 ha w 2002 r. do 7,76 ha w 2010 r. Wynika to prawdopodobnie z zakończenia prowadzenia działalności rolniczej przez osoby starsze i wykorzystania ich dotychczasowych gruntów na potrzeby powiększenia istniejących gospodarstw. Należy spodziewać się utrzymania tego korzystnego z punktu widzenia zyskowności produkcji rolnej trendu polegającego na zwiększaniu powierzchni gospodarstwa kosztem spadku ich liczby.

Podstawowym kierunkiem gospodarki rolnej jest produkcja roślinna. W strukturze zasiewów dominują zboża (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi). Popularną uprawą są również ziemniaki. Wśród hodowanych na terenie gminy Moszczenica zwierząt gospodarskich najpopularniejszy jest drób (514 gospodarstw³⁸). Charakterystyczna dla Gminy jest hodowla trzody chlewnej (446 gospodarstw) oraz bydła (256 gospodarstw). Pod względem liczby

³⁷ Na podstawie danych GUS z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r.

³⁸ Liczba gospodarstw.

gospodarstw, w których prowadzony jest chów zwierząt najmniejszym zainteresowaniem cieszy się chów koni – zajmuje się nim 37 gospodarstw (118 szt.).

6.2. Zasoby i warunki mieszkaniowe, w tym zasoby mieszkaniowe Gminy

W gminie Moszczenica spotykane są właściwie wszystkie formy budownictwa mieszkaniowego. Najczęściej spotykaną formą jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca, realizowana w gospodarstwach rolnych oraz zabudowie mieszkaniowej. W niewielkiej skali na terenie Gminy występuje zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna.

W 2010 r. w Gminie było 3 529 budynków mieszkalnych, których liczba wzrosła do 3 859 budynków w 2019 r. Wzrost liczby budynków mieszkalnych wynika z rozwoju indywidualnego budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego. Wszystkie nowo zrealizowane budynki od 2012 r. były budynkami jednomieszkaniowymi (brak danych dla poprzednich lat). Liczba mieszkań w 2019 r. wyniosła 4 252 (GUS).

Przeciętna powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych, wg stanu w 2018 r. w gminie Moszczenica wynosiła 90,2 m² (budynki osób fizycznych i prawnych). Budynki mieszkalne powstające w ostatnich latach posiadają powierzchnie użytkowe większe niż przeciętna dla Gminy. Między 2008 a 2019 r. powierzchnie użytkowe budynków mieszkalnych oddanych do użytkowania ulegały nieznacznym wahaniom, osiągając średnią ok. 131 m². Na 1 osobę w 2019 r. przypadało średnio 29,7 m² mieszkania, zaś jedno mieszkania zamieszkiwane było przeciętnie przez 3 osoby.

Tab. 39. Zasoby mieszkaniowe w latach 2010-2019.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Budynki mieszkalne ogółem	3529	3541	3563	3582	3602	3619	3661	3694	3751	3859
Mieszkania ogółem	3944	3973	3999	4019	4042	4063	4108	4143	4200	4252
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania [m ²]	87,2	87,5	87,9	88,2	88,5	88,8	89,2	89,5	89,9	90,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	26,6	26,9	27,2	27,5	27,7	28,1	28,6	28,8	29,3	29,7
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,28	3,25	3,23	3,21	3,20	3,16	3,12	3,10	3,06	3,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Tab. 40. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w 2019 r.

Wodociąg		Ustęp spłukiwany		Łazienka		Centralne ogrzewanie		Gaz sieciowy	
I. mieszk.	%	I. mieszk.	%	I. mieszk.	%	I. mieszk.	%	I. mieszk.	%
3 959	93,1	3 623	85,2	3 367	79,2	3 224	75,8	5	0,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z 2020 r., Bank Danych Lokalnych.

Ogólnej oceny warunków mieszkaniowych dokonano w oparciu o dane dotyczące wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne (uwzględniając zarówno urządzenia sieciowe jak i rozwiązania indywidualne). Zjawiskiem pozytywnym jest bardzo wysoki odsetek mieszkań (ponad 93%) posiadających dostęp do bieżącej wody i wyposażenia w ustęp spłukiwany (ponad 85% mieszkań) w całej Gminie. Łazienkę posiada ponad 79% mieszkań. Z systemu ogrzewania centralnego korzystają lokatorzy prawie 76% wszystkich mieszkań na terenie Gminy. W 2019 r. zaledwie 5 mieszkań korzystało z sieci gazowej (sytuacja stopniowo ulega zmianie, w związku z wybudowaniem gazociągu średniego ciśnienia w Jarostach i Michałowie). Podsumowując, ogólne warunki mieszkaniowe w gminie Moszczenica pod względem wyposażenia w instalacje techniczno-sanitarne są dobre.

Własnością komunalną pozostają 4 budynki mieszkalne: jeden w Moszczenicy przy ul. Cmentarnej, dwa w Sroczku przy Placu Rynek oraz ul. Krótkiej oraz jeden w Gościmowicach Pierwszych.

6.3. Edukacja

Zadania własne gminy z zakresu edukacji publicznej realizowane są poprzez następujące placówki szkolnictwa podstawowego prowadzone przez samorząd gminny:

- 1) Szkoła Podstawowa im. św. Stanisława Kostki w Moszczenicy;
- 2) Szkoła Podstawowa im. św. Jana Pawła II w Gazomi;
- 3) Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Babach;
- 4) Szkoła Podstawowa im. Margarethy Kamprad w Jarostach;
- 5) Szkoła Podstawowa w Sroczku.

Ponadto w Gminie funkcjonuje Szkoła Podstawowa w Rękoraju prowadzona przez Stowarzyszenie Twórcza Inicjatywa Kulturalno-Oświatowa w Rękoraju. Obiekt wyróżnia się wyposażeniem w nieczęsto spotykany przy szkołach odkryty basen, który służy uczniom także w okresie wakacyjnym.

W związku ze zmianami systemowymi na poziomie ogólnokrajowym wygaszeniu uległy funkcjonujące do niedawna gimnazja. Związane z tym zwiększenie liczby oddziałów w szkołach podstawowych (z 6 klas do 8) stanowi dla Gminy wyzwanie organizacyjne, m.in. w związku z innym rozkładem potrzeb lokalowych (w szczególności widoczne w zakresie organizacji lekcji oraz wykorzystania budynku Gimnazjum im. Stanisława Małachowskiego w Moszczenicy).

W zakresie edukacji przedszkolnej w Gminie działają placówki niepubliczne: w Moszczenicy – Krasnał, Boguś, w Woli Moszczenickiej „Stokrotka”, w Jarostach „Promyk” oraz punkt przedszkolny „Tikuś” w Rękoraju.

W gminie Moszczenica nie funkcjonuje szkolnictwo ponadpodstawowe. Uczniowie korzystają głównie z placówek zlokalizowanych w Piotrkowie Trybunalskim, Wolborzu lub Czarnocinie.

Ogólna liczba uczniów w latach 2014-2018 utrzymywała się na podobnym poziomie ok. 1 200 uczniów. W 2018 r. liczba uczniów wynosiła 1 240. Na przestrzeni ostatnich lat stopniowo maleje liczba uczniów gimnazjum, co wynika ze zmiany organizacji szkolnictwa w kraju i likwidacji gimnazjów.

Tab. 41. Liczba uczniów w placówkach edukacyjnych na terenie gminy Moszczenica w latach 2014-2018.

Lp.	Rodzaj placówki dydaktycznej	Liczba uczniów				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Szkoły podstawowe	853	871	813	949	1 100
2.	Gimnazja	379	357	389	279	140
Razem:		1 232	1 228	1 202	1 228	1240

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z lat 2014 - 2018, Bank Danych Lokalnych.

Wszystkie szkoły wyposażone są w komputery. Uczniowie tutejszych szkół mogą korzystać z przyszkolnych obiektów sportowych. Na terenie Gminy organizowany jest dowóz dzieci do szkół.

Fot. 13. Szkoła w Rękoraju – widok od strony obiektów sportowych (po lewej) oraz szkoła w Gazomi Starej (po prawej). Fot. I. Pecyna

6.4. Ochrona zdrowia

Świadczone na terenie Gminy usługi z zakresu opieki zdrowotnej zaspokajają potrzeby mieszkańców wyłącznie w zakresie opieki podstawowej.

Na terenie Gminy działają:

1) ośrodki zdrowia:

- a) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Woli Moszczenickiej w Gminnym Zespole Ochrony Zdrowia w Moszczenicy,
- b) filia publicznego Gminnego Zespołu Ochrony Zdrowia – Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sroczku,
- c) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Zdrowia w Woli Moszczenickiej;

2) domy opieki:

- a) Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Woli Moszczenickiej w Gminnym Zespole Ochrony Zdrowia w Moszczenicy,
- b) Zakład Opieki Zdrowotnej Help-Med. oraz Dom Pomocy Społecznej dla Osób Przewlekłe Somatycznie Chorych w Raciborowicach,
- c) Zakład Opieki Długoterminowej w obr. Lewkówka (w budowie).

W Gminie funkcjonują także inne mniejsze przychodnie lekarskie. W Moszczenicy oraz Woli Moszczenickiej zlokalizowane są apteki, w Sroczku zaś punkt apteczny.

Fot. 14. Zakład Opieki Zdrowotnej w Raciborowicach. Fot. I. Pecyna.

6.5. Opieka społeczna

W zakresie stacjonarnej pomocy społecznej na terenie Gminy działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Kosowie.

Tab. 42. Liczba osób korzystająca z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2014-2019.

Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gospodarstwa domowe korzystające z GOPS	432	391	380	340	278	253
Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy GOPS	1 121	949	876	737	574	476

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba osób korzystających z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w ostatnich latach ulegała stopniowemu zmniejszeniu (z 1 121 do 476 osób). Z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej korzystają zazwyczaj osoby w wieku produkcyjnym, które z powodu bezrobocia, zbyt niskich dochodów lub złego stanu zdrowia, w tym niepełnosprawności, nie dysponują wystarczającymi środkami na utrzymanie. Znaczną część korzystających z GOPS stanowią rodziny dotkniętych bezrobociem, niezaradnością życiową, alkoholizmem.

6.6. Działalność kulturalna

W Gminie działalność kulturalna prowadzona jest przez:

- 1) Gminny Ośrodek Kultury i Sportu im. Jana Justyny w Moszczenicy;
- 2) Gminną Bibliotekę Publiczną w Moszczenicy (z jej filiami w Babach oraz w Srocku).

Przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu działają różne koła zainteresowań, a także zespoły wokalne i grupy taneczne (w tym Orkiestra Dęta), adresowane do różnych grup wiekowych.

Księgozbiór Gminnej Biblioteki Publicznej w 2019 r. wynosił 47 989 woluminów. Biblioteka dysponuje 4 stanowiskami komputerowymi dostępnymi dla czytelników (GUS), dzięki którym oferuje bezpłatny dostęp do Internetu. Biblioteka zapewnia dostęp do katalogu on-line.

Tab. 43. Czytelnicy Gminnych Bibliotek Publicznych.

Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba czytelników w ciągu roku	922	915	924	940	939	1 035
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	37,2	28,0	27,9	23,7	24,7	25,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych.

Ważnymi miejscami dla pielęgnowania lokalnych tradycji i kultury, a przede wszystkim integracji mieszkańców, są:

- 1) domy ludowe w: Babach, Białkowicach, Gajkowicach, Gazomi Starej, Gościmowicach Pierwszych, Gościmowicach Drugich (Powężyny), Karlinie, Pomykowie i Rakowie Dużym;
- 2) świetlice wiejskie w: Gościmowicach Drugich i Michałowie;
- 3) sale przy Ochotniczych Strażach Pożarnych w: Gazomi Nowej, Gościmowicach Drugich, Jarostach, Kielczówce, Kosowie, Moszczenicy, Podolinie, Raciborowicach, Rękoraju, Sierosławiu oraz Srocku.

W Gminie czynnie działają Koła Gospodyń Wiejskich. Działalność kulturalna prowadzona jest także w szkołach, gdzie w ograniczonym zakresie prowadzone są zajęcia świetlicowe, wyrównawcze i pozalekcyjne. W Gminie odbywają się liczne przedsięwzięcia o charakterze kulturalno-integracyjnym, zarówno cykliczne (w tym dożynki gminne) jak i jednorazowe.

6.7. Turystyka, sport i rekreacja

Obiekty sportowo-rekreacyjne na terenie Gminy obejmują:

- 1) zarządzane przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Moszczenicy:
  - a) Gminno-Szkolną Halę Sportową im. Romana Kaźmierczaka,
  - b) stadion sportowy w Moszczenicy,

- c) stadion sportowy w Babach,
- d) kompleks sportowy ORLIK;
- 2) sale gimnastyczne, boiska i inne obiekty sportu i rekreacji towarzyszące szkołom lub przedszkolom;
- 3) miasteczko ruchu drogowego „Serpentynka” w Woli Moszczenickiej;
- 4) place zabaw, mniejsze boiska, siłownie zewnętrzne.

Fot. 15. Obiekty sportu i rekreacji w Woli Moszczenickiej. Fot. I. Pecyna.

W Gminie funkcjonują kluby sportowe: GLKS „Włókniarz” w Moszczenicy, LKS „Pionier” w Babach, ULKS Moszczenica oraz AKS. Liczne sekcje sportowe działają w ramach Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu.

Walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe, zwłaszcza te związane z większymi kompleksami leśnymi, stwarzają dogodne warunki do rozwoju turystyki. Celem turystów odwiedzających Gminę może być:

- 1) wypoczynek aktywny w formie wycieczek rowerowych, wędrówek i spacerów;
- 2) turystyka bierna – relaks w gospodarstwach agroturystycznych;
- 3) obiekty o walorach architektonicznych, kulturowych (dwory, parki, kościoły, młyny, itp.).

Przez Gminę przebiegają szlaki turystyczne:

1) szlaki uwzględnione w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego:

- a) Łódzka Magistrała Rowerowa (odcinek W-E) – ponadregionalny tranzytowy szlak rowerowy Wschód–Zachód; znakowany na czerwono; magistrała liczy 192 km, prowadzi przez szczególnie atrakcyjne obszary województwa łódzkiego, jest częścią transeuropejskiej trasy rowerowej Eurovelo; biegnie m.in. przez Inowłódz, Wolbórz, Czarnocin, Tuszyń, Szadek i Wartę; na trasie szlaku znajdują się zabytki, m.in.: kościoły, dwory, mogiły, oraz obiekty cenne przyrodniczo; m.in. na trasie szlaku, w Moszczenicy przy skrzyżowaniu z drogą wojewódzką zlokalizowany jest obiekt geoturystyczny,
- b) Samochodowy Szlak Frontu I Wojny Światowej – odcinek na terenie Gminy obejmuje miejscowości Baby (cmentarz wojenny) oraz Srock (kwatery na cmentarzu),
- c) szlak kolei Warszawsko-Wiedeńskiej – jeden ze szlaków kulturowych w województwie łódzkim o znaczeniu europejskim, część kolei warszawsko-wiedeńskiej, zwanej Drogą Żelazną Warszawsko-Wiedeńską; przebiegająca przez Gminę trasa o długości 13,5 km stanowi fragment odcinka Rogów – Piotrków Trybunalski;

2) inne:

- a) Rekreacyjny wokół Piotrkowa – szlak pieszy, dostępny dla turystyki rowerowej, znakowany na zielono; cały 22 km-trowy przebieg obejmuje: Piotrków Trybunalski (Plac Czarnieckiego – PTTK) – ul. Zamkowa – ul. Marii Skłodowskiej-Curie – ul. Sulejowska –

jezioro Bugaj – oś. Wierzeje – Leśniczówka Uszczyn – Leśniczówka Budy – Polichno pomnik – Prosenie – Michałów – Jarosty (PKP),
b) szlak pieszy łącznikowy – szlak pieszy, znakowany na czarno; łączy Moszczenicę z miejscowością Prosenie w gminie Wolbórz.

W Gminie planowane jest wytyczenie nowych rowerowych szlaków turystycznych:

- 1) szlak EuroVelo, stanowiący fragment europejskiej sieci szlaków rowerowych biegnących przez całą Europę, uwzględnionego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego;
- 2) Nad Pilicę – 195 km-trowy szlak rowerowy, znakowany jako niebieski, rozpocznie się w Łodzi, następnie będzie biegł przez Piotrków Trybunalski (Jezioro Bugaj), następnie wzdłuż rzeki Luciąży, dalej w kierunku południowym aż doliny Baryczki, gdzie zawróci w kierunku północnym i biegnąc wzdłuż Pilicy zakończy się w Sulejowie.

Ponadto Srock należy do miejscowości, wskazanych w PZPW, jako miejscowość na kulturowym szlaku tematycznym – Filmowe Łódzkie (plenery filmowe).

W Gminie występują warte uwagi obiekty geoturystyki:

- 1) trzy żwirownie w osadach zlodowacenia środkowopolskiego, st. warty (Srock);
- 2) koryto rzeki Moszczanki, częściowo objęte ochroną w postaci użytku ekologicznego (Gajkowice-Białkowice).

Do dziedzictwa kulturowego Gminy należy także kulinarny produkt tradycyjny w postaci ryby wędzonej tradycyjnie z Woli Moszczenickiej (wpisany na listę Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

6.8. Moszczenickie Tereny Inwestycyjne (MTI)

Na koniec 2019 r. odbyło się otwarcie Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych (MTI). MTI powstało w miejscu byłych Moszczenickich Zakładów Przemysłu Bawełnianego. Zdegradowane tereny o powierzchni 3,5 ha przygotowane zostały na potrzeby nowych inwestycji poprzez kompleksowe ich przygotowanie i uzbrojenie. Do dyspozycji inwestorów pozostają gotowe powierzchnie biurowe w nowo oddanym budynku oraz działki pod budowę własnych obiektów.

Fot. 16. Obiekt biurowy na terenie Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych. Fot. I. Pecyna.

6.9. Potrzeby i możliwości rozwojowe Gminy. Główne problemy i zagrożenia w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej

Jak pokazują dane statystyczne, gmina Moszczenica wydaje się być atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i pracy. Świadczą o tym dodatnie wartości salda migracji, wzrost liczby mieszkańców, niski poziom bezrobocia, utrzymująca się na podobnym od lat poziomie wysoka liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych. Problemem jest z pewnością duży udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności - współczynnik obciążenia ekonomicznego wynosi aż 63%, co jest w pewnym stopniu odzwierciedleniem sytuacji krajowej. Wzrost ludności w wieku nieprodukcyjnym, powoduje zmniejszanie się zasobów pracy oraz generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla ludzi starych), co hamuje wzrost gospodarczy. Gmina jest o tyle w korzystnej sytuacji, że zjawisku „starzenia się ludności” towarzyszy dodatnie saldo migracji, wyróżniające Gminę na tle innych gmin wiejskich i obszarów wiejskich. Dodatnie saldo migracji może przełożyć się także na wzrost w zakresie przyrostu naturalnego (nowi mieszkańcy założą rodzinę na terenie Gminy), co pozwoli nieco spowolnić negatywne trendy dotyczące narodzin, stanowiące odzwierciedlenie trendów w całym kraju. Działania Gminy powinny skupiać się na utrzymaniu trendu z zakresu salda migracji poprzez stosowanie narzędzi zachęcających do osiedlania się młodych ludzi na terenie Gminy i zakładania rodzin (tworzenie miejsc dla lokalizacji działalności – miejsc pracy, podaż mieszkań komunalnych, polityka prorodzinna, promocja zewnętrzna, atrakcyjne tereny zieleni i rekreacji, bogata oferta edukacyjna i inne).

Działaniem priorytetowym powinno nadal być tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw, rozwój funkcji usługowych, magazynowych i produkcyjnych, w tym wspomagających działalność rolniczą.

Ze względu na lokalizację, panujące warunki glebowo-rolne oraz klimatyczne Gmina posiada warunki korzystne dla rozwoju rolnictwa. Jednak by ten sektor gospodarki nadal przynosił dochody mieszkańcom i Gminie celowe jest wsparcie, zwłaszcza w zakresie systemu zarządzania, poszukiwania rynków zbytu i unowocześniania rolnictwa. Szansą rozwoju może być również rozwój rolnictwa ekologicznego.

Możliwości rozwoju lokalnej gospodarki opierają się również na walorach przyrodniczo-krajobrazowych oraz turystycznych Gminy. Aktualnie przyrodniczo-kulturowe walory Gminy wykorzystywane są w nieznacznym stopniu, zauważalny jest deficyt urządzeń i obiektów służących rozwojowi funkcji turystycznej, a także obiektów noclegowych, w tym agroturystycznych.

Warunki życia w Gminie oceniono jako dobre: warunki mieszkaniowe w zakresie wyposażenia w instalacje sanitarne są tutaj na wysokim poziomie, sieć placówek oświatowych rozwinięta jest na wystarczającym poziomie, potrzeby w zakresie podstawowej opieki medycznej, diagnostyki laboratoryjnej zaspokajane są na terenie Gminy. Słabo rozwinięte są jednak specjalistyczne usługi medyczne, do których bezpłatny dostęp mieliby wszyscy mieszkańcy Gminy. Problem ten w pewnym stopniu niweluje sąsiedztwo Piotrkowa Trybunalskiego, w którym to mieszkańcy mogą skorzystać z bardziej wyspecjalizowanych usług. W związku z licznymi inwestycjami w ostatnich latach, za wystarczającą należy uznać podstawową bazę sportowo-rekreacyjną. Lokalizacja obiektów oświaty, obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz podstawowych usług odpowiada strukturze przestrzennej rozmieszczenia ludności w miejscowościach. Uwagi i dalszych prac wymaga kwestia zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, poprzez stosowanie projektowania uniwersalnego, zarówno w zakresie realizacji nowych obiektów, jak i dostosowywania obiektów istniejących.

W Gminie zidentyfikowano występowanie obszaru zdegradowanego (obszar wyznaczany na podstawie przepisów odrębnych z zakresu rewitalizacji), obejmującego obręb Gajkowice, prawie cały obręb Moszczenica oraz fragment obrębu Pomyków.

Zaspokajanie przedstawionych powyżej potrzeb rozwojowych może być realizowane m.in. za pośrednictwem sprawnego planowania przestrzennego. To w planach miejscowych wskazywane być powinny tereny o przeznaczeniu na usługi oświaty, kultury, opieki zdrowotnej, usługi sportu i rekreacji, zieleni urządzonej. Wymóg zachowania zgodności przewidywanych rozwiązań planu miejscowego z ustaleniami Studium podkreśla rolę Studium w kreowaniu polityki przestrzennej Gminy spójnej w odniesieniu do całego obszaru Gminy.

7. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Występujące zagrożenia

Podstawowe zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, a także zdrowia, mogące wystąpić w obszarze Gminy obejmują zagrożenia: naturalne (pożary, wichury, podtopienia), związane z funkcjonowaniem systemów transportowych (tzw. zagrożenia komunikacyjne obejmujące wypadki drogowe, kolizje, wypadki kolejowe i inne) oraz występowaniem w bliskim sąsiedztwie Gminy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii (Kuehne+Nagel budynek DC1 i FM Polska Hala Nr 6 w P3 Piotrków Park w Woli Bykowskiej w gminie Grabica), stwarzających zagrożenie pożarowe, wybuchowe i toksyczne. Z funkcjonowaniem systemów transportowych związane jest również zagrożenie polegające na prawdopodobieństwie wystąpienia awarii związanych z transportem ładunków niebezpiecznych przewożonych drogą kolejową oraz drogami kołowymi o znaczeniu ponadlokalnym. Ewentualne katastrofy chemiczno-ekologiczne mogą spowodować trudne do oszacowania szkody w środowisku przyrodniczym oraz mieniu i odbić się na zdrowiu ludności.

Innym rodzajem zagrożeń dla bezpieczeństwa mieszkańców są rozboje, kradzieże, oszustwa finansowe.

Instytucje związane z ochroną ludności i jej mienia

Ochrona ludności obejmuje zapewnienie zdrowia i życia ludzi, bezpieczeństwa obywateli oraz porządku publicznego, ochronę mienia i środowiska, a także pomoc w trudnych sytuacjach po ich wystąpieniu. Na obszarze gminy realizacja zadań z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej należy do zadań własnych gminy. Wykonywanie ich należy do wójta, jako organu wykonawczego gminy, przy wsparciu instytucji wyspecjalizowanych w zapewnianiu bezpieczeństwa, jak np. Policja, Państwowa i Ochotnicza Straż Pożarna, Siły Zbrojne oraz inne służby i inspekcje. Na terenie gminy Moszczenica instytucjami takimi są:

- 1) Posterunek Policji w Moszczenicy (w strukturach Komisariatu Policji w Wolborzu);
- 2) czternaście jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: Baby, Gajkowice, Gazomia Nowa, Gazomia Stara, Gościmowice Drugie, Jarosty, Kielczówka, Kosów, Moszczenica, Podolin, Raciborowice, Rękoraj, Srock, Sierosław.

Jednostki w Moszczenicy, Rękoraju i Srocku włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

8. Stan prawny gruntów

Powierzchnia Gminy wynosi 11 149 ha. Właścicielem większości gruntów w Gminie są osoby fizyczne. Pozostałe grunty stanowią własność: Skarbu Państwa, Gminy oraz innych podmiotów (np. stowarzyszeń, kościoła i związków wyznaniowych, spółek prawa handlowego).

Tab. 44. Grunty w gminie Moszczenica w podziale na własności.

Własność	Powierzchnia [ha]	Udział w ogólnej powierzchni Gminy [%]
Grunty Skarbu Państwa	1 194,0000	10.7
Grunty prywatne	9 424,0000	84.5
Grunty komunalne, w tym:	296,5135	2.7
Tworzące zasób gruntów komunalnych	290,7998	2,6
Oddane w użytkowanie wieczyste	5,7137	0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Informacji o stanie mienia Gminy Moszczenica” według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

W roku 2018 gmina Moszczenica posiadała łącznie 296,5135 ha gruntów (2,7% pow. Gminy). Aż 61,9% wszystkich gruntów gminnych (183,5624 ha) zajęta była pod drogi.

Tab. 45. Struktura użytków zasobu gruntów komunalnych w gminie Moszczenica.

Nieruchomości gruntowe	31.12.2017 r. – Powierzchnia [ha]	31.12.2018 r. – Powierzchnia [ha]	Udział w gruntach tworzących zasób gruntów komunalnych (2018 r.) [%]
Drogi i grunty pod drogami	183,1624	183,5624	63,1
Tereny zielone (łąki trwałe i pastwiska)	19,8608	19,1278	6,6
Lasy i grunty leśne	12,9807	12,9807	4,5
Nieruchomości zabudowane (B, Bi, Ba, Bz, Ti, Tr)	31,1740	32,6000	11,2
Tereny różne (sady, grunty zadrzewione i zakrzewione)	1,2100	0,9682	0,3
Użytki rolne (grunty orne)	34,8100	33,7315	11,6
Nieużytki i wody	6,8662	6,6323	2,3
Rowy	1,1939	1,1969	0,4
Razem:	291,2580	290,7998	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Informacji o stanie mienia Gminy Moszczenica” według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Fot. 17. Targowisko gminne w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.

9. Obiekty i tereny podlegające ochronie na podstawie przepisów odrębnych

Tereny zamknięte

Na mocy decyzji Nr 3 Ministra Infrastruktury z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (z późn. zm.), zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu prawa geodezyjnego i kartograficznego, za tereny zamknięte ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa w związku z przebiegiem linii kolejowej nr 1 relacji Warszawa Zachodnia – Katowice, uznano działki: obr. Baby – dz. nr ew. 268/3, 268/4, 268/5, 268/6, 268/7, 268/8, 268/9, 268/10 (jako działki wydzielone z dz. nr 268/1); obr. Kielczówka – dz. nr ew. 254/3 i 254/4; obr. Moszczenica – dz. nr ew. 45/4, 45/5 i 45/6 (jako działki wydzielone z dz. nr 45/1) oraz 45/7, 45/8, 45/9, 45/10, 45/11, 45/12, 45/13 i 45/14 (jako działki wydzielone z dz. nr 45/3); obr. Michałów – dz. nr ew. 1/7; obr. Raciborowice: dz. nr ew. 127/1 oraz obr. Wola Moszczenicka – dz. nr ew. 767. Strefy ochronnej terenów zamkniętych nie wyznaczono.

Pozostałe obiekty i tereny podlegające ochronie

Ochroną na terenie Gminy objęte są:

- 1) obiekty wpisane do rejestru zabytków – na mocy przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami opisane w rozdz. 4.2.1;

- 2) Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki, użytki ekologiczne, pomniki przyrody – na mocy przepisów odrębnych z zakresu ochrony przyrody opisane w rozdz. 3.13;
- 3) grunty rolne i leśne – na mocy przepisów odrębnych z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych;
- 4) tereny i obszary górnicze – na mocy przepisów odrębnych z zakresu prawa geologicznego i górniczego;
- 5) obszary szczególnego zagrożenia powodzią – na mocy przepisów odrębnych z zakresu prawa wodnego.

10. Stan systemu komunikacyjnego

10.1. Elementy systemu komunikacyjnego o znaczeniu ponadlokalnym

Gmina Moszczenica posiada wyjątkowo dogodne położenie ze względu na dostęp do dobrze rozwiniętej ponadlokalnej sieci komunikacyjnej. Przez Gminę lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie przebiegają:

- 1) linia kolejowa nr 1 relacji Warszawa Zachodnia – Katowice;
- 2) autostrada A1, relacji Gdańsk – Gorzyczki (granica Państwa);
- 3) droga ekspresowa S8, relacji Wrocław – Białystok;
- 4) drogi krajowe, zaliczane do klasy technicznej „GP”, o tym samym przebiegu w granicach Gminy:
  - a) nr 12, relacji Łęknica (granica z Niemcami) – Dorohusk (granica z Ukrainą),
  - b) nr 91, relacji Gdańsk – Częstochowa;
- 5) droga wojewódzka nr 716, relacji Koluszki – Piotrków Trybunalski, zaliczana do klasy technicznej „G”;
- 6) drogi powiatowe:
  - a) nr 1508E relacji Czarnocin – Będków – Raciborowice do drogi 1511 E,
  - b) nr 1509E relacji Białkowice – Lubiatów – Będków,
  - c) nr 1511E relacji Baby – Wolbórz,
  - d) nr 1531E relacji Srock – Baby – Młynary – Wolbórz,
  - e) nr 1533E relacji Wola Moszczenicka – Prosenie,
  - f) nr 1536E relacji Moszczenica – Młynary,
  - g) nr 2932E relacji Mąkoszyn – Srock – Podolin – do drogi 3313E.

Przez centralną i wschodnią część gminy Moszczenica, w przebiegu południkowym, przebiega linia kolejowa o znaczeniu państwowym, relacji Warszawa Zachodnia – Katowice. Pociągi pasażerskie w obszarze Gminy zatrzymują się na stacji Baby oraz przystankach Moszczenica i Jarosty.

Przez zachodnie fragmenty Gminy przebiega autostrada A1, łącząca Gdańsk (węzeł Rusocin) z Gorzyczkami (węzeł Gorzyce) na granicy z Czechami. Autostrada ta leży w ciągu międzynarodowej trasy E75 i jest jedyną autostradą w kraju o przebiegu południkowym. Węzły drogowe położone są poza obszarem Gminy, ale w bliskim sąsiedztwie od jej granic – węzeł Piotrków Trybunalski Zachód w odległości ok. 1 km oraz węzeł Tuszyn w odległości ok. 0,5 km.

Południową granicę Gminy wyznacza przebieg drogi ekspresowej S8, łączącej Wrocław z Białymstokiem. Fragment tej drogi na przedmiotowym odcinku leży w ciągu międzynarodowej trasy E67. Węzły drogowe – Piotrków Trybunalski Północ i Piotrków Trybunalski Wschód położone są częściowo w granicach Gminy, częściowo zaś w granicach Piotrkowa Trybunalskiego. Droga ekspresowa S8 znajduje kontynuację w drodze krajowej nr 8, w kierunku południowo-zachodnim do granicy z Czechami, przez Kudowę-Zdrój, oraz w kierunku północno-wschodnim, do granicy z Litwą, przez Suwałki.

Drogi dojazdowe zlokalizowane w pasie drogowym autostrady i drogi ekspresowej, zapewniające dojazd do terenów rolnych, nie posiadają parametrów umożliwiających prowadzenia ruchu ciężarowego. Ewentualna aktywizacja gospodarcza terenów w ich sąsiedztwie wymagać będzie przyjęcia ich do dróg gminnych i dostosowania parametrów do przewidywanego ruchu.

Droga krajowa nr 12, relacji Łęknica (granica z Niemcami) – Dorohusk (granica z Ukrainą), przebiega południkowo przez zachodnią część Gminy. W granicach Gminy jej długość wynosi ok. 12 km. Z drogą tą w obszarze Gminy współdzieli bieg droga krajowa nr 91, relacji Gdańsk – Częstochowa. Poprzez połączenie z drogą ekspresową S8, Gmina posiada także dogodne połączenie z drogą krajową nr 74, relacji Wieluń – Zosin (granica z Ukrainą).

Droga wojewódzka nr 716 przebiega południkowo przez wschodnią część Gminy i łączy Koluszki z Piotrkowem Trybunalskim. W granicach Gminy jej długość wynosi ok. 12 km. W ostatnim czasie zakończona została rozbudowa tej drogi na odcinku od kościoła w Moszczenicy do ul. Poduchownej.

Drogi powiatowe na terenie Gminy posiadają łączną długość 29,77 km i przebiegają wyłącznie w północnej i wschodniej części Gminy, w większości w relacji wschód-zachód.

Korzystana lokalizacja w centrum kraju, w bezpośrednim sąsiedztwie Piotrkowa Trybunalskiego, oraz dostęp do dobrze rozwiniętego układu komunikacyjnego o charakterze ponadlokalnym, czynią Gminę miejscem atrakcyjnym dla inwestycji związanych z logistyką, produkcją, magazynowaniem i transportem.

Fot. 18. Zabytkowy dworzec w Babach przy linii kolejowej nr 1. Fot. I. Pecyna.

Fot. 19. Prace na autostradzie A1 – odcinek w Sierosławiu. Fot. I. Pecyna.

10.2. Wewnętrzny układ komunikacyjny

Komunikacja wewnętrzna Gminy funkcjonuje w oparciu o istniejącą sieć dróg gminnych i powiatowych. Ze względu na przebieg drogi wojewódzkiej i krajowej część ruchu wewnątrzgminnego prowadzona jest również po nich. Przebieg dróg zaliczonych do kategorii dróg gminnych określony został w uchwałach Rady Gminy. Łączna długość dróg gminnych wynosi 58,52 km. Większość z dróg posiada nawierzchnię bitumiczną, w mniejszej skali występują drogi o nawierzchni gruntowej oraz tłuczniowej i żwirowej.

Drogi nr 110265E, 110266E, 110275E i 110257E zaliczone zostały do dróg gminnych w związku z pozbawieniem ich w ostatnich latach kategorii dróg powiatowych nr 1532E (odc. 1 i 2), 1534E i 1530E. Uzupełnieniem sieci dróg gminnych są liczne drogi wewnętrzne oraz drogi stanowiące dojazd do pól uprawnych.

Drogi gminne, na odcinkach o nawierzchni utwardzonej, reprezentują w większości dobry stan techniczny. Jednak niektóre z dróg gminnych wymagają urządzenia poprzez utwardzenie, budowy chodników, remontu nawierzchni lub doprowadzenia do odpowiednich parametrów. Gmina prowadzi sukcesywnie prace modernizacyjne nad kolejnymi drogami, których stan wymaga poprawy.

Tab. 46. Drogi gminne na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi (przebieg)	Rodzaj nawierzchni	Długość [km]
1.	110252E	Gościmowice Drugie – Powężyny – Gajkowice	bitumiczna	3,518
2.	110251E	Michałów – Raków	bitumiczna	2,023
3.	106607E	Ostrówek (gm. Czarnocin) – Podolin – Gościmowice Drugie	bitumiczna, tłuczniowa, żwirowa	2,756
4.	110055E	(Biskupia Wola) gr. gm. Czarnocin - Kielczówka (Kielczówka ul. Słoneczna)	bitumiczna	0,985
5.	110258E	Gościmowice Drugie – Powężyny – Gościmowice Pierwsze	bitumiczna	2,235
6.	110262E	droga przez Raciborowice	bitumiczna	1,85
7.	110253E	Rękoraj – Kosów (ul. Rękorajska)	bitumiczna	1,814
8.	110261E	Pomyków – Białkowice	bitumiczna	2,161
9.	110154E	(Lutosławice Rządowe) gr. gm. Grabica – Pieńki Sierosławskie – Rękoraj – droga krajowa nr 91	bitumiczna	2,899
10.	106608E	(Wodziniek) gr. gm. Tuszyń – Srock (ul. Południowa)	bitumiczna	1,180
11.	110255E	Wola Moszczenicka – Kosów – droga krajowa nr 91	bitumiczna	4,596
12.	110256E	Gazomia Nowa – Psary Lechawa (gm. Wolbórz)	bitumiczna	2,118
13.	110254E	Białkowice – Gazomia Stara – Gazomia Nowa	bitumiczna	2,079
14.	110263E	droga przez Kolonie Podolin	bitumiczna	0,685
15.	110264E	Baby ul. Sieradzka	bitumiczna	0,696
16.	110264E	Baby ul. Wąska	bitumiczna	0,458
17.	110056E	Kalska Wola (gm. Czarnocin) – Raciborowice – Zakrzew (gm. Wolbórz)	bitumiczna	2,397
18.	110260E	Jarosty ul. Miła	bitumiczna	1,650
19.	110265E	Rękoraj – Moszczenica	bitumiczna	5,561
20.	110266E	Wola Moszczenicka – Prosenie (Stara Wieś)	bitumiczna	3,430
21.	110254E	Gazomia Nowa (przedłużenie drogi Białkowice – Gazomia Nowa)	gruntowa	1,067
22.	110267E	Moszczenica ul. Spacerowa	bitumiczna	0,872
23.	110257E	(Brzoza) gr. gm. Grabica – Karlin	bitumiczna	0,972
24.	110275E	Michałów – Jarosty od gr. m. Piotrków Trybunalski do dr. krajowej nr 12	bitumiczna	4,63
25.	110268E	Wola Moszczenicka ul. Dworska	gruntowa	0,590
26.	110269E	Wola Moszczenicka ul. Brzozowa	gruntowa	0,181
27.	110270E	Wola Moszczenicka ul. Klonowa	gruntowa	0,180

28.	110271E	Wola Moszczenicka ul. Dębowa	gruntowa	0,180
29.	110272E	Michałów ul. Zacisze	gruntowa	0,340
30.	110273E	Gajkowice ul. Słoneczna	gruntowa	0,240
31.	110274E	Droga w Raciborowicach	bitumiczna	1,320
32.	–	Moszczenica ul. Kolejowa - ul. Cmentarna	gruntowa	2,110
33.	–	Moszczenica ul. Poduchowna	bitumiczna	0,751
RAZEM:				58,524

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy.

W ramach poprawy bezpieczeństwa ruchu pieszego i rowerowego zrealizowano, w ramach przebudowy drogi wojewódzkiej nr 716, ciąg pieszo-jezdny, biegnący od kościoła w Moszczenicy do ul. Poduchownej, która prowadzi do cmentarza w Moszczenicy.

W Gminie zrealizowana została jedna droga rowerowa – przebiega ona ul. Kosowską, od Urzędu Gminy do linii kolejowej. Zważywszy na rosnące zainteresowanie komunikacją rowerową, należy uznać, że ilość dróg rowerowych jest niewystarczająca.

10.3. Komunikacja zbiorowa

Komunikacja kolejowa

Przez gminę Moszczenica przebiega normalnotorowa linia kolejowa nr 1, łącząca stację Warszawa Zachodnia ze stacją Katowice. Jest to magistralna linia zelektryfikowana, dwutorowa, o znaczeniu państwowym³⁹. Linia posiada południkowy przebieg. Jej długość w granicach Gminy wynosi ok. 13,6 km. Na terenie Gminy zlokalizowana jest jedna stacja kolejowa – Baby oraz dwa przystanki – Moszczenica i Jarosty. Pociągi osobowe, zatrzymujące się na terenie Gminy, kursują do Łodzi, Koluszek, Piotrkowa Trybunalskiego, Częstochowy i Radomska.

Odcinek linii przebiegający przez Gminę stanowi fragment historycznej trasy kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Linia kolejowa nr 1 ma być jedną ze „szprych” planowanego Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Komunikacja autobusowa

Komunikacja zbiorowa, zapewniająca mieszkańcom połączenia w obrębie Gminy oraz regionu realizowana jest przez spółki PKS i prywatnych przewoźników. Na terenie Gminy brak jest dworca autobusowego, sieć połączeń rozwinięta jest w podstawowym zakresie. Przystanki autobusowe znajdują się na drodze krajowej nr 12, drodze wojewódzkiej nr 716, drogach powiatowych nr 1508E, 1511E, 1531E, 1533E i 2932E. Z przystanków zlokalizowanych na terenie Gminy dojechać można do: Piotrkowa Trybunalskiego, Czarnocina, Wolborza, Rzgowa i Łodzi.

Ponadto w okolicy południowych granic Gminy docierają autobusy Miejskiego Zakładu Komunikacji w Piotrkowie Trybunalskim⁴⁰ – linia nr 0 (przystanek na ul. Michałowskiej/Rodzinnej – połączenie z Osiedlem Słowackiego), linia nr 2 (przystanek na ul. Wolborskiej/Łakowej) i linia nr 4 (przystanek na ul. Rakowskiej/Życzliwej) – połączenie do ul. Dmowskiego FMG „Pioma” oraz linia nr 9 (przystanek na ul. Nowomiejskiej oraz na ul. Łódzkiej/ Calej – połączenie z ul. Rakowską (szpital). Trasy wszystkich ww. linii przebiegają przez centrum Piotrkowa Trybunalskiego. Wszystkie ww. przystanki położone są w odległości od 0,4 do 1,5 km od granic Moszczenicy i mogą służyć głównie mieszkańcom miejscowości przy niej położonych – dostęp do przystanków jest jednak utrudniony koniecznością przebycia trasy S8 (wydłużenie dojazdu) oraz częściowym brakiem zapewnienia pełnego bezpieczeństwa ruchu pieszych w przypadku dróg krajowych.

³⁹ Na podstawie <http://mapa.plk-sa.pl/>, dostęp: lipiec 2019 r.

⁴⁰ Na podstawie <http://www.mzk.piotrkow.pl> oraz <http://www.rozklady.zdiom-piotrkow.pl/>, dostęp: lipiec 2019 r.

10.4. Problemy związane z funkcjonowaniem układu komunikacyjnego

Zidentyfikowane problemy wynikające z funkcjonowania układu komunikacyjnego związane są z niedostatecznym stanem technicznym niektórych z dróg, bezpieczeństwem poruszania się pieszych, rowerzystów i pojazdów kołowych, a także pogorszeniem jakości środowiska.

Źródłem potencjalnych zagrożeń oraz uciążliwości są przede wszystkim drogi wyższej rangi: autostrada, droga ekspresowa oraz droga krajowa i wojewódzka. Droga krajowa i wojewódzka posiadają niedostateczne wyposażenie w chodniki i drogi rowerowe. Brak bezpieczeństwa w komunikacji wpływa na pogorszenie jakości życia mieszkańców na co dzień, jak i w sytuacjach wyjątkowych np. podczas przemarszu konduktów żałobnych pomiędzy kościołem a cmentarzem w Srocku (problem do niedawna dotyczył także Moszczenicy). Na szczególnie negatywne oddziaływania ruchu kołowego narażony jest właśnie Srock, w którym droga krajowa przebiega przez obszar zwartej zabudowy i stanowi istotny problem w rozwoju tego wielofunkcyjnego ośrodka – stwierdza się pilną potrzebę realizacji obwodnicy dla tej miejscowości.

Tereny zabudowy podlegające ochronie akustycznej w sąsiedztwie ww. dróg o dużym natężeniu ruchu narażone są na uciążliwości akustyczne, w tym przekroczenia dopuszczalnych norm. Wymagają one zastosowania szczególnych środków bezpieczeństwa, takich jak: zastosowanie technologii ograniczających uciążliwości hałasu, a także wibracji i emisji. Problemem mogą okazać się także ewentualne awarie związane z transportem substancji niebezpiecznych ww. drogami, lub spowodowane wypadkami blokady tych dróg, skutkujące tymczasowym przeniesieniem części ruchu na drogi niższego rzędu, niedostosowane do obsługi wzmożonego ruchu, w tym aut ciężarowych.

Droga krajowa nr 12, mimo zapewnienia połączenia w ponadlokalnym układzie komunikacyjnym, jest w pewnym stopniu barierą w układzie lokalnym – ruch na tej drodze cechuje się dużym natężeniem, w związku z czym przebycie na drugą stronę drogi czy nawet włączenie się do ruchu na drodze może stanowić wyzwanie. W niektórych miejscach występują problemy z widocznością, stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa, np. skrzyżowanie drogi powiatowej nr 1531E z drogą krajową w Srocku.

Stałej poprawy i nadzoru wymaga stan techniczny dróg. Drogi o parametrach technicznych niedostosowanych do swojej rangi, wymagają przebudowy lub modernizacji – problem ten dotyczy przede wszystkim dróg powiatowych. Problemem jest również mała ilość dróg rowerowych i niedostateczna ilość (lub ich jakość) chodników lub poboczy w drogach o zwiększonym natężeniu ruchu gwarantujących bezpieczne przemieszczanie się pieszym i rowerzystom.

Funkcjonowanie linii kolejowej nie stwarza szczególnych zagrożeń dla ruchu i życia mieszkańców. Ewentualnym zagrożeniem mogą być awarie podczas transportu substancji niebezpiecznych oraz nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa przez użytkowników ruchu przy przekraczaniu linii kolejowej, w tym na przejazdach bez rogatek. Ponadto linia kolejowa jest źródłem emisji hałasu i drgań, które muszą być uwzględnione w kształtowaniu zabudowy oraz w procesie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności poprzez zachowanie właściwej odległości nieprzekraczalnej linii zabudowy od linii kolejowej oraz zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń akustycznych.

11. Stan systemów infrastruktury technicznej

11.1. Gospodarka wodno-ściekowa

11.1.1. Zaopatrzenie w wodę

W 2018 r. w gminie Moszczenica odsetek budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej wynosił ok. 94%. Z wodociągu korzystało ok. 94% mieszkańców Gminy (12 042 osób), natomiast łączna długość czynnej sieci rozdzielczej wynosiła 177,4 km (GUS BDL). Proces wodociągowania Gminy można niemal uznać za zakończony – nowe linie wodociągowe budowane są głównie do nowopowstałych działek budowlanych.

Mieszkańcy Gminy zaopatrywani są w wodę z 9 studni głębinowych, funkcjonujących w ramach 5 komunalnych ujęć wód podziemnych: Moszczenica, Baby, Srock, Jarosty oraz Rękoraj. Podstawowe charakterystyki komunalnych ujęć wód podziemnych przedstawione zostały w rozdziale Wody podziemne. Dla gospodarstw nie posiadających dostępu do sieci wodociągowej źródłem zaopatrzenia w wodę są indywidualne ujęcia.

11.1.2. Odprowadzanie ścieków komunalnych i ich oczyszczanie

Łączna długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy na koniec 2018 r. wynosiła 66,5 km. W końcu 2018 r. korzystało z niej 6 282 osób, czyli niecałe 49% mieszkańców Gminy. Przyłącze do sieci kanalizacyjnej posiadało ok. 47% budynków mieszkalnych w Gminie (GUS BDL). W zasięgu sieci kanalizacyjnej znajdują się gospodarstwa domowe w miejscowościach (lub ich częściach): Kielczówka, Baby, Gościmowice Drugie, Moszczenica, Wola Moszczenicka, Gajkowice, Kosów, Białkowice i Gazomia Stara.

Uchwałą Nr XXX/584/12 z dnia 27 listopada 2012 r. Sejmik Województwa Łódzkiego wyznaczył aglomerację Moszczenica o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 8 109. Aglomerację tworzą miejscowości: Moszczenica, Wola Moszczenicka, Kosów, Gajkowice, Gościmowice Drugie, Powężyny, Baby, Kielczówka, Białkowice oraz Gazomia Stara. Ścieki komunalne odprowadzane są do oczyszczalni w Moszczenicy.

Na terenie Gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków: gminna w Moszczenicy oraz zakładowa w Jarostach, której użytkownikiem jest „IKEA” Polska S. A. Obie oczyszczalnie są oczyszczalniami mechaniczno-biologicznymi.

Projektowana przepustowość oczyszczalni komunalnej w Moszczenicy wynosi 1 875 m³ na dobę, co odpowiada 13 000 RLM. W 2018 r. do oczyszczalni odprowadzono 171,0 dm³ (GUS BDL).

Tab. 47. Oczyszczalnie ścieków w gminie Moszczenica.

Lokalizacja	Właściciel (użytkownik)	Typ oczyszczalni	Rodzaj oczyszczalni	Przepływ [m ³ /d]	Odbiornik/km	Rodzaj przyjmowanych ścieków
Moszczenica	Przedsiębiorstwo Komunalne w Moszczenicy	gminna	mechaniczno-biologiczna	838,00	Moszczanka/14,3	komunalne
Jarosty	„IKEA” Polska S.A.	zakładowa	mechaniczno-biologiczna	12,00	Ciek spod Daszówki	przemysłowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wykazu oczyszczalni ścieków komunalnych na terenie województwa łódzkiego w 2017 r. dostępnego na stronie <http://www.wios.lodz.pl/>.

Funkcjonowanie oczyszczalni daje szansę na produkcję biogazu w wyniku fermentacji metanowej ścieków.

Na koniec 2018 r. (GUS) na terenie Gminy funkcjonowało 89 przydomowych oczyszczalni ścieków, jedna stacja zlewna oraz 1 588 bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe. W gospodarstwach nie podłączonych do istniejącej kanalizacji ani nie posiadających przydomowej oczyszczalni, ścieki gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości ciekłe (tzw. „szambach”). Ścieki w nich zgromadzone są odbierane przez prywatne firmy prowadzące na terenie Gminy działalność z zakresu asenizacji. Nieszczelne zbiorniki na nieczystości ciekłe stanowią zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i podziemnych.

Ciągła rozbudowa sieci kanalizacji zbiorczej realizowana przez Gminę służyć ma niwelowaniu dysproporcji w rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Aktualnie planowane jest objęcie siecią kanalizacyjną kolejnych obszarów w obr.: Gościmowice I (miejscowości Gościmowice Drugie i Powężyny), Białkowice i Gazomia Stara oraz Moszczenica.

Fot. 20. Oczyszczalnia ścieków w Moszczenicy. Fot. I. Pecyna.

Ponadto w Gminie funkcjonuje także system kanalizacji deszczowej – długość sieci wynosi ok. 9,5 km. Wody opadowe, które nie spływają do kanalizacji deszczowej z terenów ulic spływają powierzchniowo do rowów przydrożnych, a następnie trafiają do gruntu, rzek i wód podziemnych. Wody na terenach zabudowy w obszarze wiejskim zagospodarowywane są w granicach własnej działki.

11.1.3. Rurociągi przesyłowe

Przez Gminę przebiega rurociąg przesyłowy wodociągu Sulejów–Łódź o średnicy 1600 mm. Z przebiegiem rurociągu wiąże się konieczność zachowania pasów ochronnych wynikających z przepisów odrębnych. Pas ochronny ww. rurociągu wynosi 20,0 m, po 10,0 m od osi rurociągu. W całym pasie obowiązuje zakaz lokalizacji budynków i innych naniesień trwale związanych z gruntem (z wyjątkiem dróg w odległości od 7,0 m od osi rurociągu). W pasie do 7,0 m od osi rurociągu obowiązuje także zakaz nasadzeń drzew oraz zmian ukształtowania terenu mogących powodować zmniejszenie przykrycia rurociągu. Służby eksploatacyjne winny mieć możliwość dostępu do rurociągów przesyłowych.

11.2. Systemy energetyczne

11.2.1. Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie Gminy nie ma centralnego systemu ciepłowniczego ani nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. Zaopatrzenie w ciepło realizowane jest z indywidualnych, lokalnych źródeł ciepła opalanych najczęściej węglem, miałem węglowym, w mniejszym stopniu gazem lub olejem opałowym.

Budynki użyteczności publicznej oraz budynki wielorodzinne obsługiwane są przez lokalne kotłownie. Najwięcej budynków użyteczności publicznej ogrzewanych jest za pomocą kotłowni olejowych oraz kotłowni na ekogroszek. W poniższej tabeli przedstawiono jakie rodzaje ogrzewania funkcjonują w poszczególnych budynkach użyteczności publicznej.

Tab. 48. Ogrzewanie w budynkach użyteczności publicznej w gminie Moszczenica.

Lp.	Rodzaj ogrzewania	Budynek (liczba ogrzewanych obiektów łącznie)
1.	Kotłownia węglowa	Zespół Szkół w Sroczku, Przedszkole Niepubliczne w Moszczenicy, klub sportowy Włókniarz, Dom Ludowy i OSP w Gościmowicach Drugich (4)
2.	Kotłownia na miał	Gminny Zespół Ochrony Zdrowia w Sroczku (1)
3.	Kotłownia miałowo-węglowa	Szkoła Podstawowa w Gazomi Starej (1)
4.	Piec na pellet	Szkoła Podstawowa w Rękoraju (1)
5.	Kotłownia olejowa	Urząd Gminy w Moszczenicy, Szkoła Podstawowa w Moszczenicy, (dawne) Gimnazjum Publiczne w Moszczenicy, Szkoła Podstawowa w

		Babach, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Moszczenicy, gminno-szkolna hala sportowa w Moszczenicy (6)
6.	Kotłownia na ekogroszek	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kosowie, Przedszkole Niepubliczne w Jarostach, Dom Ludowy w Rakowie Dużym, Dom Ludowy w Kielczówce, Dom Ludowy i OSP w Kosowie, Dom Ludowy i OSP w Babach (6)
7.	Kominek	Dom Ludowy w Gajkowicach (1)
8.	Pompa ciepła, ogrzewanie gazowe	Szkoła Podstawowa w Jarostach (1)
9.	Kotłownia olejowa i kotłownia węglowa	Gminny Zespół Ochrony Zdrowia w Moszczenicy (1)
10.	Nagrzewnice ścienne	Dom Ludowy w Gościmowicach Drugich – Powężyny (1)
11.	Brak	Dom Ludowy w Pomykowie, Dom Ludowy w Karlinie (2)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założenia do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Moszczenica na lata 2016-2030 za danymi Urzędu Gminy Moszczenica.

11.2.2. Zaopatrzenie w gaz

Na koniec 2019 r. w Gminie długość czynnej sieci gazowej wynosiła ok. 21,38 km, w tym czynnej sieci średniego ciśnienia ok 6,8 km, a wysokiego ciśnienia ok. 14,58 km. Liczba czynnych przyłączy do budynków wynosiła 14, z czego 10 były to przyłącza do budynków mieszkalnych. Gaz sieciowy dostarczany jest m.in. do Centrum Dystrybucji IKEA w Jarostach.

Realizacja zaopatrzenia mieszkańców w gaz odbywa się poprzez sieć gazociągów średniego ciśnienia⁴¹. W ich zasięgu pozostają obecnie miejscowości Jarosty i Michałów. Planowy jest dalszy rozwój sieci, prace projektowe lub koncepcyjne prowadzone są dla miejscowości: Kosów, Moszczenica, Wola Moszczenicka oraz Raków Duży. Gospodarstwa bez dostępu do sieci do celów bytowych wykorzystują gaz z butli gazowych lub zbiorników na gaz.

Przez teren gminy Moszczenica przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia:

- 1) 1 gazociąg Piotrków Trybunalski–Łódź (DN400 MOP 3,2 MPa) z rozgałęzieniami DN150;
- 2) 1 nieczynny gazociąg wysokiego ciśnienia Piotrków Trybunalski–Tuszyn DN200.

Strefa kontrolowana dla gazociągu DN400 MOP 3,2 MPa Piotrków Tryb.–Łódź wynosi 16,25 m na stronę od osi dla budynków użyteczności publicznej i 15,00 m na stronę od osi dla pozostałych budynków. W obszarze Gminy zlokalizowana jest stacja gazowa wysokiego ciśnienia Jarosty Huta.

W bezpośrednim sąsiedztwie Gminy, w granicach gminy Wolbórz, przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN400 MOP 5,5 MPa relacji Mory–Piotrów Trybunalski. Gazociąg ten może być potencjalnie źródłem zaopatrzenia w gaz obszaru Gminy.

11.2.3. Zaopatrzenie w sieć elektryczną

Sieć dystrybucyjna

Operatorem sieci dystrybucyjnej, zapewniającej zaopatrzenie w energię elektryczną jest PGE Dystrybucja S.A. Energia elektryczna dostarczana jest do odbiorców za pośrednictwem linii magistralnych 15 kV:

- 1) wyprowadzonych ze stacji 220/110/15kV „Piotrków”: Piotrków–Moszczenica Stara, Piotrków–Raków, Piotrków–Moszczenica Nowa 2, Piotrków–Moszczenica Nowa 1, Piotrków–Wadlew oraz Piotrków–Ikea;
- 2) wyprowadzonych ze stacji 110/15kV „Wolbórz”: Wolbórz–Piotrków oraz Wolbórz–Technikum.

Istniejący system zasilania zapewnia zaopatrzenie w energię elektryczną z możliwością zwiększenia zapotrzebowania na nią.

⁴¹ Budowa gazociągów średniego ciśnienia rozpoczęła się na koniec 2018 r., w związku z czym aktualna długość sieci jak i liczba odbiorów jest większa niż wynika z danych GUS BDL.

Elektroenergetyczne sieci przesyłowe

Przez teren gminy Moszczenica przebiega napowietrzna jednotorowa linia elektroenergetyczna o napięciu 220 kV relacji Janów–Piotrków. Pas technologiczny linii wynosi 50 m (po 25 m w obie strony od osi linii).

Bieżąca konserwacja i rozbudowa urządzeń zaopatrzenia w energię elektryczną, zarówno z zakresu sieci przesyłowych, jak i dystrybucyjnych, realizowana jest przez właściwych operatorów sieci.

11.2.4. Odnawialne źródła energii

Gmina posiada korzystne warunki dla rozwoju energetyki opartej o odnawialne źródła energii, m.in.: wiatru, promieniowania słonecznego, energii geotermalnej oraz energii otrzymywanej z biomasy i biogazu. Korzystne uwarunkowania rozwoju ww. energetyki omówione zostały w odpowiednich podrozdziałach z zakresu wód podziemnych – geotermalnych, warunków klimatycznych oraz rolnictwa.

Potencjał Gminy w zakresie energetyki odnawialnej wykorzystywany jest w niewielkim zakresie. Na większą niż indywidualną skalę wykorzystywana jest obecnie wyłącznie energia wiatru. W Gminie zlokalizowanych jest 14 elektrowni wiatrowych oraz planowanych jest 6 kolejnych. Dotychczas rozebranych zostało 6 wiatraków (2 w Babach i 4 w Gościmowicach Drugich).

Tab. 49. Elektrownie wiatrowe istniejące i planowane w gminie Moszczenica.

Lp.	Lokalizacja ⁴² [obręb, nr działki]	Liczba turbin wiatrowych	Wysokość całkowita turbin [m]	Średnica wirnika [m]	Rok uruchomie nia
Elektrownie istniejące					
1	Baby, 251	1	43	26	2009
2	Srock Prywatny, 114	2	43	26	2009
3	Srock Rządowy, 386	1	41	26	2011
4	Srock Rządowy, 347/2	2	45	27	2012
5	Rękoraj Dobra, 315, 316 Rękoraj Wieś, 184, 185	2	150	90	2015
6	Sierosław, 318, 319, 340, 341; Rękoraj Wieś, 209, 210, 76	6	150	90	2016
Elektrownie planowane (wydane pozwolenie na budowę)					
7	Gazomia Nowa, 178, 279, 300, 301; Gazomia Stara, 84, 100, 101, 102, 38, 349	6	180	110	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy

Fot. 21. Wiatraki w Sierosławiu i Rękoraju – widok ze Srocka. Fot. I. Pecyna.

⁴² Posadowienie wieży, bez uwzględniania dodatkowo dojazdów, oddziaływań, infrastruktury towarzyszącej.

Część mieszkańców na potrzeby własnych gospodarstw domowych wykorzystuje pompy ciepła, kolektory słoneczne lub ogniwa fotowoltaiczne – są to jednak inwestycje o niewielkich mocach, w mało powszechnym użytkowaniu.

W Gminie widoczne jest, na podstawie przeprowadzonych procedur administracyjnych, zainteresowanie szerszym wykorzystaniem energii słońca w instalacjach o większych mocach, jednak do tej pory nie powstał żaden taki obiekt.

Tab. 50. Decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach na realizację instalacji wykorzystujących energię słońca w latach 2014–2019 r.

Lp.	Obręb	Nr działki	Moc elektrowni (do) [MW]
1	Kosów	376, 377, 378, 379	2,5
2	Raciborowice (oraz działki w obrębie Lubiatów w gm. Wolbórz)	390	1
3	Pomyków	194, 195, 196	1
4	Gościmowice I	120, 121/2, 122, 123, 124 (ark. 1.)	1
5	Gazomia Stara	369, 370, 371, 372	1
6	Moszczenica (postępowanie w trakcie)	900/1	2

Zródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Moszczenicy oraz kart informacyjnych przedsięwzięć i raportów oceny oddziaływania na środowisko.

Lokalizacja licznych dużych obiektów hodowlanych i związanej z nimi produkcji odchodów zwierzęcych, a także wysoki potencjał techniczny słomy w Gminie, przełożyły się na zainteresowanie lokalizacją 3 biogazowni, jednak żadna taka instalacja nie została dotychczas zrealizowana.

11.2.5. Rurociągi przesyłowe

Przez Gminę, w przebiegu zbliżonym do południkowego, przebiega rurociąg naftowy DN250 wraz z kablem światłowodowym stanowiące własność PERN Przyjaźń w Płocku. W obrębie Podolin zlokalizowana jest stacja zasuw Z2C Podolin.

Z przebiegiem rurociągu wiąże się konieczność zachowania stref bezpieczeństwa wynikających z przepisów odrębnych. Szerokość strefy bezpieczeństwa ww. rurociągu naftowego, której środkiem jest oś rurociągu, wynosi minimum 12,0 m, przy czym ma być użytkowana według pierwotnego przeznaczenia, tj. rolniczo, pas zieleni. Budynki powinny być lokalizowane w odległości nie mniejszej niż 15,0 m od osi rurociągu lub stacji zasuw, a drzewa sadzone w odległości nie mniejszej niż 5,0 m od osi rurociągu.

11.3. Gospodarka odpadami

Dokumentem prawnym regulującym gospodarkę odpadami w Gminie jest uchwała Nr XXIX/259/12 z dnia 13 grudnia 2012 r. w sprawie uchwalenia regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Moszczenica.

W gminie Moszczenica aktualnie nie funkcjonuje żadne czynne składowisko odpadów. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne zlokalizowane w Moszczenicy przy ul. Cegielnianej (dz. nr 899 i 1081, obr. Moszczenica) przyjmowało odpady do końca lipca 2015 r. Składowisko to składało się z 3 kwater funkcjonujących w wyrobiskach po eksploatacji gliny, tylko kwatera nr 1 podlegała eksploatacji. Rekultywacja wszystkich kwater ostatecznie ma zakończyć się z dniem 30 czerwca 2021 r.

Przy ul. Dworcowej w Moszczenicy (obok orlika) zlokalizowany jest Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych.

Kwestie gospodarki odpadami regulowane są również w *Planie gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028*. Zgodnie z ww.

planem gmina Moszczenica zaliczona jest do III Regionu gospodarki odpadami komunalnymi. Odpady z Gminy, zgodnie z ww. regionalizacją, mogą być przekazywane do wyznaczonych regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych w: Pukininie (gm. Rawa Mazowiecka), Płoszowie (gm. Radomsko), Julkowie (gm. Skierniewice), Różanny (gm. Opoczno) lub Lubochni (gm. Lubochnia). W planie przewidziano dla Gminy realizację jednego zadania ogólnego z zakresu gospodarki odpadami niebezpiecznymi – budowę składowiska odpadów niebezpiecznych (azbestowych) o pojemności 140 000 m³ na terenie działek nr 1 i 4 w obr. Lewkówka (lokalizacja w wyrobisku poeksploatacyjnym o powierzchni ok. 2,6 ha na złożu kruszywa naturalnego Lewkówka VIII). W planie nie przewidziano kontynuacji niezrealizowanego zadania z planu dla okresu poprzedniego polegającego na budowie sortowni w Moszczenicy.

11.4. Telekomunikacja. Informatyzacja

Mieszkańcy Gminy posiadają dostęp do sieci telefonicznej stacjonarnej oraz komórkowej. W Gminie zlokalizowanych jest 9 stacji bazowych – samodzielnych masztów w Moszczenicy (3 maszty), Srocku, Daszówce, Sierosławiu i Michałowie oraz urządzeń zamontowanych na budynkach: kościoła w Srocku i magazynie Ikei w Jarostach, a także kolejnych 9 masztów, funkcjonujących w ramach programu E-Leader, w lokalizacjach: Dom Ludowy w Rakowie, GOKiS oraz GZOZ w Moszczenicy, OSP w Raciborowicach oraz szkoły w Rękoraju, Srocku, Gazomi, Jarostach i Babach.

Przez obszar Gminy przebiegają światłowody (w tym Gmina wyposażona jest we własną sieć internetową powstałą w ramach programu E-Leader) oraz dwie główne radiolinie, łączące przekaźniki radiowo-telewizyjne – stację nadawczą Majków ze stacjami odbiorczymi Tomaszów Mazowiecki oraz Dąbrowa. Dla prawidłowego funkcjonowania radiolinii niezbędne jest zapewnienie wolnej od przeszkód strefy przepływu energii między antenami nadawczą i odbiorczą w pasie ochronnym o szerokości 90 m wzdłuż trasy linii radiowej (po 45 m od osi). W ww. pasie nie powinny być lokalizowane wysokie obiekty, w tym elektrownie wiatrowe (uwzględniając ich elementy, m.in. łopaty wirnika).

11.5. Główne problemy i możliwości rozwoju infrastruktury technicznej

Dobrze rozwiniętym i stale rozbudowywanym elementem infrastruktury jest sieć wodociągowa, która swym zasięgiem obejmuje niemal cały obszar Gminy. Znacznie słabiej, w stosunku do sieci wodociągowej, rozwinięta jest sieć kanalizacji sanitarnej. Należy dążyć do rozbudowy istniejącej sieci kanalizacyjnej celem objęcia jak największej liczby gospodarstw, szczególnie tam gdzie występuje gęsta zabudowa (lub planowany jest jej rozwój) i budowa nowych instalacji byłaby także uzasadniona ekonomicznie. W gospodarstwach niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej ścieki odprowadzane są do przydomowych oczyszczalni ścieków lub (w większości) do zbiorników na nieczystości ciekłe, które dość często są nieszczelne, przez co mogą stanowić źródło zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Możliwości budowy sieci kanalizacji sanitarnej w obszarach z rozproszoną zabudową są ograniczone. Słabo rozbudowany kanałowy system odprowadzania wód opadowych w Gminie skutkuje odprowadzaniem zanieczyszczonych wód opadowych i roztopowych do rowów przydrożnych i bezpośrednio do gruntu, co niekorzystnie wpływa na stan środowiska.

W zakresie zaopatrzenia w ciepło problemem jest popularność węgla jako głównego nośnika energii w indywidualnych kotłowniach. Spalanie węgla powoduje emisję szkodliwych związków chemicznych do atmosfery, przez co negatywnie wpływa na stan powietrza. Konieczne jest podjęcie działań zmierzających do popularyzacji wykorzystywania odnawialnych źródeł energii oraz „bezpiecznych ekologicznie” nośników energii w szerszym niż dotychczas zakresie, a także rozbudowa lokalnych sieci ciepłowniczych, tam gdzie jest to technicznie możliwe i ekonomicznie opłacalne.

Gazyfikacja Gminy jest inwestycją uzależnioną od warunków ekonomicznych. Gmina jest dopiero na początkowym etapie rozwoju infrastruktury gazowej, w związku z czym obecny dostęp do sieci jest zdecydowanie niedostateczny. Gmina posiada jednak plany rozwoju tej sieci, w tym na obszarach najintensywniej zagospodarowanych. Rozwój infrastruktury zapewni

mieszkańcom Gminy zaopatrzenie w gaz z sieci oraz ograniczy emisję szkodliwych substancji takich jak tlenki siarki, pyły oraz popiół pochodzących ze spalania innego rodzaju paliw. Szansę dla Gminy może stanowić także przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia, w związku z występującym potencjałem lokalizacji w Gminie biogazowni rolniczej.

Szansą dla poprawy energetycznego bezpieczeństwa oraz obniżenia strat związanych z przesyłem jest rozwój na terenie Gminy energetyki wykorzystującej lokalne źródła energii oraz opartej o odnawialne źródła, szczególnie z energii słonecznej, energii geotermalnej oraz biomasy i biogazu. W Gminie występują także korzystne warunki dla rozwoju energetyki wiatrowej, jednak zważywszy na obecny stan prawny dotyczący lokalizacji elektrowni wiatrowych, lokalizacja „wiatraków” stanowi barierę dla rozwoju zabudowy mieszkaniowej.

12. Uwarunkowania zawarte w dokumentach i programach o znaczeniu ponadlokalnym (zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych)

W Studium uwzględnia się zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Zadania o znaczeniu krajowym ujęte są w „programach zawierających zadania rządowe”, o których mowa w art. 48 ustawy z dnia 27 marca o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, natomiast pozostałe zadania o znaczeniu ponadlokalnym, to zadania samorządowe zapisane w dokumentach i programach wojewódzkich i powiatowych.

Na mocy ustawy z dnia 13 lipca 2012 r. o *zmianie ustawy o działaniach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw*, z dniem 1 stycznia 2013 r. zlikwidowany został rejestr programów zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym. W związku z powyższym, na dzień opracowania projektu Studium brak jest programów zawierających zadania rządowe, przewidziane do realizacji na obszarze gminy Moszczenica.

Zadania samorządowe zawarte są w Planach zagospodarowania przestrzennego województw, które uwzględniają również wszystkie inwestycje strategiczne dla rozwoju państwa zapisane w dokumentach definiujących kierunki rozwoju polityki przestrzennej kraju: *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)*, *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*, *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r. (SOR))*, *Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014–2023 (z perspektywą do 2025 r.) (PBDK)*, *Krajowym Programie Kolejowym do 2023 roku (KPK)*, *Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Łódzkiego (KT)*, *Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)*, Szczegółowym opisie osi priorytetowych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 (POLIŚ), Wieloletniej Prognozie Finansowej Województwa Łódzkiego (WPF), Planie gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016 – 2022 z uwzględnieniem lat 2023 – 2028 (PGO). Nadrzędnym celem rozwoju, zdefiniowanym we wszystkich powyższych opracowaniach jest realizacja zasad zrównoważonego rozwoju, umożliwiającą likwidację dysproporcji rozwojowych i poziomu życia mieszkańców.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego

28 sierpnia 2018 r. Sejmik Województwa Łódzkiego podjął uchwałę Nr LV/679/18 w sprawie uchwalenia *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi*. Plan określa zasady organizacji struktury przestrzennej województwa, określa podstawowe elementy układu przestrzennego oraz ich wzajemne relacje. Formuluje on kierunki polityki przestrzennej, w systemie planowania przestrzennego pełni funkcję koordynacyjną pomiędzy planowaniem krajowym a planowaniem miejscowym. *Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego* nie jest aktem prawa miejscowego i nie stanowi bezpośredniej podstawy prawnej do wydawania decyzji administracyjnych, ustalających lokalizację inwestycji. Jednocześnie jednak jego ustalenia są dla Gmin wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Uwarunkowania rozwoju

Zgodnie z ustaleniami *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego*, gmina Moszczenica:

- 1) zlokalizowana jest w miejskim obszarze funkcjonalnym regionalnych biegunów wzrostu – ośrodka regionalnego Piotrkowa Trybunalskiego;
- 2) pozostaje w całości w oddziaływaniu Piotrkowa Trybunalskiego będącego ośrodkiem regionalnym, a we wschodniej części także w oddziaływaniu Tomaszowa Mazowieckiego, uznanego za ośrodek subregionalny;
- 3) zaliczona została do najsilniej zaludnionych i o największym zagęszczeniu ludności obszarów wiejskich województwa;
- 4) położona jest w strategicznym rejonie rozwoju logistyki – Rejon Piotrków Trybunalski oraz w obszarze koncentracji usług logistycznych/terminalów multimodalnych;
- 5) w niemal całym obszarze (z wyjątkiem doliny Wolbórki) wskazana jest dla rozwoju energetyki z odnawialnych źródeł energii, związanych z występowaniem strefy wód geotermalnych dla ciepłownictwa (i balneologii); jej północno-wschodnia niewielka część przewidziana jest do objęcia zakazem lokalizacji elektrowni wiatrowych;
- 6) jest miejscem występowania piasków i żwirów oraz w mniejszym stopniu surowców ilastych – złóż o znaczeniu lokalnym;
- 7) Sroćka zaliczony został do grupy miejscowości najbardziej narażonych na uciążliwości powodowane dużym ruchem samochodowym w związku z przebiegiem drogi krajowej nr 91.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zapisane w PZPW na terenie gminy Moszczenica obejmują:

- 1) budowę autostrady A1 koniec obwodnicy Częstochowy – Tuszyn (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w SOR, POLiŚ, KPZP, KT i PBDK);
- 2) rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 716 Koluszki – Piotrków Trybunalski (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w WPF);
- 3) dostosowanie systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracji Moszczenica (wskazana w POLiŚ i KPOŚK);
- 4) rekultywację zamkniętego składowiska odpadów komunalnych w Moszczenicy (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w PGO);
- 5) budowę składowiska azbestu w miejscowości Lewkówka (wskazana w PGO).

Możliwa będzie także realizacja przedsięwzięć o charakterze ogólnym, dla których nie przesądzonego przebiegu, takich jak: poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego w ciągu dróg wojewódzkich, prace modernizacyjne w Rejonach Dróg Wojewódzkich, poprawa odwodnienia dróg wojewódzkich, projekt „e-Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego etap II”.

Poza wymienionymi inwestycjami celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w PZPW dla obszaru gminy Moszczenica przewidziano następujące zadania i rekomendacje pozwalające realizować wyznaczone cele i kierunki rozwoju:

- 1) budowa obwodnicy Sroćki w ciągu drogi krajowej nr 91;
- 2) wdrożenie europejskiego systemu sterowania pociągami (ETCS) w ramach linii kolejowej;
- 3) rozbudowa łódzkiej akademickiej sieci LODMAN (rozwój systemów teleinformatycznych);
- 4) rozbudowa, modernizacja komunalnej oczyszczalni ścieków w Moszczenicy;
- 5) zachowanie gleb najwartościowszych klas bonitacyjnych (I-IV);
- 6) budowa, rozbudowa i modernizacja systemów melioracyjnych w celu polepszenia warunków wodnych dla rozwoju rolnictwa;
- 7) wdrażanie uchwały antysmogowej oraz programów ochrony powietrza;

- 8) ograniczenie eutrofizacji wód powierzchniowych rzeki Moszczanki (oraz przepływającej blisko granic Gminy rzeki Wolbórki);
- 9) zachowanie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Spalsko-Rogowskie” w północno-wschodniej części Gminy;
- 10) ograniczanie sposobu użytkowania reprezentatywnych zabytków archeologicznych.

13. Główne wnioski z analizy uwarunkowań – analiza S.W.O.T

Syntezy uwarunkowań dokonano metodą S.W.O.T., identyfikując silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwoju Gminy. W sposób syntetyczny ujęte zostały istniejące i przewidywane uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne rzutujące na możliwości rozwoju Gminy.

Analiza ta daje możliwość określenia optymalnych kierunków działań w zakresie instrumentów dostępnych w gospodarce przestrzennej służących społeczno-gospodarczemu rozwojowi Gminy w poszanowaniu walorów przyrodniczych, kulturowych i ekonomicznych przestrzeni.

S – strenght – siła, W – weakness – słabość, O – opportunity – szansa, T – threat – zagrożenie.

Analiza S.W.O.T.

SIŁY:	SŁABOŚCI:
1) wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej, bardzo dobre gleby; 2) występowanie złóż kopalin; 3) warunki do lokalizacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii do produkcji energii; 4) niskie zagrożenie powodzią i podtopieniami; 5) funkcjonujące powiązania przyrodnicze z obszarami sąsiednimi; 6) brak uciążliwych obiektów przemysłowych silnie zanieczyszczających środowisko; 7) wytworzenie się lokalnych ośrodków wielofunkcyjnych koncentrujących zabudowę; 8) znaczne walory krajobrazowe i krajoznawcze, obecność lasów, sprzyjające rekreacji i turystyce, 9) liczne obiekty zabytkowe, w tym obecność zabytkowych dworsko-parkowych; 10) wysokie walory krajobrazowe Srocka związane z ukształtowaniem terenu i istnieniem dominanty; 11) zorganizowane szlaki i trasy turystyczne; 12) dobrze wyposażone obiekty sportowo-rekreacyjne; 13) znakomite położenie względem regionalnej i krajowej sieci komunikacyjnej; 14) powiązanie terytorium Gminy komunikacją zbiorową autobusową i kolejową z większymi ośrodkami regionalnymi; 15) rozwinięty i sprawny system zaopatrzenia w energię elektryczną, zaspakajający w pełni potrzeby Gminy; 16) rozwinięta sieć wodociągowa; 17) odprowadzanie części ścieków do gminnej oczyszczalni ścieków; 18) dobry stan techniczny dróg gminnych; 19) dostęp do usług telekomunikacyjnych, w tym własnej sieci światłowodowej; 20) utrzymujące się od lat dodatnie saldo migracji; 21) wysoki poziom przedsiębiorczości i aktywności społecznej mieszkańców; 22) niski poziom bezrobocia; 23) organizacja wydarzeń sportowo-kulturalnych integrujących mieszkańców; 24) wysoka aktywność planistyczna Gminy.	1) zbyt małe pokrycie planami miejscowymi w ośrodkach podlegających intensywnemu zainwestowaniu; 2) niedostateczny rozwój kanalizacji deszczowej; 3) stosowanie tradycyjnych substancji opałowych (m.in. węgla), oraz spalanie odpadów w kotłowniach lokalnych skutkujący potencjalnie wzrost zanieczyszczania powietrza; 4) występowanie odorów związanych z lokalizacją dużych obiektów hodowlanych; 5) występowanie obszaru zdegradowanego; 6) zły stan techniczny niektórych zabytków; 7) niski poziom lesistości Gminy; 8) niedostateczny rozwój infrastruktury obsługi turystyki, w tym bazy noclegowej; 9) ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki medycznej; 10) zagrożenia i problemy związane z natężeniem ruchu i tranzytem, w szczególności na drodze krajowej nr 12 (91) w Srocku; hałas, ryzyko wystąpienia wypadków drogowych i zagrożenia środowiska; 11) znikomy udział dróg rowerowych; 12) ograniczenie możliwości zainwestowania w pasach technologicznych i bezpieczeństwa towarzyszących ponadlokalnej infrastrukturze liniowej; 13) ujemny przyrost naturalny; 14) „starzenie się” społeczeństwa.

SZANSE:	ZAGROŻENIA:
1) bliskość rynku zbytu w postaci dużej aglomeracji; 2) działalność Gminy oraz lokalnych i regionalnych stowarzyszeń i organizacji ukierunkowana na promocję Gminy i regionu; 3) sukcesywna realizacja programów lokalnych, w tym dotyczących rewitalizacji oraz ochrony zabytków; 4) kreowanie wizerunku Gminy jako miejsca atrakcyjnego dla inwestowania, zamieszkania i wypoczynku; 5) realizacja Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych; 6) rozwój rolnictwa ekologicznego; 7) uzbrajanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i pod inwestycje; 8) rozwój funkcji turystycznych, w tym agroturystyki, oznakowania szlaków; 9) realizacja zbiornika w Moszczenicy; 10) tworzenie obszarów dla rozwoju aktywności gospodarczej; 11) rozwój przedsiębiorczości i aktywności społecznej; 12) znaczna partycypacja społeczna w planowaniu przestrzennym; 13) napływ kapitału zagranicznego i inwestorów; 14) planowana realizacja obwodnicy Srocka; 15) rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnych; 16) rozpoczęta gazyfikacja Gminy; 17) zainteresowanie budową przydomowych oczyszczalni ścieków; 18) zainteresowanie energetyką odnawialną; 19) poprawa stanu czystości środowiska; 20) zalesienia; 21) wykorzystanie krajowych i zagranicznych (unijnych) instrumentów finansowych do rozwoju Gminy; 22) brak obszarów zagrożonych ruchami masowymi ziemi.	1) presja realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz rozpraszanie zabudowy; 2) realizowanie polityki przestrzennej poza planami miejscowymi, w drodze decyzji administracyjnych; 3) konflikty funkcji, w szczególności zabudowy mieszkaniowej z obiektami hodowlanymi lub produkcyjnymi; 4) wylesienia; 5) zagrożenie suszą; 6) choroby zakaźne zwierząt hodowlanych; 7) zablokowanie rozwoju zabudowy mieszkaniowej w związku z lokalizacją istniejących wiatraków w przypadku braku sporządzenia planów miejscowych w ustawowym terminie; 8) konkurencyjność gmin sąsiednich; 9) mała opłacalność produkcji rolnej; 10) wzrost ruchu pojazdów kołowych; 11) transport przez Gminę ładunków niebezpiecznych – ryzyko wystąpienia zagrożeń nadzwyczajnych; 12) wystąpienie katastrof komunikacyjnych i technicznych; 13) lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej; 14) uzależnienie rozwoju sieci gazowej od zaistnienia technicznych i ekonomicznych warunków budowy; 15) wysokie koszty utrzymania i rozbudowy sieci; 16) wysokie koszty utrzymania nowych obiektów sportowo-rekreacyjnych i świetlic wiejskich; 17) emigracja młodych i wykształconych osób.

Źródło: opracowanie własne.

14. Wnioski wynikające z bilansu terenów w świetle potrzeb i możliwości rozwoju Gminy

Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględnia się uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności: analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne, prognozy demograficzne, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy oraz bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Zgodnie z art. 10 ust. 7 ww. ustawy określając zapotrzebowanie na nową zabudowę pod uwagę wzięto perspektywę wynoszącą 21 lat, czyli nie więcej dłuższą niż 30 lat, oraz niepewność procesów rozwojowych wyrażoną w zwiększeniu zapotrzebowania w stosunku do wyników analiz o 30%.

Na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz informacji o możliwości finansowania przez Gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, zawartych w „Uwarunkowaniach rozwoju” w tomie II Studium oraz odrębnym opracowaniu sporządzonym na potrzeby projektu Studium pn. „Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę”, stwierdzono występowanie maksymalnego w skali Gminy zapotrzebowania na nową zabudowę (wyrażonego w powierzchni użytkowej zabudowy):

- 1) mieszkaniową (w tym usługi w budynku mieszkalnym): 113 599 m²;

- 2) usługową: 30 435 m² (usługi komercyjne – 29 975 m², usługi publiczne – 460 m²)⁴³;
- 3) przemysłową, produkcyjną, składową i magazynową: 912 405 m²⁴⁴;
- 4) zagrodową (budynki niemieszkalne⁴⁵): 203 440 m²;
- 5) rekreacji indywidualnej: 2 100 m²;
- 6) usługową sportu i rekreacji i jej towarzyszącą w ramach terenu wokół planowanego zbiornika w Moszczenicy: 3 000 m².

Analizując chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych (w rozumieniu przepisów odrębnych) w gminie Moszczenica stwierdzono, iż możliwe będzie zlokalizowanie nowej zabudowy w ilości (wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy):

- 1) 273 240 m² dla funkcji mieszkaniowej;
- 2) 12 100 m² dla funkcji usługowej;
- 3) 1 000 m² dla funkcji usługowej (gastronomia i zakwaterowanie turystyczne) w ramach usług sportu i rekreacji przy planowanym zbiorniku w Moszczenicy.

Ponieważ jednostka osadnicza jest wyodrębnionym przestrzennie obszarem zabudowy mieszkaniowej, przy szacowaniu chłonności uwzględniono wyłącznie funkcje niekolidujące z funkcją mieszkaniową, tj. ww. wymienione. Za obszary, na których można realizować nową zabudowę uznano nieruchomości aktualnie niezagospodarowane lub części nieruchomości zabudowanych jeśli możliwe jest wydzielenie z nich niezabudowanych działek budowlanych.

Zasięg obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej (w rozumieniu przepisów odrębnych) – stan istniejący, oznaczony został na rysunku uwarunkowań. Największą chłonność posiada obszar w granicach jednostki osadniczej obejmujący fragmenty obrębów Moszczenica, Wola Moszczenicka, Białkowice i Gazomia Stara.

Na podstawie analizy planów miejscowych obowiązujących na obszarze gminy Moszczenica, ustalono chłonność obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej. Stwierdzono możliwość realizacji nowej zabudowy w ilości (wyrażonej w powierzchni użytkowej zabudowy):

- 1) 504 083 m² dla funkcji mieszkaniowej (w tym 415 897 m² w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej i usług oraz zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej oraz 88 186 m² w zabudowie zagrodowej);

⁴³ Ponad zapotrzebowanie wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy stwierdza się także zapotrzebowanie na 7,3 ha dodatkowych terenów usługowych. Tereny te niezbędne będą dla realizacji planowanych w Gminie inwestycji, związanych z: rozbudową Szkoły Podstawowej w Gazomi (została zakupiona już działka na ten cel), rozwojem Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Moszczenicy (teren przy hali sportowej) oraz dalszym zagospodarowaniem terenów poprodukcyjnych w ramach Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych w Moszczenicy. Na obecnym etapie brak jest możliwości oszacowania potrzebnej powierzchni użytkowej, gdyż ta może bardzo różnić się w zależności od przyjętych, jeszcze nieustalonych, programów funkcjonalno-użytkowych obiektów. Wszystkie ww. tereny należą do obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej.

⁴⁴ Jednocześnie zaznacza się, że dla wyznaczenia terenów służących realizacji ww. funkcji powierzchnia użytkowa zabudowy nie będzie decydująca – realizacja funkcji produkcyjno-magazynowych nie zawsze opiera się na wykorzystaniu zabudowy, często polega np. na składowaniu produktów na rozległych placach, czy też wymaga realizacji obiektów infrastruktury technicznej lub terenochłonnych urządzeń niezbędnych dla funkcjonowania danej technologii produkcji. Ponadto, w przypadku terenów przeznaczonych na funkcje uznawane za uciążliwe, znaczną część terenu przeznaczyć należy na pasy ochronne, pasy izolacyjne itp., a sama zabudowa i urządzenia funkcjonujące w ramach terenu mogą wymagać większego rozproszenia w przestrzeni ze względu na wymogi bezpieczeństwa. W związku z powyższym, mając na względzie już występujące w Gminie bardzo korzystne uwarunkowania sprzyjające rozwojowi ww. funkcji, związane z położeniem w centrum kraju, przy ważniejszych szlakach i węzłach komunikacyjnych, w szczególności wielkopowierzchniowych obiektów (powyżej 40 000 m² powierzchni użytkowej) realizowanych przez dużych inwestorów, ustalono zapotrzebowanie na 666,0 ha terenów o ww. funkcji (poza tymi wynikającymi z analizy obserwowanych procesów inwestycyjnych), zlokalizowanych przede wszystkim w sąsiedztwie drogi krajowej.

⁴⁵ Budynki mieszkalne w zabudowie zagrodowej uwzględnione zostały w ogólnym zapotrzebowaniu na zabudowę mieszkaniową i mieszkaniowo-usługową.

- 2) 40 848 m² dla funkcji usługowej;
- 3) 299 704 m² dla funkcji produkcyjnej, magazynowej, składowej i usług.

Za obszary położone w planach miejscowych, na których istnieje możliwość lokalizacji nowej zabudowy, uznano obszary aktualnie niezagospodarowane.

Po porównaniu maksymalnego w skali Gminy zapotrzebowania na nową zabudowę oraz sumy powierzchni użytkowej zabudowy otrzymanej w wyniku obliczenia chłonności obszarów, w podziale na funkcje zabudowy, stwierdzono potrzebę wskazania nowych terenów, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze przestrzennej w granicach jednostki osadniczej oraz poza obszarami przeznaczonymi w planach miejscowych dla lokalizacji nowej zabudowy, innym niż ww., dla realizacji zabudowy:

- 1) produkcyjnej, składów, magazynów i usług w ilości 612 701 m² powierzchni użytkowej zabudowy + 666 ha powierzchni terenów, co łącznie odpowiada ok. 849 ha nowych terenów;
- 2) rekreacji indywidualnej w ilości 2 100 m² powierzchni użytkowej zabudowy, co odpowiada ok. 6,5 ha nowych terenów;
- 3) usług sportu i rekreacji w ilości 2 000 m² powierzchni użytkowej zabudowy, co odpowiada ok. 6,5 ha nowych terenów.

W związku z przeprowadzonymi analizami określono możliwości finansowania przez Gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy oraz potrzeby inwestycyjne Gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy, o której mowa powyżej. Ustalono, że potrzeby inwestycyjne będą wiązały się przede wszystkim ze sporządzaniem nowych planów miejscowych, rozbudową sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej, rozbudową układu komunikacyjnego, lokalizacją żłobka, urządzaniem terenów zieleni. Ustalono, że Gmina w znacznym zakresie jest już wyposażona w podstawowe media i posiada rozbudowany układ komunikacyjny – czyli potrzeby inwestycyjne w tym zakresie będą wiązały się przede wszystkim z rozbudową istniejących sieci – oraz, że w ostatnich latach Gmina zrealizowała już szereg kosztownych inwestycji z zakresu infrastruktury społecznej pozwalających zaspokoić potrzeby mieszkańców w długiej perspektywie czasowej (uwzględniając wzrost liczby użytkowników) i generujących wydatki niemal wyłącznie w zakresie utrzymania i przyszłych, bieżących remontów, nieprowadzących do nadwyrężenia budżetu Gminy.

Uwzględniono rozmiar i strukturę dochodów i wydatków budżetowych, gdyż wywierają one istotny wpływ na gospodarkę lokalną oraz na kształt polityki prowadzonej przez władze samorządowe. Wpływy do budżetu Gminy w latach 2013-2018 nominalnie rosły, podobnie jak dochody własne Gminy (wzrost o 6,17 mln złotych – o 38% względem roku wyjściowego). W strukturze podatkowych dochodów własnych największe znaczenie ma podatek od nieruchomości, który w analizowanym okresie wzrósł z 7,14 mln zł w 2013 r. do 7,93 mln zł w 2018 r., tj. o ok. 11%. Wpływy do budżetu z podatków i opłat związane są z napływem nowych mieszkańców oraz rozwojem obiektów usługowych i produkcyjno-magazynowych. W związku z powyższym należy uznać, iż sytuacja finansowa Gminy w dalszym ciągu będzie ulegać poprawie. Poprawa sytuacji finansowej Gminy wskazuje, iż możliwości finansowania rozwoju i modernizacji sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej i społecznej również będą rosły.

Reasumując, ustalono, że Gmina jest w stanie sfinansować realizację zadań własnych i zaspokoić potrzeby inwestycyjne wynikające z przeznaczenia ww. terenów pod zabudowę.

Powyższe ustalono przy założeniu, że nowe tereny zabudowy będą lokalizowane tak, by maksymalizować możliwość wykorzystania już istniejących dróg i sieci infrastruktury technicznej, w szczególności w przypadku terenów zabudowy produkcyjnej, składowej, magazynowej i usług przewidywanych do lokalizacji przede wszystkim w sąsiedztwie drogi krajowej.

TOM III KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA

1. Założenia i cele rozwoju

Misja, wizja oraz strategiczne i operacyjne cele rozwoju gminy Moszczenica zostały zdefiniowane w *Aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014-2020* (uchwała Nr LVII/505/14 Rady Gminy Moszczenica z dnia 6 listopada 2014 r.). W trakcie prac nad Studium zostały one zweryfikowane w oparciu o przeprowadzoną ocenę stanu aktualnego. Na podstawie zidentyfikowanych problemów i uwarunkowań określono cele rozwoju Gminy oraz sposoby działania prowadzące do ich osiągnięcia.

W *Aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014-2020* wyznaczono cztery podstawowe cele strategiczne:

- 1) wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój i różnicowanie lokalnej działalności gospodarczej;
- 2) rozwój i wzmocnienie funkcji turystyczno-rekreacyjnej poprzez inwestycje w zwiększenia potencjału rekreacyjnego Gminy;
- 3) aktywizacja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do integrowania oraz rozbudzania aktywności i zaradności osobistej mieszkańców, w tym w dziedzinie gospodarczej;
- 4) rozwój efektywnych działań promocyjno-marketingowych minimum poprzez stworzenie ośrodka wdrażania i ewaluacji strategii.

Cele te są zbieżne z misją Gminy określoną w aktualizacji strategii jako: „Gmina Moszczenica gminą elastycznie reagującą na wyzwania współczesności celem realizacji swej wizji”, w odniesieniu do wizji zawartej w słowach: „Gmina Moszczenica miejscem przyjaznym mieszkańcom i zapewniającym im godziwe warunki życia”.

Powyższe cele rozwoju pozostają w pełni aktualne, a ich realizacja skutkować będzie trwałym, zrównoważonym rozwojem społeczno-gospodarczym Gminy. Polityka przestrzenna realizowana przez gminę Moszczenica powinna nie tylko umożliwiać ich osiągnięcie, ale wręcz je stymulować.

Sposób zagospodarowania, rozmieszczenie obiektów i funkcji, forma zainwestowania infrastruktury, jakość środowiska antropogenicznego itd. decydują o wyjściowym poziomie konkurencyjności produktów i usług jednostek działających w regionie. Polityka przestrzenna musi zatem być przestrzennym wyrazem polityk cząstkowych, takich jak polityka ochrony środowiska, polityka społeczna, polityka komunikacyjna, polityka rozwoju gospodarczego, polityka kultury i wypoczynku itp.

Zakłada się, że gmina Moszczenica rozwijać się będzie w oparciu o wykorzystywanie szans i możliwości związanych przede wszystkim z:

- 1) istniejącą, dużą dostępnością komunikacyjną i centralnym położeniem w kraju;
- 2) bezpośrednim sąsiedztwem Piotrkowa Trybunalskiego (generującym rozwój i aktywność gospodarczą, stanowiącym potencjalny rynek zbytu oraz miejsce pracy);
- 3) istnieniem wykształconych wielofunkcyjnych ośrodków osadniczych na terenie Gminy: Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kiełczówka z Babami, Jarosty, Michałów i Raków Duży;
- 4) realizacją Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych w Moszczenicy;
- 5) korzystnym wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej i znacznym potencjałem rolnictwa;
- 6) występowaniem złóż kopalin pospolitych;
- 7) istniejącymi walorami krajobrazowo-kulturowymi.

W ujęciu szczegółowym, zakłada się:

- 1) wspieranie rozwoju gospodarczego, poprzez:

- a) inwestycje w infrastrukturę techniczną, w tym komunikacyjną,
  - b) rozwój Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych (MTI) w Moszczenicy,
  - c) realizację i kontynuację programów „E-Leader szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu (...)”, Moszczenica Promuje Innowacje oraz Gmina Bliżej Mieszkańców;
  - d) wspieranie lokalnej przedsiębiorczości poprzez stworzenie systemu wsparcia organizacyjnego, materialnego, lokalowego i edukacyjnego dla przedsiębiorstw nowopowstałych i istniejących,
  - e) kształtowanie postaw przedsiębiorczych,
  - f) promocję Gminy na zewnątrz,
  - g) budowę innowacyjnej oferty turystycznej,
  - h) tworzenie systemu informacji rynkowej dla lokalnego rolnictwa,
  - i) kształcenie osób bezrobotnych, chcących podjąć pracę w nowym zawodzie lub podjąć samodzielną działalność gospodarczą,
  - j) rozwój usług komplementarnych dla rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego,
  - k) rozwój usług z zakresu bankowości, ubezpieczeń i doradztwa finansowego;
- 2) poprawę warunków życia mieszkańców poprzez:
- a) inwestycje w infrastrukturę techniczną, w tym komunikacyjną,
  - b) rozwój funkcji edukacyjno-oświatowych i sportowych w Gminie,
  - c) rozwój instytucji kultury i turystyki,
  - d) poprawę wyglądu i estetyki przestrzeni publicznych,
  - e) ochronę zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców, w tym bezpieczeństwa socjalnego,
  - f) stosowanie projektowania uniwersalnego zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
  - g) rozwój budownictwa socjalnego,
  - h) zapewnienie mieszkańcom dostępu do nowoczesnych form przekazu informacji, w szczególności do Internetu,
  - i) podjęcie działań na rzecz podniesienia świadomości kulturalnej mieszkańców;
- 3) utrzymanie dobrego stanu środowiska przyrodniczego, poprzez:
- a) zachowanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu poprzez ograniczenie inwestycji budowlanych w terenach cennych przyrodniczo,
  - b) edukację ekologiczną mieszkańców,
  - c) rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska i wykorzystującej zasoby środowiska;
- 4) kształtowanie ładu przestrzennego oraz przekształcanie struktur przestrzennych poprzez:
- a) zwiększanie pokrycia obszaru Gminy planami miejscowymi, w szczególności obszarów podlegających intensywnym procesom inwestycyjnym,
  - b) dostosowanie obowiązujących na terenie Gminy planów miejscowych do aktualnych uwarunkowań oraz norm prawnych,
  - c) tworzenie zasobu terenów inwestycyjnych, w tym realizację uzbrojenia technicznego terenów inwestycyjnych, z uwzględnieniem potrzeb konkretnych funkcji.
  - d) przekształcanie obszarów zwartej zabudowy centrów wsi w struktury wielofunkcyjne,
  - e) rewaloryzację zabytkowych obiektów/obszarów, szczególnie elementów tożsamości Gminy i ich promocję w skali lokalnej i regionalnej.

2. Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej Gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego; obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym

2.1. Obszary objęte rozwojem procesów urbanizacyjnych

W celu określenia kierunków rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy, przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju jako generalny kierunek działań.

Realizacja celów rozwoju gminy Moszczenica wiąże się z przekształceniem jakościowym i ilościowym istniejącego zagospodarowania. Wskazując kierunki rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów, uwzględniono bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz przyjęto jako zasadę kontynuację cech istniejącego zainwestowania w zakresie funkcji oraz parametrów kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu uwzględniając zidentyfikowane tendencje rozwojowe oraz potrzeby przekształceń obszarów w zakresie funkcji.

Kierunki zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów muszą wynikać również z audytu krajobrazowego, w tym uwzględniać zawarte w nim rekomendacje i wnioski. Dotychczas nie sporządzono audytu krajobrazowego dla obszaru województwa łódzkiego. Po jego uchwaleniu konieczna będzie weryfikacja i ewentualne uzupełnienie ustaleń Studium o zapisy zawarte w audycie krajobrazowym.

W zakresie rozwoju procesów urbanizacyjnych zakłada się:

- 1) utrzymanie i rozwój wielofunkcyjnego rozwoju wsi: Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kiełczówka z Babami, Jarosty, Michałów i Raków Duży;
- 2) zachowanie, uzupełnienie oraz rozwój istniejących terenów zabudowy przydrożnej;
- 3) tworzenie warunków dla rozwoju funkcji produkcyjnych, składowych, magazynowych i usługowych w lokalizacjach o dobrej dostępności komunikacyjnej dróg ponadlokalnych, w oddaleniu od zwartej zabudowy mieszkaniowej, w obrębach: Imielnia, Sierosław, Rękoraj Wieś, Lewkówka, Daszówka, Jarosty, Raków Duży, Srock Rządowy i Kolonia Podolin oraz Moszczenica;
- 4) rozwój Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych;
- 5) tworzenie warunków dla rozwoju eksploatacji powierzchniowej w miejscu występowania obszarów i terenów górniczych;
- 6) ograniczenie lokalizacji dużych obiektów chowu lub hodowli do istniejących stref ich koncentracji;
- 7) tworzenie warunków dla rozwoju funkcji turystycznych, sportowych i wypoczynkowych, niekolidujących z wymaganiami ochrony środowiska przyrodniczego, w szczególności w Moszczenicy wokół planowanego zbiornika wodnego oraz w ramach istniejącego parku i terenu ogrodów działkowych oraz w Gazomi Nowej w sąsiedztwie lasu;
- 8) tworzenie warunków dla realizacji gminnych inwestycji celu publicznego;
- 9) rozwój i wzmocnienie rolniczej funkcji Gminy;
- 10) rozwój energetyki odnawialnej, w szczególności pozyskiwanej z energii słońca;
- 11) ograniczenie możliwości zainwestowania obszarów cennych przyrodniczo.

Dla zdefiniowania szczegółowej polityki przestrzennej w zakresie procesów urbanizacyjnych oraz ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego wyznaczono i uwzględniono:

- 1) obszary urbanizacji, obejmujące tereny zabudowy i tereny zieleni:
  - a) tereny zabudowy – obszary kontynuacji urbanizacji – obszary o ukształtowanej strukturze przestrzennej, i zdefiniowanych cechach zabudowy, w których procesy urbanizacyjne ograniczone są do uzupełnienia istniejącej zabudowy i ich kontynuacji na działkach niezainwestowanych oraz rozwoju systemów infrastruktury technicznej ograniczonej do uzupełnienia braków w wyposażeniu,
  - b) tereny zabudowy – obszary rozwoju urbanizacji – obszary o kształtującej się lub nieukształtowanej strukturze przestrzennej, które wymagają zdefiniowania zasad rozwoju zainwestowania w tym określenia struktury komunikacyjnej obszaru, cech zabudowy oraz kompleksowego rozwoju systemów infrastruktury technicznej,
  - c) zieleni urządzona – obszary kontynuacji urbanizacji – obszary istniejącej zieleni urządzonej w postaci zieleni parkowej (w tym zabytkowych założeń), cmentarzy czynnych i nieczynnych i ogródków działkowych, w których procesy urbanizacyjne ograniczone są do utrzymania tych terenów jako terenów zieleni, ochrony roślinności w sensie ilościowym i jakościowym, dbałości o estetykę tych obszarów oraz doposażania obszarów w niezbędną infrastrukturę i urządzenia w zależności od pełnionej funkcji;
- 2) obszary i obiekty chronione ze względów przyrodniczych, środowiskowych i krajobrazowych:

- a) lasy (państwowe i pozostałe; w tym lasy ochronne),
- b) tereny rolnicze do zalesienia,
- c) tereny rolnicze: grunty orne, uprawy trwałe, sady,
- d) tereny łąk, pastwisk i zieleni naturalnej,
- e) tereny wód powierzchniowych,
- f) projektowany zbiornik małej retencji,
- g) obszar szczególnego zagrożenia powodzią,
- h) obszary i obiekty objęte formami ochrony przyrody (użytki ekologiczne, granice Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki oraz obszary w bezpośrednim sąsiedztwie Gminy: granice Rezerwatu Przyrody Dęby w Meszczach, granice Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, granice otuliny Sulejowskiego parku Krajobrazowego, pomniki przyrody),
- i) ujęcia wody (wodociąg gminny oraz pozostałe),
- j) główny zbiornik wód podziemnych 401 Niecka Łódzka,
- k) granice stref sanitarnych cmentarza w odległości 50 m i 150 m;
- 3) obszary i obiekty związane z ochroną gruntów rolnych i leśnych:
  - a) obszary potencjalnie planowane do zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze,
  - b) obszary potencjalnie planowane do zmiany przeznaczenia na cele nieleśne,
  - c) obszary gleb o wysokiej przydatności rolniczej (II – III klasa bonitacyjna),
  - d) obszary gleb o dużej przydatności rolniczej (IV klasa bonitacyjna).
  - e) granice obszarów zmeliorowanych – obszary zdrenowane,
  - f) granice obszarów zmeliorowanych – działki drenarskie,
  - g) rowy melioracyjne,
  - h) dział wody I-rzędu,
  - i) granice strefy lokalizacji nowych obiektów hodowlanych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- 4) ryzyko wystąpienia poważnej awarii:
  - a) zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
  - b) zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
  - c) istniejące zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w sąsiedztwie Gminy;
- 5) obszary chronione przed zabudową:
  - a) lasy (państwowe i pozostałe),
  - b) tereny rolnicze do zalesienia,
  - c) tereny łąk, pastwisk i zieleni naturalnej,
  - d) obszar szczególnego zagrożenia powodzią,
  - e) lokalne korytarze ekologiczne;
- 6) główne kierunki powiązań przyrodniczych:
  - a) lokalne korytarze ekologiczne,
  - b) główne powiązania przyrodnicze z obszarami gmin sąsiednich;
- 7) obszary i obiekty chronione ze względów kulturowych:
  - a) strefy ochrony konserwatorskiej: granice zabytkowych założeń dworsko-parkowych, granice zabytkowych układów przestrzennych oraz granice obszarów wpisanych do rejestru zabytków,
  - b) granice strefy konserwatorskiej ochrony ekspozycji,
  - c) obiekty i granice obszarów wpisanych do rejestru zabytków,
  - d) obiekty i obszary wpisane do gminnej lub wojewódzkiej ewidencji zabytków,
  - e) stanowiska archeologiczne,
  - f) strefy ochrony archeologicznej,
  - g) miejsca pamięci narodowej;
- 8) szlaki turystyczne (istniejące i projektowane);
- 9) obszary i obiekty szczególnej polityki w zakresie kształtowania ładu przestrzennego:
  - a) obszar przestrzeni publicznej,
  - b) obszar zdegradowany,
  - c) obszary wymagające przekształceń: rehabilitacji lub rekultywacji,
  - d) dominanta widokowa – kościół w Srocku oraz jej powiązania widokowe,
  - e) targowisko,
  - f) Moszczenickie Tereny Inwestycyjne (MTI);

- 10) obszary związane z eksploatacją kopalini:
  - a) granice obszarów górniczych i nazwa powiązanego złoża,
  - b) granice terenów górniczych,
  - c) udokumentowane złoża kopalini,
  - d) zweryfikowany obszar prognostyczny,
  - e) obszary negatywnego rozpoznania.
- 11) granice terenów zamkniętych i tereny zamknięte związane z przebiegiem kolei;
- 12) infrastruktura komunikacyjna;
- 13) ponadlokalne sieci i obiekty infrastruktury technicznej;
- 14) lokalne obiekty infrastruktury technicznej;
- 15) obszary na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW i ich strefy ochronne.

Dla wymienionych wyżej obiektów i terenów zdefiniowano szczegółowe polityki zawarte w dalszych zapisach Studium.

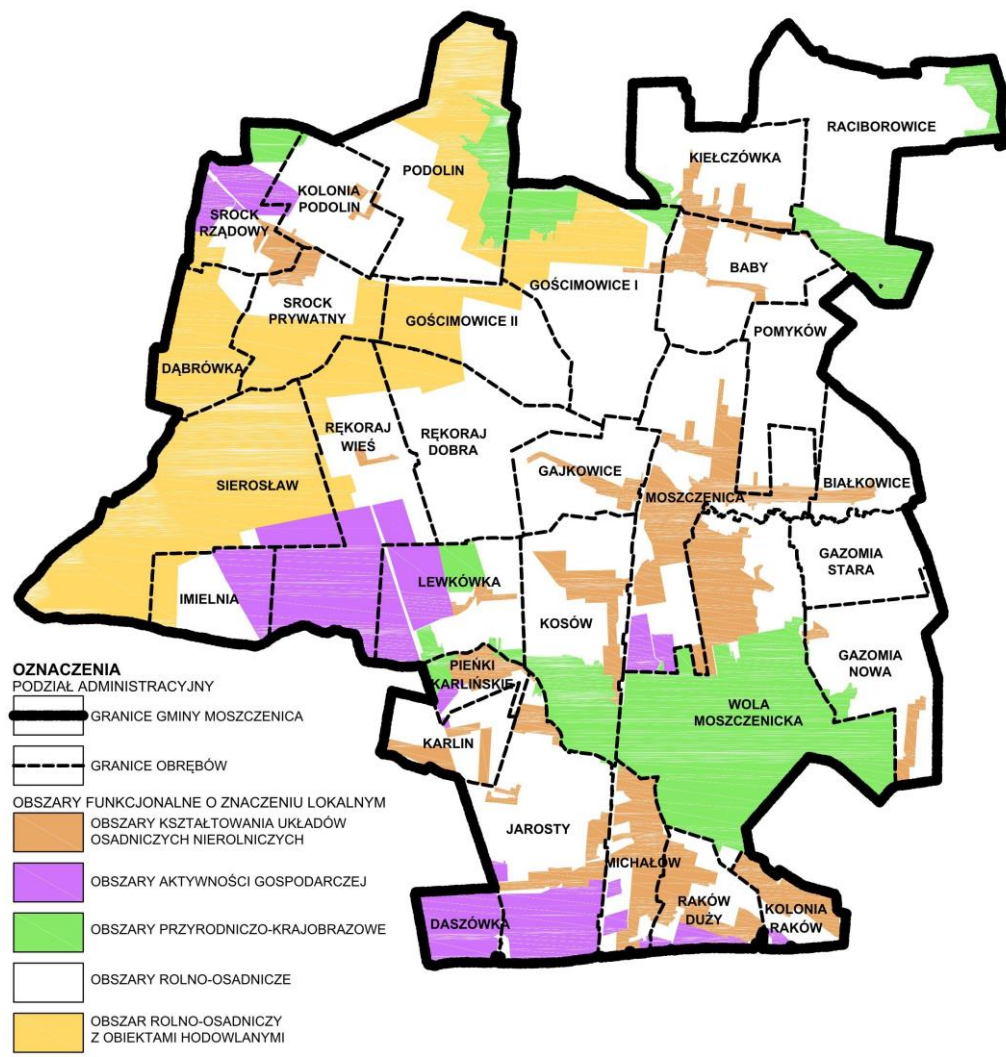
2.2. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym

Kierunki zagospodarowania przestrzennego i przekształceń struktur przestrzennych zdefiniowano w dostosowaniu do kształtujących się w Gminie obszarów funkcjonalnych o znaczeniu lokalnym:

- 1) obszary kształtowania układów osadniczych nierolniczych – obejmujące tereny istniejącego i przyszłego zagospodarowania w granicach miejscowości lub ich części w ramach których wykształciły się wielofunkcyjne ośrodki osadnicze lub przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (Moszczenica z miejscowościami sąsiednimi, Srock, Kielczówka z Babami, Jarosty, Michałów, Raków Duży, Kolonia Raków, Pieńki Karlińskie, Karlin, Lewkówka, Nowa Gazomia, Podolin, Rękoraj), obszary te przeznaczone są do rozwoju zabudowy niezwiązanej z prowadzeniem działalności rolniczej, w większości o charakterze wielofunkcyjnym, z przewagą zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej; dla obszarów wskazuje się intensyfikację zainwestowania, stopniowe ograniczenie funkcji rolniczych na rzecz rozwoju funkcji mieszkaniowej, usługowej i w mniejszym stopniu produkcyjnej, składowej i magazynowej (zgodnie z przeznaczeniem terenów), dostęp do terenów zieleni urządzonej i rekreacji, podnoszenie jakości przestrzeni publicznych oraz ochronę i eksponowanie wartościowych kulturowo i historycznie obiektów i obszarów oraz ich otoczenia;
- 2) obszary aktywności gospodarczej – obejmujące tereny istniejącego i przyszłego zagospodarowania zachodniej i południowej części Gminy, oraz w obr. Moszczenica przy linii kolejowej; dla obszaru wskazuje się intensyfikację zainwestowania, ograniczenie funkcji rolniczych na rzecz rozwoju funkcji produkcyjnych, magazynowych, składowych i usługowych, a także działalności wydobywczej w przypadku występowania terenów górniczych;
- 3) obszary przyrodniczo-krajobrazowe – obejmujące tereny większych kompleksów leśnych wraz z przyszłymi dolesieniami oraz północną-wschodnią część gminy w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki; obszary te cechują się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego oraz pełnią ważną rolę dla tworzenia sieci powiązań przyrodniczych, utrzymania odpowiednich warunków klimatycznych i hydrologicznych; dla obszarów wskazuje się priorytet dla zachowania funkcji przyrodniczych i ograniczenie ekspansji gospodarczej i urbanistycznej do istniejących elementów zainwestowania, z możliwością rozwoju zagospodarowania związanego z gospodarką leśną, ochroną przyrody, turystyką, rekreacją lub edukacją w tym zakresie; kierunki działań w tej podstrefie podporządkowane są wymogom zawartym w przepisach odrębnych z zakresu ochrony przyrody oraz gospodarki leśnej;
- 4) obszary rolno-osadnicze – obejmujące większość obszaru Gminy, wsie z zabudową przeważnie związaną z gospodarką rolną, wraz z przylegającymi terenami rolniczymi i przyrodniczymi, w których wskazuje się kontynuację funkcji rolniczych, przyrodniczych i rozwój zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej oraz rozwój gospodarstw wiejskich; rozwój działalności usługowej, produkcyjnej, magazynowej, a także eksploatacji kopalini przewiduje się w uzupełnieniu ww. dominującej funkcji rolniczej i osiedleńczej; w ramach działalności rolniczej ograniczeniu podlega rozwój chowu i hodowli zwierząt

w zakresie ich skali, jako funkcji uciążliwej dla sąsiedztwa, w szczególności mieszkańców;

- 5) obszar rolno-osadniczy z obiektami hodowlanymi – obejmujący pas terenu w północno-zachodniej części Gminy, wsie z zabudową przeważnie związaną z gospodarką rolną, z licznymi dużymi obiektami hodowlanymi zaliczonymi do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wraz z przylegającymi terenami rolniczymi i przyrodniczymi oraz terenami rolniczymi i przyrodniczymi poza obszarami wsi; obszary w których wskazuje się kontynuację funkcji rolniczych, przyrodniczych i rozwój zabudowy zagrodowej i gospodarstw wiejskich, z możliwością prowadzenia wielkoskalowej działalności w zakresie chowu i hodowli zwierząt; rozwój zabudowy mieszkaniowej niezwiązanej z gospodarką rolną, działalności usługowej, produkcyjnej, magazynowej, a także eksploatacji kopalin, przewiduje się w uzupełnieniu ww. dominującej funkcji rolniczej, w tym osiedleńczej.

Rys. 1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu lokalnym na terenie gminy Moszczenica.

Źródło: opracowanie własne.

3. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy

3.1. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

W Studium wskazuje się obszary, które wymagają przekształceń:

1) obszary wymagające rehabilitacji:

- a) dwór i jego bezpośrednie otoczenie w parku podworskim w Moszczenicy; wymagana jest rewaloryzacja dworu, a także uporządkowanie przyległego terenu,

- wycięcie zbędnego lub chorego drzewostanu, wprowadzenie uzupełniających nasadzeń kontynuujących pierwotne cechy rozplanowania, adaptacja zabudowy do pełnienia nowych funkcji – usługowych, wypoczynkowych lub rekreacyjnych,
- b) nieczynne cmentarze ewangelickie w Gościłowicach Drugich oraz Jarostach; wymagane jest uporządkowanie terenów, wycięcie zbędnego lub chorego drzewostanu, zachowanie historycznego rozplanowania, wprowadzenie oznaczenia zabytkowych obszarów oraz utrzymanie jako terenów zieleni urządzonej;
- 2) obszary wymagające rekultywacji:
- a) tereny poeksploatacyjne w granicach terenów górniczych (w tym potencjalnie wymagające rekultywacji, w przypadku rozpoczęcia eksploatacji) oraz obszary, na których widoczne są ślady prowadzenia działalności eksploatacyjnej w postaci wyrobisk, zniekształceń terenu; w ramach procesu rekultywacji wymagane jest uporządkowanie terenu i jego przywrócenie do pełnienia funkcji użytkowych – rolniczych, wodnych, leśnych, lub innych, zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony środowiska oraz geologii i górnictwa;
- b) teren istniejącego składowiska odpadów w Moszczenicy – składowisko zostało zamknięte i obecnie trwa jego rekultywacja; w ramach procesu rekultywacji przewidywane jest dokończenie podjętych działań w zgodzie z wymogami przepisów odrębnych.

Na terenie Gminy nie stwierdzono występowania historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi lub wystąpienia bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku lub szkód w środowisku. W związku z powyższym nie określa się obszarów wymagających remediacji. Rozpoznanie i wyznaczenie obszarów wymagających remediacji może być przeprowadzone zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. *o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie* oraz ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*. Fakt nieprzeprowadzenia postępowania administracyjnego nie przesądza o tym, że tereny nie są zanieczyszczone. Jedynie wykonanie specjalistycznych badań gruntu może stwierdzić zanieczyszczenie środowiska gruntowo-wodnego.

3.2. Obszary zdegradowane

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na terenie gminy Moszczenica wyznaczony został uchwałą Nr XXXVIII/292/17 Rady Gminy Moszczenica z dnia 30 maja 2017 r. Wyznaczony obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji posiadają taki sam zasięg przestrzenny i obejmują obręb Gajkowice, prawie cały obręb Moszczenica oraz fragment obrębu Pomyków. Liczba osób zamieszkałych na terenie obszaru zdegradowanego stanowi 25,75% ogólnej liczby ludności Gminy, zaś powierzchnia tego obszaru 7,94% powierzchni Gminy (za GPR).

Uchwałą Nr XLIII/350/17 z dnia 18 października 2017 r. Rada Gminy Moszczenica przyjęła Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Moszczenica (GPR). Obszar rewitalizacji podzielony został według wydzielonych jednostek analitycznych na Podobszar rewitalizacji Moszczenica oraz Podobszar rewitalizacji Gajkowice. Stwierdza się potrzebę kontynuacji działań rewitalizacyjnych w zgodzie z Gminnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Moszczenica.

Jednocześnie stwierdza się stałą potrzebę monitorowania w Gminie zjawisk w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej i w sytuacji wystąpienia koncentracji negatywnych zjawisk podjęcia działań naprawczych.

3.3. Obszary wyłączone spod zabudowy

Wskazano obszary chronione przed zabudową ze względów przyrodniczych i bezpieczeństwa ludności i jej mienia:

- 1) lasy (państwowe i pozostałe);
- 2) tereny rolnicze do zalesienia;
- 3) tereny łąk, pastwisk i zieleni naturalnej;
- 4) obszar szczególnego zagrożenia powodzią;
- 5) lokalne korytarze ekologiczne.

Kierunki możliwych działań na ww. obszarach zawarto w części Studium dotyczącej przeznaczenia terenów oraz zagadnień przyrodniczych.

3.4. Przeznaczenie terenów. Wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów

Uwzględniając bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, wyodrębniono tereny o różnych kierunkach w zakresie przeznaczenia i różnych zasadach zagospodarowania. Dla każdego z rodzajów terenu określono funkcję dominującą oraz dopuszczalną, warunki zagospodarowania oraz wskaźniki kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu. Wskazane kierunkowe przeznaczenie terenów nie wyklucza możliwości zachowania istniejącego sposobu zagospodarowania terenów oraz rozbudowy istniejących obiektów o funkcji innej niż określona funkcja dominująca lub dopuszczalna. Poszczególne funkcje mogą być realizowane samodzielnie lub jako współistniejące, szczególnie w sytuacji kiedy wynika to z utrwalania istniejącego sposobu zagospodarowania.

Tab. 51. Użytkownie terenów w gminie Moszczenica* – porównanie.

Stan istniejący		Stan projektowany	
Sposób użytkowania terenu	Pow. [ha]	Sposób użytkowania terenu	Pow. [ha]
Tereny zabudowane i zurbanizowane	Tereny zabudowy zagrodowej	Tereny zabudowy zagrodowej i usług	596,1
	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług (17,2 ha)	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług (614,8 ha)	954,2
	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (305,8 ha)	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (333,6 ha)	
	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (5,2 ha)	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (5,8 ha)	
	Tereny zabudowy rekreacji indywidualnej	Tereny zabudowy rekreacji indywidualnej i mieszkaniowej jednorodzinnej	6,5
	Tereny sportu i rekreacji	Tereny usług sportu i rekreacji	16,5
	Tereny zabudowy usługowej	Tereny zabudowy usługowej	88,8
	Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług	Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne (765,9 ha)	939,2
		Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług (173,3 ha)	
	Tereny obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych (duże obiekty hodowlane)	Tereny obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych	58,1
	Tereny eksploatacji powierzchniowej	Tereny obszarów i terenów górniczych	29,3
	Tereny infrastruktury technicznej	Tereny infrastruktury technicznej	6,5
	Place i tereny obsługi komunikacji, parkingi i garaże	Tereny obsługi komunikacji, parkingi	1,9
	Tereny zamknięte związane z przebiegiem kolei	Tereny zamknięte związane z przebiegiem kolei	78,7
	Tereny poprodukcyjne nieużytkowane		
Razem		Razem	2775,8
Tereny rolnicze, w tym grunty orne, uprawy trwałe, sady oraz łąki i pastwiska		Tereny rolnicze oraz tereny łąk, pastwisk i zieleni naturalnej	6803,9
Tereny zieleni i wód	Teren ogrodów działkowych	Teren ogrodów działkowych	7,4
	Tereny zadrzewione i zakrzewione	Tereny rolnicze do zalesienia	100,1
	Lasy	Lasy	1414,5
	Tereny zieleni urządzonej	Tereny zieleni urządzonej (3,0 ha)	32,7
		Tereny zieleni urządzonej i usług (29,7 ha)	
	Tereny cmentarzy (czynnych i nieczynnych)	Tereny cmentarzy (czynnych i nieczynnych)	9,8
	Tereny wód powierzchniowych (stojących)	Tereny wód powierzchniowych (stojących)	4,8
Razem		Razem	1569,3
RAZEM		RAZEM	11149,0

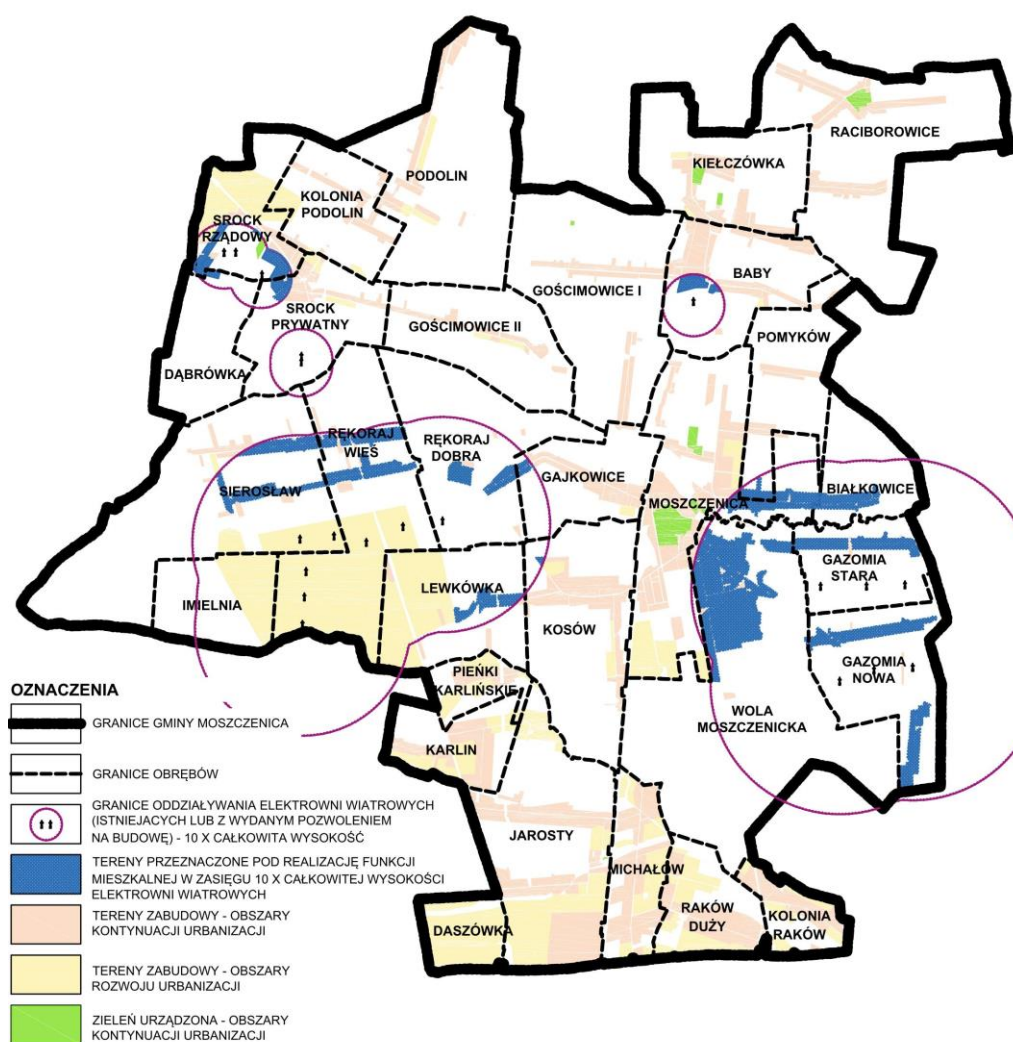
- nie uwzględnia powierzchni obiektów liniowych (np. wody płynące, drogi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej przeprowadzonej dla potrzeb Studium.

Tereny przeznaczone pod realizację funkcji mieszkalnej – szczególne warunki zagospodarowania wynikające z przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych

Wskazanie pod rozwój funkcji mieszkalnej terenów usytuowanych w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości (od elektrowni wiatrowych istniejących, jak i tych dla których wydane zostały pozwolenia na budowę) nie przesądza o możliwości ich zagospodarowania na wskazane cele. Możliwość realizacji funkcji mieszkalnej (zarówno w zakresie realizacji budynku mieszkalnego jak i budynku o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa) uzależniona jest od spełnienia wymogów przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych. W stanie prawnym obowiązującym na czas opracowania projektu Studium wymogi te związane są z uchwaleniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (zawierającego adekwatne ustalenia) w określonym przepisami terminie. Zauważa się, że wymogi przedmiotowych przepisów odrębnych mogą w przyszłości ulec zmianie, co powinno zostać odpowiednio uwzględnione w planach miejscowych.

Rys. 2. Tereny przeznaczone pod realizację funkcji mieszkalnej objęte szczególnymi zasadami zagospodarowania na podstawie przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych.

Źródło: opracowanie własne.

Tereny przeznaczone pod realizację funkcji mieszkalnej (zarówno w zabudowie zagrodowej jak i mieszkaniowej, tj. tereny zabudowy: zagrodowej i usług, mieszkaniowej jednorodzinnej i usług, mieszkaniowej jednorodzinnej, letniskowej i mieszkaniowej jednorodzinnej oraz

zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej), objęte ww. szczególnymi warunki zagospodarowania, oznaczone zostały na powyższym rysunku.

Realizacja budynków o funkcji mieszkalnej lub funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, możliwa jest także na innych terenach, w ramach realizacji funkcji dopuszczalnych zgodnie z przeznaczeniami omówionymi poniżej. Tereny te nie należą do grupy terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, w związku z czym nie zostały oznaczone na powyższym rysunku. Realizacja budynków o funkcji mieszkalnej lub funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, na tego rodzaju terenach w ramach funkcji dopuszczalnych, również uzależniona jest od spełnienia wymogów przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych.

3.4.1. Tereny zabudowy zagrodowej i usług – RMU

Obszar łączący funkcje zabudowy zagrodowej i usługowej.

W ramach zabudowy zagrodowej dopuszcza się realizację obiektów produkcji i obsługi produkcji rolnej wyłącznie niezaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych, a w przypadku produkcji zwierzęcej również do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko. Powyższe ograniczenia nie dotyczą zachowania lub rozwoju istniejących obiektów zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zlokalizowanych na terenach położonych w oznaczonych na rysunku granicach strefy lokalizacji nowych obiektów hodowlanych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Funkcje dopuszczalne: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna w przypadku wprowadzenia na terenie ograniczeń w uciążliwości prowadzonej działalności rolniczej lub rezygnacji z jej prowadzenia, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) intensyfikacji i realizacji zainwestowania;
- 2) dbałości o ład przestrzenny;
- 3) uzupełnienia i rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,4;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,8;
- 4) wysokość budynków:
  - a) służących produkcji rolniczej, magazynowaniu lub obrotowi produktami rolniczymi – nie większa niż 14,0 m,
  - b) mieszkalnych, usługowych i pozostałych – nie większa niż 12,0 m.

W przypadku, gdy jedna działka budowlana przeznaczona jest na teren zabudowy zagrodowej i usług RMU oraz teren obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych PR, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego można przyjąć dla tej działki zasady zagospodarowania, parametry zabudowy, jak dla terenów obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych PR i zrezygnować z wyznaczenia odrębnego terenu w granicach terenu zabudowy zagrodowej i usług RMU.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.2. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług – MNU

Obszar o dominacji funkcji mieszkaniowej realizowanej w formie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz usług, w tym rzemiosła.

W granicach obrębów Moszczenica, Wola Moszczenicka i Gajkowice dopuszcza się realizację zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej o skali odpowiadającej zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej.

Realizacja obiektów usługowych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych wymaga zastosowania rozwiązań ograniczających ich uciążliwość dla zabudowy mieszkaniowej.

Funkcje dopuszczalne: budynki zbiorowego zamieszkania, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) intensyfikacji i rozwoju zainwestowania;
- 2) dbałości o ład przestrzenny;
- 3) zachowania i rozwoju terenów zieleni z obiektami rekreacyjnymi i sportowymi;
- 4) rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,4;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,2;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 12,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych ich wysokości.

3.4.3. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – MN

Obszar o dominacji funkcji mieszkaniowej realizowanej w formie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Funkcje dopuszczalne: usługi podstawowe związane z obsługą mieszkańców, zabudowa rekreacji indywidualnej, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej; powierzchnia terenów przeznaczonych na funkcje usługowe nie może być większa niż 20% powierzchni terenu.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) intensyfikacji i rozwoju zainwestowania, uzupełniania zabudowy;
- 2) porządkowania układów urbanistycznych poprzez racjonalne ukształtowanie sieci dróg;
- 3) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy;
- 4) rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 50%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,3;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,9;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 12,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych ich wysokości.

3.4.4. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej – MW

Obszar dominacji funkcji mieszkaniowej realizowanej w formie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej.

Funkcje dopuszczalne: usługi podstawowe związane z obsługą mieszkańców, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej. Powierzchnia terenów przeznaczonych na funkcje usługowe nie może być większa niż 30% powierzchni terenu.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) zachowania, adaptacji i rozwoju istniejącego zainwestowania;
- 2) zachowania i rozwoju terenów zieleni z obiektami rekreacyjnymi i sportowymi;
- 3) rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,5;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,6;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 15,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.5. Tereny zabudowy rekreacji indywidualnej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – ML

Obszar dominacji funkcji rekreacyjnej i mieszkaniowej realizowanej w formie zabudowy rekreacji indywidualnej i zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Funkcje dopuszczalne: usługi podstawowe związane z obsługą funkcji rekreacyjnej, wypoczynkowej i mieszkańców, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, tereny infrastruktury technicznej. Powierzchnia terenów przeznaczonych na funkcje usługowe nie może być większa niż 10% powierzchni terenu.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) rozwoju zainwestowania;
- 2) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez ustalenie (w planach miejscowych) form zabudowy;
- 3) rozwoju wyposażenia terenów w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 60%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,2;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,4;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 10,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.6. Tereny usług sportu i rekreacji – USR

Obszar o dominacji funkcji usług sportu i rekreacji.

Funkcje dopuszczalne: usługi związane z zakwaterowaniem turystycznym, usługi gastronomii, handlu, kultury, obiekty administracyjno-socjalne lub techniczne, tereny zieleni urządzonej, parkingi, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) adaptacji, modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów i urządzeń sportowych;
- 2) rozwoju zainwestowania;
- 3) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 40%; w przypadku zastosowania nawierzchni sztucznych na boiskach sportowych – nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,3;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,6;
- 4) wysokość nowych budynków – nie większa niż 12,0 m; ograniczenie nie dotyczy instalacji, urządzeń i obiektów sportowo-rekreacyjnych – forma obiektów dostosowana do pełnionej funkcji.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.7. Tereny zabudowy usługowej – U

Obszar o dominacji funkcji usługowej.

Funkcje dopuszczalne: zabudowa mieszkaniowa jako towarzysząca zabudowie usługowej, budynki zbiorowego zamieszkania, tereny zieleni urządzonej, obiekty i urządzenia sportowe i rekreacyjne, parkingi, garaże, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) porządkowania istniejącej zabudowy;
- 2) intensyfikacji i rozwoju zainwestowania;
- 3) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną;
- 4) dopuszcza się lokalizację zabudowy mieszkaniowej, przy czym jej skala i sposób realizacji musi być podporządkowany funkcji usługowej terenu;
- 5) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej;
- 6) rozwoju Moszczenickich Terenów Inwestycyjnych (MTI) w Moszczenicy.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej: nie mniejszy niż 20%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej: nie większy niż 0,5;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,2;
- 4) wysokość budynków: nie większa niż 15,0 m; ograniczenie nie dotyczy wież i wieżyczek obiektów sakralnych i użyteczności publicznej oraz instalacji, urządzeń i obiektów sportowych i rekreacyjnych.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.8. Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne – PU-I

Obszar o dominacji funkcji produkcyjnej, składów, magazynów i usług – zagospodarowanie intensywne.

Funkcje dopuszczalne: funkcja mieszkaniowa oraz obiekty zamieszkania zbiorowego wyłącznie jako towarzyszące nieuciążliwym obiektom usługowym, magazynowym lub składowym, tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej, parkingi.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) rozwoju i intensyfikacji zainwestowania;
- 2) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej;
- 3) ograniczenia uciążliwości prowadzonej działalności do granic terenu;
- 4) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez wyodrębnienie w planach miejscowych funkcji mieszkaniowej oraz obiektów zamieszkania zbiorowego;
- 5) wprowadzenia zabezpieczenia terenów sąsiednich zagospodarowanych lub przeznaczonych pod lokalizację obiektów, których teren lokalizacji podlegają ochronie w zakresie dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku (m.in. zabudowę mieszkaniową, budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży) przed uciążliwościami związanymi z prowadzoną działalnością, m.in. poprzez wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej (wielopiętrowej); szerokość pasów dostosować do skali prognozowanego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 15%; zaleca się aby minimum 10% powierzchni działki budowlanej zajmowały zadrzewienia;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie przekraczający 0,7;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 2,1;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 25,0 m; dopuszcza się realizację budynków wyższych w sytuacji uwarunkowanej potrzebami technologicznymi (magazyny wysokiego składowania, mieszczące się w budynku instalacje przemysłowe), przy czym w obr. Sroć Rządowy, Kolonia Podolin i Pieńki Karlińskie nie wyższych niż 30,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.9. Tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – PU

Obszar o dominacji funkcji produkcyjnej, składów, magazynów i usług.

Funkcje dopuszczalne: funkcja mieszkaniowa oraz obiekty zamieszkania zbiorowego wyłącznie jako towarzyszące nieuciążliwym obiektom funkcji dominujących, tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej, parkingi.

W ramach terenu położonego w obrębie Moszczenica, w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej i lasu (częściowo teren zamkniętego składowiska odpadów) zakazuje się realizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko oraz działalności polegającej na przetwarzaniu odpadów. Zgodnie z §18 ust. 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. z 2013 poz. 523) na terenie zamkniętego składowiska odpadów zakazuje się lokalizacji budynków.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) rozwoju i intensyfikacji zainwestowania;
- 2) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej;
- 3) ograniczenia uciążliwości prowadzonej działalności do granic własnego terenu;

- 4) dbałości o ład i kompozycję przestrzenną poprzez wyodrębnienie w planach miejscowych funkcji mieszkaniowej oraz obiektów zamieszkania zbiorowego;
- 5) wprowadzenia zabezpieczenia terenów sąsiednich zagospodarowanych lub przeznaczonych pod lokalizację obiektów, których teren lokalizacji podlegają ochronie w zakresie dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku (m.in. zabudowę mieszkaniową, budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży) przed uciążliwościami związanymi z prowadzoną działalnością, m.in. poprzez wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej (wielopiętrowej); szerokość pasów dostosować do skali prognozowanego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 15%; zaleca się aby minimum 10% powierzchni działki budowlanej zajmowały zadrzewienia;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie przekraczający 0,6;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,8;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 20,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.10. Tereny obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych – PR

Obszar o dominacji funkcji produkcyjnych w gospodarstwach rolnych – obiektów produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Na terenach położonych poza granicami strefy lokalizacji nowych obiektów hodowlanych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko dopuszcza się lokalizację obiektów chowu lub hodowli zwierząt o obsadzie do 210 dużych jednostek przeliczeniowych (DJP) w rozumieniu przepisów odrębnych. Ww. ograniczenie nie dotyczy zachowania istniejących obiektów zaliczonych do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, ale bez możliwości zwiększania obsady.

Funkcje dopuszczalne: obiekty magazynowe lub usługowe związane z obrotem płodami rolnymi lub obsługą funkcji rolniczej, zabudowa mieszkaniowa wyłącznie jako towarzysząca obiektom produkcyjnym, magazynowym lub usługowym, obiekty administracyjno-socjalne, tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) adaptacji istniejącej zabudowy;
- 2) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej;
- 3) zastosowania rozwiązań technicznych służących ograniczeniu oddziaływania obiektów produkcyjnych chowu lub hodowli zwierząt na środowisko, w szczególności emisji odorów na tereny, na których przewiduje się lokalizację zabudowy mieszkaniowej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 20%, zaleca się aby minimum 10% powierzchni działki budowlanej zajmowały zadrzewienia;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie przekraczający 0,6;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,0;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 14,0 m.

W przypadku, gdy jedna działka budowlana przeznaczona jest na teren zabudowy zagrodowej i usług RMU oraz teren obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych PR, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego można przyjąć dla tej działki

zasady zagospodarowania, parametry zabudowy, jak dla terenów obiektów produkcyjnych w gospodarstwach rolnych PR i zrezygnować z wyznaczenia odrębnego terenu w granicach terenu zabudowy zagrodowej i usług RMU.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.11. Tereny obszarów i terenów górniczych – PG

Obszar eksploatacji powierzchniowej.

Funkcje dopuszczalne: obiekty i urządzenia, w tym komunikacyjne, związane z eksploatacją kopalin i ich przetwarzaniem.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) do czasu zakończenia eksploatacji kruszyw:
  - a) prowadzenia działalności zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu geologii i górnictwa, a w szczególności zgodnie z warunkami określonymi w wydanych koncesjach; eksploatacja musi być prowadzona w sposób racjonalny, niepowodujący zagrożenia bezpieczeństwa dla terenów sąsiednich,
  - b) lokalizacji obiektów bezpośrednio związanych z prowadzoną działalnością górnictwem;
- 2) po zakończeniu lub rezygnacji z eksploatacji kruszyw:
  - a) usunięcia obiektów i urządzeń związanych z eksploatacją i przetwarzaniem kopalin,
  - b) rekultywacji terenu; następnie dostosowania do pełnienia funkcji terenów dla terenów powiązanych ze złożem:
    - Lewkówka II – rolniczych (R),
    - Jarosty Małe – zabudowy usługowej (U),
    - Lewkówka VIII – infrastruktury technicznej (I) – gospodarki odpadami: składowisko odpadów – azbestu, lub obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne (PU-I),
    - Karlin, Michałów I i Michałów VI – obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług (PU),
    - pozostałych: obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne (PU-I),
  - c) zachowania wskaźników zabudowy i zagospodarowania terenu zgodnie z ustaleniami funkcji terenu przewidywanej po zakończeniu eksploatacji kruszyw.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.12. Tereny infrastruktury technicznej – I

Obszar lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej:

- 1) gospodarki wodno-ściekowej, w tym: oczyszczalnie ścieków (istniejąca w obrębie Wola Moszczenicka i projektowane w obrębach: Kolonia Raków i Kolonia Podolin), ujęcia wody wodociągu gminnego, stacje uzdatniania wody;
- 2) zaopatrzenia ludności w gaz, energię elektryczną, ciepło; obiekty telekomunikacji;
- 3) urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii – z biomasy lub biogazu – o mocy przekraczającej 100 kW: obszar istniejącej oczyszczalni ścieków w obrębie Wola Moszczenicka i projektowanych w obrębach: Kolonia Raków i Kolonia Podolin.

Wskazuje się modernizację i rozbudowę istniejących oraz budowę nowych urządzeń i obiektów związanych z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania elementów infrastruktury technicznej. Ewentualna korekta lokalizacji i zasięgu wyznaczonych terenów oraz wskazanie nowych lokalizacji – do ustalenia w planie miejscowym, w oparciu o koncepcję rozbudowy sieci i obiektów.

Wskaźniki kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu oraz forma zabudowy do ustalenia w planach miejscowych w dostosowaniu do potrzeb i technologii prowadzonej działalności.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.13. Tereny obsługi komunikacji, parkingi – KS

Obszar o funkcji obsługi komunikacyjnej terenów – parkingów, placów załadunkowych.

Funkcje dopuszczalne: obiekty administracyjne, socjalne lub techniczne, garaże, tereny zieleni urządzonej, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga: rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 10%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,15;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,15;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 8,0 m.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.14. Tereny rolnicze – R

Obszar o dominacji funkcji rolniczej.

Funkcje dopuszczalne: zabudowa zagrodowa, obiekty służące produkcji rolniczej, przetwórstwu rolno-spożywczemu, magazynowaniu i obrotowi produktami rolniczymi, zalesienia w granicach gruntów o niskiej przydatności rolniczej, obiekty i urządzenia służące retencjonowaniu wód, tereny zieleni urządzonej, obiekty infrastruktury technicznej.

Na terenach położonych poza granicami strefy lokalizacji nowych obiektów hodowlanych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko dopuszcza się lokalizację obiektów chowu lub hodowli zwierząt wyłącznie niezaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów odrębnych. Ww. ograniczenie nie dotyczy zachowania lub rozwoju istniejącej działalności zaliczonej do ww. przedsięwzięć.

Postuluje się oddalenie obiektów chowu lub hodowli zwierząt od obiektów związanych ze stałym pobytem dzieci i młodzieży, zastosowanie rozwiązań ograniczających emisję i rozprzestrzenianie się substancji zapachowych..

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) zachowania otwartego, rolniczego charakteru przestrzeni;
- 2) wprowadzenia zalesień jako uzupełnienie istniejących kompleksów leśnych;
- 3) zachowania istniejących zadrzewień śródpolnych oraz wprowadzenia nowych;
- 4) rozwoju zbiorników wodnych służących małej retencji z ewentualnym wykorzystaniem na cele hodowlane lub rekreacyjne;
- 5) prowadzenia działalności rolniczej zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej;
- 6) zachowania i ochrony istniejących melioracji i urządzeń wodnych oraz utrzymania terenów zmeliorowanych w rolniczym użytkowaniu.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 30%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie przekraczający 0,4;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 1,0;
- 4) wysokość budynków:
  - a) służących produkcji rolniczej, przetwórstwu rolno-spożywczemu, magazynowaniu lub obrotowi produktami rolniczymi – nie większa niż 14,0 m,
  - b) pozostałych – nie większa niż 12,0 m.

Kierunki kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej określono w rozdz. 4.4.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.15. Tereny łąk, pastwisk i zielni naturalnej – PS

Obszar o dominacji funkcji rolniczej – łąk i pastwisk oraz funkcji ekologicznej – zieleni naturalnej wzdłuż cieków.

Funkcje dopuszczalne: obiekty i urządzenia służące retencjonowaniu wód, prowadzenie upraw roślin energetycznych, tereny infrastruktury technicznej, w tym dróg; zabudowa związana z prowadzeniem gospodarstwa rolnego wyłącznie jako zachowanie lub rozwój istniejącej zabudowy rolniczej zlokalizowanej na działce.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) ochrony przed zabudową;
- 2) ograniczenia działalności rolniczej do utrzymania terenów jako trwałych użytków zielonych;
- 3) zachowania istniejących zadrzewień nadwodnych i roślinności łęgowej, ochronę skarp i brzegów koryt cieków oraz zbiorników wodnych (w tym rozwój zbiorników retencyjnych), a także utrzymanie ekosystemów.

Kierunki kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej określono w rozdz. 4.4.

W przypadku realizacji zabudowy obowiązują ustalenia jak dla terenów rolniczych R.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.16. Teren ogrodów działkowych – ZD

Obszar o funkcji ekologicznej i wypoczynkowej – ogrody działkowe, ogrody warzywne i owocowe.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) uporządkowania istniejącego zainwestowania;
- 2) ewentualnego przekształcenie na tereny sportowo-rekreacyjne.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 70%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,15;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,15;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 5,0 m.

3.4.17. Tereny rolnicze do zalesienia – RZL

Obszar gruntów o niskiej przydatności rolniczej predysponowanych do rezygnacji z funkcji rolniczej na rzecz funkcji leśnej.

Funkcje dopuszczalne: obiekty i urządzenia służące retencjonowaniu wód, tereny infrastruktury technicznej.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) realizacji zalesień jako uzupełnienie istniejących kompleksów leśnych oraz tworzenie między nimi połączeń;
- 2) dostosowania składu gatunkowego wprowadzanego drzewostanu do naturalnego drzewostanu występującego na danym terenie.

Po realizacji zalesienia obowiązują ustalenia jak dla lasów.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.18. Lasy państwowe – ZLP / pozostałe – ZL

Obszar o funkcji leśnej.

Funkcje dopuszczalne:

- 1) obiekty i urządzenia gospodarki leśnej;
- 2) obiekty i urządzenia związane z ochroną przyrody i edukacją ekologiczną;
- 3) obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, w tym związane z ochroną przeciwpożarową, gospodarką wodną, komunikacją;
- 4) obiekty i urządzenia związane z obsługą ruchu turystycznego (ciągi piesze i drogi rowerowe, zadaszenia, pola biwakowe, itp.);
- 5) drogi piesze i rowerowe.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga: prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej zgodnie z wymogami określonymi w przepisach odrębnych w szczególności w zakresie prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, zachowania funkcji ochronnej i przyrodniczej lasów. Kierunki kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej określono w rozdz. 4.4.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.19. Tereny zieleni urządzonej – ZP

Obszar o dominacji funkcji ekologicznej.

Funkcje dopuszczalne: obiekty i urządzenia związane z wypoczynkiem na wolnym powietrzu oraz, dla terenów sąsiadujących z terenem cmentarza w Moszczenicy, obiekty administracyjne, socjalne lub techniczne, cmentarz, parking.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) uporządkowania terenu, urządzenia jako ogólnodostępnego terenu o charakterze parkowym;
- 2) zachowania istniejącego drzewostanu, wprowadzenie nowych nasadzeń;
- 3) lokalizacji obiektów służących pełnieniu funkcji wypoczynkowych i rekreacyjnych.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów: udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 80%.

Nie przewiduje się możliwości lokalizacji budynków w obrębie terenów, innych niż obiekty administracyjne, socjalne lub techniczne dopuszczone na terenach sąsiadujących z terenem cmentarza w Moszczenicy. W przypadku lokalizacji ww. budynków:

- 1) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,15;
- 2) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,15;

- 3) wysokość budynków – nie większa niż 8,0 m.

3.4.20. Tereny zieleni urządzonej i usług – ZPU

Obszar łączący funkcje ekologiczne realizowane w formie terenów zieleni urządzonej z funkcjami usługowymi z zakresu: usług kultury, kultu religijnego, oświaty, zdrowia, nauki, turystyki i zakwaterowania turystycznego, gastronomii, sportu i rekreacji, administracji, centrów konferencyjno-szkoleniowych. Dopuszcza się zachowanie istniejących funkcji mieszkaniowych.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) adaptacji istniejącej zabudowy, w tym obiektów zabytkowych na potrzeby dopuszczonych do realizacji usług;
- 2) zachowania integralności funkcjonalno-przestrzennej istniejących zespołów dworsko-parkowych;
- 3) ochrony obiektów zabytkowych;
- 4) w zależności od potrzeb – uporządkowania terenu, wycięcia zbędnego lub chorego drzewostanu, wprowadzenie nasadzeń, na terenach zabytkowych – zgodnie z założeniami kompozycyjnymi parków;
- 5) lokalizacji obiektów małej architektury tj.: ławek, fontann, koszy, obudowy drzew, pachołków, balustrad, schodów i balkonów oraz ogrodzeń o spójnej formie w zakresie stylu i zastosowanych materiałów;
- 6) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 60%;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,2;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,6;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 12,0 m; ograniczenie nie dotyczy elementów architektonicznych takich jak: wieże, wieżyczki.

W przypadku obiektów i obszarów zabytkowych, możliwość dostosowania ww. wskaźników do wartości wskazanych z perspektywy ochrony zabytków i zabytkowych założeń przestrzennych – uzgodnienia w zgodzie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu zabytków.

Część terenów znajduje się w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości.

3.4.21. Tereny cmentarzy czynnych – ZC

Obszar lokalizacji cmentarzy.

Funkcje dopuszczalne: usługi związane z obsługą funkcji podstawowej, domy przedpogrzebowe, kaplice, tereny zieleni urządzonej, parkingi.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) utrzymania istniejących terenów cmentarzy oraz ewentualnego rozszerzenia powierzchni czynnych cmentarzy kosztem terenów rolniczych z nimi sąsiadujących;
- 2) ustalenia w planie miejscowym szczegółowych warunków i zasad kształtowania zagospodarowania dla planowanych do powiększenia cmentarzy w Moszczenicy i Sroczku; z zachowaniem dbałości o ład i kompozycję przestrzenną;
- 3) zachowania historycznego rozplanowania, układu alejek, istniejącej zabytkowej sztuki sepulkralnej, ogrodzeń jak i istniejącego starodrzewu;
- 4) utrzymania ekspozycji cmentarzy poprzez właściwe zagospodarowanie terenów przyległych;
- 5) zachowania strefy ochrony sanitarnej, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych;

- 6) lokalizacji obiektów małej architektury tj.: ławek, fontann, koszy, obudowy drzew, pachołków, balustrad schodów i balkonów oraz ogrodzeń o spójnej formie pod względem stylu i zastosowanych materiałów;
- 7) rozwoju wyposażenia terenu w niezbędne urządzenia i obiekty infrastruktury technicznej.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów:

- 1) udział powierzchni biologicznie czynnej w powierzchni działki budowlanej – nie mniejszy niż 20%, zaleca się aby minimum 10% urządzić jako teren zieleni urządzonej o charakterze parkowym;
- 2) stosunek powierzchni zabudowy do powierzchni działki budowlanej – nie większy niż 0,15;
- 3) intensywność zabudowy – nie większa niż 0,15;
- 4) wysokość budynków – nie większa niż 10,0 m; ograniczenie nie dotyczy wież i wieżyczek obiektów sakralnych.

W otoczeniu czynnych cmentarzy obowiązują ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu cmentarzy i chowania zmarłych. Przebieg granic stref sanitarnych cmentarza w odległości 50 m i 150 m uzależniony jest od granic cmentarza.

3.4.22. Tereny cmentarzy nieczynnych – ZCN

Obszar nieczynnych cmentarzy wyłączonych z możliwości grzebania zmarłych.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) utrzymania terenu jako terenu zieleni urządzonej;
- 2) w zależności od potrzeb – uporządkowania terenu, wycięcia zbędnego lub chorego drzewostanu, ogrodzenia terenu;
- 3) zachowania historycznego rozplanowania, układu alejek, istniejącej zabytkowej sztuki sepulkralnej, ogrodzeń jak i istniejącego starodrzewu.

3.4.23. Tereny wód powierzchniowych – WS

Obszar o funkcji wód powierzchniowych obejmujący zbiorniki wodne i rzeki.

Funkcje dopuszczalne:

- 1) dla terenów rzek: obiekty służące obsłudze funkcji rekreacyjnych: plaże, kąpieliska, przystanie wodne;
- 2) dla terenów zbiorników wodnych: obiekty służące obsłudze funkcji rekreacyjnych (m.in. plaże, kąpieliska, zieleń parkowa) i gospodarczych zbiorników.

Kształtowanie przestrzeni na tych terenach wymaga:

- 1) zachowania naturalnego charakteru koryt cieków, ochrony naturalnych ekosystemów;
- 2) ewentualnego wykorzystania poszczególnych zbiorników do celów: związanych z retencjonowaniem wód, rekreacją, hodowlą.

3.4.24. Tereny obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²

Na terenie gminy Moszczenica nie wskazuje się terenów lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2 000,0 m².

3.5. Obszary przestrzeni publicznej

Wyznaczono obszary przestrzeni publicznej obejmujące centra miejscowości Srock oraz Moszczenica. W zakresie kształtowania przestrzeni w granicach tych obszarów wskazuje się:

- 1) podniesienie standardu zagospodarowania terenów publicznych i otaczającej ich zabudowy poprzez:
  - a) uporządkowanie skali zabudowy, formy dachów, kolorystyki, wysokości kondygnacji,

- b) stosowanie wysokiej jakości materiałów wykończeniowych (np. dachówka ceramiczna, drewniana stolarka okienna i drzwiowa); zakaz stosowania winylowych materiałów elewacyjnych,
  - c) ograniczenie lokalizacji reklam oraz ich ujednolicenie pod względem formy; szczegółowe zasady rozmieszczenia tablic i urządzeń reklamowych – do ustalenia w „uchwale ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń”,
  - d) lokalizację obiektów małej architektury tj.: ławek, pomników, fontann, koszy, obudów drzew, pachołków, balustrad schodów i balkonów oraz ogrodzeń o spójnej formie pod względem stylu i zastosowanych materiałów – do ustalenia w „uchwale ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń,
  - e) uporządkowanie i pielęgnacja zieleni;
- 2) bezwzględne respektowanie wytycznych konserwatorskich dotyczących strefy ochrony konserwatorskiej;
  - 3) ukształtowanie nawierzchni w sposób nie ograniczający swobody poruszania się osobom niepełnosprawnym ruchowo; stosowanie projektowania uniwersalnego zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
  - 4) w miejscowości Srock kształtowanie zabudowy z zachowaniem ekspozycji istniejącego kościoła jako dominanty.

3.6. Wytyczne określania przeznaczenia terenów oraz wskaźników intensywności wykorzystania terenu w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

Wskazane w Studium przeznaczenie terenów jest przeznaczeniem „kierunkowym”, wyraża zgeneralizowane kierunki polityki przestrzennej Gminy. Ustalenia Studium nie są ścisłymi przesądzeniami o granicach zainwestowania i użytkowaniu terenów, nie ograniczają możliwości realizacji innych działań, nieprzewidzianych w zapisach Studium, służących rozwojowi terenów zgodnie z polityką przestrzenną określoną w Studium.

Przeznaczenie terenów w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego winno zapewniać rozwój wiodącej funkcji terenu wskazanej w Studium. Inne funkcje, towarzyszące funkcji wiodącej, w szczególności wskazane w Studium jako „dopuszczalne”, mogą być dopuszczone do realizacji w ramach jednego terenu (wraz z funkcją wiodącą) lub na terenie wydzielonym na cele tej funkcji.

Dopuszcza się zachowanie w planie miejscowym istniejącego sposobu użytkowania terenu, istniejących elementów zagospodarowania lub przeznaczenia ustalonego w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, z możliwością ich rozwoju, o funkcji innej niż przeznaczenie wskazane w Studium, w tym z możliwością ich wydzielenia, o ile nie powoduje to na terenach sąsiednich ograniczeń w możliwości rozwoju funkcji podstawowej – wiodącej.

Wskaźniki kształtowania zabudowy zawarte w Studium stanowią zgeneralizowanie ramy ustalania wskaźników w planach miejscowych. Dopuszcza się przyjęcie innych wskaźników, jeśli uzasadnia to istniejący stan zagospodarowania, potrzeba przekształceń lub rozwoju istniejącej zabudowy lub ustalenia zawarte w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W planie miejscowym winny zostać ustalone minimalne powierzchnie nowo wydzielonych działek budowlanych.

Ostateczne ustalenia granic przeznaczenia terenów, przebiegów i lokalizacji projektowanej infrastruktury technicznej będą dokonywane w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub w decyzjach administracyjnych. Wyznaczone zasięgi przeznaczenia terenów podlegają doprecyzowaniu w planach miejscowych.

Na wszystkich terenach dopuszcza się lokalizację urządzeń infrastruktury technicznej związanej z obsługą terenów, terenów komunikacji, parkingów, zieleni urządzonej oraz urządzeń rekreacji codziennej z zachowaniem wymogów przepisów odrębnych. Ponadto na wszystkich terenach położonych w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń służących ochronie przeciwpowodziowej. Możliwość

przeznaczenia terenów pod lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii zgodnie z ustaleniami rozdziału 7.3. „Odnawialne źródła energii”.

Warunki realizacji funkcji dopuszczalnych wskazanych w Studium na wyznaczonych terenach – do ustalenia w planie miejscowym.

Ustalenia Studium nie przesądzają o możliwości korzystania z terenów. Zasięg terenów przeznaczonych pod zabudowę musi uwzględniać ograniczenia i zakazy wynikające z przepisów odrębnych oraz lokalnych uwarunkowań terenowych.

Ustalane przeznaczenia muszą uwzględniać ewentualne ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów wynikające z położenia w granicach stref ochronnych związanych z lokalizacją urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej 100 kW.

Realizacja zabudowy o funkcji mieszkalnej (zarówno w zakresie realizacji budynku mieszkalnego jak i budynku o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa) w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – 10-cio krotności całkowitych wysokości uzależniona jest od spełnienia wymogów przepisów odrębnych dotyczących inwestycji w zakresie elektrowni wiatrowych. W stanie prawnym obowiązującym na czas opracowania projektu Studium możliwe jest uchwalenie planu miejscowego umożliwiającego realizację funkcji mieszkalnej w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych – nie później niż do 15 lipca 2022 r. Realizacja funkcji mieszkaniowej możliwa będzie wyłącznie w oparciu o ustalenia planu miejscowego. W przypadku braku planu miejscowego lub jego uchwalenia po upływie ww. terminu niemożliwe będzie lokalizowanie funkcji mieszkaniowych w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych.

Ograniczenia nie obowiązują w przypadku likwidacji elektrowni wiatrowej. Podlegają weryfikacji w przypadku zmniejszenia wysokości elektrowni lub zmiany przepisów odrębnych w zakresie ograniczeń w zabudowie – w przypadkach tych ustalenia planów miejscowych należy dostosować do stanu faktycznego i aktualnych ograniczeń wynikających z przepisów odrębnych.

4. Kierunki oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

4.1. Kierunki oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów

Kierunki ochrony środowiska i jego zasobów określone w Studium są podporządkowane realizacji celów polityki ekologicznej państwa w zakresie ochrony środowiska, zasadzie zrównoważonego rozwoju oraz są kontynuacją celów określonych w *Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Moszczenica na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024*.

W ww. Programie Ochrony Środowiska określono następujące główne cele ekologiczne:

- 1) poprawa standardów jakości powietrza poprzez stałą redukcję emisji, pyłów, gazów;
- 2) zminimalizowanie uciążliwego hałasu i utrzymanie jak najlepszej jakości stanu akustycznego środowiska;
- 3) ochrona mieszkańców przed polami elektroenergetycznym;
- 4) zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego;
- 5) ograniczenie zagrożenia suszą;
- 6) ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszarów szczególnie narażonych;
- 7) ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych;
- 8) zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń komunalnych do wód;
- 9) racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi;
- 10) ochrona gleb;
- 11) rozwój systemu gospodarki odpadami;
- 12) ochrona zasobów przyrodniczych;
- 13) przeciwdziałanie występowaniu poważnych awarii

oraz wskazano na edukację ekologiczną jako zagadnienie horyzontalne.

W zakresie kształtowania systemu przyrodniczego Gminy zakłada się:

- 1) wykształcenie prawidłowo funkcjonującego systemu przyrodniczego Gminy w zakresie trzech zasadniczych podsystemów:
  - a) biologicznego,
  - b) hydrologicznego,
  - c) klimatycznego;
- 2) zachowanie, ochronę i rozwój podstawowych elementów składowych systemu.

Kształtowanie podsystemu biologicznego

W ramach podsystemu biologicznego zakłada się:

- 1) zachowanie, ochronę i rozwój podstawowych elementów strukturalnych systemu:
  - a) terenów leśnych,
  - b) terenów rolniczych,
  - c) wód,
  - d) dolin rzecznych;
- 2) ochronę obszarów i obiektów objętych ochroną: Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki, użytków ekologicznych oraz pomników przyrody;
- 3) zachowanie i ochrona Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Spalsko-Rogowskie” w północno-wschodniej części Gminy;
- 4) zapewnienie ciągłości przestrzennej elementów składowych podsystemu, z uwzględnieniem ograniczenia ich zainwestowania elementami stanowiącymi bariery przyrodnicze;
- 5) ochronę i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
- 6) zachowanie i przywrócenie ciągłości podsystemu w obszarach zurbanizowanych i podlegających urbanizacji – wytworzenie elementów łącznikowych (lokalnych korytarzy ekologicznych, miejsc powiązań, miejsc migracji zwierząt w tym w autostradzie, drodze ekspresowej, krajowej i wojewódzkiej (przepustów, przejść, tuneli dla zwierząt));
- 7) zachowanie powiązań zewnętrznych, poprzez tworzenie systemu ciągów i węzłów zieleni w obszarze Gminy.

Dla utrzymania ciągłości systemu przyrodniczego Gminy i obszarów sąsiednich wskazuje się szczególną ochronę przed zmianą sposobu użytkowania:

- 1) obszarów węzłów ekologicznych w postaci większych kompleksów leśnych;
- 2) naturalnych korytarzy i powiązań ekologicznych w postaci: dolin rzek Moszczanki i Wolbórki oraz mniejszych cieków, lasów, łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, które gwarantują intensywny przepływ materii i energii oraz informacji genetycznej.

Priorytetem winno być zachowanie ich drożności, poprzez wykluczenie rozwoju zainwestowania, umożliwienie bezpiecznego przemieszczania się zwierząt przez tereny dróg.

W Studium wskazano możliwość wyłączenia z użytkowania rolniczego części gruntów o najmniejszej przydatności rolniczej poprzez ich zalesienie (tereny oznaczone RZL), co ma służyć rozwojowi istniejących kompleksów leśnych oraz nowych zespołów leśnych na obszarach rolniczych.

Ochrona zasobów wód. Kształtowanie podsystemu hydrologicznego

Jako główne kierunki działań w zakresie ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych wskazuje się:

- 1) ochronę zasobów wodnych i racjonalizację zużycia wody we wszystkich dziedzinach gospodarki, tj. przemyśle, rolnictwie, gospodarce komunalnej, poprzez:
  - a) ocenę zagrożeń i ewentualne wyznaczenie stref ochronnych dla ujęć narażonych na zanieczyszczenia antropogeniczne,
  - b) modernizację sieci oraz wprowadzenie systemu pomiaru zużycia wody dla wszystkich odbiorców,
  - c) inwentaryzację i likwidację nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni,
  - d) rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej równoległe z rozwojem nowych terenów inwestycyjnych,

- e) wykorzystanie w zakładach przemysłowych wody dla celów technologicznych w układach zamkniętych;
- 2) poprawę czystości wód powierzchniowych poprzez:
  - a) zachowanie pasa wolnego od zabudowy cieków i rowów melioracyjnych,
  - b) ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych, poprzez:
    - uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zwartej zabudowy poprzez budowę zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej,
    - budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach rozproszonej zabudowy, nieprzewidzianej do objęcia zbiorczym systemem kanalizacji sanitarnej,
    - uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach z zabudową rozproszoną poprzez inwentaryzację źródeł zanieczyszczeń, zbiorników na nieczystości ciekłe, zbiorników gnilnych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości i sposobu pozbywania się ścieków i osadów ściekowych,
    - zakaz wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód lub do ziemi,
  - c) ograniczenie ładunku zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, w tym zapobieganie eutrofizacji wód powierzchniowych, poprzez:
    - racjonalne nawożenie gruntów rolnych,
    - ograniczenie spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych, realizację zbiorników buforowych na ciekach prowadzących wody do rzek,
    - ograniczenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływu wód deszczowych m.in. poprzez realizację systemu kanalizacji deszczowej dla terenów o utwardzonej powierzchni, tj. parkingów, placów z zastosowaniem, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych dotyczących odprowadzania ścieków, systemów podczyszczania wód opadowych i roztopowych,
    - zewidencjonowanie i zabezpieczenie miejsc wywożenia ścieków z terenów nieobjętych systemem kanalizacji zbiorczej;
- 3) poprawę bilansu hydrologicznego (zwiększenie zasobów wód w zlewni) poprzez:
  - a) utrzymanie i odbudowę urządzeń melioracyjnych podstawowych i szczegółowych oraz bieżącą ich konserwację,
  - b) wykorzystanie stawów, oczek wodnych, zagłębień terenu, w tym wyrobisk, terenów podmokłych jako miejsc i zbiorników retencji wód,
  - c) modernizację zbiorników wodnych i urządzeń korytowych,
  - d) rozbudowę sieci zbiorników retencjonujących wodę, w tym budowę projektowanego zbiornika małej retencji w Moszczenicy, z możliwością wykorzystania na cele rekreacyjne oraz projektowanego zbiornika w Daszówce;
  - e) ochronę obszarów dolin rzecznych obejmującą:
    - ograniczenie przeznaczenia terenów na cele inwestycyjne,
    - utrzymanie zieleni naturalnej,
    - bieżące prace,
  - f) ochronę oczek wodnych, śródleśnych łąk i bagien, łąk i zieleni naturalnej wzdłuż cieków;
  - g) zwiększanie retencji za pomocą zieleni: zalesień, nowych terenów zieleni, w tym ogrodów deszczowych, utrzymania jak największych powierzchni biologicznie czynnych;
- 4) zachowanie istniejących stref ekotonowych na granicy las-woda, las-bagno, zaś tam gdzie jest to uzasadnione tworzyć je w celu ochrony czystości wód i stabilizacji stosunków wodnych;
- 5) zachowanie drożności cieków oraz możliwości spływu wód opadowych i roztopowych zgodnie z naturalnym ukształtowaniem terenu; dopuszcza się zmianę ukształtowania terenu lub przebiegu cieków jedynie w sytuacji zapewnienia odpływu wód w sposób nie zakłócający stosunków wodnych na terenach i działkach sąsiednich; w celu zachowania swobodnego odpływu wód zabrania się niszczenia i uszkodzania istniejących urządzeń wodnych;

- 6) zakaz prowadzenia działań mogących w poważny sposób zmienić stosunki wodne (z wyjątkiem działań z zakresu ochrony przeciwpowodziowej realizowanych w zgodzie z wymogami przepisów odrębnych).

Ochrona powietrza, ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym. Kształtowanie podsystemu klimatycznego

Jako główne kierunki działań w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami oraz ochrony ludności przed hałasem wskazuje się:

- 1) zmniejszenie energochłonności gospodarki, poprzez m.in. wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych oraz wprowadzenie urządzeń i technologii energooszczędnych;
- 2) zmniejszenie zużycia energii, poprzez wykonanie termomodernizacji budynków;
- 3) ograniczenie emisji poprzez:
  - a) wykorzystanie odnawialnych źródeł energii dla potrzeb zaopatrzenia w ciepło,
  - b) wspieranie inwestycji polegających na modernizacji indywidualnych i zbiorczych systemów grzewczych szczególnie w kierunku dostosowania ich do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii,
  - c) wdrożenie monitoringu niskiej emisji zanieczyszczeń z gospodarstw domowych,
  - d) rozbudowę sieci gazowej, z dostosowaniem do potrzeb zaopatrzenia obiektów w gaz do celów grzewczych,
  - e) ograniczanie emisji przemysłowej poprzez stosowanie nowoczesnych technologii,
  - f) ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza z obiektów chowu lub hodowli zwierząt (w tym substancji zapachowych) poprzez stosowanie systemów oczyszczania powietrza z przestrzeni inwentarskich,
  - g) ograniczanie ruchu kołowego poprzez koncentrację zabudowy i zapobieganie jej rozpraszaniu, realizację rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów;
- 4) wdrażanie uchwały antysmogowej oraz programów ochrony powietrza;
- 5) ograniczenie rozwoju terenów podlegających ochronie akustycznej tam, gdzie istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia hałasu o ponadnormatywnym natężeniu;
- 6) ograniczenie uciążliwości prowadzonej działalności w zakresie emisji hałasu oraz emisji zanieczyszczeń (poprzez m.in.: nasadzenia zwartą zielenią wysoką i średnio wysoką na działce, na której prowadzona jest działalność, ekranowanie źródeł hałasu, stosowanie urządzeń filtrujących, wyciszających);
- 7) wprowadzenie nasadzeń zieleni wysokiej w pasach drogowych;
- 8) przebudowę i modernizację dróg, m.in. w zakresie wymiany nawierzchni, przebudowy układu drogowego drogi krajowej z ominięciem zabudowy w miejscowości Srock, realizacja zabezpieczeń akustycznych dróg, gdzie stwierdzono przekroczenie wartości dopuszczalnych;
- 9) kształtowanie zainwestowania w obszarach narażonych na hałas od tras komunikacyjnych w sposób minimalizujący ekspozycję na uciążliwości akustyczne funkcji, których tereny lokalizacji podlegają ochronie w zakresie dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku;
- 10) poprawę izolacyjności akustycznej przegród zewnętrznych w budynkach narażonych na hałas przekraczający wartości dopuszczalne;
- 11) lokalizacja obiektów i urządzeń elektromagnetycznych w sposób nie powodujących konfliktów z funkcjami wymagającymi ochrony.

Działania w zakresie ochrony przed hałasem winny zapewniać zachowanie dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony środowiska. Przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, należy zakwalifikować tereny wyznaczone w planie do poszczególnych rodzajów terenów podlegających ochronie akustycznej, o których mowa w przepisach odrębnych z zakresu ochrony środowiska.

Ochrona powierzchni ziemi i gleb

Jako główne kierunki działań w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb wskazuje się:

- 1) rekultywację terenów poeksploatacyjnych poprzez zalesienia, zadarnienia lub wykorzystanie na cele rolnicze lub zbiorniki wodne; w obszarach wskazanych pod rozwój funkcji produkcyjnych, magazynowych, składowych lub usługowych poprzez przywrócenie przydatności na cele budowlane;
- 2) dokończenie rekultywacji nieczynnego składowiska odpadów w Moszczenicy;
- 3) ograniczenie dokonywanych niwelacji terenu;
- 4) ochronę dolin rzecznych przed zainwestowaniem, w tym ochronę ich szaty roślinnej;
- 5) ochronę najcenniejszych areałów gleb przed zmianą sposobu użytkowania – utrzymanie rolniczego użytkowania terenu;
- 6) koncentrację zabudowy w obszarze istniejących jednostek osadniczych;
- 7) ochronę gleb przed erozją i stepowaniem poprzez wprowadzenie zalesień i pasów zadrzewień śródpolnych;
- 8) podnoszenie poziomu wiedzy rolników w zakresie „dobrych praktyk rolniczych” i zasad rolnictwa ekologicznego;
- 9) wprowadzenie nasadzeń roślinności ochronnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych w celu minimalizacji zanieczyszczeń pokrywy glebowej wzdłuż dróg;
- 10) uprzątnięcie „dzikich” wysypisk śmieci i zapobieganie powstawaniu nowym;
- 11) zmniejszanie ilości odpadów powstających, w szczególności zmieszanych, poprzez podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

W ramach wszystkich wyżej wymienionych systemów i ochrony elementów składowych, zakłada się uwzględnienie ustaleń planów ochrony obszarów chronionych i innych z zakresu ochrony środowiska, opracowań ekofizjograficznych i inwentaryzacji przyrodniczych w opracowaniach planistycznych, a także prowadzenie edukacji ekologicznej we wszystkich grupach społecznych i wiekowych.

4.2. System obszarów chronionych. Propozycje zmian w zakresie ochrony prawnej

Dla prawidłowego funkcjonowania systemu przyrodniczego Gminy, konieczne jest zapewnienie ciągłości przestrzennej układów przyrodniczych, realizacji działań ochronnych i inwestycyjnych wskazanych dla kształtowania podsystemu biologicznego oraz tworzenie nowych powiązań w postaci ciągów i węzłów zieleni, a także zapewnienie odpowiedniego funkcjonowania istniejących terenów zieleni oraz korytarzy ekologicznych.

Ochrona obiektów i obszarów objętych ochroną prawną odbywa się poprzez respektowanie w pełni przepisów ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony przyrody, aktów prawnych ustanawiających formy ochrony przyrody oraz planów ich ochrony.

W granicach **Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki** obowiązują ustalenia w zakresie czynnej ochrony ekosystemów leśnych, nieleśnych, wodnych, a także pozostałe ustalenia, w tym zakazy, określone w uchwale Nr XXXI/613/12 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 18 grudnia 2012 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Wolbórki (Dz. Urz. Woj. Łódz. z dnia 18 stycznia 2013 r. poz. 265). Ustalenia wprowadzone ww. uchwałą, istotne dla realizacji zagospodarowania i użytkowania terenów, obejmują m.in., (z uwzględnieniem wskazanych w uchwale odstępstw) zakazy: realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu przepisów odrębnych), likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nawodnych, wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, dokonywania zmian stosunków wodnych, likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych oraz zakaz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej. Wyłączenia ze stosowania powyższych zakazów określają przepisy odrębne z zakresu ochrony przyrody.

Dla **pomników przyrody** wskazuje się konieczność: prowadzenia regularnych zabiegów konserwacyjno-pielęgnacyjnych wynikających z potrzeb bieżących, konieczność ich odpowiedniego oznakowania, zakaz realizacji zabudowy w obrębie korony drzewa. Pozostałe ograniczenia obowiązują zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

Dla **użytków ekologicznych** wskazuje się ich ochronę przed zmianą użytkowania, zachowanie ich naturalnych funkcji przyrodniczych. Ochrona polegać powinna na zapobieganiu i powstrzymywaniu sukcesji gatunków inwazyjnych.

Natura 2000

Na terenie gminy Moszczenica nie występują ustanowione obszary Natura 2000 oraz obszary predysponowane i proponowane do objęcia ochroną w ramach sieci.

Zmiany w zakresie ochrony prawnej

Na terenie gminy Moszczenica nie wskazuje się nowych terenów postulowanych do objęcia którąkolwiek z form ochrony przyrody, o których mowa w przepisach odrębnych z zakresu ochrony przyrody, w przypadku planowania lub wdrażania zmian w zakresie przyrodniczej ochrony prawnej przez instytucje lub organy do tego upoważnione,

W przypadku ustanowienia nowych form ochrony przyrody lub zmian w zakresie form ustanowionych wymogi ochronne powinny zostać uwzględnione w planach i programach gminnych bez potrzeby dokonywania każdorazowo aktualizacji Studium.

4.3. Kierunki i zasady ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego

Ochrona krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, powinna odbywać się poprzez spójne i komplementarne zachowanie wymogów ochrony środowiska, przyrody, zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz poprzez dbałość o ład przestrzenny, przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, utrzymanie porządku i czystości w Gminie. Zakłada się zapewnienie ochrony krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego, w Gminie w szczególności poprzez:

- 1) przeprowadzenie rehabilitacji i rekultywacji zgodnie ze wskazaniem w pkt 3.1.;
- 2) kontynuację działań przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Moszczenica;
- 3) ochronę przed zabudową obszarów określonych w pkt 3.3.;
- 4) przestrzeganie wskaźników dotyczących zagospodarowania oraz użytkowania terenów zawartych w pkt 3.4.;
- 5) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 4.1. w zakresie ochrony środowiska i jego zasobów;
- 6) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 4.2. w zakresie systemu obszarów chronionych;
- 7) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 4.4. w zakresie kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- 8) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 4.5. w zakresie eksploatacji zasobów naturalnych;
- 9) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 4.6. w zakresie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
- 10) przestrzeganie kierunków oraz zasad określonych w pkt 5 w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;
- 11) weryfikację i uzupełnienie polityki przestrzennej Gminy oraz ewentualne uzupełnienie dokumentów na szczeblu gminnym o ustalenia dotyczące obszaru Gminy zawarte w audycie krajobrazowym dla obszaru województwa łódzkiego (po jego uchwaleniu);
- 12) sporządzenie i przyjęcie „uchwały ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń”, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów przestrzeni publicznej.

Ochrona i dbanie o krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, winny być uwzględnione przy wszelkich działaniach inwestycyjnych prowadzonych w Gminie. Działania ochronne powinny

zostać dostosowane do indywidualnych uwarunkowań krajobrazowych obszaru w którym prowadzone są działania inwestycyjne oraz ich skali.

4.4. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Jako podstawowe kierunki kształtowania **rolniczej przestrzeni produkcyjnej** wskazuje się:

- 1) utrzymanie rolniczych funkcji Gminy, wykorzystanie gleb o wysokiej przydatności rolniczej;
- 2) prowadzenie produkcji rolnej zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej;
- 3) rozwój sadownictwa, upraw ogrodniczych, upraw szklarniowych, szkółkarstwa, a także rolnictwa ekologicznego;
- 4) w zakresie produkcji zwierzęcej:
  - a) rozwój produkcji zwierzęcej w zakresie hodowli rodzimych gatunków zwierząt,
  - b) lokalizację uciążliwych obiektów hodowlanych w sposób, który nie będzie źródłem konfliktów przestrzennych (uciążliwości powodowanych emisją odorów, hałasu) z zabudową mieszkaniową oraz zabudową związaną ze stałym pobytem dzieci i młodzieży,
  - c) lokalizacja obiektów chowu lub hodowli zwierząt zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko wyłącznie w granicach strefy lokalizacji nowych obiektów hodowlanych zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a poza tymi granicami w zakresie ustaleń dla poszczególnych terenów;
- 5) budowę, rozbudowę i modernizację systemów melioracyjnych w celu polepszenia warunków wodnych;
- 6) ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów zmeliorowanych na cele nierolnicze oraz systematyczną konserwację urządzeń melioracyjnych; w przypadku realizacji zabudowy oraz w przypadku dokonywania podziału terenu na działki budowlane należy wyprzedzająco przebudować urządzenia melioracyjne w sposób zapewniający prawidłowe funkcjonowanie systemu;
- 7) zachowanie istniejącej sieci rowów;
- 8) modernizację zbiorników wodnych, w tym stawów rybnych;
- 9) ochronę istniejących oraz zwiększanie terenów zakrzewień i zadrzewień śródpolnych;
- 10) sukcesywne przeznaczenie części terenów rolnych najslabszych gleb zlokalizowanych w sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych pod zalesienia;
- 11) w przypadku rezygnacji z prowadzenia produkcji rolnej – przekształcenie istniejącej zabudowy zagrodowej w tereny wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową jednorodzinną i usługami służącymi wielofunkcyjnemu rozwojowi obszarów wiejskich;
- 12) rozwój usług komplementarnych dla rolnictwa;
- 13) rozwój agroturystyki – funkcji związanych z wypoczynkiem i rekreacją;
- 14) możliwość rozwoju produkcji roślinnej w kierunku upraw wykorzystywanych do produkcji biopaliw na terenach rolniczych, w tym również terenach łąk i pastwisk;
- 15) na terenach rolniczych dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń związanych z wykorzystywaniem energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z warunkami zawartymi w rozdziale 7.3, w szczególności wskazuje się możliwość lokalizacji biogazowni rolniczych, w tym w wyznaczonych granicach lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z biomasy lub biogazu o mocy przekraczającej 100 kW.

Obsługa rolnictwa winna być realizowana w ramach istniejącej zabudowy z możliwością jej rozwoju. W przypadku lokalizowanych w zabudowie zagrodowej obiektów mieszkalnych i obiektów niemieszkalnych nieuciążliwych dla funkcji mieszkaniowej realizacja zabudowy powinna mieć miejsce w pierwszej kolejności w ramach terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Wskazuje się utrzymanie na cele rolnicze terenów oznaczonych na rysunku Studium jako tereny rolnicze (R), tereny łąk, pastwisk i zieleni naturalnej (PS) oraz – do czasu zalesienia –

tereny rolnicze do zalesienia (RZL). Pozostałe tereny są terenami przeznaczonymi na inne cele niż rolne.

Jako podstawowe kierunki kształtowania **leśnej przestrzeni produkcyjnej** wskazuje się:

- 1) użytkowanie i ochronę lasów, prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej zgodnie z kierunkami określonymi w planach urzędniowych lasów;
- 2) tworzenie powiązań istniejących kompleksów leśnych poprzez zalesienia uzupełniające;
- 3) zwiększenie różnorodności biologicznej z jednoczesnym rozwijaniem wodochronnych, klimatotwórczych i środowiskotwórczych funkcji lasów, poprzez dążenie do tworzenia drzewostanów wielogatunkowych i wielowiekowych o charakterze lasu naturalnego; skład drzew winien odpowiadać roślinności potencjalnej siedlisk leśnych;
- 4) odnowienie naturalne jako główny sposób odnawiania lasu; istniejące drzewostany pochodzenia sztucznego, które nie są dostosowane do warunków glebowo-siedliskowych powinny być przebudowywane w długim cyklu hodowlanym na drzewostany mieszane;
- 5) zachowanie istniejących łąk śródleśnych;
- 6) realizację zalesień z uwzględnieniem zachowania bioróżnorodności istniejących żerowisk;
- 7) odpowiednie kształtowanie granicy rolno-leśnej poprzez wprowadzanie zalesień:
  - a) na gruntach położonych w enklawach i półenklawach leśnych, przylegających do kompleksów leśnych lub znajdujących się w szachownicy z użytkami leśnymi, narażonych na znaczne szkody wyrządzone przez zwierzynę leśną,
  - b) nieprzydatnych do produkcji rolniczej i nieużytkowanych rolniczo klas: V, VI, w uzasadnionych przypadkach IV oraz nieużytkach rolniczych;
- 8) zakaz na terenach lasów realizacji zabudowy innej niż związana z prowadzeniem gospodarki leśnej; zakaz nie dotyczy realizacji obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, ochrony przyrody, edukacji ekologicznej, obsługi ruchu turystycznego;
- 9) realizację zbiorników wodnych i innych obiektów małej retencji;
- 10) realizację obiektów i urządzeń służących ochronie p. pożarowej;
- 11) zapewnienie dojazdu do terenów leśnych w celu umożliwienia reagowania w sytuacjach zagrożeń, szczególnie w przypadku powstania pożaru;
- 12) lokalizację zabudowy w odległości od lasów: nie mniejszej niż wysokość drzewostanu i jednocześnie nie mniejszej niż to wynika z przepisów odrębnych;
- 13) realizację nowego zainwestowania w sposób, który nie będzie powodował pogorszenia warunków funkcjonowania istniejących terenów leśnych oraz korytarzy ekologicznych.

Należy dążyć do rozwoju istniejących kompleksów leśnych, tworzenia, możliwie dużych, zwartych obszarów leśnych oraz realizacji zalesień na terenach nieprzeznaczonych pod produkcję rolną a graniczących z kompleksami leśnymi. Granicę rolno-leśną należy ukształtować pozostawiając pas terenu dla rozwoju strefy przejściowej.

Planuje się zwiększenie powierzchni obszarów leśnych na terenie Gminy. Wskazuje się możliwość zalesienia gleb o niskiej przydatności rolniczej. Szczegółowe ustalenie lokalizacji obszaru zalesień winno nastąpić w planie miejscowym.

4.5. Eksploatacja zasobów naturalnych. Obiekty i obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny

Wskazuje się możliwość eksploatacji złóż kopalin w obrębie istniejących, udokumentowanych złóż surowców naturalnych. Dla złóż nie wyznacza się filarów ochronnych – potrzeby w tym zakresie nie występują.

Ponadto dopuszcza się prowadzenie badań rozpoznawczych i ustanowienie obszarów i terenów górniczych na obszarach niewskazanych w Studium, z preferencją lokalizacji na glebach o niskiej przydatności rolniczej. Prowadzenie eksploatacji złóż kopalin, może odbywać się na obszarach gleb klasy IV-VI oraz na glebach wyższych klas, w sytuacjach uzasadnionych racjonalną eksploatacją złoża, poza obszarami objętymi formami ochrony przyrody, obszarami

wyznaczonych korytarzy ekologicznych oraz obszarami łąk i pastwisk. Prowadzenie eksploatacji złoża – zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

Po zakończeniu działalności górniczej obowiązuje przeprowadzenie rekultywacji – przywrócenie terenu do pełnienia funkcji rolniczych, wodnych, leśnych lub innych, zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony środowiska oraz geologii i górnictwa oraz ustaleniami Studium w zakresie kierunków przeznaczenia terenów. Granice terenów oraz wskaźniki kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu do ustalenia w planie miejscowym w zależności od ustalonego, docelowego przeznaczenia terenu.

4.6. Kierunki i zasady zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych

Ryzyko wystąpienia powodzi w gminie Moszczenica związane jest z przepływającą w sąsiedztwie rzeką Wolbórką. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią występuje wyłącznie na niezabudowanym, wąskim pasie terenu w północno-wschodniej części Gminy, w obrębie Raciborowice. W Studium nie wyznaczono terenów przeznaczonych pod zabudowę w granicach obszaru szczególnego zagrożenia powodzią. Na występowanie okresowych podtopień narażone są obszary wzdłuż mniejszych cieków oraz lokalne obniżenia terenu jako miejsca występowania wód hipodermicznych.

Celem ograniczenia niebezpieczeństwa powodzi, zalań i podtopień wskazuje się:

- 1) respektowanie wymogów przepisów odrębnych z zakresu gospodarowania wodami;
- 2) ograniczenie lokalizacji zabudowy w obszarze szczególnego zagrożenia powodzią oraz na obszarach łąk i pastwisk w obniżeniach dolinnych, zagrożonych lokalnymi podtopieniami;
- 3) utrzymanie przyrodniczej funkcji terenów łąk i pastwisk;
- 4) zwiększanie retencji wodnej, m.in. w postaci realizacji zbiorników wodnych, zalesień, terenów zieleni, w tym ogrodów deszczowych, utrzymania jak największych powierzchni biologicznie czynnych;
- 5) zachowanie drożności istniejących cieków oraz możliwości spływu wód opadowych i roztopowych zgodnie z naturalnym ukształtowaniem terenu;
- 6) dokonanie zmiany ukształtowania terenu lub przebiegu cieków jedynie w sytuacji zapewnienia odpływu wód w sposób niezakłócający stosunków wodnych na terenach i działkach sąsiednich.

W granicach gminy Moszczenica nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych, w tym zagrożeń osuwania się mas ziemnych.

4.7. Obszary, na których dopuszcza się lokalizację zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz zapobieganie wystąpieniu poważnej awarii przemysłowej i jej skutkom

Obszarami na których dopuszcza się lokalizację zakładów związanych z ryzykiem wystąpienia awarii są wyłącznie wybrane, oznaczone na rysunku Studium, tereny obiektów produkcyjnych, składów, magazynów i usług – intensywne (PU-I), położone w obrębach:

- 1) Daszówka, Imielnia, Lewkówka, Rękoraj Wieś oraz Sierosław – w zakresie lokalizacji zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej;
- 2) Jarosty oraz Srock Rządowy – w zakresie lokalizacji zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Celem przeciwdziałania wystąpieniu poważnych awarii przemysłowych wskazuje się:

- 1) bezwzględne przestrzeganie przepisów odrębnych z zakresu prawa ochrony środowiska;
- 2) stosowanie rozwiązań technologicznych pozwalających ograniczyć ryzyko wystąpienia awarii, a w szczególności zapobiegających uwolnieniu substancji niebezpiecznych wykorzystywanych w ramach działalności zakładu oraz pozwalających monitorować obecność uwolnionych substancji niebezpiecznych;

- 3) zachowanie pasów ochronnych od terenów sąsiednich pozwalających na ograniczenie skutków wystąpienia poważnej awarii, w tym wprowadzenie zieleni izolacyjnej;
- 4) podczas kształtowania zagospodarowania na terenach sąsiadujących zachowanie bezpiecznej odległości (každorazowo określonej indywidualnie mając na względzie m.in. takie czynniki jak: rodzaj zagrożenia, odległość od źródła zagrożenia, ukształtowanie terenu, kierunek wiatru, rodzaj wprowadzanej zabudowy).

4.8. Obszary uzdrowisk

Gmina Moszczenica nie posiada statusu uzdrowiska ani statusu obszaru ochrony uzdrowiskowej zgodnie z zapisami przepisów odrębnych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego, uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych.

4.9. Wytyczne określania zasad ochrony środowiska i jego zasobów w planach miejscowych

W planach miejscowych należy zapewnić rewaloryzację, ochronę i rozwój istniejących zasobów środowiska przyrodniczego oraz niwelowanie niekorzystnego wpływu działalności człowieka na środowisko zgodnie z kierunkami zawartymi w Studium. Należy:

- 1) wprowadzić ograniczenia w zakresie wykorzystania powierzchni ziemi poprzez określenie wskaźników kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu: minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do działki budowlanej, minimalnej i maksymalnej intensywności zabudowy dostosowane do specyfiki lokalizacji i funkcji terenu;
- 2) określić zasady gospodarowania wodami, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami;
- 3) poszczególne rodzaje terenów wyznaczone w planie zakwalifikować do odpowiedniego rodzaju terenu podlegającego ochronie akustycznej zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony środowiska;
- 4) zachować istniejące zespoły zieleni, zgodnie z kierunkami zawartymi w Studium;
- 5) szczegółowo określić lokalizację obszarów zalesień;
- 6) zapewnić przerwy w pasmach zabudowy dla realizacji powiązań przyrodniczych;
- 7) zapewnić ochronę przed zasypywaniem i zabudowywaniem dla istniejących cieków i rowów poprzez np. ustalenie stref ochronnych;
- 8) określić ograniczenia w zakresie możliwości dokonywania niwelowania terenu;
- 9) wyznaczyć zasięg terenów narażonych na podtopienia, a także określić ograniczenia i warunki realizacji zainwestowania w ich zasięgu;
- 10) wprowadzić ograniczenia w lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz uwzględnić rozwiązania pozwalające ograniczyć uciążliwości dla zabudowy mieszkaniowej i lotniskowej powstałe na terenach sąsiednich;
- 11) uwzględnić zasady ochrony obszarów i obiektów objętych ochroną prawną na podstawie przepisów odrębnych; ewentualna zmiana przepisów odrębnych, w tym rozporządzeń dotyczących form ochrony przyrody oraz granic obszarów i obiektów podlegających ochronie, powinna być brana pod uwagę przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bez konieczności aktualizacji zapisów Studiów;
- 12) uwzględnić zasady realizacji zabudowy o funkcji mieszkalnej w granicach 10-cio krotności całkowitych wysokości elektrowni wiatrowych na podstawie przepisów odrębnych; ewentualna zmiana przepisów odrębnych oraz uwarunkowań w zakresie parametrów elektrowni wiatrowych i zasięgu ich oddziaływań powinna być brana pod uwagę przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego bez konieczności aktualizacji zapisów Studiów;
- 13) uwzględnić ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów wynikające z położenia wybranych terenów w granicach stref ochronnych związanych z lokalizacją urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł o mocy przekraczającej

100 kW, a w przypadku elektrowni wiatrowych o mocy przekraczającej moc mikroinstalacji; z uwzględnieniem uściślenia zasięgu stref, o którym omowa w pkt 7.6.

5. Kierunki oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

5.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków. Potrzeby rewaloryzacji, ochrony i rozwoju wartości kulturowych

Zasady ochrony i opieki nad zabytkami określone są w przepisach odrębnych z zakresu ochrony zabytków. Określone w nich formy ochrony zabytków obejmują; wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomniki historii, utworzenie parku kulturowego, a także ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach określonych w ww. ustawie.

Organy administracji publicznej zobowiązane są do ochrony zabytków, w szczególności, do podejmowania działań mających na celu m.in.:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) rewaloryzację istniejących zasobów oraz tworzenie nowych wartości kulturowych w obrębie przestrzeni publicznych Gminy;
- 3) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 4) zapobieganie niszczeniu i niewłaściwemu korzystaniu z zabytków;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnienie zasad ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska;
- 7) zwiększenie świadomości wśród mieszkańców wartości kulturowej istniejących obiektów i obszarów zabytkowych.

Wskazane jest podjęcie przez Gminę działań organizacyjnych oraz promocyjnych wspomagających właścicieli w utrzymaniu obiektów zabytkowych oraz prowadzonych przy nich pracach konserwatorskich. W szczególności zakłada się kontynuację realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019 oraz opracowanie programu na lata kolejne, z uwzględnieniem bieżących uwarunkowań i potrzeb, i jego późniejszą realizację.

Obszary objęte szczegółową polityką przestrzenną Studium ze względu na wartości historyczne i kulturowe

Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Wszelkie działania na terenie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków muszą być prowadzone w uzgodnieniu i za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków. Na rysunku studium oznaczono obiekty i granice obszarów wpisanych do rejestru zabytków.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków powinny być wykorzystywane na cele użytkowe wyłącznie w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości, z uwzględnieniem możliwości kontynuacji historycznej funkcji.

Strefy ochrony konserwatorskiej

W Studium wyznaczono strefy ochrony konserwatorskiej, obejmujące:

- 1) granice zabytkowych założeń dworsko-parkowych;
- 2) granice zabytkowych układów przestrzennych;
- 3) granice obszarów wpisanych do rejestru zabytków.

Granice zabytkowych założeń dworsko-parkowych w Moszczenicy, Raciborowicach, Kielczówce i Rękoraju odpowiadają granicom ich obszarów wpisanych do rejestru zabytków. Wszelkie działania w granicach obszarów wpisanych do rejestru zabytków, w tym zabytkowych

założeń dworsko-parkowych, muszą być prowadzone w uzgodnieniu i za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Dla zabytkowych założeń dworsko-parkowych, w ramach uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków, wskazuje się uwzględnienie potrzeb ochrony zabytku z zakresu:

- 1) zachowania historycznego układu przestrzennego, rozplanowania ze wszystkimi elementami pierwotnego założenia;
- 2) dostosowania nowej zabudowy do historycznej formy i kompozycji przestrzennej w zakresie stosowanego materiału budowlanego, skali, formy architektonicznej;
- 3) rewaloryzacji i modernizacji obiektów o wartościach zabytkowych;
- 4) usunięcia i przebudowy obiektów dysharmonijnych;
- 5) wprowadzenie nowych nasadzeń w zgodzie z pierwotnym założeniem z zastosowaniem gatunków odpowiadających składowi gatunkowemu zabytkowych nasadzeń lub go wzbogacających;
- 6) usunięcia drzew zaburzających pierwotny układ;
- 7) objęcia ochroną prawną najcenniejszych okazów drzewostanu jako pomników przyrody.

Granice zabytkowych układów przestrzennych obejmują wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków lub gminnej ewidencji zabytków: układ przestrzenny Raciborowic, miejski układ przestrzenny Srocka oraz układ przestrzenny Moszczenicy.

Granice układu przestrzennego Raciborowic niemal całkowicie odpowiadają granicy obszaru wpisanego do rejestru zabytków – granicy zabytkowego założenia dworsko-parkowego. Wszelkie działania w granicach tego układu przestrzennego muszą być prowadzone w uzgodnieniu i za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków.

W granicach zabytkowego układu przestrzennego Srocka, wskazuje się:

- 1) zachowanie historycznych cech rozplanowania układu urbanistycznego;
- 2) w zależności od potrzeb – rewaloryzację istniejącej zabudowy, stworzenie warunków dla przekształceń obiektów dysharmonijnych;
- 3) ujednolicenie gabarytów pierzei, formy dachów, kolorystyki, wysokości kondygnacji, proporcji otworów okiennych i drzwiowych przy jednoczesnym podporządkowaniu ich cechom zachowanych obiektów historycznych;
- 4) utrzymanie istniejącej sieci dróg oraz eliminację ruchu tranzytowego;
- 5) ograniczenie lokalizacji reklam oraz ujednolicenie ich pod względem formy; szczegółowe zasady rozmieszczenia tablic i urządzeń reklamowych – do ustalenia w uchwale ustalającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń”;
- 6) w przypadku sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, objęcie ochroną jego ustaleniami.

Na terenie Gminy znajduje się również zabytkowy układ przestrzenny Moszczenicy, jednak na czas opracowania projektu Studium granice tego układu nie zostały ustalone przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Po ich ustaleniu powinny być uwzględnione w planach miejscowych.

Strefy konserwatorskiej ochrony ekspozycji

W Studium wyznaczono granice stref ochrony ekspozycji:

- 1) zabytkowych założeń dworsko-parkowych w Raciborowicach, Kielczówce i Rękoraju;
- 2) centrum Moszczenicy obejmującego obszar koncentracji obiektów zabytkowych, w tym obszar założenia dworsko-parkowego, oraz dolinę Moszczanki;
- 3) zabytkowego kościoła w Srocku, stanowiącego dominantę widokową;
- 4) zabytkowych cmentarzy wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

W wyżej wymienionych strefach ustala się:

- 1) utrzymanie czytelności usytuowania obiektów i obszarów zabytkowych położonych w granicach ww. stref poprzez podporządkowanie im kompozycji przestrzennej (w szczególności kształtowanie powiązań widokowych względem dominant – kościoła w Srocku, a także innych osi kompozycyjnych, wnętrz, otwarć widokowe);

- 2) ograniczenie realizacji obiektów mogących zakłócić ekspozycję obiektów i obszarów zabytkowych oraz doliny Moszczanki poprzez:
  - a) ograniczenie wysokości zabudowy,
  - b) ograniczenie gabarytów obiektów,
  - c) zakaz stosowania na elewacjach i dachach budynków materiałów o agresywnej, jaskrawej kolorystyce,
  - d) zakaz lokalizowania wysokościowych obiektów inżynierskich, takich jak kominy, wieże itp.;
  - e) zakaz wprowadzania zalesień lub zwartych nasadzeń drzew przesłaniających obiekty i założenia zabytkowe,
  - f) ograniczenie lokalizacji reklam oraz ujednolicenie ich pod względem formy, ograniczenie powierzchni nośników informacji wizualnej,
  - g) zakaz stosowania ogrodzeń z prefabrykatów betonowych i ograniczenie wysokości ogrodzeń;
  - h) zakaz składowania, magazynowania i sortowania odpadów;
- 3) w przypadku sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, objęcie ochroną jego ustaleniami.

Ochrona obiektów i obszarów wpisanych do ewidencji zabytków

Dla ochrony zabytkowych obiektów i obszarów wskazuje się:

- 1) prowadzenie jakichkolwiek prac remontowych oraz dokonywanie zmian dotyczących zabytku oraz jego otoczenia, wyłącznie w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości i zgodnie z wymogami przepisów odrębnych;
- 2) wykorzystanie wyłącznie w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości, z uwzględnieniem historycznej funkcji;
- 3) zachowanie właściwej ekspozycji obiektów i obszarów zabytkowych – realizację nowych obiektów w otoczeniu obiektów zabytkowych w sposób, który nie będzie powodował pomniejszenia wartości kulturowej i funkcjonalnej obiektu zabytkowego oraz jego ekspozycji;
- 4) ochronę obiektów w bardzo złym stanie technicznym, których stan nie pozwala na przeprowadzenie remontu bądź też koszt remontu znacznie przekraczałby wartość obiektów, zakwalifikowanych na podstawie szczegółowych ekspertyz konstrukcyjno-budowlanych do rozbiórki – poprzez obowiązek sporządzenia szczegółowej dokumentacji inwentaryzacyjnej konserwatorsko-budowlanej przed dokonaniem rozbiórki;
- 5) wymóg, aby obiekty realizowane w miejscu rozebranego budynku respektowały proporcje, formę dachów, relacje z sąsiednimi budynkami, odpowiadające charakterowi obiektów zabytkowych;
- 6) w przypadku sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, objęcie zabytków ochroną jego ustaleniami;
- 7) zasady ochrony obiektów i obszarów wpisanych do ewidencji zabytków, jednocześnie wpisanych do rejestru zabytków, w uzgodnieniu i za zgodą wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ochrona cmentarzy wpisanych do ewidencji zabytków

W granicach wpisanych do ewidencji zabytków cmentarzy ustala się obowiązek:

- 1) przeprowadzenie działań porządkowych i rewaloryzacyjnych;
- 2) zachowania zabytkowych cech rozplanowania, układu alei i nasadzeń drzew;
- 3) zachowania zabytkowej sztuki sepulkralnej;
- 4) uzyskania zaleceń konserwatorskich na etapie planowania inwestycji.

Ochrona zabytków archeologicznych

Ochrona zabytków archeologicznych prowadzona jest poprzez respektowanie przepisów odrębnych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Na rysunku studium oznaczono

stanowiska archeologiczne oraz, dla stanowisk innych niż z okresu nowożytnego, wyznaczono strefy ochrony archeologicznej.

Wskazuje się, w przypadku realizacji robót ziemnych lub dokonywania zmiany charakteru dotychczasowej działalności wiążącej się z naruszeniem struktury gruntu, w obszarze:

- 1) stanowisk archeologicznych – przeprowadzenie badań archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz budownictwa;
- 2) strefy ochrony archeologicznej – przeprowadzenie badań w formie nadzoru archeologicznego polegających na obserwacji i analizie nawarstwień odkrytych w wykopach budowlanych podczas realizacji ww. robót; wydanie pozwolenia na nadzór archeologiczny regulują przepisy odrębne.

Ochrona miejsc pamięci narodowej

Wymienione w tomie II rozdz. 4 miejsca pamięci narodowej wskazuje się do objęcia ochroną w formie ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Ochroną winny być objęte miejsca pamięci narodowej oraz ich najbliższe otoczenie poprzez:

- 1) zachowanie, bieżącą konserwację i oznaczenie miejsc pamięci narodowej;
- 2) zakaz lokalizacji reklam i miejsc gromadzenia odpadów w odległości mniejszej niż 20,0 m.

Ochrona dóbr kultury współczesnej

Ze względu na brak obiektów kwalifikujących się do wpisania na listę dóbr kultury współczesnej na obszarze Gminy, nie wprowadza się zasad ochrony dla jakiegokolwiek istniejącego obiektu.

W przypadku uznania obiektu przez Radę Gminy za dobro kultury współczesnej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić jego ochronę, bez konieczności dokonywania zmiany Studium.

5.2. Wytyczne określania zasad ochrony zabytków i dóbr kultury współczesnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W ustaleniach planów miejscowych należy zagwarantować ochronę krajobrazu kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach odrębnych. Ustalenia planów winny respektować wskazane kierunki działań w zakresie ochrony obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego.

Zasady ochrony, ustalenie ostatecznego zasięgu stref ochronnych (w tym możliwość wyznaczenia nowych, dodatkowych stref lub całkowitej rezygnacji ze stref wyznaczonych w Studium), zakres dopuszczalnych przekształceń przy obiektach zabytkowych oraz ich otoczeniu winny zostać określone indywidualnie dla poszczególnych obiektów w planie miejscowym przy udziale służb ochrony zabytków, w oparciu o zalecenia konserwatorskie i ogólne kierunki zawarte w Studium oraz gminnym programie opieki nad zabytkami.

6. Kierunki oraz zasady rozwoju systemów komunikacji

6.1. Kształtowanie powiązań zewnętrznych

W zakresie kształtowania powiązań zewnętrznych zakłada się:

- 1) utrzymanie, modernizację i rozbudowę istniejącej sieci drogowej;
- 2) budowę autostrady A1 koniec obwodnicy Częstochowy – Tuszyn – jako realizację inwestycji celu publicznego wskazaną w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego;
- 3) budowę obwodnicy Srocka w ciągu drogi krajowej nr 12 (91) – jako zadanie rekomendowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz ujęte w Programie budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030;
- 4) obniżenie kategorii odcinka drogi krajowej nr 12 (91) w Srocku po zrealizowaniu jego obwodnicy;

- 5) rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 716 Koluszki – Piotrków Trybunalski – jako realizację inwestycji celu publicznego wskazaną w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego;
- 6) dążenie do dostosowania parametrów istniejących dróg do wymogów obowiązujących przepisów z zakresu warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne;
- 7) klasy techniczne dróg publicznych:
  - a) klasy „A” – autostrada nr A1;
  - b) klasy „S” – droga ekspresowa nr S8;
  - c) klasy „GP” – droga główna ruchu przyspieszonego:
    - droga krajowa nr 12 (91),
    - projektowana obwodnica Srocka jako odcinek ww. drogi krajowej,
  - d) klasy „G” – droga główna: droga wojewódzka nr 716;
  - e) klasy „Z” – drogi zbiorcze: drogi powiatowe.

Ostateczne określenie klasy technicznej drogi należy do zarządcy drogi w zgodzie z przepisami odrębnymi z zakresu dróg publicznych. Przy przebudowie dróg dopuszcza się przyjęcie klasy o jeden poziom niżej zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu dróg publicznych;
- 8) utrzymanie linii kolejowej nr 1 relacji Warszawa Zachodnia – Katowice ze stacją w Babach i przystankami w Moszczenicy i Jarostach, która w przyszłości będzie łączyć południe kraju z Centralnym Portem Komunikacyjnym;
- 9) wdrożenie europejskiego systemu sterowania pociągami (ETCS) w ramach linii kolejowej nr 1 – jako zadanie rekomendowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego.

6.2. Kształtowanie wewnętrznego układu komunikacyjnego

W zakresie kształtowania powiązań wewnętrznych układu drogowego zakłada się:

- 1) utrzymanie, modernizację i przebudowę istniejącej sieci dróg gminnych;
- 2) dostosowanie parametrów istniejącej sieci dróg gminnych do obowiązujących przepisów odrębnych z zakresu warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne;
- 3) klasy techniczne dla dróg gminnych: lokalne „L” lub dojazdowe „D” w zależności od warunków terenowych i funkcji obsługiwanych przez nie terenów; ostateczne określenie klasy technicznej drogi należy do zarządcy drogi w zgodzie z przepisami odrębnymi z zakresu dróg publicznych;
- 4) na obszarach zurbanizowanych lub przewidzianych do urbanizacji – wprowadzenie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów: budowę chodników, dróg rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych lub poboczy w drogach;
- 5) na obszarach otwartych, nieprzewidywanych do urbanizacji – wprowadzenie rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów: budowę poboczy lub ciągów pieszo-rowerowych w drogach w zależności od możliwości terenowych;
- 6) urządzenie dróg, posiadających nieutwardzone nawierzchnie;
- 7) realizację nowych dróg publicznych oraz wewnętrznych;
- 8) zaliczenie części dróg wewnętrznych do kategorii dróg publicznych;
- 9) rozwój terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie drogi krajowej oraz drogi wojewódzkiej w sposób nie powodujący zwiększenia lub ograniczający liczbę zjazdów, z zapewnieniem, o ile warunki terenowe na to pozwalają, obsługi komunikacyjnej z dróg klasy niższej, kształtowaniem wewnętrznego układu komunikacyjnego.

6.3. Komunikacja zbiorowa

Zakłada się utrzymanie oraz rozwój ilościowy i jakościowy przewozów komunikacji zbiorowej realizowanych za pomocą linii kolejowej nr 1 oraz przez komunikację autobusową, w tym komunikację miejską Piotrkowa Trybunalskiego oraz indywidualnych przewoźników.

W ramach poprawy dostępności komunikacji kolejowej w sąsiedztwie stacji w Babach i przystanków kolejowych w Moszczenicy i Jarostach wskazuje się lokalizację parkingów dla

samochodów oraz miejsc postojowych dla rowerów. W pasach drogowych należy przewidzieć utrzymanie istniejących przystanków.

6.4. Komunikacja rowerowa

Zakłada się rozwój dróg umożliwiających bezpieczne poruszanie się rowerzystom poprzez:

- 1) budowę dróg rowerowych w pasach drogowych lub wydzielenie pasów dla rowerów w jezdni w granicach terenów zurbanizowanych i na obszarach przewidzianych do urbanizacji, o ile warunki terenowe na to pozwalają;
- 2) budowę poboczy w pasach drogowych lub wydzielenie pasów dla rowerów w jezdni dróg o większym natężeniu ruchu;
- 3) budowę dróg rowerowych w przebiegu szlaków turystycznych lub stosowanie innych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo rowerzystów;
- 4) oznakowanie dróg rowerowych;
- 5) wprowadzenie rozwiązań służących uspokojeniu ruchu.

W drogach o mniejszym natężeniu ruchu, poza terenami zurbanizowanymi lub przewidzianych do urbanizacji ruch rowerowy może pozostać nieoddzielony od samochodowego.

6.5. Wytyczne określania zasad korzystania i rozwoju systemów komunikacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W planach miejscowych należy zapewnić docelową możliwość realizacji układu komunikacyjnego o parametrach określonych w Studium poprzez zabezpieczenie pasa terenu przewidzianego pod budowę nowych ciągów komunikacyjnych: wydzielenie terenu przeznaczonego pod drogę lub ustalenie zakazu realizacji zabudowy lub odsunięcie linii zabudowy od dróg, które wymagają modernizacji lub budowy.

Parametry techniczne dróg należy przyjąć odpowiednio do klasy technicznej drogi, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych oraz wskazaniami Studium. Jednocześnie dopuszcza się zmianę klasy technicznej drogi, jeśli będzie to wynikać z analizy zmian natężenia ruchu oraz przyjęcie innych parametrów technicznych, o ile będzie to wynikało z istniejącego stanu zagospodarowania lub uwarunkowań terenowych.

Szczegółowe ustalenie przebiegu i parametrów winno być dokonane w planie miejscowym lub w odpowiedniej decyzji administracyjnej.

W planach miejscowych należy określić sposób realizacji miejsc parkingowych oraz ich minimalną liczbę, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych.

Dla terenów położonych w sąsiedztwie linii kolejowej należy uwzględnić ograniczenia dotyczące terenów wymagających ochrony przed hałasem (w tym budynków i budowli chronionych akustycznie), odległość sytuowania drzew i krzewów oraz wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej zgodnie z wymogami przepisów odrębnych dotyczących dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, transportu oraz budownictwa.

7. Kierunki oraz zasady rozwoju infrastruktury technicznej

W zakresie rozwoju systemów infrastruktury technicznej wskazuje się lokalizację terenów infrastruktury technicznej (I), które obejmują istniejące i projektowane obiekty infrastruktury technicznej związane z gospodarką wodną, ściekową, gospodarką odpadami oraz urządzenia elektroenergetyczne, gazownicze lub naftowe. Niezależnie od wyznaczonych terenów infrastruktury technicznej (I), nowe obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej związane z obsługą danego terenu, mogą być lokalizowane w jego granicach.

Jako jeden z podstawowych kierunków rozwoju infrastruktury technicznej wskazuje się niwelowanie dysproporcji w rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz rozwój sieci gazowej.

7.1. Gospodarka wodno-ściekowa

7.1.1. Zaopatrzenie w wodę

Wskazuje się kontynuację rozbudowy sieci wodociągowej w dostosowaniu do potrzeb rozwojowych, w układach zamkniętych, pierścieniowych, pozwalających na wielokierunkowe zasilanie terenów już zabudowanych i tych projektowanych do urbanizacji. Standard wyposażenia powinien zapewniać możliwość korzystania z sieci wodociągowej dla mieszkańców i usług w 100% oraz, z ograniczeniami, dla przemysłu.

Przewiduje się możliwość korzystania z własnych ujęć wody przez zakłady produkcyjne oraz w przypadku gdy parametry sieci wodociągowej uniemożliwiają dostawę wody w niezbędnej ilości. Obieg wody wykorzystywanej dla celów technologicznych powinien być prowadzony w systemie zamkniętym.

Dopuszcza się nawadnianie upraw rolnych z indywidualnych ujęć wody.

Dla poprawy funkcjonowania systemu i bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę wskazuje się:

- 1) utrzymanie w należyтым stanie technicznym istniejącej sieci;
- 2) modernizację i rozbudowę istniejącej sieci, w tym stacji uzdatniania wody i ujęć;
- 3) wymianę zdekapitalizowanych elementów sieci, które mogą stanowić zagrożenie dla stanu czystości dostarczanej wody;
- 4) dostosowanie sieci do funkcjonowania w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń;
- 5) połączenie w możliwym zakresie odrębnych wodociągów w jeden system.

Zakłada się zachowanie z możliwością przebudowy lub wymiany po istniejącej trasie rurociągu przesyłowego wodociągu Sulejów–Łódź. Z przebiegiem rurociągu wiąże się konieczność zachowania odpowiedniego pasu ochronnego o łącznej szerokości 20 m, gdzie środkiem pasu jest oś rurociągu. W skład pasu ochronnego wchodzi:

- 1) pas eksploatacyjny o szerokości 6 m (po 3 m od osi rurociągu), w którym obowiązuje zakaz lokalizacji budynków i innych naniesień trwale związanych z gruntem, nasadzeń drzew oraz zmian ukształtowania terenu, które mogą spowodować zmniejszenie przykrycia rurociągów i ich wypłylenie poniżej normatywnej strefy przemarzania;
- 2) pas ochrony pośredniej o szerokości 4 m od krawędzi pasa eksploatacyjnego, w którym obowiązuje zakaz lokalizacji wszelkich budynków i innych naniesień trwale związanych z gruntem, nasadzeń drzew (z wyłączeniem drzew o korzeniach rozłożystych i penetrujących grunt do głębokości do 1 m) oraz zmian ukształtowania terenu, które mogą spowodować zmniejszenie przykrycia rurociągów i ich wypłylenie poniżej normatywnej strefy przemarzania;
- 3) pas bezpieczeństwa o szerokości 3 m od krawędzi pasa ochronnego pośredniego, w którym obowiązuje zakaz lokalizacji wszelkich budynków i innych naniesień trwale - związanych z gruntem za wyjątkiem dróg oraz istnieje możliwość prowadzenia produkcji leśnej, rolniczej i ogrodniczej.

7.1.2. Odprowadzanie ścieków komunalnych i ich oczyszczanie

Wskazuje się kontynuację rozbudowy sieci kanalizacyjnej w obrębach najintensywniej zainwestowanych i przewidzianych do urbanizacji, w dostosowaniu do potrzeb rozwojowych.

W zakresie odprowadzania ścieków wskazuje się:

- 1) odprowadzanie ścieków komunalnych:
  - a) do sieci kanalizacji sanitarnej – docelowo z całego obszaru najintensywniej zurbanizowanego,
  - b) do grupowych lub indywidualnych oczyszczalni ścieków – poza zasięgiem sieci kanalizacyjnej, jeśli pozwalają na to warunki gruntowo-wodne,
  - c) do szczelnych zbiorników na nieczystości ciekłe ścieków – jako rozwiązanie tymczasowe do czasu budowy sieci oraz na obszarach o dużym rozproszeniu zabudowy poza zasięgiem sieci kanalizacyjnej;

- 2) gromadzenie nieczystości pochodzenia zwierzęcego z budynków inwentarskich w dostosowanych do tego zbiornikach oraz zagospodarowanie w rolnictwie zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej;
- 3) odprowadzanie ścieków z zakładów przemysłowych w oparciu o rozwiązania indywidualne, zgodne z wymogami przepisów odrębnych dotyczących gospodarki wodami;
- 4) konieczność prowadzenia racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej w zakładach przemysłowych poprzez: rezygnację z wodochłonnych technologii przemysłowych oraz korzystanie z zamkniętych obiegów wody.

W Studium w zakresie budowy systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków jako priorytetowe działania wskazuje się:

- 1) objęcie siecią kanalizacyjną obszarów zabudowy miejscowości: Gazomia Stara, Gościmowice Drugie, Srock, Jarosty, Raków Duży, Raków, Michałów;
- 2) budowę grupowych lub indywidualnych oczyszczalni ścieków na terenach zabudowy rozproszonej lub terenach znacznie oddalonych od obszarów objętych systemem kanalizacji zbiorczej.

Systemy kanalizacji wymagają dostosowania do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracji Moszczenica – jako realizacja inwestycji celu publicznego wskazana w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, a komunalna oczyszczalnia ścieków w Moszczenicy rozbudowy i modernizacji, jako realizacja zadania rekomendowanego w ww. Planie.

7.1.3. Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych

Wskazuje się kontynuację rozbudowy sieci kanalizacji deszczowej w obszarach najintensywniej zainwestowanych, w dostosowaniu do potrzeb rozwojowych.

W zakresie odprowadzania wód opadowych i roztopowych wskazuje się:

- 1) zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych w granicach działek w możliwie jak największym zakresie, w sposób niepowodujący zmiany stosunków wodnych na działkach sąsiednich poprzez odprowadzenie do ziemi; w terenach zurbanizowanych należy wprowadzić rozwiązania służące retencjonowaniu wód na działce;
- 2) odprowadzanie wód z obszarów zwartej zabudowy do systemu kanalizacji deszczowej;
- 3) odprowadzanie wód z terenów ekstensywnie zainwestowanych do ziemi;
- 4) odprowadzanie wód opadowych i roztopowych z dróg do rowów przydrożnych lub do kanalizacji deszczowej.

7.2. Systemy energetyczne

7.2.1. Zaopatrzenie w ciepło

Wskazuje się utrzymanie dotychczasowego sposobu zaopatrzenia w ciepło, tj. z kotłowni indywidualnych. Nowo wznoszone obiekty powinny być wyposażone w wysokosprawne systemy grzewcze stosujące technologie i paliwa ekologiczne z wykorzystaniem energii elektrycznej i odnawialnej, gazu, oleju opałowego lekkiego oraz niskoemisyjnych źródeł ciepła posiadających certyfikat na „znak bezpieczeństwa ekologicznego”.

Zakłada się możliwość budowy lokalnych ciepłowni wykorzystujących jako nośnik energii gaz lub biomasę.

Należy dążyć do stopniowego zastępowania przestarzałych systemów grzewczych nowymi, bezpiecznymi ekologicznie, a także dokonywać termomodernizacji budynków w celu podniesienia efektywności wykorzystania systemów grzewczych.

W zakresie stosowania źródeł ciepła, w których następuje spalanie paliw mają zastosowanie przepisy odrębne z zakresu ochrony środowiska.

Wskazuje się, by zarówno w zbiorczych jak i w indywidualnych systemach grzewczych wykorzystywane były odnawialne źródła energii w możliwie jak największym zakresie – pompy ciepła, energia słoneczna, inne.

7.2.2. Sieć gazowa, zaopatrzenie w gaz

Wskazuje się rozwój sieci gazowej średniego ciśnienia o parametrach umożliwiających wykorzystania gazu sieciowego do celów grzewczych oraz socjalno-bytowych.

Do czasu budowy sieci gazowej, na obszarach położonych poza zasięgiem, wskazuje się utrzymanie dotychczasowego sposobu zaopatrzenia mieszkańców Gminy w gaz, tj. z wykorzystaniem butli gazowych dla celów bytowych oraz zbiorników podziemnych i naziemnych na gaz do celów grzewczych oraz socjalno-bytowych.

Zakłada się utrzymanie istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia Piotrków Trybunalski–Łódź (DN 400 MOP 3,2 MPa) z rozgałęzieniami DN150 z możliwością jego przebudowy lub wymiany po istniejącej trasie.

W sąsiedztwie gazociągów wysokiego ciśnienia obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu wynikające z przepisów odrębnych. Strefa kontrolowana dla gazociągu DN400 MOP 3,2 MPa Piotrków Tryb.–Łódź wynosi 16,25 m na stronę od osi budynków użyteczności publicznej i 15,00 m na stronę od osi dla pozostałych budynków. Wskazuje się możliwość rozbudowy sieci gazociągów wysokiego ciśnienia.

7.2.3. Rurociągi przesyłowe

Zakłada się zachowanie z możliwością przebudowy lub wymiany po istniejącej trasie rurociągu naftowego DN250 PERN Przyjaźń wraz z towarzyszącymi mu urządzeniami (kablem światłowodowym, stacją zasuw).

Z przebiegiem rurociągu wiąże się konieczność zachowania odpowiednich dla niego stref bezpieczeństwa wynikających z przepisów odrębnych. Szerokość strefy bezpieczeństwa ww. rurociągu naftowego, której środkiem jest oś rurociągu, wynosi minimum 12,0 m, przy czym ma być użytkowana według pierwotnego przeznaczenia, tj. rolniczo, pas zieleni. Budynki powinny być lokalizowane w odległości nie mniejszej niż 15,0 m od osi rurociągu lub stacji zasuw, a drzewa sadzone w odległości nie mniejszej niż 5,0 m od osi rurociągu.

7.2.4. Elektroenergetyka

Wskazuje się utrzymanie istniejącej sieci elektroenergetycznej oraz jej sukcesywną rozbudowę na obszarach wskazanych do realizacji zainwestowania. Bazą dla rozbudowy systemu będzie sieć istniejąca, która dysponuje rezerwami mocy pozwalającymi na przyłączenie nowych odbiorców.

W zakresie elektroenergetycznej **sieci dystrybucyjnej** wskazuje się:

- 1) utrzymanie istniejących linii 0,4 kV i 15 kV;
- 2) rozbudowę sieci w sposób umożliwiający zasilanie nowych odbiorców, szczególnie na terenach wskazanych do urbanizacji;
- 3) rozbudowę sieci w sposób umożliwiający włączenie do systemu generatorów prądu wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych;
- 4) utrzymanie istniejącego oświetlenia ulicznego oraz jego sukcesywną rozbudowę na obszarach wskazanych do realizacji zainwestowania;
- 5) preferencje dla budowy sieci kablowej na terenach o wysokim stopniu zurbanizowania;
- 6) uwzględnienie możliwości dwukierunkowego zasilania dla odbiorców wymagających zwiększonej pewności zasilania.

W zakresie elektroenergetycznej **sieci przesyłowej** wskazuje się utrzymanie istniejącej napowietrznej linii 220 kV z możliwością jej przebudowy, rozbudowy lub budowy w jej trasie nowej linii, w tym jako linii wielotorowej, wielonapięciowej.

W sąsiedztwie napowietrznych linii elektroenergetycznych (15 kV i 220 kV) obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu wynikające z przepisów odrębnych związanych z ochroną przed promieniowaniem elektromagnetycznym oraz bezpieczeństwem, higieną pracy i ochroną zdrowia. Zakłada się zachowanie pasów technologicznych (stref bezpieczeństwa) napowietrznych linii elektroenergetycznych, z zakazem lokalizacji budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi oraz innymi ograniczeniami w zabudowie i zagospodarowaniu terenu, o szerokości 50,0 m dla istniejącej linii o napięciu 220 kV, gdzie środek strefy stanowi oś linii. Ostateczne przyjęcie szerokości pasów technologicznych powinno być dokonane indywidualnie dla każdej linii w porozumieniu z zarządzającym siecią.

Dopuszcza się lokalizację na terenie Gminy urządzeń wytwarzających energię elektryczną wykorzystującą energię ze źródeł odnawialnych wraz z infrastrukturą im towarzyszącą, zgodnie z zapisami rozdziału 7.3.

7.3. Odnawialne źródła energii

W rozwiązaniach indywidualnych i zbiorczych w zakresie zaopatrzenia w ciepło należy dążyć do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w możliwie jak największym zakresie.

Szczegółowe warunki lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii do ustalenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii przy spełnieniu wymogów przepisów odrębnych z zakresu ochrony środowiska, przyrody, ochrony gruntów rolnych i leśnych i budownictwa.

Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy nieprzekraczającej 100 kW

Na terenie gminy Moszczenica przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy nieprzekraczającej 100 kW wykorzystujących m.in. energię biomasy, biogazu, energię geotermalną, aerotermalną, hydroenergię, energię promieniowania słonecznego oraz, w ograniczonym zakresie, energię wiatru.

Nie przewiduje się w obszarze Gminy możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych - urządzeń wytwarzających energię z energii wiatru o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu energetyki (instalacji o mocy przekraczającej 50 kW). Na rysunku studium oznaczono miejsca lokalizacji elektrowni wiatrowych istniejących oraz z wydanym pozwoleniem na budowę. Wszelkie działania przy ww. elektrowniach muszą być realizowane w zgodzie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu elektrowni wiatrowych, w szczególności nie mogą powodować zwiększenia oddziaływania elektrowni na środowisko.

Urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii, wykorzystujące energię wiatru o mocy nieprzekraczającej mocy mikroinstalacji oraz pozostałe o mocy nieprzekraczającej 100 kW, których podstawową funkcją jest zaopatrzenie w energię obiektów zgodnych z przeznaczeniem terenu, mogą być lokalizowane na wszystkich terenach, przy zachowaniu wymogów przepisów odrębnych, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, przyrody, ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz budownictwa.

W rozwiązaniach indywidualnych w zakresie zaopatrzenia w ciepło należy dążyć do pokrycia części zapotrzebowania na ciepło ze źródeł ciepła wykorzystujących energię ze źródeł odnawialnych.

Obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu

Obszarami, na których przewiduje się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW w obszarze Gminy są wyznaczone na rysunku Studium:

- 1) obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych o mocy przekraczającej 50 kW, w tym przekraczającej 100 kW;
- 2) obszary w granicach lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z energii promieniowania słonecznego, energii geotermalnej lub energii aerotermalnej;
- 3) obszary w granicach lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z biomasy lub biogazu.

Na rysunku Studium oznaczone zostały granice stref ochronnych związanych z lokalizacją elektrowni wiatrowych odpowiadające 10-cio krotności całkowitej wysokości elektrowni wiatrowych według stanu istniejącego lub w przypadku elektrowni nieistniejących, według wysokości przewidzianej w wydanym pozwoleniu na budowę (elektrownie w obr. Gazomia Stara i Gazomia Nowa).

Granice stref ochronnych związanych z lokalizacją urządzeń służących pozyskiwaniu energii z energii promieniowania słonecznego, energii geotermalnej, energii aerotermalnej, biomasy lub biogazu o mocy przekraczającej 100 kW odpowiadają granicom lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z energii promieniowania słonecznego, energii geotermalnej, energii aerotermalnej, biomasy lub biogazu o mocy przekraczającej 100 kW.

Obiekty służące pozyskiwaniu energii wiatru, niebędące mikroinstalacjami w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu energetyki, mogą być lokalizowane na obszarach lokalizacji elektrowni wiatrowych o mocy przekraczającej 50 kW, w tym przekraczającej 100 kW. Obszary te wyznaczone zostały w miejscach lokalizacji istniejących elektrowni wiatrowych lub elektrowni wiatrowych, dla których wydane zostały pozwolenia na budowę. W zakresie ww. urządzeń wytwarzających energię z energii wiatru przewiduje się wyłącznie możliwość:

- 1) budowy elektrowni wiatrowych zgodnie z uzyskanym obowiązującym pozwoleniem na budowę w przypadku elektrowni nieistniejących (elektrownie w. obr. Gazomia Stara i Gazomia Nowa);
- 2) zachowanie elektrowni wiatrowych istniejących i wybudowanych na mocy ww. pozwoleń na budowę.

Wszelkie działania inwestycyjne, w tym remontowe, modernizacyjne oraz inne niezbędne do prawidłowego użytkowania elektrowni muszą być dokonywane zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu lokalizacji elektrowni wiatrowych, ochrony środowiska, oraz zgodnie z uzyskanymi pozwoleniami na budowę i decyzjami o środowiskowych uwarunkowaniach.

Na panelach słonecznych (ogniwach fotowoltaicznych) obowiązuje stosowanie powłok antyrefleksyjnych oraz rozwiązań ograniczających efekt lustra wody dla ptaków i owadów.

W ramach obszarów w granicach lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z biomasy lub biogazu obejmujących wybrane tereny infrastruktury technicznej (I) w obr. Moszczenica, Kolonia Podolin oraz Kolonia Raków, przewiduje się wyłącznie lokalizację urządzeń bazujących na produktach i odpadach związanych z funkcjonowaniem istniejącej lub projektowanych oczyszczalni ścieków, w szczególności w ramach fermentacji ścieków. W ramach pozostałych obszarów w granicach lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z biomasy lub biogazu – wyznaczonych w obr. Podolin, Sierosław i Lewkówka – przewiduje się lokalizację urządzeń bazujących na biomasie pochodzenia rolniczego, biogazowni rolniczych.

7.4. Telekomunikacja, informatyzacja. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Wskazuje się rozbudowę sieci telekomunikacyjnych i światłowodowych, w tym zachowanie i budowę nowych stacji bazowych i masztów, rozwój sieci światłowodowej E-Leader, a także rozbudowę łódzkiej akademickiej sieci LODMAN (*jako realizację zadania rekomendowanego w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego*). Zakłada się

zapewnienie pełnej dostępności do łączy telekomunikacyjnych i teleinformatycznych. Zakłada się utrzymanie i możliwość przebudowy istniejących kabli światłowodowych. Zakłada się utrzymanie przebiegu dwóch głównych radiolinii – z ich przebiegiem wiąże się konieczność zachowania odpowiednich pasów ochronnych.

Dla zwiększenia dostępności sieci internetowej i rozwoju społeczeństwa informacyjnego, wskazuje się konieczność rozwoju szerokopasmowego dostępu do Internetu, zapewnienie dostępu do Internetu w placówkach oświatowych i innych obiektach realizujących cele publiczne, rozwój sieci bezprzewodowych.

Lokalizacja urządzeń łączności publicznej możliwa jest na wszystkich wyznaczonych w Studium terenach, zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu telekomunikacji. Możliwość lokalizacji ww. urządzeń na terenach lokalizacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej ogranicza się do lokalizacji urządzeń wyłącznie o nieznacznym oddziaływaniu, w rozumieniu przepisów odrębnych.

7.5. Gospodarka odpadami

Wskazuje się utrzymanie dotychczasowego sposobu gospodarowania odpadami, oraz jego usprawnienie i dostosowanie do wymogów przepisów odrębnych, tj.:

- 1) rekultywację zamkniętego składowiska odpadów komunalnych w Moszczenicy – jako realizację inwestycji celu publicznego wskazaną w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego;
- 2) budowę składowiska azbestu w obrębie Lewkówka – jako realizację inwestycji celu publicznego wskazaną w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego;
- 3) utrzymanie istniejącego stacjonarnego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (tzw. PSZOK) w Moszczenicy, z możliwością realizacji nowych punktów, łatwo dostępnych dla wszystkich mieszkańców Gminy, stacjonarnych lub ruchomych, w tym miejsc zbiórki sprzętu elektrycznego i elektronicznego;
- 4) podjęcie działań w kierunku zmiany w strukturze wytwarzanych odpadów: zmniejszenia ilości odpadów zmieszanych, na rzecz odpadów segregowanych;
- 5) konieczność realizacji programu usuwania z terenu Gminy wyrobów zawierających azbest;
- 6) prowadzenie działań zwiększających świadomość ekologiczną społeczeństwa.

Rozwiązania wymaga problem utylizacji zwłok zwierzęcych w sytuacjach epidemii. Konieczne jest wyznaczenie obszaru dla lokalizacji grzebowiska zwłok zwierzęcych na terenie Gminy lub w drodze porozumienia na terenie gminy sąsiedniej. Może ono być zlokalizowane na gruntach rolnych z zachowaniem wymogów przepisów odrębnych.

7.6. Wytyczne określania ustaleń zasad korzystania i rozwoju systemów infrastruktury technicznej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

W planach miejscowych należy zapewnić możliwości rozwoju wszystkich sieci jak i ich eksploatacji, konserwacji i remontu. Urządzenia infrastruktury technicznej w miarę możliwości powinny być lokalizowane w terenach ogólnodostępnych. Lokalizacja na terenach działek prywatnych nie może powodować istotnego ograniczenia w możliwościach zagospodarowania nieruchomości.

Ustalenia planu miejscowego powinny umożliwiać docelowy rozwój sieci zgodnie z przyjętymi założeniami rozwoju sieci z ewentualnym wprowadzeniem rozwiązań tymczasowych.

Wskazane na rysunku Studium przebiegi i lokalizacje sieci i urządzeń infrastruktury technicznej powinny ulec uściśleniu na etapie opracowania planu miejscowego lub wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Ostateczne określenie stref ochronnych, pasów technologicznych, stref bezpieczeństwa itp. należy do zarządców danych sieci, w zgodzie z wymogami przepisów odrębnych.

8. Kierunki rozwoju i przekształceń infrastruktury społecznej

8.1. Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych. Polityka mieszkaniowa Gminy

W zakresie zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych i poprawy warunków mieszkaniowych:

- 1) wskazuje się utrzymanie istniejącego zasobu mieszkaniowego oraz uzupełnienie braków w zakresie wyposażenia w instalacje techniczne oraz remonty, modernizację, i termomodernizację;
- 2) stwierdza się potrzebę realizacji budynków z lokalami socjalnymi – decyzja do podjęcia na poziomie programów społecznych;
- 3) wyznacza się nowe tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, z dopuszczeniem nowej zabudowy wielorodzinnej w obrębach Moszczenica, Wola Moszczenicka i Gajkowice.

8.2. Zaspokojenie potrzeb w zakresie oświaty

Istniejące placówki szkolne i przedszkolne wskazuje się do zachowania. Wskazuje się rozbudowę i wyposażenie istniejących placówek w obiekty i urządzenia służące realizacji funkcji oświatowych, w tym sal gimnastycznych, boisk itp. w zależności od rozwijających się potrzeb. Działania powinny uwzględniać zmiany wprowadzone w systemie oświaty (likwidację gimnazjów), w tym uwzględnienie realnych potrzeb i możliwości lokalowych i możliwość wykorzystania zbędnych przestrzeni na inne cele usługowe.

Konieczne jest monitorowanie zapotrzebowania na usługi przedszkolne oraz opieki nad dziećmi do lat 3 oraz dostosowanie sieci placówek do zmieniających się potrzeb.

Realizacja innych nowych obiektów z zakresu oświaty możliwa jest w obszarach wskazanych na cele zabudowy usługowej lub mieszkaniowo-usługowej.

8.3. Zaspokojenie potrzeb w zakresie kultury, sportu, rekreacji i turystyki

Dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców Gminy z zakresu kultury, turystyki, sportu i rekreacji wskazuje się:

- 1) rozbudowę placówek kulturalnych i poszerzanie ich oferty oraz rozwój miejsc służących integracji społecznej, w tym remonty i rozbudowy świetlic wiejskich i domów ludowych;
- 2) wykorzystanie obiektów strażnic OSP dla pełnienia funkcji kulturalnych i społecznych;
- 3) utrzymanie, rozbudowę placówek sportowych poprzez budowę infrastruktury sportowej, m.in.: hal sportowych, boisk, trybun i pomieszczeń socjalnych, siłowni zewnętrznych oraz doposażenie istniejących placówek i rozszerzenie ich oferty;
- 4) realizację ciągów pieszych i dróg rowerowych;
- 5) adaptację zabytkowych obiektów na terenie Gminy na cele kulturalne lub związane z obsługą ruchu turystycznego;
- 6) kontynuację działań w ramach rewaloryzacji zabytkowego parku w Moszczenicy;
- 7) tworzenie wysokiej jakości przestrzeni publicznej w Moszczenicy i Srocku;
- 8) utrzymanie tradycji organizowanych cyklicznie na terenie Gminy imprez oraz kreowanie nowych wydarzeń kulturalnych i sportowych;
- 9) realizację projektowanego zbiornika w Moszczenicy z możliwością użytkowania na potrzeby usług sportu i rekreacji; realizację wokół zbiornika terenów usług sportu i rekreacji;
- 10) poprawę jakości i rozwój terenów zieleni i lasów;
- 11) utrzymanie wysokiego stanu czystości środowiska przyrodniczego;
- 12) lokalizację zabudowy rekreacji indywidualnej;
- 13) ograniczanie funkcji uciążliwych w sąsiedztwie obiektów kultury, turystyki, sportu i rekreacji, w szczególności związanych z pobytem dzieci i młodzieży.

W celu promocji walorów krajoznawczo-przyrodniczych i kulturowych Gminy oraz edukacji społeczeństwa postuluje się:

- 1) stworzenie spójnej oferty turystycznej Gminy wpisującej się w istniejące i projektowane szlaki turystyczne oraz pasma kulturowe, w tym uwzględnienie Srocka w szlaku tematycznym Filmowe Łódzkie (plenery filmowe);
- 2) wytyczenie ścieżek krajoznawczo-dydaktycznych służących edukacji kulturalnej oraz przyrodniczej turystów oraz mieszkańców Gminy;
- 3) urządzenie miejsc wypoczynkowych wraz z parkingami na obrzeżach kompleksów leśnych;
- 4) oznakowanie i właściwe opisanie przebiegających przez teren Gminy szlaków oraz związanych z nimi obiektów:
  - a) szlaku kolei Warszawsko-Wiedeńskiej,
  - b) Samochodowego Szlaku Frontu I Wojny Światowej,
  - c) Łódzkiej Magistrali Rowerowej,
  - d) szlaków pieszych: Rekreacyjnego wokół Piotrkowa oraz szlaku łącznikowego;
- 5) urządzenie projektowanych szlaków rowerowych: EuroVelo i Nad Pilicę;
- 6) rozwój turystyki konnej, w tym urządzenie i oznakowanie szlaków;
- 7) stworzenie kompleksowego serwisu informacyjno-promocyjnego, w tym punktu informacji turystycznej oraz muzeum regionu gminy Moszczenica;
- 8) rozbudowę bazy turystycznej obejmującej:
  - a) bazę noclegową w postaci gospodarstw agroturystycznych, pól campingowych, pól namiotowych oraz hoteli i pensjonatów,
  - b) bazę gastronomiczną;
- 9) rozwój agroturystyki i wspieranie rozwoju gospodarstw ekologicznych;
- 10) kreowanie wizerunku Gminy jako miejsca atrakcyjnego dla inwestowania, zamieszkania i wypoczynku.

Propozycję przebiegu projektowanych szlaków przedstawiono na rysunku Studium.

W sąsiedztwie szlaków wskazany jest rozwój obiektów i urządzeń służących obsłudze ruchu turystycznego w postaci: miejsc odpoczynku, toalet, gastronomii i zakwaterowania turystycznego. Na przebiegu szlaków pieszych i rowerowych należy wprowadzić rozwiązania zapewniające bezpieczne poruszanie się pieszym i rowerzystom poprzez budowę chodników, dróg rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych lub poboczy w drogach, na odcinkach przebiegających przez tereny zurbanizowane oraz obszarach przewidzianych do urbanizacji.

8.4. Zaspokojenie potrzeb w zakresie służby zdrowia i opieki społecznej

Dla zaspokojenia potrzeb w zakresie służby zdrowia i opieki społecznej oraz poprawy standardów świadczonych usług wskazuje się:

- 1) modernizację i ew. rozbudowę istniejących obiektów;
- 2) utrzymanie istniejących ośrodków zdrowia;
- 3) zwiększenie dostępności dla usług specjalistycznych poprzez poszerzenie oferty gabinetów specjalistycznych oferowanych w ramach umowy z NFZ;
- 4) rozważenie lokalizację żłobka – jako placówki publicznej lub prywatnej;
- 5) rozszerzenie zakresu opieki nad dziećmi z ubogich rodzin i rodzin patologicznych;
- 6) lokalizację obiektów stałego pobytu lub dziennego pobytu dla osób w starszym wieku;
- 7) stosowanie uniwersalnego projektowania, w tym likwidację barier architektonicznych – dostosowanie obiektów do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

8.5. Targowiska

Wskazuje się utrzymanie dotychczasowej lokalizacji targowiska w Moszczenicy, oznaczonego na rysunku Studium. Dodatkowych miejsc lokalizacji targowisk nie wskazuje się. Lokalizacja i sposób organizacji targowiska do ustalenia w planie miejscowym.

9. Kierunki zabezpieczenia wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa

Wskazuje się konieczność zapewnienia wymogów obronności i bezpieczeństwa państwa poprzez:

- 1) realizację zagospodarowania i uzbrojenia terenu z uwzględnieniem wymagań w zakresie ochrony przeciwpożarowej zgodnie z wymogami przepisów odrębnych z zakresu ochrony przeciwpożarowej;
- 2) zapewnienie zaopatrzenia w wodę w warunkach kryzysowych oraz budowę sieci wodociągowych o parametrach umożliwiających wykorzystanie sieci dla potrzeb gaśniczych;
- 3) zapewnienie ochrony sanitarnej wody pitnej w ujęciach wód z zabezpieczeniem ich hermetyczności i osłony przed skażeniami chemicznymi, a także niezawodności technicznej i monitoringu;
- 4) uwzględnienie, w podpiwniczeniach (lub odpowiednich pomieszczeniach parterowych) nowej zabudowy, zwłaszcza obiektów użyteczności publicznej, realizacji pomieszczeń o konstrukcji odpornej na zagruzowanie, z możliwością bezkolizyjnej i szybkiej adaptacji dla celów ochrony ludności w sytuacji zagrożenia, lub zapewnienie rezerwy terenów pod obiekty ochronne;
- 5) przebudowę układu drogowego i modernizację istniejących dróg, dostosowanie ich parametrów do wymogów przepisów odrębnych;
- 6) respektowanie wymogów przepisów odrębnych, dotyczących lotnictwa, w zakresie oznakowania przeszkód lotniczych – uzgodnienie lokalizacji obiektów mogących stanowić przeszkody lotnicze (m.in. o wysokości równej lub wyższej 50 m n.p.t.) z właściwymi organami.

W zakresie poprawy bezpieczeństwa ludności i jej mienia:

- 1) w granicach obszaru szczególnego zagrożenia powodzą obowiązuje zakazy oraz ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenu zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu gospodarowania wodami;
- 2) wskazuje się w ograniczonym zakresie możliwość lokalizacji zakładów o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz kształtowanie zagospodarowania zarówno na terenie zakładu jak i jego otoczenia w sposób pozwalający ograniczyć ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej i jej ewentualne skutki;
- 3) utrzymanie, rozwój i doposażanie instytucji wyspecjalizowanych w zapewnianiu bezpieczeństwa;
- 4) wskazuje się realizację i przebudowę układu komunikacyjnego z zastosowaniem rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo użytkowników.

10. Obszary rozmieszczenia inwestycji celu publicznego

10.1. Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Dla realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym wskazuje się tereny: dróg publicznych, tereny infrastruktury technicznej (I), tereny cmentarzy czynnych (ZC), tereny usług sportu i rekreacji (USR). Inwestycje celu publicznego mogą być również lokalizowane na wszystkich innych terenach zgodnie z ich przeznaczeniem i przeznaczeniem dopuszczalnym. Szczegółowe ustalenie lokalizacji inwestycji powinno nastąpić w planie miejscowym lub decyzji administracyjnej.

10.2. Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Na dzień opracowania projektu Studium brak jest programów zawierających zadania rządowe, przewidziane do realizacji na obszarze gminy Moszczenica.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym przewidziane do realizacji na terenie gminy Moszczenica zawarte w *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planie zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi (uchwała Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r.)* obejmują:

- 1) budowę autostrady A1 koniec obwodnicy Częstochowy – Tuszyn (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w SOR, POLiŚ, KPZP, KT i PBDK);
- 2) rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 716 Koluszki – Piotrków Trybunalski (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w WPF);
- 3) dostosowanie systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracji Moszczenica (wskazana w POLiŚ i KPOŚK);
- 4) rekultywację zamkniętego składowiska odpadów komunalnych w Moszczenicy (inwestycja w trakcie realizacji; wskazana w PGO);
- 5) budowę składowiska azbestu w miejscowości Lewkówka (wskazana w PGO).

Na rysunku Studium wskazano orientacyjny przebieg projektowanych urządzeń infrastruktury technicznej (dróg, linii elektroenergetycznych oraz telekomunikacyjnych). Pozostałe inwestycje będą lokalizowane w obszarze Gminy zgodnie z przeznaczeniem terenów. Szczegółowe ustalenie lokalizacji inwestycji powinno nastąpić w planie miejscowym lub decyzji administracyjnej.

11. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne

Tereny zamknięte w rozumieniu przepisów odrębnych z zakresu prawa geodezyjnego i kartograficznego na terenie gminy Moszczenica ustanowiono w związku z przebiegiem linii kolejowej nr 1 relacji Warszawa Zachodnia – Katowice. Obejmują one działki: obr. Baby – dz. nr ew. 268/3, 268/4, 268/5, 268/6, 268/7, 268/8, 268/9, 268/10 (jako działki wydzielone z dz. nr 268/1); obr. Kielczówka – dz. nr ew. 254/3 i 254/4; obr. Moszczenica – dz. nr ew. 45/4, 45/5 i 45/6 (jako działki wydzielone z dz. nr 45/1) oraz 45/7, 45/8, 45/9, 45/10, 45/11, 45/12, 45/13 i 45/14 (jako działki wydzielone z dz. nr 45/3); obr. Michałów – dz. nr ew. 1/7; obr. Raciborowice: dz. nr ew. 127/1 oraz obr. Wola Moszczenicka – dz. nr ew. 767. Strefy ochronnej terenów zamkniętych nie wyznaczono.

W przypadku dokonania weryfikacji granic terenów zamkniętych:

- 1) stwierdzenia zbędności części terenu dla potrzeb prowadzenia ruchu kolejowego, dopuszcza się zagospodarowanie terenów wyłączonych z terenów zamkniętych na inne cele (m.in. usługi, tereny produkcyjno-magazynowo-składowe, infrastrukturę drogową i techniczną, tereny zieleni urządzonej) z uwzględnieniem wymogów przepisów odrębnych, w szczególności z zakresu transportu kolejowego;
- 2) uznania nowych terenów za tereny zamknięte – użytkowanie i zagospodarowanie terenów w granicach terenów zamkniętych i ich ewentualnych stref ochronnych w zgodzie z wymogami przepisów dotyczących danego rodzaju terenów zamkniętych; realizacja ustaleń Studium i ewentualne sporządzenie planu miejscowego wyłącznie w zakresie przewidzianym przepisami.

12. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne

W granicach Gminy nie ma zlokalizowanych Pomników Zagłady, o których mowa w przepisach odrębnych z zakresu ochrony terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 1999 r. Nr 41, poz. 412 z późn. zm.).

13. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości

Nie wskazuje się w obszarze Gminy obszarów wymagających przeprowadzenia scalenia i podziału nieruchomości. Scalenie i podział mogą być dokonane w zgodzie z przepisami odrębnymi dotyczącymi gospodarki nieruchomościami.

14. Zamierzenia i obowiązki planistyczne Gminy

14.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego

Nie wyznacza się obszarów, dla których jest obowiązkowe sporządzenie planu miejscowego.

Nie wyznacza się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości. Inne tereny, dla których sporządzenie planu miejscowego jest obowiązkowe na podstawie przepisów odrębnych (park kulturowy, strefa „A” ochrony uzdrowiskowej), na terenie Gminy nie występują.

Na terenie gminy Moszczenica nie planuje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², których lokalizacja wymaga sporządzenia planu miejscowego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W Studium wskazano tereny dla rozbudowy cmentarza w Moszczenicy oraz w Srocku. Na podstawie przepisów odrębnych z zakresu cmentarza i chowania zmarłych założenie lub powiększenie cmentarza wyznaniowego odbywa się wyłącznie na terenie przeznaczonym na ten cel w planie miejscowym. W związku z powyższym planowane powiększenie ww. cmentarza wymaga sporządzenia wyprzedzająco planu miejscowego.

14.2. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Gmina powinna przystąpić do sporządzenia planów miejscowych w zakresie:

- 1) ustalenia przeznaczenia i określenia sposobów zabudowy i zagospodarowania:
  - a) terenów zurbanizowanych, zwłaszcza wyznaczonych obszarów przestrzeni publicznej,
  - b) terenów podlegających intensywnym procesom urbanizacyjnym w granicach Moszczenicy i miejscowości sąsiednich oraz Bab i Kiełczówki,
  - c) terenów, w stosunku do których w Studium zmieniono dotychczasową politykę przestrzenną:
    - terenów, dla których planuje się zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze lub nieleśne,
    - terenów, dla których obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego o ustaleniach polityki przestrzennej niezgodnej z zapisaną w Studium;
- 2) zastąpienia obowiązujących planów w celu dostosowania zapisów planów do aktualnych wymogów przepisów dotyczących m.in. planowania przestrzennego i ochrony środowiska.

Obszarami, dla których wskazane jest sporządzenie planów miejscowych są także obszary w granicach oddziaływania elektrowni wiatrowych w zasięgu dziesięciokrotności całkowitej wysokości tych elektrowni (względem elektrowni istniejących i z wydanymi pozwoleniami na budowę). Zgodnie z wymogami przepisów odrębnych dotyczących inwestycji z zakresu elektrowni wiatrowych lokalizacja nowych budynków mieszkalnych lub budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa w granicach tych stref jest ograniczona. Umożliwienie lokalizacji ww. budynków w ww. strefach możliwa będzie w przypadku uchwalenia planów miejscowych zawierających takie przeznaczenie w ustawowo wyznaczonym terminie. Sporządzenie planów miejscowych dla tych terenów jest zasadne ze względu na umożliwienie realizacji budynków z funkcją mieszkalną, w szczególności w celu umożliwienia uzupełnienia zabudowy w obszarach zwartej zabudowy, w tym wielofunkcyjnej, oraz istniejących przydrożnych pasm zabudowy.

14.3. Obszary dla których planowana jest zmiana przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz leśnych na cele nieleśne

Część terenów, która została wskazana w Studium na nierolnicze i nieleśne cele inwestycyjne, użytkowana jest w sposób rolniczy (w tym grunty zabudowane) lub leśny i nie została przeznaczona dotychczas na cele nierolnicze lub nieleśne w obowiązujących planach miejscowych. Tereny te zaliczają się do, oznaczonych na rysunku Studium, obszarów potencjalnie planowanych do zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze lub cele nieleśne.

Uwzględniając, że w Studium wyznaczono tereny, które w większości użytkowane mają być w sposób rolniczy, ale dopuszczono też w ich obszarze możliwości rezygnacji z działalności rolniczej w ramach istniejących gospodarstw rolnych i zmianę przeznaczenia na np. zabudowę mieszkaniową jednorodzinną (np. w ramach terenów zabudowy zagrodowej i usług RMU), możliwe jest, że więcej gruntów niż oznaczono, wymagać będzie zmiany przeznaczenia na cele nierolnicze, jednak na etapie realizacji Studium nie jest możliwe konkretne wskazanie tych obszarów.

Ponadto zaznacza się, że na znacznym obszarze Gminy występują grunty rolne i leśne podlegające ochronie na podstawie przepisów odrębnych z zakresu ochrony gruntów rolnych i leśnych. W przypadku realizacji na ww. gruntach funkcji nierolniczych lub nieleśnych wymagane jest uzyskanie zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

15. Wnioski do polityki przestrzennej sąsiednich gmin i województwa

W zakresie współpracy z sąsiednimi gminami za najważniejsze kierunki działań uznaje się wzmacnianie i tworzenie wielokierunkowych powiązań w zakresie: ochrony środowiska przyrodniczego, ochrony krajobrazu, systemu terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych, realizacji infrastruktury technicznej, infrastruktury drogowej, komunikacji publicznej, gospodarki odpadami oraz ochrony przeciwpowodziowej.

Osiągnięcie celów długoterminowych w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego możliwe będzie poprzez współpracę w zakresie wspólnej promocji regionu – wspólnej organizacji imprez kulturalno-społecznych, budowie spójnych systemów informacji przestrzennej – turystycznej i inwestycyjnej.